

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN VENÄLÄISESSÄ
SODANKÄYNNISSÄ**

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Toni Auvinen

Sotatieteiden maisterikurssi 8
Ilmatorjuntaopintosuunta

Huhtikuu 2019

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 8	Linja Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Toni Auvinen	
Tutkielman nimi INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN VENÄLÄISESSÄ SODANKÄYNNISSÄ	
Oppiaine, johon työ liittyy Sotataito, operaatitaito ja taktiikka	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Huhtikuu 2019	Tekstisivuja 96 Liitesivuja 37
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tutkimuksessa selvitettiin informaatiovaikuttamisen merkitystä osana Venäläistä sodankäyntiä, operaation toteuttamisen näkökulmasta. Tutkimusstrategia oli kolmiosainen ja vaiheittain tarkentuva. Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa informaatiovaikuttamista tutkittiin käsitteellisesti, muodostaen yleinen teoria ja tarkasteltiin tunnistettua ilmiötä venäläisen sotilasoperaation näkökulmasta. Näin muodostettiin tutkimuksen teoriapohja.</p> <p>Toisessa vaiheessa tunnistettua ilmiötä tarkasteltiin tapaustutkimuksena kahdessa Venäjän toteuttamassa sotilaallisessa operaatiossa Georgian sodassa ja Krimin haltuunotossa. Operaatiosta löydetty informaatiovaikuttamisen termin tunnuspiirteiden mukaiset toimet teemoiteltiin aikaan sidottuna ja analysoitiin viestinnän prosessimallin mukaisesti viestijän, viestin, kanavan ja vaikutuksen mukaisesti. Tutkimuksen viimeisessä vaiheessa analysoitua aineistoa verrattiin muodostettuun teoriapohjaan operaatioittain, jonka jälkeen niitä verrattiin toisiinsa. Lopuksi yleistettiin miten Venäjä käyttää informaatiovaikuttamista osana sotilaallista operaatiotaan.</p> <p>Käsitteanalyysissä analysoitiin informaatiovaikuttamisen käsitteen tunnuspiirteitä sekä suhdetta lähikäsitteisiin. Tunnuspiirteiksi tunnistettiin 1. Informaatiovaikuttaminen on aina alistainen sodankäynnille ja ulkopoliitikalle 2. Ilmiöllä on prosessimainen ja systemaattinen luonne, mikä koostuu vaikuttajasta (aktiivinen toimija), vaikutettavasta kohderyhmästä (passiivinen toiminnan kohde) informaatiosta (vaikutuksen väline), vaikutuskanavasta ja tavoitteesta (muutos kohteen käyttäytymisessä tai ajattelussa) 3. Tahallisuus. 4. Tavoitteellisuus 5. Informaatiovaikuttaminen on aktiivista toimintaa 6. Informaatiovaikuttaminen ajaa vain vaikuttajan agenda.</p> <p>Venäjä käyttää informaatiovaikuttamista sekä rauhanaikana, että sotilaallisen operaation aikana. Informaatiovaikuttamisen kohteet voivat olla oma kansa, kolmannet osapuolet sekä kohdemaan kansa, sotilaat ja poliittinen sekä sotilaallinen johto. Informaatiovaikuttamista eivät rajaa käytetyt keinot, mutta ne voivat muun muassa olla, disinformaatio, harhauttava, propaganda, painostava, mustamaalaava, mobilisoiva ja provosoiva. Informaatiovaikuttamisen tulee muodostaa uskottava yhtenäinen narratiivi kaikilla tasoilla (taktinen, operatiivinen ja strateginen) ja ilmentyä myös fyysisenä toimintana.</p> <p>Tapaustutkimuksen perusteella Venäjä käyttää informaatiovaikuttamista osana sodankäyntiään. Se pyrkii ennen sotilaallisen operaation alkamista rikkomaan kansallisen yhtenäisyyden kohdemaassa ja saamaan alueelle venäläismielisiä vaikutusvaltaisia operaation mahdollistamiseksi. Operaation aikana Venäjä pyrkii luomaan informaatiosumua heikentääkseen tilannekuvaa alueella ja vaikeuttaakseen kohdemaan ja kolmansien osapuolten päätöksentekoa. Venäjä pyrkii kaikissa vaiheissa informaatiovaikuttamisella oikeuttamaan toimensa omalle väestölleen. Venäjä tukee informaatiovaikuttamista eristämällä informaatioympäristön osana muuta sotilaallista eristämistä kineettisellä- ja kybervaikuttamisella.</p> <p>Tutkimus osoitti, että informaatiovaikuttamisella on tärkeä merkitys sotilaallisen operaation toteuttamisessa Venäjällä. Pelkällä informaatiovaikuttamisella Venäjä ei kuitenkaan tutkituissa tapauksissa ole kyennyt pääsemään ulkopoliittisiin tavoitteisiinsa vaan on joutunut käyttämään lisäksi sotilaallista voimaa.</p>	
AVAINSANAT: Informaatiovaikuttaminen, Hybridivaikuttaminen, Georgia, Krim, Venäjä, Informaatio-sodankäynti, Propaganda, Psykologinen vaikuttaminen	

INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN VENÄLÄISESSÄ SODANKÄYNNISSÄ

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 AIHEALUEEN ESITTELY	1
1.2 TUTKIMUSTILANNE	3
1.3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA RAKENNE.....	4
1.4 VIITEKEHYS, NÄKÖKULMA JA RAJAUKSET.....	5
1.5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA LÄHDEAINEISTO	7
2 MITÄ INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN ON?	11
2.1 INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN KÄSITTEENÄ.....	11
2.2 VAIKUTTAMISKEINOT.....	18
2.3 VAIKUTTAMISKANAVAN MERKITYS	20
2.4 KOHDE	23
3 VENÄJÄN INFORMAATIOVAIKUTTAMISEN ERITYISPIIRTEET	27
3.1 VENÄLÄINEN TERMINOLOGIA	27
3.2 INFORMAATIOYMPÄRISTÖN MERKITYS VENÄJÄLLÄ.....	28
3.3 INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN OSANA SOTILASOPERAATIOTA VENÄLÄISESSÄ SOTATEORIASSA.....	31
4 INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN GEORGIAN SODASSA	39
4.1 OPERAATION TAUSTA JA PAINOSTUSVAIHE.....	39
4.2 OPERAATION VALMISTELU	43
4.3 OPERAATIOVAIHE	45
4.4 OPERAATION JÄLKEINEN VAIHE	52
4.5 JOHTOPÄÄTÖKSET	55
5 INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN KRIMIN SOTILASOPERAATIOSSA	61
5.1 TAUSTA	61
5.2 OPERAATION VALMISTELU	63
5.3 MAIDAN KANSANNOUSU OSANA INFORMAATIOYMPÄRISTÖN VALMISTELUA	65
5.4 OPERAATIOVAIHE	67
5.5 OPERAATION JÄLKEINEN VAIHE	77
5.6 JOHTOPÄÄTÖKSET	81
6 YHDISTELMÄ JA JOHTOPÄÄTÖKSET	87
6.1 VENÄLÄISEN INFORMAATIOVAIKUTTAMISEN TYYPILLISET PIIRTEET	87
6.2 TUTKIMUKSEN ARVIOINTI.....	93
6.3 JATKOTUTKIMUSTARPEET	94
LÄHTEET	
LIITTEET	

KUVALUETTELO

- Kuva 1: Tutkimuksen viitekehys
- Kuva 2: Tutkimusasetelma
- Kuva 3: Lasswellin kommunikaatiomalli
- Kuva 4: Wardenin kehämalli
- Kuva 5: Uuden generaation sodankäynti
- Kuva 6: Georgian sodan yleisrakenne
- Kuva 7: Informaatiovaikuttamisen ja sen tukemisen painopisteet Georgiassa
- Kuva 8: Krimin operaation tärkeimmät tapahtumat
- Kuva 9: Informaatiovaikuttamisen ja sen tukemisen painopisteet Krimin haltuunotossa
- Kuva 10: Informaatiovaikuttaminen venäläisessä sodankäynnissä
- Kuva 11: Informaatiovaikuttaminen ja sen lähikäsitteet (Liite 1)
- Kuva 12: Tiedon tasomalli (Liite 4)
- Kuva 13: Georgian sota strategisen iskun toteuttamisen näkökulmasta (Liite 4)
- Kuva 14: Venäjän joukoille Kaukasus-2008 harjoituksessa jaettu lehtinen tulevasta vihollisesta. (Liite 4)
- Kuva 15: Venäläisen median julkaisema kuva "reaktiivipanssareista" Venäläisessä T-72 panssarivaunussa. (Liite 4)
- Kuva 16: Saakashvilin verkkosivuilla julkaistu kuva, jolla hänet rinnastetaan Adolf Hitleriin. (Liite 4)
- Kuva 17: Siviiliuhri Etelä-Ossetiassa. (Liite 4).
- Kuva 18: Siviilikohteisiin kohdistuneiden pommitusten vaikutus Georgiassa. (Liite 4)
- Kuva 19: Sosiaalisessa mediassa julkaistu kuva, jolla korostetaan Krimin joukkojen yhtenäisyyttä. (Liite 4)
- Kuva 20: Sosiaalisessa mediassa julkaistu kuva, Ukraina ja Natsi-Saksa. (Liite 4)
- Kuva 21: Sosiaalisessa mediassa julkaistu meemi. (Liite 4)
- Kuva 22: Venäläismielinen mielenosoitus Simferopolissa. (Liite 4)
- Kuva 23: Venäjän asevoimien Tiger Krimillä. (Liite 4)
- Kuva 24: Kohteliaat miehet ja poika Krimillä. (Liite 4)
- Kuva 25: Kohteliaat miehet ja lapsia Krimillä. (Liite 4)
- Kuva 26: Kohteliaat miehet ja nainen Krimillä. (Liite 4)
- Kuva 27: Vaalimainoksia Krimillä 1. (Liite 4)
- Kuva 28: Vaalimainoksia Krimillä 2. (Liite 4)

INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN VENÄLÄISESSÄ SODANKÄYNNISSÄ

1 JOHDANTO

1.1 Aihealueen esittely

Kaikki viestintä tuottaa informaatiota. Viestintä, jonka taustalla on tavoitteellisuus, saavuttaa kuitenkin enemmän. Se voi opettaa, paljastaa, rajoittaa ja aiheuttaa vahvoja tunteita. Informaatio osana valtiollista voimankäyttöä myös vaikuttaa; se voi ohjata valtiota tai kansan yleistä mielipidettä, vaikuttaa kansainvälisiin suhteisiin, aiheuttaa sotilaallisen kriisin sekä rakentaa tai heikentää kansan luottamusta. Kun tavoitteellisuus sidotaan strategiseen päämäärään, informaatiosta tulee yhä voimakkaampi väline valtion tai operatiivisen agendan ajamisessa.¹ Onkin vanha sanonta, että kynä on miekkaa mahtavampi. Ihmismielen merkitystä sodankäynnin osa-alueena korosti jo kiinalainen kenraali, filosofi ja strategikko Sun Tzu (544 Eaa - 496 Eaa) kirjassaan *Art of War*: ”Hence to fight and conquer in all your battles is not supreme excellence; supreme excellence consists in breaking the enemy's resistance without fighting,”² eli vapaasti käännettynä: ”Taktisen nerouden korkein ilmenemismuoto ei ole se, että voittaa jokaisen taistelunsa vaan se, että murtaa vihollisen vastustuksen ilman taistelua.”

Internetin maailmanlaajuisen leviämisen seurauksena 55,1 % maailman, ja 94,3 % Suomen väestöstä käyttää internetiä³. Voimme lukea verkossa lähes reaaliaikaisesti uutisia kriisialueilta, jotka ovat toisella puolella maailmaa. Sodankäynti on medioitunut. Samalla sosiaalisesta mediasta on tullut valtion ja sen korkeimman tason päättäjien yksi keskeisimmistä tiedotuskanavista. Suomen kenraalikuunta on sosiaalisessa mediassa omalla nimellään, sotilasarvolla ja rauhanajan tehtävällään esillä ja osallistuvat sosiaalisen median keskusteluun.⁴ Viestinnän kanavien

¹ Eder Mari K.: *Leading the Narrative – The Case for Strategic Communication*, Naval Institute Press, Yhdysvallat, 2011 s.1

² Sun Tzu, kääntänyt Giles Lionel: *The Art of War*, [<http://classics.mit.edu/Tzu/artwar.html>] viitattu 12.12.2017

³ Internet world stats, [<https://www.internetworldstats.com/europa.htm#fi>], viitattu 21.2.2019

⁴ Jarmo Lindberg, Twitter, [<https://twitter.com/charleslindberg?lang=fi>] viitattu 12.12.2017

osalta yhteiskuntamme voidaan siis sanoa olevan digitalisoitunut. Nykyaikainen taistelutila on täynnä digitaalisia laitteita, kuten matkapuhelimia ja tabletteja, joilla kuvattuja videoita ilmaantuu internetiin lähes reaaliaikaisesti ohitse perinteisten medioiden.⁵ Tämä yhdistää taistelutilan ja siviiliyhteiskunnan samaan globaaliin informaatioympäristöön. Informaation ja mielikuvien merkitys sodankäynnissä ovat muodostuneet keskeisiksi osa-alueiksi, jota osoittaa Yhdysvaltojen maavoimien Field Manual 3-0:n toteamus: ”*Moderneissa konflikteissa informaatiosta on tullut yhtä tärkeää kuin tappavasta voimasta operaation lopputulosta määrittävänä tekijänä. Jokainen taistelu ja operaatio vaativat informaatio-operaation jolla informoidaan globaalia yleisöä ja vaikutetaan kohteisiin operaatioalueella.*”⁶

Informaatiosodankäynti, informaatio-operaatiot ja informaatiovaikuttaminen ovatkin nousseet kansainväliseen turvallisuuspoliittiseen keskusteluun digitalisaation seurauksena kiihtyvällä tahdilla. Esimerkiksi vuoden 2016 Yhdysvaltain presidentin vaaleissa syytettiin Venäjää läntisen median toimesta äänestäjien äänestyskäyttäytymisen vaikuttamiseen nykyisen presidentin, Donald Trumpin, hyväksi. Venäjän informaatio-operaation väitettiin koostuneen muun muassa vale uutisista, sosiaalisen median valeprofiilien kommentoinnista eli ”trollaamisesta” Trumpin eduksi ja tietovuodoista Trumpin vastaehdokasta Hilary Clintonia vastaan.⁷ Informaatiovaikuttaminen ja sen lähitermit ovat kuitenkin hyvin löyhästi ja hajanaisesti määriteltyjä, jonka takia tässä tutkimuksessa tarkastellaan Suomessa käytössä olevaa termiä, informaatiovaikuttaminen, ja sen tunnuspiirteitä sekä yleistä teoriaa.

Koska informaatiovaikuttaminen ei tapahdu tyhjiössä, tarkastellaan tässä tutkimuksessa informaatiovaikuttamista osana Venäjän sotilasoperaatiota. Tarkastelu tehdään kokonaisvaltaisesti operaation eri vaiheisiin sitoen. Operaatiota tarkastellaan strategisen, operatiivisen ja taktisen tason kautta. Operaation käytännön toteuttaminen tarkastellaan kirjoitushetkellä kahden viimeisimmän päättyneen sotilasoperaation, Georgian ja Krimin, kautta. Operaatiot ja niiden toteuttaminen osoittavat, että Venäjä on valmis käyttämään sotilaallista voimaa ulkopoliittisten tavoitteidensa saavuttamiseen myös valtionsa rajojen ulkopuolella. Operaatiot valittiin tarkaste-

⁵ Cohen Ariel, Hamilton Robert E.: *The Russian Military and the Georgia War: Lessons and Implications*, Strategic Studies Institute, United States Army War College, Yhdysvallat, 2011 s. 51–52 ja 56.

⁶ Department of the army: *US army FM 3-0 Operations*, Yhdysvallat, 2017, luku 2, sivu 22

⁷ Shane Scott, New York times: *The Fake Americans Russia Created to Influence the Election*, 2017 [<https://www.nytimes.com/2017/09/07/us/politics/russia-facebook-twitter-election.html>], viitattu 11.12.2017 ja Hiironen Jukka, Helsingin sanomat: *Facebook: Satojen valetilien kautta ostettu tuhansia harhaanjohtavia poliittisia mainoksia – 100 000 dollarin operaatiota johdettiin todennäköisesti Venäjältä käsin*, 2017 [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005356714.html>], viitattu 11.12.2017 sekä Priest Dana, Nakashima Ellen ja Hamburger Tom, Washington post: *U.S. investigating potential covert Russian plan to disrupt November elections*, 2017 [<https://www.washingtonpost.com/world/national-security/intelligence-community->

luun, koska ne ovat viimeisimmät Venäjän suorittamat sotilasoperaatiot, joissa informaatiovaikuttamista on käytetty sodan päämäärien saavuttamiseen osana muuta vaikuttamista.

1.2 Tutkimustilanne

Informaatiovaikuttamisesta ja sen lähitermistä; psykologisesta vaikuttamisesta, on Maanpuolustuskorkeakoululla tehty julkisia tutkimuksia noin 20 kappaletta. Tutkimuksista suurin osa on johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitoksen tutkimuksia, joissa on psykologisen sodankäynnin näkökulma. Näin ollen niissä on käsitelty informaatiovaikuttamista osana psykologisen sodankäynnin kokonaisuutta eli keinona, jolla psykologiseen vaikutukseen päästään. Viimeisin psykologisen vaikuttamisen tutkimus on *operaatioista*” ja Simo-Matti Salmenojan vuonna 2013 valmistunut pro gradu –tutkielma: ”*Psykologisen vaikuttamisen vaikuttavuuden arvioinnin viestinnällinen tarkastelu*”. Informaatiovaikuttamisen tutkimuksia on vasta alettu laatia ja viimeisin tutkimus on vuonna 2017 valmistunut Jouni Flyktmanin diplomityö. ”*Informaatiovaikuttamisen merkitys - käsitetutkimus, doktriinitutkimus sekä tapaustutkimus Krimin ja Syyrian operaatioista*”.

Kansainvälisesti Venäjän toteuttamaa informaatiovaikuttamista on tutkittu paljon osana informaatiovaikuttamista. Tutkimusten lisäksi on kirjoitettu runsaasti raportteja sekä tieteellisiä artikkeleita. Yksi keskeisimmistä raporteista tuottavista instansseista on NATO Strategic Communications Centre of Excellence. Tärkeimpinä julkaisuina mainittakoon muun muassa Roland Heckerön vuonna 2010 kirjoittama, ”Emerging cyber threats and Russian views on information warfare and information operations”, ja Keir Gilesin 2016 kirjoittama, ”Handbook of Russian information warfare”.

Georgian sodasta on kirjoitettu useita suomalaisia ja ulkomaalaisia tutkimuksia, raportteja ja artikkeleita. Psykologista- ja informaatiovaikuttamista Georgian sodassa käsitellään laajasti Heidi Bergerin kirjoittamassa, johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitoksen vuonna 2010 julkaisemassa teoksessa; ”Venäjän informaatio-psykologinen sodankäyntitapa terrorismin torjunnassa ja viiden päivän sodassa”. Georgian sotaa strategisen iskun toteutusperiaatteiden näkökulmasta on tutkinut Janne Tähtinen vuonna 2013 valmistuneessa yleisesiupseerikurssin tutkielmassaan. Ulkomaalaisista julkaisuista voidaan mainita muun muassa, George T. Donovan ju-

niorin kirjoittama; ” Russian operational art in the Russo-Georgian war of 2008” ja Ariel Cohenin kirjoittama; ”The Russian military and the Georgian war: lessons and implications”.

Krimin sotilasoperaatiota on Maanpuolustuskorkeakoulussa tutkittu toistaiseksi vain vähän, mutta tutkimuksia valmistuu kaiken aikaa. Yhtenä tutkimuksena kuitenkin mainittakoon Matti Nupposen vuonna tekemä 2017 pro gradu -tutkimus ”Harhauttaminen Venäläisessä sodankäynnissä”, jossa hän tutkii Venäjän harhauttamistoimintaa sekä Georgian että Krimin operaatioissa. Ulkomaalaisia tutkimuksia sekä tieteellisiä artikkeleita valmistuu kaiken aikaa. Tärkeimpinä julkaisuja tuottavina instansseina mainittakoon tässäkin NATO Strategic Communications Centre of Excellence, joka on julkaissut esimerkiksi analyysin; ”Analysis of Russia’s information campaign against Ukraine” sekä Kofmanin, Migachevan, Nichiporukin, Radin, Tkachevan ja Oberholtzerin 2017 julkaisema: ”Lessons from Russia’s Operations in Crimea and Eastern Ukraine”, joka tarkastelee Venäjän toteuttamia konventionaalisia ja eikonventionaalisia toimia Krimillä.

Sekä Venäjän toteuttamassa informaatiovaikuttamisessa että Krimin sotilasoperaatioissa vallitsee suomalaisessa tieteellisessä tutkimuksessa tutkimusvaje, jota tämä tutkimus täydentää sekä luo edellytykset jatkotutkimuksille eri näkökulmista.

1.3 Tutkimustehtävä ja rakenne

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää venäläisen informaatiovaikuttamisen tyypilliset piirteet Georgian ja Krimin operaatioiden perusteella. Näin ollen tutkimuksen pääkysymys on: ”Miten Venäjä käyttää informaatiovaikuttamista sotilasoperaatioissaan?”

Päätutkimuskysymykseen vastataan kolmen alatutkimuskysymyksen kautta:

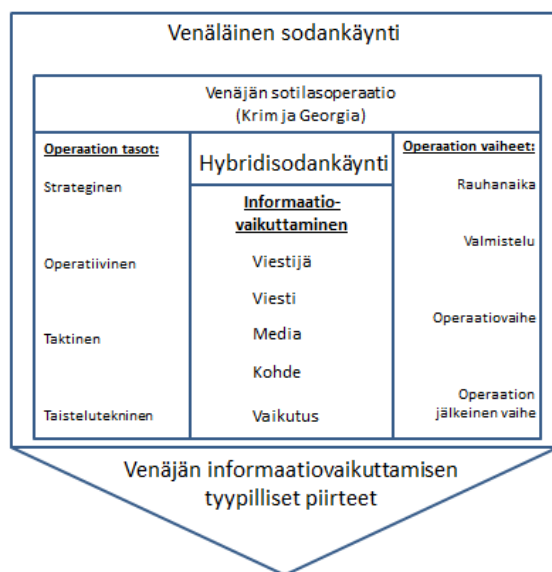
- 1) Mitä on informaatiovaikuttaminen
- 2) Miten informaatiovaikuttaminen ilmenee venäläisessä sotatieteellisessä ajattelussa
- 3) Miten Venäjä käytti informaatiovaikuttamista osana sotilasoperaatiotaan Georgiassa?
- 4) Miten Venäjä käytti informaatiovaikuttamista osana sotilasoperaatiotaan Krimillä?

Ensimmäisen alatutkimuskysymyksen kautta selvitettiin tarkasti mikä on tutkittava ilmiö ja yleinen teoria, jonka avulla se analysoidaan. Toisella tutkimuskysymyksellä syvennettiin teoriaa koskemaan Venäläistä sodankäyntitapaa ja viimeisteltiin teoreettinen pohja, jonka avulla ilmiötä analysoitiin. Kolmannella ja neljännellä alatutkimuskysymyksellä selvitettiin, miten kahdessa

esimerkkioperaatioissa Georgiassa ja Krimillä, Venäjä toteutti informaatiovaikuttamista osana operaatioitaan. Näiden alatutkimuskysymysten avulla vastataan tutkimuksen pääkysymykseen vertaamalla kolmannen ja neljännen alatutkimuskysymyksen tuloksia toisiinsa ensimmäisen ja toisen alatutkimuskysymyksen tuloksena saadun teorian perusteella. Venäläisen informaatiovaikuttamisen tyypilliset piirteet muodostuivat analyysin ja induktiivisen päättelyn tuloksena.

Tutkimuskysymykset muodostavat tutkielman rungon. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaaminen muodostaa tutkimusraportin toisen ja pääluvun. Toisessa pääluvussa määritellään käsiteltävä ilmiö ja tarkastellaan siihen liittyvää yleistä teoriaa. Muut käsitteet ovat määrittely liitteessä 1. Toiseen tutkimuskysymykseen vastaaminen muodostaa tutkimusraportin kolmannen pääluvun. Kolmannessa pääluvussa tarkastellaan miten ilmiö ilmenee venäläisessä sotataidollisessa ajattelussa ja esitellään sen erityispiirteet suhteessa yleiseen teoriaan. Neljäs pääluku käsittelee aikajärjestyksen mukaisesti Venäjän käyttämää informaatiovaikuttamista Georgian sodassa ja vastataan neljänteen tutkimuskysymykseen. Viides alaluku käsittelee Venäjän informaatiovaikuttamista Krimin haltuunotossa, joka ajallisestikin tarkasteltuna on tapahtunut Georgian sodan jälkeen ja vastataan viidenteen tutkimuskysymykseen. Tällä käsittelyjärjestyksellä saavutettiin ajallisen loogisuuden lisäksi mahdollisuus havaita Venäläisen sotataidon kehittyminen. Kuudennessa alaluvussa yhdistetään edellisten alalukujen johtopäätökset ja verrataan operaatioista saatuja havaintoja teoriaan.

1.4 Viitekehys, näkökulma ja rajaukset

Kuva 1: Tutkimuksen viitekehys

Tutkimus tehtiin Venäjän sotilasoperaation toteuttamisen näkökulmasta sen eri vaiheisiin sitoen, joita ovat valmistelu, operaatiovaihe ja operaation jälkeinen aika. Informaatiovaikuttaminen on osa kaikkien operaation vaiheiden vaikuttamismenetelmää ja sitä käytetään myös rauhan aikana operaation mahdollistajana⁸. Informaatiovaikuttamista käsitellään aikajärjestyksessä operaation valmisteluun liittyvän informaatiovaikuttamisen alkamisesta, aina tavoitteiden saavuttamiseen ja kriisin vakauttamiseen saakka. Tarkastelun painopiste on operaatioissa ja sen mahdollistaneessa informaatiovaikuttamisessa. Tutkimuksessa tarkastellaan informaatiovaikuttamista kokonaisvaltaisena operaation osana, jossa kaikkien sodankäynnin tasojen tulee tukea toisiaan yhtenäisen narratiivin muodostamiseksi. Informaatiovaikuttamiseksi luettiin kaikki toisessa alaluvussa määriteltyjen tunnuspiirteet täyttävät Venäjän, tai sitä suoraan tukevien toimijoiden toimet. Tutkimuksessa termin tarkka määrittely rajaa tutkimusta jo sellaisenaan.

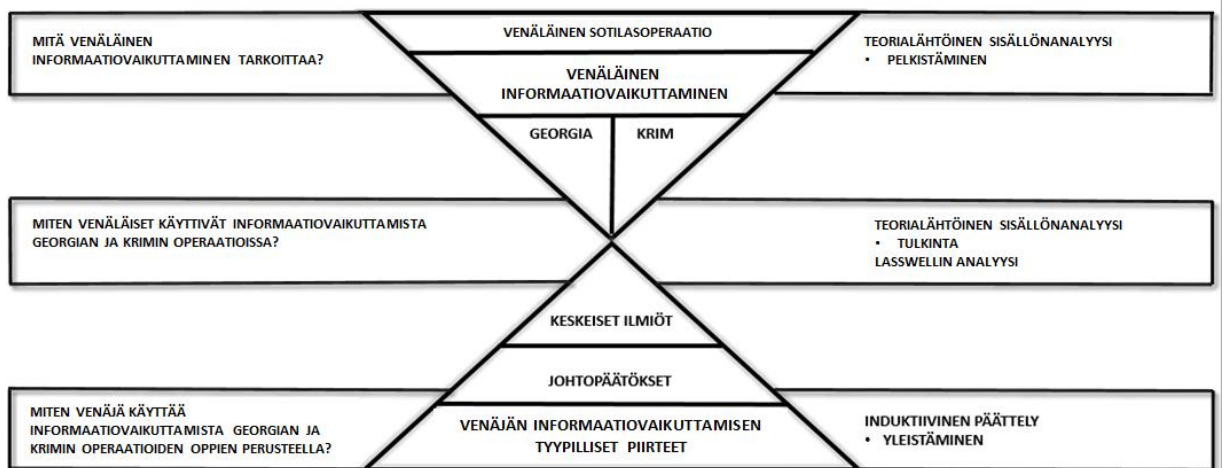
Tutkittavat operaatiot valittiin, koska ne ovat viimeisimmät Venäjän suorittamat ja päättyneet aseelliset operaatiot sen valtiollisten rajojen ulkopuolella. Operaatiot poikkeavat toisistaan ja niiden välillä on aloitettu Venäjän asevoimien reformi. Tämän takia informaatiovaikuttamista ei ole sovellettu niissä täysin samalla tavalla. Operaatioissa on kuitenkin informaatiovaikuttamisen toteuttamisessa säännönmukaisuuksia, jotka mahdollistavat vertaamisen ja yleistämisen sekä niistä on nähtävissä Venäjän asevoimien ja sen käytön kehitys osana sen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä operaatiotaitoa. Lisäksi molemmissa operaatioissa informaatiovaikuttaminen on ollut keskeisenä vaikuttamisen menetelmänä, jonka avulla on pyritty pääsemään strategiaan tavoitteisiin.

Tutkimuksen keskiössä on informaatiovaikuttaminen, joten hybridisodankäyntiin kuuluvien lähikäsitteiden, kuten operaatioturvallisuus, kybersodankäynti, elektroninen sodankäynti ja taloudellinen painostus, ovat rajattu käsittelyn ulkopuolelle, pois lukien silloin, kun näitä on käytetty tukemaan informaatiovaikuttamista. Kyberturvallisuustoimintaympäristöä esimerkiksi käsitellään, kun se on toiminut informaatiovaikuttamisen kanavana. Tutkimuksessa tuodaan kuitenkin esille informaatiovaikuttamisen ja sen lähikäsitteiden erot, jotta voidaan tarkasti osoittaa ilmiö ja sen tunnuspiirteet, johon termillä viitataan.

⁸ Kesseli Pasi (toim.) (2016), *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, Helsinki s.44 ja Thornton Rod: *The Changing Nature of Modern Warfare*, The RUSI Journal, Taylor & Francis Group, United kingdom, 2015 [<http://dx.doi.org/10.1080/03071847.2015.1079047>], S.2-4, Viitattu 25.10.2017 sekä Fawn Rick ja Nalbandov Robert: *The difficulties of knowing the start of war in the information age: Russia, Georgia and the War over South Ossetia, August 2008*, European Security Vol 21, No. 1, School of International Relations, University of St Andrews, St Andrews, Iso-Britannia, 2012

1.5 Tutkimusmenetelmät ja lähdeaineisto

Tutkielma perustuu sosiaalisen konstruktion tieteenfilosofiaan ja kriittiseen realismiin. Sosiaalisen konstruktion tieteenfilosofian mukaan käsityksemme todellisuudesta ovat rakentuneet ja rakentuvat sosiaalisesti ja kulttuurisesti. Konstruktivistinen yhteiskuntateoria puolestaan korostaa käyttäytymisemme perustuvan historian kuluessa laadittuihin normeihin, joista ajan saatossa saattaa muodostua arvoja. Nämä arvot voivat ohjata kaikkea toimintaamme niin, ettemme kyseenalaista niitä. Kriittinen realismi korostaa toimintamme reflektiivistä luonnetta. Eli jos olemme muokanneet sosiaalisen todellisuutemme tietynlaiseksi, voimme sitä myös itse tarvittaessa muuttaa ja muokata.⁹ Koska todellisuus on ihmisen luoma konstruktio ja ihminen voi sitä halutessaan yrittää myös muokata, voi ihminen vaikuttaa siihen myös informaatiovaikuttamisella ja koska todellisuutta pidetään objektiivisena, vaikuttamisen kohteet saattavat pitää informaatiovaikuttamisella luotua mielikuvaa todellisuudesta todellisuutena.¹⁰

Kuva 2: Tutkimusasetelma¹¹

Tutkimuksessa käytetään laadullista sisällönanalyysiä tutkimusmenetelmänä. Tutkimus pyrkii kuvaamalla Venäjän käyttämää informaatiovaikuttamista Georgialla ja Krimissä, ymmärtämään sitä ilmiönä ja luomaan tutkijan tulkintojen kautta yleistysten sille, miten Venäjä käyttää informaatiovaikuttamista osana sodankäyntiään.¹² Tutkimus toteutettiin kolmiosaisesti. Tutkimuk-

⁹ Berger, P. L. ja Luckmann, T.: *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Gaudeamus Helsinki University Press. 1994, 74. ja Siren Torsti ja Pekkarinen Otto: *Tieteenfilosofis-metodologisia perusteita pro gradu – tutkielman laadintaan*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 3, Helsinki, 2017 s.6

¹⁰ Flyktman Jouni: *Informaatiovaikuttamisen merkitys - käsitetutkimus, doktriinitutkimus sekä tapaustutkimus Krimin ja Syyrian operaatioista*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Diplomityö, Helsinki, 2017s.15

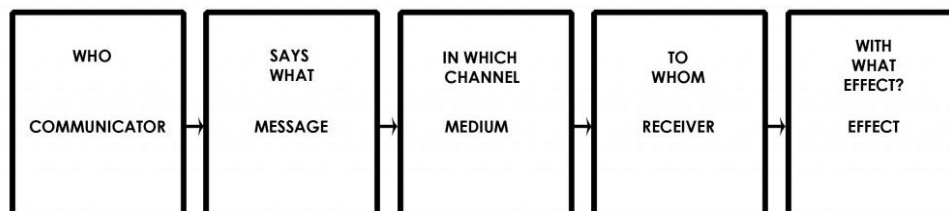
¹¹ Nupponen Matti: *Harhauttaminen Venäjän sotilasoperaatioissa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Pro gradu -tutkielma, Helsinki, 2017, s.7 Tässä tutkielmassa käytetty tutkimusasetelma on mukaelma Nupposen käyttämästä tutkimusasetelmasta.

¹² Huttunen Mika ja Metteri Jussi (toim): *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta*

sen ensimmäisessä vaiheessa käytettiin analysointimenetelmänä teoriasidonnaista analyysia. ”Teoriasidonnaisessa analyysissa teoria voi toimia apuna analyysin etenemisessä. Aikaisempi tieto vaikuttaa aineiston valintaan ja analyysiin. Tutkimus ei kuitenkaan ole teoriaa testaava, vaan pikemminkin uusia ajatusuria aukovaa.”¹³ Tutkimukselle teoreettisen pohjan loi tutkimuksessa toteutettu termianalyysi, viestinnän ja informaationsodankäynnin perusteokset ja englanninkieliset analyysit venäläisistä doktriineista. Muodostettu teoriapohja kuvaa tutkittavan ilmiön tunnuspiirteet ja miten Venäjä aikoo käyttää informaatiovaikuttamistaan osana sotilasoperaatiotaan. Tarkoituksena ei ole testata teoriaa, vaan sitä käytetään analysoinnin tukena uuden tiedon muodostamiseksi.

Toisessa vaiheessa tunnistettua ilmiötä tarkasteltiin käytännössä kronologisena vertailevana tapaututkimuksena kahdessa Venäjän toteuttamassa sotilaallisessa operaatioissa Georgian sodassa ja Krimin haltuunotossa. Operaatiot tarkasteltiin aikajärjestyksessä, jotta olisi mahdollista havaita, miten Venäjän sotataito informaatiovaikuttamisen osalta on kehittynyt Georgian sodan oppien perusteella suhteessa Krimin operaatioon.

Koska informaatiovaikuttaminen tapahtuu viestinnän keinoilla, sovellettiin tutkimuksessa tapaututkimusten aineiston teemoitteluun ja analysointiin Lasswellin massaviestinnän prosessia kuvaavaa mallia, jolla tuettiin vertailua.

Kuva 3: Lasswellin kommunikaatiomalli¹⁴

Informaatiovaikuttaminen yksinkertaistettiin prosessimaiseksi, jossa A siirtää informaatiota B:lle ja vaikuttaa tämän käyttäytymiseen. Tämä yksinkertaistettu prosessikuvaus auttaa hahmottamaan informaatiovaikuttamisen eri osakokonaisuuksia sekä niiden keskinäisvaikutuksia. Malli pyrkii vastaamaan kysymyksiin: kuka vaikuttaa, millä viestillä, minkä kanavan välityksellä, mille kohderyhmälle ja millä vaikutuksella. Malli on alun perin luotu poliittisen propagandan

tutkimuksesta. Taktiikan laitos, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki, 2008 s.34

¹³ Sama s. 52

¹⁴ McQuail Denis ja Windahl Sven: *Communication models for the study of mass communications*, Routledge, United Kingdom, 1993, s. 15

analysoimisen välineeksi.¹⁵ Operaatiosta havaitut informaatiovaikuttamisen termin tunnuspiirteiden mukaiset toimet jaettiin prosessin osakokonaisuuksien mukaan ja analysoitiin aikaan sidottuna viestinnän prosessimallin mukaisesti. Sosiaalisessa mediassa tapahtunutta viestintää ei Lasswellin mallilla analysoitu, koska se olisi määrällisesti mahdollistanut täysin erillisen tutkimuksen.

Tutkimuksen viimeisessä vaiheessa operaatioiden tuloksia verrattiin toisiinsa, jotta löydettiin informaatiovaikuttamisen osalta säännöllisesti toistuvia ilmiöitä. Myös operaatioiden välisiä eroavaisuuksia informaatiovaikuttamisessa arvioitiin. Operaatioiden vertailun tuloksia verrattiin luotuun teoreettiseen pohjaan, josta induktiivisen päättelyn avulla yleistettiin venäläisen informaatiovaikuttamisen tyypilliset piirteet.

Tietoa tutkittavasta aiheesta kerättiin aineistolähtöisesti julkisella kirjallisuuskatsauksella. Kirjallisuutta etsittiin tieteellisistä tietokannoista kuten Doriasta, Finnasta, Google scholarista ja Taylor & Francisista. Hakusanoja, joita käytettiin kirjallisuuden etsimiseen, olivat; information war, information operation, Georgian war, Annexation of Crimea, hybridi sodankäynti, hybrid warfare, informaatiovaikuttaminen, informaatio sodankäynti, informaatio-operaatio ja propaganda, aikavälillä 11.12.2017–01.01.2019. Tutkimus mukaili hermeneuttisen kehän periaatteita, jonka mukaisesti aineistoa kasvatettiin tarvittaessa tutkimuksen edetessä sitä mukaan, kun uusia tietotarpeita tuli esiin¹⁶. Kirjallisiksi päälähteiksi hyväksyttiin Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisusarjat, tieteelliset tutkimukset, tieteelliset artikkelit, joiden painopiste on vertaisarvioituissa artikkeleissa, venäläisten ohjesääntöjen käännoksissä ja kirjallisuudessa. Näitä lähteitä tuettiin luotettavuudeltaan alemman tasoilla sekundäärilähteillä, kuten internetin artikkeleilla, uutisilla ja aikakauslehdillä. Lähteet koostuvat ulkomaalaisesta sekä kotimaisesta kirjallisuudesta, jotta saatiin mahdollisimman kattava näkökulma tutkittavaan aiheeseen. Tutkimuksessa ei käytetty sodan osapuolten julkaisemaa materiaalia lähdeaineistona operaatioita käsittelevissä alaluvuissa niiden puolueellisuuden takia. Tutkimuksessa käytetty venäjänkielinen lähdeaineisto on käännetty yhteistyössä Jyväskylän Yliopiston opiskelijaryhmän kanssa osana suoritettua ryhmätyötä. Tutkija ei omaa venäjän kielen kielitaitoa.

Lähdeaineisto analysoitiin ja sen luotettavuus arvioitiin tutkijan toimesta. Luotettavuuden arvioinnissa otettiin huomioon julkaisukanavan luotettavuus, kirjoittajan tausta, lähdeaineiston

¹⁵ John Fiske: *Introduction to communication studies*, Routledge, United Kingdom, 2002 s. 30 ja McQuail ja Windahl (1993), s. 15

¹⁶ Kananen, Jorma: *Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet*, Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Jyväskylän yliopistopaino, Suomi. 2008, s. 56–57

ajankohtaisuus ja viittauskäytäntö. Näiden kohtien kautta muodostettiin käsitys lähteen käytettävyydestä (Liite 6). Tämän jälkeen lähdeaineisto jaettiin primääri- ja sekundäärilähteisiin sekä teemoiteltiin tutkimuksen rakenteen mukaisesti. Primäärilähteet muodostavat tutkimuksen rungon ja niitä tuetaan sekundäärilähteillä. Lähdeaineiston väitteet pyrittiin varmistamaan toisesta lähteestä. Tutkimuksessa ei käytetty lähteitä, joiden alkuperää ei kyetty varmentamaan. Tilanteessa, jossa lähdeaineistossa on ristiriitoja, tuodaan ne tutkielmassa esille, jonka jälkeen tutkija on tehnyt perustellun arvion todennäköisimmästä vaihtoehdosta.

2 MITÄ INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN ON?

Informaatiovaikuttaminen terminä on yleistynyt suomalaisessa turvallisuuspoliittisessa ja sotilaallisessa diskurssissa.¹⁷ Termiin viittaava ilmiö on ensimmäistä kertaa esiintynyt Suomen turvallisuuspoliittisessa selonteossa vuonna 1997. Tällöin käytettiin termiä informaatio- ja johtamissodankäynti, jolla viitattiin elektroniseen ja psykologiseen sodankäyntiin.¹⁸ Vasta vuonna 2017 julkaistussa puolustusselonteossa on käytetty ensimmäistä kertaa termiä informaatiovaikuttaminen, joka korvasi informaationsodankäynnin termin, johon sisältyivät keinoina elektroninen sodankäynti, kyberoperaatiot, psykologiset operaatiot ja kohteiden fyysinen tuhoaminen.¹⁹ Uudemmissa asiakirjoissa, kuten turvallisuuskomitean vuonna 2018 julkaisemassa kyberturvallisuuden sanastossa informaatiovaikuttaminen kuvataan taas synonyyminä psykologiselle vaikuttamiselle ja informaationsodankäynti erillisenä terminä, mikä sisältää keinoina yhteiskunnalliset, poliittiset, viestinnälliset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset ja sotilaalliset keinot, eli on synonyymi 2012 puolustuspoliittisen selonteon informaationsodankäynnin määritelmälle.²⁰

Tällä hetkellä informaatiovaikuttamisen terminologia ei ole vakiintunut suomalaisessa diskurssissa vaan on jatkuvasti kehittyvä. Tämän takia termiä käytetään arkikielessä virheellisesti kuvaamaan eri ilmiöitä kuten kybervaikuttamista. Tästä syystä on oleellista analysoida sitä, mitä informaatiovaikuttaminen terminä tarkoittaa, mitkä ovat sen tunnuspiirteet ja miten se eroaa lähikäsitteistään. Tässä luvussa myös tarkastellaan informaatiovaikuttamisen yleistä teoriaa, jota käytetään analyysin tukena.

2.1 Informaatiovaikuttaminen käsitteenä

Vaikuttaminen verbillä on sanakirjamääritelmän mukaan useita merkityksiä. Tyypillisimmin sillä tarkoitetaan: *”toiminnan kohdistumisesta johonkin, tavallisesti niin, että kohteessa tapahtuu tai pyrkii tapahtumaan jokin muutos”*. Sitä voidaan kuitenkin käyttää myös kuvaamaan osallisuutta johonkin tai käyttää synonyyminä sanalle tehota.²¹ Koska informaatiovaikuttaminen on

¹⁷ Flyktman (2016) s.29

¹⁸ Valtioneuvoston kanslia (1997), Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus, Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 17.3.1997, VNS 1/1997, s.55

¹⁹ Valtioneuvoston kanslia (2017), Valtioneuvoston puolustusselonteko (2017), Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2017, s.31

²⁰ Toim. Turvallisuuskomitea, *Kyberturvallisuuden sanasto*, Julk. Sanastokeskus TSK ry, Kust. Huoltovarmuuskeskus, Suomi, 2018 s.47 ja Valtioneuvoston kanslia, Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012, Valtioneuvoston selonteko Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2012 s.37

²¹ Kielitoimiston sanakirja, vaikuttaa, [<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80>] Viitattu 26.3.2019

sotilaallinen ja ulkopoliittinen toimintaa kuvaava termi, lähdetään tässä tutkimuksesta termin tavanomaisimman merkityksen mukaisesta näkökulmasta.

Termin ensimmäistä osaa eli informaatiota, voi tarkastella kolmesta eri näkökulmasta, jotka vaikuttavat ilmiön tarkasteluun. Näitä ovat: 1. Informaatio todellisuutena (fyysinen signaali), 2. Informaatio todellisuudesta (semanttinen informaatio), ja 3. Informaatio todellisuutta varten (ohjeet). Ensimmäinen näkökulma viittaa tietoteknisten järjestelmien hallinnoimaan ja välittämään dataan, toinen informaation välittämään merkitykseen ja kolmas ohjeelliseen näkökulmaan.²² Informaatiovaikuttamisessa, jossa on tavoitteena muuttaa kohderyhmän kognitiivisia käsityksiä, lähestytään informaatiota sen merkityksen yksi ja kaksi mukaisesti.²³

Tarkasteltaessa puhtaasti sanoja, joista informaatiovaikuttaminen termi koostuu, voidaan todeta, että informaatiovaikuttaminen on toiminne, jolla pyritään informaatiota (termin semanttisessa merkityksessä) johonkin kohdistamalla, aiheuttamaan toiminnon kohteessa tapahtuvaksi muutos. Vaihtoehtoisesti informaatiovaikuttaminen voi olla toiminne, jolla pyritään informaatioon (informaatio todellisuutena) kohdistamalla aiheuttamaan tapahtuvaksi muutos informaatioissa. Näin ollen informaatio voi olla vaikuttamisen väline tai objekti.

Englanninkielessä ei ole suoraa terminologista vastinetta informaatiovaikuttamiselle kuten *information influence*²⁴. Sodankäynnin viitekehyksessä englanninkielessä²⁵ käytetään termiä psykologinen sodankäynti (*psychological warfare*). Psykologista sodankäyntiä, -operaatioita ja -vaikuttamista pidetään tässä tutkimuksessa synonyyminä informaatiovaikuttamiselle, -operaatioille ja -vaikuttamiselle, koska informaatiovaikuttaminen on suomalaisissa turvallisuuspoliittisissa asiakirjoissa²⁶ vuodesta 2017 alkaen korvannut psykologiset vastineensa, viitaten kuitenkin samaan ilmiöön. Psykologinen sodankäynti historiallisesti juontuu termistä propaganda²⁷. Tämä on nähtävissä Paul M. A. Linebargerin vuonna 1954 laatimasta psykologisen sodankäynnin määritelmästä: ”*Psykologinen sodankäynti on propagandan käyttämistä viholli-*

²² Floridi Luciano, *The Philosophy of Information*, Oxford University Press, Iso-Britannia, 2011 s.30-31 ja Flyktman (2016) s.10

²³ Flyktman (2016) s.10

²⁴ Informaatiovaikuttamisen suora käänös *information influence* tuottaa erittäin vähän sodankäyntiin ja kansainväliseen politiikkaan viittaavia tuloksia Google-hakukoneella.

²⁵ Psykologinen sodankäynti on ollut Yhdysvalloissa vallalla ollut termi. Isossa-Britanniassa vastine sille on ollut poliittinen sodankäynti. (Jowett & O'Donnell (2012), s.212)

²⁶ Puolustusvoimat ja turvallisuuskomitea (2018), *Turvallinen Suomi Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta* s.18 ja Siren Torsti (toim.), *Strateginen kommunikaatio ja informaatio-operaatiot 2030*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Suomi, 2011, s.204

²⁷ Siren (2011), s.200

seen yhdessä taloudellisten, poliittisten ja sotilaallisten keinojen kanssa.”²⁸ Koska psykologinen sodankäynti on propagandan käyttöä sodan viitekehyksessä ja informaatiovaikuttaminen terminä on Suomessa korvannut psykologisen vaikuttamisen, voi informaatiovaikuttamista verrata englanninkieliseen termiin propaganda, jolla on pitkät tutkimukselliset perinteet. Propaganda terminä onkin ollut käytössä jo vuodesta 1622, jolloin Katoliseen kirkkoon perustettiin Congregatio de Propaganda Fide eli Uskon edistämisen seurakunta²⁹.

Suomalainen propagandan määritelmä eroaa nykyisin englanninkielisestä vastineestaan, koska suomalaisen propagandan määritelmään liittyy käytännössä aina aatteellinen tai ideologinen negatiivinen konnotaatio, jota ei englanninkielisessä ole. Tämä johtuu oletettavasti toisen maailmansodan aikaisesta propagandasta, mikä luo vahvoja mielleyhtymiä termille.³⁰ Tästä aatteellisesta konnotaatiosta johtuen suomenkielessä on oletettavasti ollut tarve käyttää propagandan sijaan neutraalimpaa termiä kuvaamaan samaa ilmiötä.³¹ Puolustusvoimat kuvaakin propagandaa ainoastaan ”vihollisen” käyttämänä vaikutusmuotona, joka todentaa siihen liittyvää negatiivista konnotaatiota.³² Toinen syy termin valintaan lienee puolustusvoimien yhteinen vaikuttaminen, jonka puitteissa kaikki vaikutukseen pyrkivät suorituskyvyt on nimetty ”vaikuttamiseksi”.³³

Termin propaganda englanninkielinen määritelmä on Garth Jowett ja Victoria O’Donnell kirjoittaman alan klassikkoteoksen: ”Propaganda and Persuasion” mukaan hyvin lähellä suomalaista informaatiovaikuttamisen määritelmää: ”Propaganda on tarkoituksellinen ja systemaattinen pyrkimys muokata käsityksiä manipuloida kognitioita ja suoraa käyttäytymistä sellaisen vasteen saavuttamiseksi, joka edistää propagandistin tavoittelemia aikeita”.³⁴ Suomessa informaatiovaikuttaminen määritellään turvallisuuskomitean toimesta näin: ”Informaatiovaikuttaminen on toiminta, jossa informaatiota tuottamalla, muokkaamalla tai sen saatavuutta rajoittamalla muutetaan kohteen käsityksiä tai toimintaa informaatio- ja mielipideympäristön

²⁸ Jowett Garth S ja O’Donnell Victoria J.: *Propaganda & Persuasion*, SAGE Publications, Iso-Britannia, 2012 s.212 vrt hybridisodankäynti

²⁹ Jowett ja Donnell (2012) s. 2 ja Siren (2011) s.201

³⁰ Jowett & O’Donnell (2012), s.213

³¹ Siren (2011) s.1-2

Esimerkiksi: Tieteen termipankki, propaganda

[<http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:propaganda>] viitattu 18.8.2018 tai Suomisanakirja, Propaganda, [<https://www.suomisanakirja.fi/propaganda>] viitattu 18.8.2018

³² Pääesikunta. Kenttäohjesääntö – informaatio-operaatiot STIV, s.38 ja Siren (2011) s.201

³³ Pääesikunta. Kenttäohjesääntö – yleinen osa, 2014 s. 37-40.

³⁴ Jowett & O’Donnell (2012), s.7 katso myös Cambridge dictionary,

[<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/propaganda>] viitattu, 18.8.2018 ja

Meriam-Webster dictionary, [<https://www.merriam-webster.com/dictionary/propaganda>] viitattu, 18.8.2018

kautta. *Informaatiovaikuttamista on monentasoista ja sitä voidaan tehdä esimerkiksi informaatio-operaatioiden avulla.*³⁵”.

Propagandan ja informaatiovaikuttamisen määritelmistä on erotettavissa prosessimaisesti aktiivinen toimija (vaikuttaja), ja passiivinen vaikutuksen kohde tai kohderyhmä (vaikutettava). Turvallisuuskomitea painottaa määritelmässään, että vaikuttajan vaikuttamisella on aina vaikutus vaikutettavaan, jolloin informaatiovaikuttamiselle syntyy vaatimus siitä, että ilman vaikutusta ei ole vaikuttamista. Tämä on ongelmallista, koska tällöin vaikuttamisyritys, jolla ei saavuteta kohteessa vaikutusta, ei määritelmällisesti olisi vaikuttamista. Tässä tutkimuksessa tullaan ilmiötä lähestymään propagandan määritelmän näkökulmasta, mikä painottaa sitä, että vaikuttaja pyrkii vaikuttamaan kohderyhmän käyttäytymiseen käsitysten ja kognitiivisen ulottuvuuden kautta, jolloin myös vaikutusyritys luetaan vaikuttamiseksi.³⁶ Tämän näkökulman jakaa sekä vaikuttamisen sanakirjamääritelmä³⁷, että Valtioneuvoston entinen viestintäjohtaja Markku Mantila kuvatessaan informaatiovaikuttamista.³⁸

Määritelmät näkevät vaikutettavan rationaalisena toimijana, jonka käyttäytyminen säilyisi ennallaan ilman ulkopuolista vaikutusta ja muuttuisi vain onnistuneen vaikutuksen seurauksena vaikuttajan haluamaan suuntaan. Näin ollen informaatiovaikutuksen vaikuttavuus eli palaute toiminnasta voidaan havainnoida kohderyhmän käyttäytymisen muutoksena, mikä on seuraus toiminnon tai useiden toimintojen sarjasta.³⁹ Vaikutus syntyy, koska vastaanotettu informaatio muokkaa ihmisten käsityksiä maailmasta, eli vaikuttaa kognitioon⁴⁰. Jos käyttäytyminen ei vaikutuksen seurauksena muutu, ei vaikuttamisella ole ollut vaikutusta. Tulee kuitenkin huomata, että vaikutus, joka syntyy vaikuttamisen seurauksena, vaatii tavoitteellisen, ennalta suunnitellun toiminnan eli tahallisuuden sekä systemaattisen tavan toteuttaa vaikuttamista, mikä näkyy prosessimaisessa rakenteessa.⁴¹ Informaatiovaikuttamista ei siis voida puhtaasti arvioida toiminnan tuloksen perusteella.⁴² Turvallisuuskomitean määritelmästä puuttuvat tahallisuuden ja systemaattisuuden tunnuspiirteet, mutta kuitenkin voidaan todeta, että vaikutus, joka syntyy minkä

³⁵ Turvallisuuskomitea Toim. (2018), s.47

³⁶ Jowett & O'Donnell (2012), s.6-8

³⁷ Kielitoimiston sanakirja, ”vaikuttaa”, [<https://www.kielitoimistonanankirja.fi/netmot.exe?motportal=80>] Viitattu 26.3.2019

³⁸ Mantila Markku: *Informaatiovaikuttaminen –tuttu juttu vai uusi harmi?*, Valtioneuvoston kanslia, 2017 [https://www.defmin.fi/files/3801/Markku_Mantila_Informaatiovaikuttaminen_mts_010617.pdf] viitattu 25.2.2019

³⁹ Siren (2011) s.122

⁴⁰ US army (2017), luku 2, sivu 22

⁴¹ Mantila (2017)

⁴² Eder (2011) s.12-13

tahansa muun toiminnan seurauksena on tahatonta normaalia toimintaa, joten informaatiovaikuttamiseen oletusarvoisesti liittyy aina tahallisuuden vaatimus.

Informaatiovaikuttaminen korostaa määritelmässä millä vaikuttaminen toteutetaan. Propagandan määritelmä ei ota kantaa siihen millä vaikutus tulee saavuttaa, mutta koska propagandaa käsitellään suostuttelevan viestinnän alalajina ja koska viestintä määritellään prosessiksi, jolla välitetään informaatiota yksilöiden ja organisaatioiden välillä, voidaan todeta, että vaikuttaminen tapahtuu informaatiolla.⁴³ Informaatio, jota viestinnällä välitetään voi semanttiselta sisällöltään olla tosi tai epätosi. Jos informaation välittäjä tietää, tai hänen pitäisi tietää, että välitetty informaatio on sisällöltään epätosi, puhutaan disinformaatiosta. Jos informaation välittäjä ei tiedä, että sisältö on epätosi, on kyseessä misinformaatio.⁴⁴ Misinformaatio ei täytä tahallisuuden vaatimusta, jolloin sisällöllisesti valheellisen informaation välittäminen ei aina ole informaatiovaikuttamista.

Englannin ja suomen kielen määritelmissä on huomionarvoisaa, etteivät ne tarkkaan määrittele, keneen tai mihin organisaatioon vaikutus kohdistetaan. Informaatiovaikuttamista voidaankin siis määritelmällisesti käyttää vaikuttajan näkökulmasta sekä ystävällismieliseen, neutraaliin tai vihamieliseen tahoon, mikä on sekä propagandaa käsiteltävässä kirjallisuudessa⁴⁵, että US-army field -manualissa todettu⁴⁶. Kohde ei myöskään rajoitu kohderyhmän koon perusteella, vaan se voidaan kohdentaa aina yksilöstä suureen yleisöön.⁴⁷ Omaan kansaan kohdennettua informaatiovaikuttamista kutsutaan usein strategiseksi viestinnäksi tai strategiseksi kommunikaatioksi.⁴⁸ Tämä johtunee siitä, että sotilaalliseksi vaikuttamisen menetelmäksi miellettyinä informaatiovaikuttamisen käyttämisestä omaan kansaan, eli vaikuttamista sotilaallisella voimalla omaan kansaan, koetaan negatiiviseksi miellelyhtymäksi, jota pyritään välttämään.

Propagandan todetaan pyrkivän informaatiovirran hallintaan tuottamalla informaatiota, muokkaamalla informaatiota ja rajoittamalla informaatiota⁴⁹, jotka ovat myös informaatiovaikuttamisen kolme keskeisintä menetelmää.⁵⁰ Informaatiota välitetään viestintäkanavia pitkin, jolloin vaikuttamismenetelmät kohdentuvat näiden kanavien avulla kohderyhmiin. Määritelmät eivät kuitenkaan rajaa sitä, mitä viestintäkanavia pitkin vaikuttaminen tulee kohdentaa kohderyh-

⁴³ Jowett & O'Donnell (2012), s.6-8 ja s.30

⁴⁴ Floridi (2011), s. 50.

⁴⁵ Jowett ja O'Donnell (2012) s.2-4 ja 295, Flyktman (2016) s.21

⁴⁶ US army (2017), luku 2, sivu 22

⁴⁷ Jowett ja O'Donnell (2012) s.2-4 ja 295, Flyktman (2016) s.21

⁴⁸ Siren (2011) s.4-7

⁴⁹ Jowett ja O'Donnell (2012), s.45 ja 292

⁵⁰ Turvallisuuskomitea (toim.) 2018 s. 47

mään. Informaatiovaikuttamisen ja propagandan näkökulmasta oleellista ei olekaan millä kanavalla kohderyhmä saavutetaan, kunhan se saavutetaan. Kaikkia käytössä olevia viestintäkanavia voidaan siis käyttää.⁵¹ Viestintäkanavalla on kuitenkin merkitystä, johon palataan alaluvussa 2.3.

Propagandan tai informaatiovaikuttamisen määritelmä ei rajaa viitekehystä, jossa vaikuttaminen tapahtuu. Kuitenkin tarkasteltaessa turvallisuuskomitean lähikäsitemuutoksia, joka on liitteessä 3, voidaan havaita, että viitekehys, jossa informaatiovaikuttaminen tapahtuu, on hybridisodankäynti. Hybridisodankäynti liittyy aina sodankäynnin ja ulkopoliittikan tavoitteisiin. Voidaankin todeta, että sama on totta myös informaatiovaikuttamisen osalta. Vaikka informaatiovaikuttaminen liittyy sodankäynnin tavoitteisiin, voi se kuitenkin alkaa jo ennen näkyvää sotilaallista operaatiota valmistelevana informaatiovaikuttamisena, jolla mahdollistetaan operaation toteuttaminen ja operaation myöhäisempien vaiheiden informaatiovaikuttaminen.⁵² Määritelmällisesti ei kuitenkaan voida asettaa vaatimusta, että sotilaallisen operaation on käynnistyttävä, jotta sitä edeltävä vaikuttaminen on ollut informaatiovaikuttamisen määritelmän mukaista. Koska tässä tutkimuksessa tutkitaan venäläistä sotilasoperaatiota, käytetään tässä hybridisodankäyntiä viitekehystenä, jolloin informaatiovaikuttamista tarkastellaan näkökulmasta, jonka mukaan sen tulee tukea valtion ulkopoliittisia ja sotilaallisten tavoitteiden saavuttamista.

Huomionarvoisaa on myös, että kaikki mitä ihminen tai organisaatio tekee tai ei tee, on viestintää, halusimme sitä tai emme.⁵³ Informaation rajoittaminen luetaankin menetelmänä määritelmällisesti informaatiovaikuttamiseksi informaation esittämisen ja informaation muokkaamisen lisäksi.⁵⁴ Tällöin vaikuttaja pyrkii kiistämään kannaltaan epäedullisten todellisuudenkuvien välittyminen kohderyhmälleen.⁵⁵ Myös tekemättä jättäminen on siis informaatiota. Informaatiovaikuttamisen näkökulmasta tämä on oleellista, koska jos tekemättä jättäminen täyttää informaatiovaikuttamisen tunnuspiirteet, on kyseessä informaatiovaikuttaminen.

Informaatiovaikuttamista voi myös toteuttaa erillinen organisaatio, joka ei aja omaa asiaansa vaan tukee jonkun toisen organisaation tai instanssin asiaa.⁵⁶ Esimerkiksi Deutsche Welle -

⁵¹ Jowett ja Donnell (2012) s. 296

⁵² Flyktman (2016) s.24-25 ja s.43 ja Jowett & O'Donnell (2012), s.212

⁵³ Watzlawick Paul, Beavin Janet ja Jackson Don D.: *Pragmatics of Human Communication: A Study of Interactional Patterns, Pathologies and Paradoxes*, W. W. Norton & Company, 2011

⁵⁴ Puolustusvoimat, *Informaatiovaikutusten hallinnan konsepti (luonnos)*, Käyttö rajoitettu, Pääesikunta, 2017s.4

⁵⁵ Tahatonta viestintää voidaan rajoittaa esimerkiksi operaatioturvallisuuden keinoin, (Eder (2011) s. 50-63) joka kuitenkin ei määritelmällisesti kuulu osaksi informaatiovaikuttamista .

⁵⁶ Jowett ja Donnell (2012) s. 45

julkaisu tukee julkisesti Saksan valtiota rauhanaikaisella informaatiovaikuttamisella. Tästä syystä informaatiovaikuttamista tarkasteltaessa ei tule tarkastella vain määriteltyä vaikuttajaa, kuten Venäjää vaan myös vaikuttajan agendaa tukevaa kolmansien instanssien toteuttamaa informaatiovaikuttamista.

Termien määritelmien välisistä yhtäläisyyksistä ja propagandan pitkästä historiasta sekä asiakirjakatsauksen perusteella voidaan todeta, että Informaatiovaikuttaminen terminä on muovaantunut termistä propaganda. Suomessa termi informaatiovaikuttaminen on kuitenkin valittu käytettäväksi propagandan sijaan. Termin käyttö ja määritelmä ovat siis valinta, joka ei kuitenkaan ole muuttanut ilmiötä jota kuvataan, ainoastaan mielle yhtymät, jotka siihen liittyvät.

Propagandan ja informaatiovaikuttamisen suurin ero on viitekehys, jossa vaikuttaminen tapahtuu. Propagandassa sitä ei ole rajattu, kun taas informaatiovaikuttamisessa se on sidottu ulkopolitiikan ja sotilaallisen toiminnan tavoitteisiin. Kun tarkastellaan englanninkielistä termiä propaganda sodan ja ulkopolitiikan viitekehyksessä, voidaan sitä kuitenkin pitää synonyyminä suomenkieliselle termille informaatiovaikuttaminen. Propaganda kuuluu viestinnällisestä näkökulmasta suostutteleviin viestinnän muotoihin jonka takia propagandaan ja viestintään liittyvää tutkimuskirjallisuutta käytetään termin teoriapohjassa.⁵⁷ Tästä eteenpäin englanninkieliseen termiin propaganda viitataan termillä informaatiovaikuttaminen. Käytettäessä termiä propaganda viitataan tästä eteenpäin suomenkieliseen termiin.

Informaatiovaikuttamisella voi olla useita tarkoituksia. Sen tarkoituksena voidaan pitää disintegraatiota eli kohdeyleisön yhtenäisyyden rikkomista. Tarkoitus voi olla myös vaikuttajan instanssina ja toimien legitimointi. Se voi myös olla integroivaa, eli vaikuttajan aseman säilyttämiseen pyrkivää tai agitoivaa, jolloin tarkoitus on saada kohdeyleisö tukemaan vaikuttajan ajamaa asiaa.⁵⁸ Tarkoituksestaan huolimatta informaatiovaikuttaminen on kohteen näkökulmasta negatiivinen vaikutusmuoto, mikä vuorovaikutuksellisuuden sijaan pyrkii ainoastaan edistämään vaikuttajan tai vaikuttajan tukeman organisaation agendaa vaikutettavan kustannuksella. Tämä erottaakin informaatiovaikuttamisen muista suostuttelevan viestinnän muodoista.⁵⁹

Tässä alaluvussa tunnistetut informaatiovaikuttamisen tunnuspiirteet ovat: 1. Informaatiovaikuttaminen on aina alisteinen sodankäynnille ja ulkopolitiikalle 2. Ilmiöllä on prosessimainen ja systemaattinen luonne, mikä koostuu vaikuttajasta (aktiivinen toimija), vaikutettavasta kohde-

⁵⁷ Jowett ja Donnell (2012) s. 6-7

⁵⁸ Flyktman (2016) s.21

ryhmästä (passiivinen toiminnan kohde) informaatiosta (vaikutuksen väline), vaikutuskanavasta ja tavoitteesta (muutos kohteen käyttäytymisessä tai ajattelussa) 3. Tahallisuus. 4. Tavoitteellisuus 5. Informaatiovaikuttaminen on aktiivista toimintaa 6. Informaatiovaikuttaminen ajaa vain vaikuttajan agenda.

Tässä tutkimuksessa käytetään seuraavaa määritelmää kuvaamaan informaatiovaikuttamista: ”*Informaatiovaikuttaminen on vaikuttajan aktiivinen, tarkoituksellinen ja systemaattinen yritys muokata kohteen tai kohdeyleisön käsityksiä, manipuloida kognitioita tai suoraan käyttäytymistä informaatioympäristön kautta osana sotilaallisia tai ulkopoliittisia tavoitteita informaatiota tuottamalla, muokkaamalla tai sen saatavuutta rajoittamalla sellaisen vasteen saavuttamiseksi, joka edistää vaikuttajan tai vaikuttajan tukeman instanssin tavoitteita.*” Informaatiovaikuttamisen lähikäsitteet ja tärkeimmät erot käsitteiden välillä on kuvattu liitteessä 1.

2.2 Vaikuttamiskeinot

Informaatiovaikuttaminen voi olla välitetyn informaation semanttisen sisällön totuusarvon ja lähteen mukaan jaettuna valkoista, harmaata tai mustaa. Valkoisessa vaikuttamisessa informaatiota välittää media, jonka lähde on tunnistettu oikein ja informaatio, jota se välittää on semanttiselta sisällöltään tosi.⁶⁰ Valkoisella vaikuttamisella voidaan pyrkiä saavuttamaan luotettavuutta, jotta myöhemmin käytettävät mustan vaikuttamisen muodot hyväksytään helpommin.⁶¹ Musta vaikuttaminen pyrkii salaamaan lähteensä tai ilmoitettu lähde on valheellinen. Musta vaikuttaminen käyttää vaikuttamiseen semanttiselta sisällöltään valheellista tai selvästi rajoitettua informaatiota. Harmaa propaganda yhdistelee edellisiä. Lähde voi esimerkiksi olla salattu, mutta informaatio on semanttiselta sisällöltään tosi.⁶² Informaatiovaikuttajan näkökulmasta mustien vaikutusmenetelmien, kuten sisällöltään valheellisten väitteiden, jotka voidaan osoittaa objektiivisesti todeksi, käyttäminen voi mahdollistaa agendan kannalta hyötyjä, mutta valheellisuuden mahdollisesti paljastuessa heikentää vaikuttajan luotettavuutta kohderyhmän näkökul-

⁵⁹ Jowett ja O’Donnell (2012), s.22 ja s.45

⁶⁰ Jowett ja O’Donnell (2012) s.20 ja Simola Petteri, *Psykologinen Vaikuttaminen*, julkaisussa Jukka Leskinen (toim.), *Sotilaspsykologia maanpuolustuksen tukena*, Puolustusvoimien tutkimuslaitos julkaisuja 9, Juvenes Print Tampere 2018, s.166-168 Esimerkiksi saksalaisen Deutsche Wellen uutisointi on valkoista informaatiovaikuttamista. Se julkisesti ilmoittaa ajavansa Saksan asemaa maailmanlaajuisesti ja tuottaa tiedot lähteistään. (Deutsche Welle, [<https://www.dw.com/en/about-dw/profile/s-30688>] viitattu 21.2.2019)

⁶¹ MacDonald Scott: *Propaganda and information warfare in the twenty-first century*, Contemporary security studies, Routledge, New York, Yhdysvallat, 2007 s.34-35

⁶² Jowett ja O’Donnell (2012) s.20 ja Simola (2018), s.166-168

masta. Jos informaatiovaikuttaminen paljastuu kohteelle, sen teho laskee oleellisesti, jonka takia vaikuttaminen tulee pyrkiä salaamaan.⁶³

Sisällöllisesti informaatiovaikuttamisen viesti voi Puolustusvoimien mukaan olla harhauttava, painostava, provosoiva, disinformaatiota sisältävä ja propagandaa (eli ideologista vaikuttamista).⁶⁴ Jowett ja O'Donnell lisäävät keinovalikoimaan myös mustamaalaavan.⁶⁵ Informaatiovaikuttaminen voi hyökkäävien keinojen lisäksi olla myös oikeuttavaa, mobilisoivaa ja ylikuormittavaa.⁶⁷ Viesti voi myös yhdistellä eri keinoja. Keinot on tarkemmin määritelty liitteessä 1.

Viestin sisällöllisen vaikutuskeinon lisäksi informaatiovaikuttamiseen liittyy peruseriaatteita, jotka tehostavat vaikutuksia. Näitä periaatteita ovat: pitkäkestoisen vaikutuksen periaate, odotetun informaation periaate, tunteisiin vetoavan vaikuttamisen periaate, yksinkertaisuuden periaate ja oletetun itsestäänselvyuden periaate. Pitkäkestoisen vaikutuksen periaate perustuu siihen, vaikuttaja käyttää termejä, joilla on voimakas historiallinen konnotaatio. Odotetun informaation periaate perustuu siihen, että kun kohderyhmä odottaa, että heitä kohdellaan tietyllä tavalla, on tämän odotuksen mukainen vaikuttaminen tehokkaampaa. Tunteisiin vaikuttamisen periaate perustuu siihen, että kun kohderyhmä saadaan tunnekuohun valtaan vaikuttamisen seurauksena, tekee se päätöksensä irrationaalisesti ja ajattelemattomasti, jolloin vaikutuksella saatava vaste on ennakoitavissa paremmin. Yksinkertaistamisen periaate perustuu siihen, että viesti tulee rakentaa siten, että kuka tahansa voi sen ymmärtää, jolloin on mahdollista vaikuttaa kaikkiin ihmisryhmiin samanaikaisesti. Oletetun itsestäänselvyuden periaate tarkoittaa sellaisten termien käyttöä viestin rakentamisessa, jotka saavat mielleyhtymien avulla kohderyhmän tekemään omat johtopäätöksensä viestin sanomasta. Puolustusvoimat lisäävät edelliseen luetteloon vielä tehokkaan viestin ominaisuudet, jonka mukaan viestin tulee olla edellisten lisäksi, yllättävä, konkreettinen, uskottava ja tarinamuotoinen (narratiivinen), jotta viesti jää kohderyhmälle mieleen ja omaksuu sen osaksi uskomuksiaan. Viesti tulee myös toistaa riittävän usein.⁶⁸

⁶³ Flyktman (2016) s.19 ja MacDonald (2007), s.34-35

⁶⁴ Puolustusvoimat olivat listanneet myös yllätyksellisen toiminnan informaatiovaikuttamiseksi, mutta määritelmällisesti se ei ole informaatiovaikuttamista, koska se ei sisällä tiedon esittämistä, muokkaamista tai rajaaamista vaikuttamisen menetelmänä.

⁶⁵ Puolustusvoimat: *Informaatiovaikutusten hallinnan konsepti (luonnos)*, Käyttö rajoitettu, Pääesikunta, Suomi, 2017, s.6 ja Puolustusvoimat ja turvallisuuskomitea (2018), s. 18 ja Sazonov Vladimir ja muut (2016), *Russian information campaign against the Ukrainian state and defence forces*, NATO Strategic Communications Centre of Excellence, Estonian National Defence College, Viro s.49

⁶⁶ Jowett ja O'Donnell (2012) s.225

⁶⁷ Sazonov ja muut (2016), s.49

⁶⁸ Darczewska Jolanta, *The anatomy of Russian information warfare the Crimean operation, a case study*, Centre for Eastern Studies, Puola, 2014, s.25, Simola (2018), s.163, Eder (2011) s.54

2.3 Vaikuttamiskanavan merkitys

Informaatiovaikuttamisen kanavat ovat aikansa tuote. Tällä hetkellä sodankäyntiä kuvataan medioituneeksi, joka korostaa informaatiokanavien merkitystä osana sodankäyntiä.⁶⁹ Medioitumisella tarkoitetaan ilmiötä, jossa samanaikaisesti toimittajien määrä sotatoimialueella on kasvanut, väestön tarve jatkuvalla uutisoinnille sotatoimialueelta on korostunut, sekä laitteet, joilla tietoa sotatoimialueelta voi tuottaa, ovat lisääntyneet taistelutilassa (jokainen ulkopuolinen havainnoitsija voi toimia toimittajana). Sodankäynnin medioitumisen seurauksena informaatioympäristön merkitys sodankäynnin toimintaympäristönä on korostunut.⁷⁰ Medioituminen on seurausta teknologian kehityksestä. 54,1 % maailman väestöstä käyttää internetiä, jonka takia viestintä tapahtuu yhä enenevässä määrin informaatioteknologian avulla. Massamainen vaikuttaminen onkin täysin uudella tavalla mahdollista.⁷¹ Digitalisoitunut viestintä yhdistää informaatioympäristön kautta taistelutilaan sodan osapuolten lisäksi, myös muut valtiot, ei-valtiolliset toimijat, siviilit ja aktivistit ilman maantieteellisiä rajoitteita, joilla kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa informaatioympäristöön ja edelleen taistelutilaan.⁷² Digitalisaatiota leimaa attribuution osoittamisen haaste ja epäsuora vaikuttaminen, jonka takia vaikuttaminen on mahdollista toteuttaa ilman, että vaikuttaja paljastuu.⁷³

Vaikuttamiskanavien määrä kasvaa kaiken aikaa. Perinteinen media on jakaantunut varsinaiseksi mediaksi, vaihtoehtomediaksi, verkkomediaksi ja sosiaaliseksi mediaksi, jotka kaikki kilpailevat agenda-setting- ja portinvartija- roolista. Yhteistä kaikilla medioilla on niiden kyky tavoittaa ihmisiä massamaisesti.⁷⁴ Sosiaalinen media on tällä hetkellä dynaamisin ja nopeasti muuttuvin informaatioympäristön osa-alue ja sen merkitys viestinnässä kasvaa kaiken aikaa. Esimerkiksi Facebookia käyttää 26,3 % maailman väestöstä ja erilaisia sosiaalisen median palveluja otetaan myös käyttöön jatkuvasti. Sosiaalisessa mediassa julkaisut voivat muuttua viraleiksi hetkessä, saavuttaen useiden miljoonien ihmisten tietoisuuden ja vaikuttaen heidän todellisu-

⁶⁹ Jowett ja Donnell (2012) s.106-164, Hoskins, A. & O'Loughlin, B. 2010. *War and Media: The emergence of diffused war*, Cambridge, Iso-Britannia, 2012

⁷⁰ Eder (2011) s.4-5 ja s.12

⁷¹ Internet world stats, [<https://www.internetworldstats.com/stats.htm>] viitattu 21.2.2019 ja Jowett ja Donnell (2012) s.163 ja Fairclough Norman, Miten media puhuu, Vastapaino, Tampere, 1997, s.219

⁷² Nissen Thomas Elkjer: *Social media's role in 'hybrid strategies'*, NATO strategic communications centre of excellence, Riika, Latvia, 2016, s.5 ja Ionatamishvili Elina Lange: *Framing of the Ukraine-Russia conflict in online and social media*, NATO StratCom COE, Riika, Latvia 2016 s.27

⁷³ Nissen (2016), s.8 ja Rantapelkonen Jari: *Tuleva sota: Tulevaisuuden sodan tulevaisuus*, Sotataidon laitos Sotataito, Maanpuolustuskorkeakoulu, 2018 s. 160 ja Svetoka Sanda (toim.): *Social media as a tool of hybrid warfare*, NATO Strategic Communications, Centre of Excellence, Riika, Latvia, 2016

⁷⁴ Gillan Kevin, Pickerill Jenny ja Webster Frank: *The Information Environment of War*, Sociology Compass November 2008, s. 10, Eder (2011) s.4-5 ja s.12 ja Jowett ja Donnell (2012) s.162

denkuvaansa. Sosiaalinen media myös linkittää ihmisiä verkostoihin, mikä mahdollistaa kohdennetun vaikuttamisen.⁷⁵

Sosiaalista mediaa kuvataan aseistetuksi.⁷⁶ Sosiaalisessa mediassa vaikuttaminen voidaan toteuttaa sekä valkoisesti, mustasti, että harmaasti. Valkoisia keinoja ovat esimerkiksi virallisten käyttäjätilien ja yhteisöjen luominen sekä mielipidevaikuttajien kommentointi. Mustia keinoja voivat olla esimerkiksi valekäyttäjät, botit/bottiverkot ja trollit, joiden erottaminen tavallisesta verkossa käydystä keskustelusta on haastavaa. Twitterin käyttäjistä arviolta vähintään 8 % ja Facebookin käyttäjistä 5-11 % ovat botteja. Kuitenkin Trollien osuus on jopa suurempi muualla verkossa kuin sosiaalisessa mediassa.⁷⁷ Sosiaalisella medialla on vaikutuskanavana tiettyjä erityispiirteitä, kuten viestin näkyvyyttä voi parantaa saturoimalla informaatioympäristöä halutulla viestillä. Toinen sosiaaliselle medialle ja verkkomedialle ominainen menetelmä on toistensa kanssa kilpailevien todellisuudenkuvien luonti (mahdollisesti valheellisten), jonka seurauksena kohderyhmällä ei ole tarkkaa kuvaa todellisista tapahtumista jolloin strategisesti tärkeä toimi voi jäädä huomaamatta tai siitä voi jäädä virheellinen kuva, tätä kutsutaan informaatiosumun luomiseksi.⁷⁸

Medialla on kolme roolia sodankäynnissä. Ensimmäinen rooli on toimia kriittisenä seuraajana, joka raportoi sotilaallisia operaatioita objektiivisesti ja itsenäisesti. Toinen rooli on vihamielinen journalismi, jossa toimittaja ottaa selvän negatiivisen näkökulman ilmiön raportointiin. Kolmas rooli on toimia osana informaatioympäristöä, toimintaympäristönä ja välineenä sodankäynnille.⁷⁹ Median kahteen ensimmäiseen rooliin liittyy agenda-setting- ja portinvartija-teoriat, jotka kuvaavat median roolia yleisellä tasolla. Agenda-settingin mukaan media päättää mihin yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja asioihin ihmiset kiinnittävät huomionsa ja kuinka kauan. Media ei kuitenkaan määrää, mitä ihmiset ajattelevat, vaan ohjaa julkista keskustelua ja sen agendaa.⁸⁰ Informaatiovaikuttamisen näkökulmasta riippumattoman median huomiosta tulee pyrkiä kilpailemaan. Median huomiosta kilpailemisessa on kaksi ulottuvuutta, kilpailu saatavuudesta ja kilpailu median tuottamasta sisällöstä, eli mitä kilpailevaa versiota todellisuudesta media kuvaa.

⁷⁵ Internet World stats, [<https://www.internetworldstats.com/facebook.htm>] viitattu 21.2.2019 ja Bialy Beata, Svetoka Sanda: *New trends in social media*, NATO strategic communications centre of excellence, Riika, Latvia, 2016, s. 17, s.34 ja s.42 ja Ilmiöstä esimerkkinä kaiken aikaa kasvava interaktiivinen sosiaalisen median kartta [<https://www.ovrdrv.com/social-media-map/>], viitattu 11.3.2018

⁷⁶ Ionatamishvili (2016), s.21

⁷⁷ Giles Keir, *Handbook of Russian Information Warfare*, NATO Defense College, Rooma, 2015s.57 ja Bialy ja Svetoka (2016) s.34 ja Ionatamishvili (2016), s.62

⁷⁸ Svetoka (2016) s.17-20 ja Nissen (2016), s.3

⁷⁹ Ionatamishvili (2016), s.15-16

⁸⁰ McCombs, M. & Shaw, D. 1972. The Agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly* 36(2) 176–187, s.2 ja Jowett ja Donnell (2012) s.189

Ensimmäistä kutsutaan agendan rakentamiseksi (agenda building) ja toista agendan kehystämiseksi (agenda framing).⁸¹ Sotilaallisen operaation viitekehyksessä on tärkeää saada oma viesti julkiseen keskusteluun ensin, koska se antaa vaikeasti muutettavan ensivaikutelman julkiselle yleisölle ja tempaa aloitteen narratiivien taistelussa.⁸²

Agenda-setting -teoriaan liittyy oleellisesti Kurt Lewynin konsepti portinvartijoista jonka mukaan viestintäkanavia, hallitsevat portinvartijat.⁸³ Portinvartijoina ovat ne henkilöt, jotka päättävät mitä tietoa yleisölle jaetaan. Portinvartijoita on suuri joukko ihmisiä. Ihmiset tulkitsevat informaatiota eritavalla, on samasta tapahtumasta yhtä monta totuutta kuin on tulkitsijaa. Näistä totuuksista on haastavaa määrittää mikä on niin sanottu objektiivinen totuus. Portinvartijoiden merkitys onkin korkeimmillaan, kun he kuvaavat tapahtumia samalla tavalla, koska tällöin kilpailevia vaihtoehtoisia totuuksia ei synny. Tämä rajaa ihmisten mahdollisuuksia muodostaa erilaisia mielipiteitä tapahtumien kulusta.⁸⁴

Median kyky tuottaa tietoa valtiollisten kanavien ohi, vaatii lähteen, joka on erillinen valtiosta. Jos media kykenee keräämään tietoa, se kykenee osaltaan muokkaamaan ihmisten todellisuuskäsitystä ja toimia portinvartija- ja agenda-setting -roolissa erillään valtiosta. Sotatoimialueelta saatava tieto on kuitenkin rajattua, varsinkin, jos medialla ei ole omaa edustajaa tai lähdettä alueella. Lisäksi medialla ei ole, tai ei pitäisi olla pääsyä turvaluokiteltuihin asiakirjoihin kuten tiedustelutietoon, mikä vaikeuttaa tiedon keräämistä edelleen.⁸⁵ Median saamaa tietoa voidaan siis pyrkiä rajoittamaan. Kuitenkin, koska sotatoimialueella olevien älylaitteiden määrä on kasvanut, on tiedon rajoittaminen medialta haastavampaa kuin ennen. Tästä syystä jokaisen toimen tulee olla strategisen narratiivin mukainen.

Digitalisaation seurauksena jokaisesta yksilöstä on tullut portinvartija sosiaalisessa mediassa, koska jokaisella on mahdollisuus jakaa tietoa ja päättää näin ollen mitä muut ihmiset näkevät. Henkilön merkitys portinvartijana on yhtä suuri kuin se joukko, jonka hän tavoittaa, ja joiden sosiaalista todellisuutta hän kykenee mielipiteillään ja kannanotoillaan muokkaamaan. Tämänkaltaista yksittäistä henkilöä, joka toimii sosiaalisessa mediassa portinvartijana, kutsutaan mie-

⁸¹ Scheufele Dietram A. ja Tewksbury David: *Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models*, Journal of Communication 57, International Communication Association, 2007 s.9-20 ja Jowett ja Donnell (2012) s.190

⁸² Eder (2011) s.16 ja s.53

⁸³ Jowett ja Donnell (2012) s. 176

⁸⁴ Fairclough (1997) s.66 ja Shoemaker Pamela J. ja Vos Tim P.: *Gatekeeping theory*, Routledge, Taylor & Francis, New York, Yhdysvallat, 2009 s.9-22

⁸⁵ Western Jon: *Selling Intervention and War: The Presidency, the Media, and the American Public*, The John Hopkins University Press, Yhdysvallat, 2005 s. 9-18

lipidevaikuttajaksi (influencial)”.⁸⁶ Mielipidevaikuttajia, joita informaatiovaikuttaja kontrolloi, kutsutaan informaatioagenteiksi (”agents of influence”). Tällöin heidän tarkoituksensa on vaikuttaa julkiseen diskurssiin vaikuttajan kannalta edullisesti. Jos mielipidevaikuttajat toimivat vaikuttajasta irrallaan, mutta ajavat yhä vaikuttajan agendaa kutsutaan heitä ”hyödyllisiksi hölmöiksi”. Mielipidevaikuttajana voivat myös toimia valtiolliset tai ei-valtiolliset organisaatiot. Uskonnollisia instansseja voidaan käyttää samalla tavalla kuin edellä mainittuja organisaatioita mielipidevaikuttajan roolissa.⁸⁷ Portinvartijat ja mielipidevaikuttajat muodostavat vaikuttamisen kohteen, joka amplifioi vaikutuksia ja mahdollistavat vaikutuksen nopeamman leviämisen verkostomaisessa sosiaalisessa mediassa.

Digitalisaatiosta johtuva viestintäkanavien kehitys ja sodankäynnin medioituminen ovat monipuolistaneet informaatiovaikuttamisen menetelmiä ja nostaneet sen merkitystä sodankäynnin välineenä. Mediaa voidaan kehityksen myötä käyttää perinteisesti massamaiseen viestintään, tai kohdennettuun massamaiseen viestintään, jossa välitetään massamaisesti yksilöityjä viestejä. Kehitys on myös lisännyt vaikuttamiskanavien määrää, mikä mahdollistaa informaatioympäristön saturoinnin omalla narratiivilla, tai useilla kilpailevilla narratiiveilla, mitkä tekevät todellisuuden ja informaatiovaikuttamisella luodun todellisuuden erottamisesta haastavampaa.

2.4 Kohde

Semanttinen informaatio voidaan jakaa vaikutuksen kohteen ymmärryksen tason kautta, jolloin semanttinen informaatio on vastaanottajan ominaisuus. Asiat, joita havainnoimme ja tiedämme, voidaan jakaa neljään tasoon (liite 4 kuva 12). Ensimmäinen tiedon taso on data, joka määritellään havainnoinnin tuotteeksi ilman ymmärrystä, kontekstia tai tulkintaa. Siirryttäessä datasta seuraavalle tiedon tasolle eli informaatioon tulee havainnoijan ymmärtää havaitsemansa datan välisiä yhteyksiä ja tulkita se, jotta se on hyötykäytettävissä. Informaatio on siis tulkittua ja ymmärrettyä dataa. Seuraava tiedon taso on tietämys. Siirryttäessä informaatiosta tietämykseen tulee havainnoitsijan ymmärtää säännönmukaisuuksia havaitsemassaan. Tämä ymmärrys saavutetaan aiemman kokemuksen avulla. Viisaus on mallin mukaan tiedon korkein muoto. Viisaus antaa lisäarvoa tietämykselle ja siirtää tietämyksen käytäntöön päätöksenteon avulla.⁸⁸ Informaatiovaikuttamisessa kaikki välitetty tieto on kohteen näkökulmasta dataa. Kohteen tulee siis

⁸⁶ Eder (2011) s.5-6 ja Cha, Haddadi, Benevenuto ja Gummadi: *Measuring User Influence in Twitter: The Million Follower Fallacy*, Fourth International AAAI Conference on Weblogs and Social Media

⁸⁷ Nissen (2016), s. 3-4

⁸⁸ Ackoff Russell, *From Data to Wisdom*, Journal of applied systems analysis, 1989 [https://softwarezen.me/wp-content/uploads/2018/01/datawisdom.pdf] viitattu 14.3.2018, Floridi (2011) s. 83-95 ja Rowley Jennifer, *The*

kyetä tulkitsemaan ja ymmärtämään data, jotta se muuttuu hänen ymmärryksessään informaatioksi, joka voi muokata kohderyhmän kognitioita ja käytöstä.

Jotta informaatiovaikuttaminen on tehokasta, tulee kohderyhmän vastaanottaa, muistaa, ymmärtää viesti ja toimia sen mukaisesti. Kohderyhmä, jolle informaatio on välitetty, tulkitsee viestin sekä objektiivisessa merkityksessä, että aikaisempaan kokemukseensa ja yhteisöllisen merkityksen perusteella. Erilaisilla viesteillä on siis erilainen teho kohderyhmästä riippuen ja pelkästään merkkijärjestelmää käyttämällä viestintää voidaan kohdentaa.⁸⁹ Ihmisillä on myös taipumuksena assosioida positiivisiksi kokemiinsa asioihin muita positiivisia asioita tai ominaisuuksia ja negatiivisiksi kokemiinsa asioihin negatiivisia ominaisuuksia tai muita negatiivisia asioita. Viestiin positiivisesti suhtautuvaan henkilö, on helpompaa saada uskomaan ilmiöön liittyviin uusiin positiivisiin attribuutioihin, koska tämä suhtautuu viestiin ja sen sisältöön jo lähtökohtaisesti positiivisella olettamuksella. Vastaavasti suurellakaan määrällä todisteita ei välttämättä ole mahdollista kääntää kaikkein negatiivisimmalla ennakoasenteella olevien mielipidetä ennakkokäsitysten vastaiseksi.⁹⁰ Negatiivisen ennakkokäsityksen omaaviin henkilöihin tuleekin lähtökohtaisesti pyrkiä kohdentamaan teoreettista vaikuttamista. Ateoreettisella vaikuttamisella voi olla jopa negatiivinen vaikutus.⁹¹

Informaatiovaikuttamisen kohteet voidaan jakaa positiivisiin (oma kansa ja liittolaiset), neutraaleihin (kolmannet osapuolet) ja negatiivisiin (vihollinen), jotka myös kuvastavat yleisiä ennakoasenteita vaikuttajaan. Omaan kansaan vaikuttamiseen palataan Venäjän näkökulmasta alaluvussa 3.2.

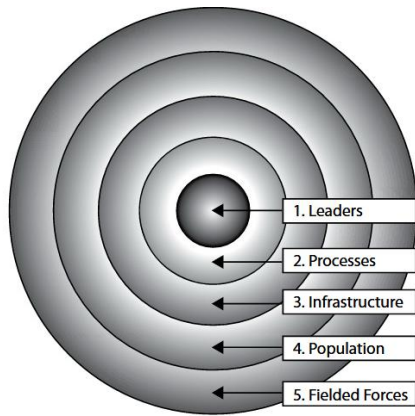
Informaatiovaikuttamisessa vihollinen kohteena voidaan ajatella järjestelmänä ja jakaa pienempiin osakokonaisuuksiin. John Wardenin kehäteoria yleistää vastustajan valtiollisella tasolla järjestelmäksi. Teoria on alun perin kehitetty ilmasodankäynnin strategisen tason maalittamisen tueksi, mutta Warden korostaa, että vaikuttamisen keinolla ei ole merkitystä ainoastaan sillä, että kohteessa saadaan aikaan haluttu vaikutus.⁹²

wisdom hierarchy: representations of the DIKW hierarchy, Bangor Business School, University of Wales, Bangor, Iso-Britannia, 2006

⁸⁹ Jowett ja O'Donnell (2012) s.6, Eder (2011) s.13 ja 54 ja Luentomateriaali, Jyväskylän yliopisto, viestinnän ja vaikuttamisen teoreettisia perusteita, 20.1.2018

⁹⁰ Reid, C., Davis, J., Pollack, J. ja Coughlan, R.: *Balance Theory Revisited: Relationship Issue Relevance Affects Imbalance-Induced Tension in Workplace Relationships*, Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied, 2017 ja Jowett ja O'Donnell (2012) s.49

⁹¹ MacDonald (2007), s.40

Kuva 4: Wardenin kehämalli⁹³

Warden jakaa painopisteet vaikuttavuuden näkökulmasta tärkeysjärjestyksessä viiteen osaluokkaan. Johtajien merkitys vaikuttamisen kohteena on suurin. Kykenemällä vaikuttamaan valtion johtajaan tai johtajalle läheisiin henkilöihin, on mahdollista saada aikaan strategisen tason vaikutuksia järjestelmän toiminnassa. Toiseksi merkittävin vaikuttamisen kohde on valtion prosessit, joita ilman valtio tai asevoimat eivät voi toimia tehokkaasti. Kolmanneksi tärkein kohde on infrastruktuuri, jonka toiminta, ainakin kriittisiltä osilta, on valtion toiminnan kannalta keskeistä. Neljänneksi tärkein on väestö. Valtio tarvitsee myötämielisen väestön, joka tukee sen sodankäyntiä. Saamalla väestö vastustamaan sodankäyntiä on mahdollista poistaa valtion sodankäynnin edellytykset. Valtion tuleekin pyrkiä, joko toimimaan yleisen mielipiteen mukaisesti tai informaatiovaikuttamisella muokata yleinen mielipide valtion toiminnan mukaiseksi⁹⁴. Viidenneksi ja vähiten tärkeäksi kohteeksi Warden nostaa asevoimat.⁹⁵ Informaatiovaikuttamisen viitekehäyksessä johtajina voidaan pitää virallisten vallankäyttäjien lisäksi myös epävirallisia vallankäyttäjiä, kuten portinvartijoita.

Wardenin mukaan järjestelmästä voidaan tunnistaa vastustajan järjestelmän kriittiset solmukohdat ja niiden painopisteet, joihin vaikuttamalla voidaan tehokkaimmin poistaa vastustajan strategiset edellytykset sodankäynnin jatkamiselle. Kriittisiin kohteisiin tulee tunnistamisen jälkeen vaikuttaa mahdollisimman kustannustehokkaasti käytettävissä olevilla vaikutusmenetelmillä.⁹⁶ Informaatiovaikuttamisella pystytään ohittamaan kineettisen vaikutuksen rajoitteita, kuten maantieteellinen etäisyys tai fyysinen suoja ja vaikuttaa suoraan Wardenin kehien sisäkehälle

⁹² Warden John A. III: *Strategy and Airpower*, Air University, Air and Space Power Journal, Maxwell, Yhdysvallat 2011

⁹³ Sama s.5

⁹⁴ Tsauro Muhammad Ahalla: *Media and Public Opinion's Influence in Russia Military Operation on Russia-Georgia War 2008*, Bachelor of International Relations, Faculty of Social and Political Sciences, Universitas Airlangga, Indonesia, 2008, s.5

⁹⁵ Warden (2011)

⁹⁶ Rantapelkonen (2018), s.165-168

valtion johtoon.⁹⁷ Toisin kuin kineettinen vaikutus, informaatiovaikuttaminen voidaan myös kohdentaa massamaisesti median välityksellä sekä populaatioon että asevoimiin rikkomatta sodan oikeussääntöjä.

Vaikuttamisen kohderyhmä voidaan jakaa myös välittömään kohderyhmään, välilliseen kohderyhmään ja tahattomaan kohderyhmään. Välittömällä kohderyhmällä tarkoitetaan sitä kohderyhmää, jonka toiminnassa halutaan ensisijaisesti saada aikaan vaikutuksia. Välillinen kohderyhmä on ryhmä, jonka kautta voidaan pyrkiä vaikuttamaan tosiasialiseen kohteeseen. Tahaton kohderyhmä on ryhmä, joka ei ole varsinainen kohde, mutta joutuu vaikutuksen alaiseksi joutuen esimerkiksi informaation laajasta leviämisestä.⁹⁸

⁹⁷ Esimerkiksi operaatio Desert Stormin tiedotustilaisuudessa liittouman johtaja kenraali Powell totesi: ”We are going to cut it off and we are going to kill it”. Hän kohdensi näin informaatiovaikuttamisen median välityksellä suoraan Saddam Husseinille. (Eder (2011) s. 5)

⁹⁸ Simola (2018) s.170

3 VENÄJÄN INFORMAATIOVAIKUTTAMISEN ERITYISPIIRTEET

Informaatiovaikuttamisella on pitkät perinteet Venäjällä. Se on ollut yhtenä oppiaineena Asevoimien vieraiden kielten instituutissa (Military Institute of Foreign Languages) jo vuonna 1942 nimellä erikoispropaganda (*spetspropaganda*). Se kuitenkin poistui opetusohjelmasta 1990, mutta palautettiin opetusohjelmaan instituution uudelleen organisoinnissa vuonna 2000, mikä kuvastaa informaatiovaikuttamisen merkityksen palaamista venäläiseen ajatteluun. Organisaation nimi on tällä hetkellä Asevoimien informaation ja vieraiden kielten osasto, joka toimii osana Asevoimien yliopistoa (Military Information and Foreign Languages Department of the Military University of the Ministry of Defence of the Russian Federation) ja se kouluttaa sekä sotilaita että siviilejä, joista pääosa on toimittajia. Informaatiosodankäyntiä ja informaatiovaikuttamista sen osana opetetaan myös muissa venäläisissä yliopistoissa ja sille on annettu status itsenäisenä tieteenalana.⁹⁹

3.1 Venäläinen terminologia

Venäläiset eivät käytä luvussa 2.1 kuvatussa toiminnasta sanaa informaatiovaikuttaminen. Informaatiovaikuttaminen venäläisessä kielenkäytössä viittaa yksilötason sosiaaliseen kanssakäymiseen, missä informaatiovaikuttamisella henkilöä ohjataan esimerkiksi konkreettisessa päätöksentekotilanteessa.¹⁰⁰ Julkiseen mielipiteeseen vaikuttamisesta venäläiset käyttävät ylätasoa käsitteinä termejä informaatiokamppailu ja informaatiotosota. Informaatiokamppailu on informaatiokonfliktin osapuolten kilpailua, tavoitteena vaikutuksen vahvistaminen yhdellä tai toisella sosiaalisten suhteiden alalla. Kilpailun tuloksena on toisen osapuolen saavuttama ja toisen osapuolen menettämä hyöty¹⁰¹. Venäläisen määritelmän mukaan informaatiotosota on kahden tai useamman valtion kamppailu informaatiotilassa tavoitteenaan:

- Vahingoittaa informaatiojärjestelmiä, prosesseja tai resursseja, kriittistä tai muuta infrastruktuuria
- Heikentää poliittisia, ekonomisia ja sosiaalisia järjestelmiä
- Horjuttaa yhteiskuntaa ja valtiota psykologisella vaikuttamisella väestöön

⁹⁹Darczewska (2014) s.9-10

¹⁰⁰ Korduel, M.: ПСИХОЛОГИЯ ОТ А ДО Я: СЛОВАРЬ-СПРАВОЧНИК, (Psychology from A to Z: a dictionary), 2000, käntänyt Martti J Kari ja [<https://vocabulary.ru/slovari/psihologija-ot-a-do-ja-slovar-spravochnik.html>], käntänyt Martti J Kari

¹⁰¹ Shuskov ja Sergeev: Концептуальные основы информационной безопасности Российской Федерации (*Conceptual foundations of information security of the Russian Federation*)// Актуальные вопросы научной и научно-педагогической деятельности молодых ученых: сборник научных трудов III Всероссийской заочной научно-практической конференции (23.11.2015 – 30.12.2015 г., Москва) / под общ. ред. Е.А. Певцовой; редколл.: Е.А. Куренкова и др. – М.: ИИУ МГОУ, 2016. – С. 69 – 76. käntänyt Martti J Kari

- Painostaa valtiota tekemään päätöksiä, jotka ovat vaikuttajan intressien mukaisia¹⁰²

Informaatiokamppailun ja informaationsodankäynnin osa-alueet, joilla tavoitteisiin pyritään, jaetaan Venäjällä viiteen osa-alueeseen. Osa-alueet ovat propaganda, tiedustelu, analysointi komponentti, organisaationaalinen komponentti ja muut yhteiset kanavat. Propaganda sisältää samat osa-alueet kuin sen läntinen vastine. Tiedustelun tarkoitus on kerätä tietoa vaikuttamisen kohteesta ja analytiikalla seurataan ja analysoidaan vallitsevaa tilannetta ja kohderyhmiä informaatioympäristössä. Organisaationaalisen komponentin, tehtävänä on koordinoita ja ohjata informaatiokamppailuun osallistuvia eri toimijoita yhteistä tavoitetta kohden. Muihin yhteisiin kanaviin kuuluvat esimerkiksi erikoisjoukot, joita voidaan käyttää muun muassa sabotaasioperaatioihin naamioituneena jonkun muun maan edustajiksi.¹⁰³

Informaationsota ja informaatiokamppailu voivat olla luonteeltaan informaatioteknistä¹⁰⁴, jolloin vaikutuksen kohteena ovat informaatiotekniset järjestelmät tai se voi olla myös informaatiopsykologista, jolloin pyritään vaikuttamaan ihmisen mieleen ja kykyyn tehdä päätöksiä.¹⁰⁵ Venäjän informaationsodankäynti on painopisteisesti informaatiopsykologista vaikuttamista¹⁰⁶. Venäjän käyttämä termi informaatiopsykologinen vaikuttaminen on synonyymi tässä tutkimuksessa käytetylle informaatiovaikuttamiselle, jolla siihen tullaan viittaamaan jatkossa.

Informaatiovaikuttaminen, kuten se tässä tutkimuksessa on määritelty, kuuluu Venäjällä informaationsodankäynnin osa-alueisiin yhdessä analysoinnin, tiedustelun ja muiden yhteisten kanavien. Kaikki osa-alueet toimivat yhteisen johdon alla yhteisiä informaationsodankäynnin tavoitteita kohti. Tärkein informaationsodankäynnin vaikuttamisen keino on informaatiovaikuttaminen.

3.2 Informaatioympäristön merkitys Venäjällä

Venäläiset eivät erota informaation käsittelyyn käytettävää informaatioinfrastruktuuria, informaation välittämiseen käytettyä kanavaa ja siinä käsiteltävää informaatiota vaan ne muodostavat yhdessä informaatioympäristön (information sphere tai information space). Informaationsodankäyntiä voidaan näin ollen kohdentaa sekä palvelimeen ja ihmismieleen, jossa informaatiota säilytetään ja käsitellään. Näin ollen sitä voidaan vastaavasti välittää kaikkia mahdollisia kana-

¹⁰² Franke Ulrik: *War by non-military means - Understanding Russian information warfare*, FOI, 2015 s.14

¹⁰³ Darczewska (2014), s.16

¹⁰⁴ Lännessä tunnetaan termillä kybersodankäynti

¹⁰⁵ Giles (2016) s.9

¹⁰⁶ Hunter Eve ja Pernik Piret: *The Challenges of Hybrid Warfare*, International Centre for Defence and Security, 2015, s.6 ja Franke (2015), s14

via hyväksikäyttäen.¹⁰⁷ Venäläisen määritelmän mukaan Informaatioympäristö on toimintaympäristö, joka liittyy informaation muodostamiseen, luomiseen, muokkaamiseen, välittämiseen, käyttöön ja säilyttämiseen sekä vaikuttaa yksilö- ja yhteiskunnan tasolla informaatioinfrastruktuuriin ja informaatioon¹⁰⁸. Informaatioympäristö on toimintaympäristö, jonka viitekehyksessä informaatiovaikuttamista toteutetaan osana informaatioisotaa ja –kamppailua.¹⁰⁹

Venäjällä informaatioympäristö on noussut sodankäynnissä merkitykseltään perinteisten sodankäynnin ulottuvuuksien (maa, meri ja ilma) rinnalle. Sitä korostetaan jopa tärkeimpänä sodankäynnin ulottuvuutena. Uuden doktriinin mukaan sodankäyntiä modernilla taistelukentällä ei voi voittaa ilman informaatioyivoimaa.¹¹⁰ Venäjän puolustusministeri Sergei Shoigu onkin todennut, että media sekä internet ovat muuttuneet aseiksi informaatioisodankäynnissä¹¹¹.

Tämä aseistuminen näkyy Venäjän tavoitteessa hallita informaatioympäristöä, jonka se määrittelee informaatioturvallisuuden doktriinissaan tavoitteekseen.¹¹² Venäjällä ulkomaiset mediat nähdään uhkana kansalliselle yhtenäisyydelle. Venäjän informaatioturvallisuuden doktriini toteaa, että Venäjää uhkaa ulkomaisen monopolisoidun mediasektorin leviäminen Venäjän informaatioympäristöön ja massamedian käyttö ulkomaisten erikoisjoukkojen toimesta muun muassa disinformaation levittämiseen.¹¹³ Informaatioympäristön hallintaa on toteutettu integroimalla verkkomedia, sosiaalinen media ja muut internetin palvelut osaksi Venäjän digitaalista informaatioympäristöä (RuNet) ja media, siviiliorganisaatiot sekä asevoimat ja muut viranomaiset osaksi yhtenäistä valtiojohtoista informaatioisodankäyntiä. Onkin tärkeää huomata, että Venäjällä media on yhä enenemissä määrin valtiojohtoista, mikä vahvistuu kaiken aikaa. Etenkin televisio on valtakunnallisten pääkanavien omistuksen osalta 2000-luvulla muuttunut valtiolenemmistöiseksi. Television merkitys yleiseen mielipiteeseen vaikuttamiseksi on venäjänkieliseen väestöön sekä Venäjällä, että sen rajojen ulkopuolella suurempi kuin muilla medioilla, kaikkien väestöryhmien ja ikäryhmien osalta.¹¹⁴ Informaatioympäristön hallintaa on myös te-

¹⁰⁷ Giles (2016) s.10 ja Godwin James B. III, Kulpin Andrey, Rauscher Karl Frederick ja Yaschenko Valery (2014), *Russia-U.S. Bilateral on Cybersecurity: Critical Terminology Foundations 2*, East-West Institute, policy report 2/2014, New York, Usa, 2014, s.23

¹⁰⁸ Franke (2015), s14 ja MORF (2011) ja VVSop (2013) kääntänyt Martti J Kari

¹⁰⁹ MORF, (2011) kääntänyt Martti J Kari

¹¹⁰ Sazonov ja muut (2016), s.55

¹¹¹ Interfax: *Shoigu: Information becomes another armed forces component* [<http://www.interfax.com/newsinf.asp?id=581851>], viitattu 10.3.2019

¹¹² Giles (2016) s.27 ja Bērziņš Jānis, Jaeski Aivar, Laity Mark, Maliukevicius Nerijus, Navys Aurimas, Osborne Gerry, Pszczel Robert ja Tatham Stephen: *Analysis of Russia's information campaign against Ukraine - Examining non-military aspects of the crisis in Ukraine from strategic communication perspectives*, NATO STRATCOM CoE Riika, Latvia, 2015, s.11-13

¹¹³ Franke (2015) s.16

¹¹⁴ Thornton (2015), s.2, Giles (2016) s.28-30 ja Darczewska (2014), s.26 ja Bērziņš ja muut (2015), s.11-12

hostettu rajoittamalla Kremlin kritisoivien instanssin toimintaedellytyksiä informaatioympäristössä valvomalla ja suodattamalla internetiä. Venäjän pyrkimykset informaatioympäristönsä hallintaan ovat johtamassa sen eristymiseen, jolloin ulkopuolisten narratiivien saaminen kansan tietoisuuteen on yhä vaikeampaa.¹¹⁵ Sisäisen viestinnän lisäksi Venäjä on panostanut ulkomaille suunnattavaan sähköiseen tiedonvälitykseen, perustamalla valtiojohtoisia monikielisiä verkkomedioita. Tästä esimerkkinä mainittakoon *Russia Today* -uutiskanava.¹¹⁶

Aseistuminen näkyy myös sosiaalisessa mediassa. Venäjä on perustanut sosiaaliseen mediaan suorituskykyjä kuten bottiverkkoja ja trollifarmeja¹¹⁷. Trollien viestintää Venäjä pyrkii kohdentamaan käytetyn kielen valinnalla.¹¹⁸ Näitä Trolleja pyritään käyttämään sosiaalisen median hallintaan ottamiseen ja informaatiovaikuttamiseen Kremlin toimesta.¹¹⁹ Trollien vaikuttamista kohdennetaan Venäjällä painopisteisesti väestöön, mutta niitä käytetään myös muihin kohderyhmiin. Trollien käytön kustannustehokkuutta informaatiovaikuttamisen välineenä on korostettu Venäjällä.¹²⁰ Trollit voidaan nähdä teknologian kehityksen mahdollistamana loogisena jatkumona Venäjän ”Bloggeri koululle”, jota käytettiin vuonna 2009 sen ajan viestintäkanavien mahdollistamana vaikuttamismenetelmänä, mikä on hyvin samankaltainen Trolleamisen kanssa¹²¹. Trollien tehtävät osana informaatiovaikuttamista ovat käsketyin materiaalin julkaisu ja jakaminen, valetilien luominen sosiaalisiin verkostoihin, roskapostin jakaminen sekä tunnistettujen vihollisten vainoaminen.¹²² Venäjän pyrkimys informaatioympäristön ja sen toimijoiden hallintaan yhdessä autoritäärisen ja keskitetyn johdon kanssa mahdollistavat nopean päätöksenteon ja toimeenpanon informaatiovaikuttamisessa.¹²³

Venäjällä kansallisen yhtenäisyyden merkitys osana informaatioympäristöä on korostunut, jotta sen oma kansa on suotuisa kohde informaatiovaikuttamiselle. Yhtenäisyys Venäjällä perustuu patrioottisuuteen ja perinteisiin venäläisiin arvoihin.¹²⁴ Yhtenäisyyttä parantaakseen presidentti Vladimir Putin määräsi helmikuussa vuonna 2013 valtiota uudistamaan historianopetuksessa käytetyt oppikirjat siten, että niissä esitetään yksi yhtenäinen tulkinta Venäjän historiasta. Ve-

¹¹⁵ Svetoka (2016) s.23 ja Giles (2016) s.28-30

¹¹⁶ Kesseli (toim.) (2016) s.38-39, Svetoka (2016) s.23 ja Thornton (2015) s.5

¹¹⁷ Vastaavia suorituskykyjä, kuten ”Persona” sovellus, on käytössä myös Yhdysvalloissa. (Van Niekerk Brett ja Maharaj Manoj: *Social Media and Information Conflict*, International Journal of Communication 7, 2013)

¹¹⁸ Svetoka (2016) s.23-28

¹¹⁹ Aro Jessika: *The cyberspace war: propaganda and trolling as warfare tools*, Wilfried Martens Centre for European Studies, Belgia, 2016, s.123

¹²⁰ Sama, s.124

¹²¹ Hodge Nathan: *Kremlin launches ‘School of Bloggers’*, 2009 [https://www.wired.com/2009/05/kremlin-launches-school-of-bloggers/] viitattu 3.3.2019

¹²² Bērziņš ja muut (2015) s.39

¹²³ Puolustusministeriö, useita kirjoittajia: *Voiman Venäjä*, Helsinki, Suomi, 2018, s.33

näjällä maan historia nähdäänkin kansallisen turvallisuuden asiana ja sen opetus informaatio-
sodankäynnin elementtinä. Venäjällä muodostettiin asevoimiin maan historian vääristelyn vas-
tainen yksikkö vuonna 2013.¹²⁵ Myös kulttuuristen toimijoiden, kuten Moskovan Taganka-
teatterin toimintaan on puututtu, koska sen esitykset ovat olleet valtion näkökulmasta
epäisänmaallisia.¹²⁶ Venäjän kansa voidaankin nähdä tärkeimmäksi kohteeksi informaatiovai-
kuttamiselle, jota toteutetaan kaiken aikaa.

Toinen informaatioympäristön osa-alue, joka on Venäjällä korostunut suhteessa länteen, on
venäläismieliset vähemmistöt sen rajojen ulkopuolella. Venäläismieliset vähemmistöt ovat läh-
tökohtaisesti Venäjän sanomaan ennakoasenteeltaan positiivisesti vaikuttamiseen suuntautuva
kohderyhmä, jonka takia se on helpompi vaikuttamisen kohde viestin hyväksynnän kannalta.
Viestin hyväksynnän jälkeen kohderyhmä pyritään valjastamaan vaikuttamiskanavaksi kohde-
alueella, jolloin ne amplifioivat haluttua viestiä, asenteita ja käytöstä.¹²⁷ Venäjänkieliset vä-
hemmistöt muodostavat Venäjän rajojen ulkopuolella rauhanajan informaatiovaikuttamisen
painopisteen ja niitä on huomattava määrä entisissä Neuvostoliiton maissa. Näiden vähemmis-
töjen venäjämielisyyttä pyritään ylläpitämään alueilla toimivien venäläismielisten mielipidevai-
kuttajien ja valtiorahoitteisten ei-valtiollisten organisaatioiden toimesta.¹²⁸

3.3 Informaatiovaikuttaminen osana sotilasoperaatiota venäläisessä sotateori- assa

Venäläinen näkemys nykyajan sodankäynnistä perustuu ajatukseen, että sodankäyntiä ei voiteta
ainoastaan taistelukentällä vaan ei-sotilaallisilla suorituskyvyillä, jotka vähentävät tarvetta
aseelliselle konfrontaatiolle.¹²⁹ Sodankäyntiä hallitsevat informaatio- ja psykologinen sodan-
käynti, joita tuetaan aseellisen voiman käytöllä. Tärkein taistelutila on ihmismieli. Informaatio-
sodankäyntiä verrataan vaikutuksiltaan massatuhoaseeseen¹³⁰. Informaatiokamppailun voitta-
minen nähdään johtavan vihollisen asevoimien tappioon, alueiden haltuun ottamiseen, ekono-
misen potentiaalın tuhoutumiseen ja poliittisen järjestelmän kaatamiseen. Informaatio-

¹²⁴ Granholm Niklas, Malminen Johannes ja Persson Gudrun: *A Rude Awakening Ramifications of Russian Ag-
gression Towards Ukraine*, FOI, Swedish Defence Research Agency, Tukholma, Ruotsi, 2014, s.29

¹²⁵ Franke (2015) s.30 ja s.45 ja Giles (2016) s.28

¹²⁶ Granholm, Malminen ja Persson (2014) s.28

¹²⁷ Bērziņš ja muut (2015)s.5 ja s.11 ja Reid, Davis, Pollack ja Coughlan (2017)

¹²⁸ Franke (2015) s.30 ja s.45, Thornton (2015) s.5-6 ja Bērziņš ja muut (2015) s.11

¹²⁹ Svetoka (toim.) (2016), s.9, Thornton (2015), s.5 ja Giles (2016) s.18

¹³⁰ Franke (2015), s.27

käynnillä voidaankin parhaassa tapauksessa saavuttaa sotilaalliset tai ulkopoliittiset tavoitteet ja välttää avoin sotilaallinen konflikti.¹³¹

Venäläisen näkemyksen mukaan informaatiota, jota massamedia käyttää, pyritään manipuloimaan informaatiovaikuttamisen tavoitteiden saavuttamiseksi seuraavilla tavoilla¹³²:

- Valheilla, joiden tarkoitus on kohdemaan ja kolmansien osapuolten disinformointi
- Kriittisen informaation salaaminen
- Yksinkertaistaminen, vahvistaminen ja toisto
- Terminologian korvaaminen sellaisilla, joiden tarkoitus on epäselvä tai monitulkintainen
- Negatiivisen informaation, jonka kohderyhmä hyväksyy helposti, tuottaminen
- Mieli- ja tunteiden vaikuttajien käyttäminen
- Ristiriitaisten todellisuuskuvien tuottaminen

Käytetyt keinot ovat samat sekä perinteisessä mediassa että digitaalisessa viestinnässä.¹³³

Venäläisen näkemyksen mukaan informaatiovaikuttamista kohdentaessa ei ole merkitystä sillä, kohdennetaanko se massaan vai yksilöihin. Tärkeintä on, että se kohdennetaan niihin henkilöihin, joiden päätökset määrittävät vaikuttajan näkökulmasta tärkeiden asioiden lopputuloksen.¹³⁴ Venäläisnäkemyksen mukaan informaatiovaikuttamisen kohteita ovat valtiollisen päätöksenteon systeemit, valtionhallinnon ja massamedian informaatioresurssit, väestö ja erityisesti asevoimat, informaatioinfrastruktuuri ja informaatio, viestintä ja johtamisjärjestelmät. Informaatiovaikuttamista kohdennetaan myös kolmansien osapuolten johtoon, yleiseen mielipiteeseen ja kansainvälisiin ja alueellisiin organisaatioihin.¹³⁵ Tämä vaikutuksen kohdentamisen malli on hyvin lähellä Wardenin kehiiä. Huomionarvoisaa kuitenkin on, että malli on koko informaatiovaikuttamista kuvaava. Se siis sisältää sekä informaatiopsykologisen, että informaatioteknisen vaikuttamisen. Vaikuttamisen kohteet eivät pidä sisällään omaa kansaa, mutta sotatieteellisissä artikkeleissa sotilaallisen voimankäytön kuvaaminen omaan kansaan voidaan nähdä tabuna, jonka takia sitä ei mahdollisesti ole haluttu mainita.

¹³¹ Franke (2015), s.25 ja Giles (2015) s.17

¹³² Giles (2016) s.47

¹³³ Darczewska (2014), s.27

¹³⁴ Giles (2016) s.22

¹³⁵ Sama s.11

Informaatiotosodalle on venäläisnäkemyksen mukaan ominaista se, että sitä käydään kaiken aikaa ja kaikilla käytettävissä olevilla joukoilla, ei ainoastaan sodan tai aseellisen konfliktin aikana¹³⁶. Venäjä pyrkiikin informaatiovaikuttamisella osana muita aktiivisia vaikutusmenetelmiä proaktiivisen toiminnan avulla etulyöntiasemaan suhteessa vastustajiinsa informaatioympäristössä. Tämä ajattelu näkyy etenkin aktiivisissa toimissa, joilla pyritään hallitsemaan informaatioympäristöä jo ennen varsinaisen sotilaallisen operaation aloittamista.

Koska informaatiotosodankäyntiä käydään kaikilla olemassa olevilla joukoilla, edellyttää se kokonaisvaltaista valtiollista lähestymistä, johon sisältyvät sotilaalliset ja ei-sotilaalliset toimijat.¹³⁷ Tästä syystä Venäjän hallinnossa useat organisaatiot, sekä sotilaalliset että ei-sotilaalliset, ovat vastuussa informaatiotosodankäynnin ja informaatio-operaatioiden suorituskykyjen kehittämisestä ja toteuttamisesta. Informaatiopsykologiset operaatiot kuuluvat näihin suorituskykyihin.¹³⁸ Tärkeimpiä organisaatioita ovat Venäjän sotilastiedustelu GRU, sisäisestä turvallisuudesta vastaava FSB ja ulkomaantiedustelu SVR.¹³⁹ Keskitetyllä johtamisella, Venäjä pyrkii synkronoimaan eri valtiollisten ja ei-valtiollisten toimijoiden välittämät viestit yhtenäiseksi narratiiviksi.¹⁴⁰ Koska informaatiovaikuttamisen suorituskyvyt ovat sekä poikkihallinnollisia että sisältävät ei-valtiollisia toimijoita, tulee keskitetyllä johdolla olla erittäin suuret toimivaltuudet.

Edelliset näkemykset heijastuvat myös niin sanotussa ”uuden generaation sodankäynnissä”.¹⁴¹ Uuden generaation sodankäynnin keskiössä on informaatio. Uuden generaation sodankäynti julkaistiin vuonna 2013 Military Industrial Courier:ssa, artikkelina, jonka kirjoittaja oli Venäjän pääesikunnan komentajakenraali Valery Gerasimov. Gerasimov korostaa artikkelissa ei-konventionaalisten sotilaallisten keinojen ja ei-sotilaallisten toimien merkitystä sotien voittamisessa. Ei-sotilaallisten ja sotilaallisten toimien suhde on 4:1, ei-sotilaallisten hyväksi. Informaatio-operaatiot ovat osa kriisin kaikkia vaiheita, jo ennen konfliktin kärjistyksiä aseelliseksi ja niitä käytetään osana sekä sotilaallista että ei-sotilaallista toimintaa.¹⁴²

¹³⁶ Giles (2016) s.11 ja Franke (2015) s.25, Tässä korostuu Venäjän ja NATO:n asymmetrisyys, koska NATO:n doktriinit eivät mahdollista informaatiotosodankäyntiä vasta, kun taistelut alkavat.

¹³⁷ Franke (2015) s.25, Silkov. Информационная война (*Information war*)// Сост. А. А. Грицанов, В. Л. Абушенко, Г. М. Евелькин, Г. Н. Соколова, О. В. Терещенко Социология: Энциклопедия. — Мн.: Интерпрессервис, Книжный дом, 2003. käänntänyt Martti J Kari ja Puolustusministeriö (2018) s.32

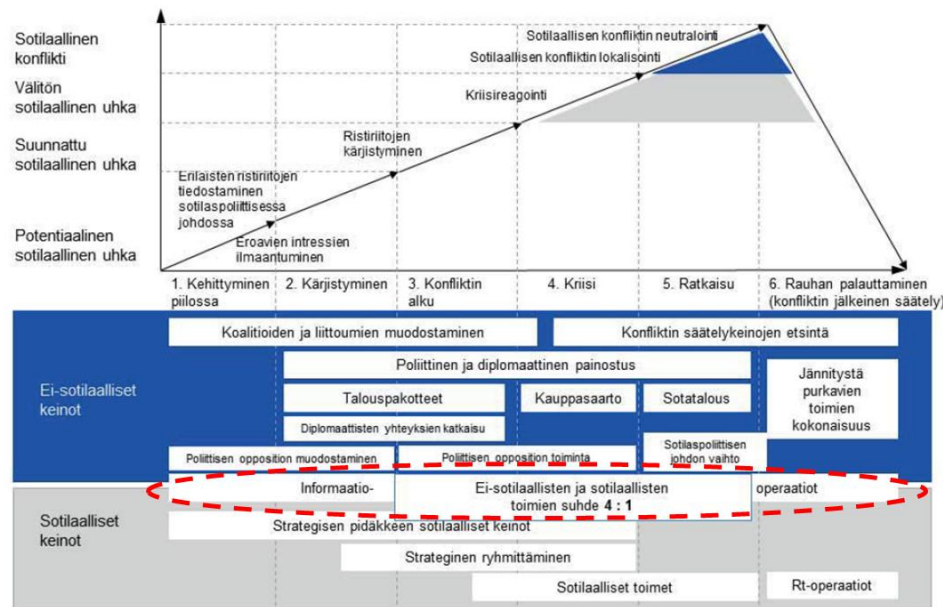
¹³⁸ Tähtinen Janne: *Georgian sodan tarkastelu strategisen iskun toteutusperiaatteiden ja torjunnan näkökulmasta*, Diplomityö, MPKK, Helsinki, 2013 s.69

¹³⁹ Puolustusministeriö (2018) s.32

¹⁴⁰ Thornton (2015) s.5

¹⁴¹ Uuden generaation sodankäynti on Venäjän vastine Yhdysvalloissa kehitettyyn hybridisodankäyntiin. Hybridisodankäynnissä yhdistellään poliittisia, ei-valtiollisia, sotilaallisia ja siviilisuorituskykyjä, joita koordinoidaan keskitetysti. (Thornton (2015) S.4)

¹⁴² Thornton Rod (2015), s.2-4, Dugas Mari Elisa: *Between Georgia And Crimea: The Social Dimensions Of War For The Russian Military*, Wellesley College Digital Scholarship and Archive Honors Thesis Collection, Yhdysvallat, 2016, s.72 ja Franke s.41

Kuva 5: Uuden generaaion sodankäynti¹⁴³

Uuden generaaion sodankäynti koostuu kuudesta vaiheesta. Ensimmäisessä vaiheessa Venäjän tulee saavuttaa ja mobilisoida etniset venäläiset sekä venäläismieliset, kohdemaassa. Mobilisaation tavoitteena on synnyttää sisäpoliittisia jännitteitä sosiaalisten liikkeiden ja protestien avulla sekä heikentää kohdemaan asevoimien taistelutahtoa. Tämä tavoite saavutetaan käyttämällä koordinoituja ei-sotilaallisia keinoja kohteeseen. Näitä keinoja ovat taloudellinen vaikuttaminen, kybervaikuttaminen ja informaatiovaikuttaminen. Toisessa vaiheessa käytetään taloudellista ja poliittista painostusta kohdevaltion heikentämiseksi edelleen.¹⁴⁴

Tärkein tavoite on ensimmäisessä kahdessa vaiheessa luoda olosuhteet, jossa joukkoja tarvitsee käyttää mahdollisimman vähän poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.¹⁴⁵ Neljän kohdan onkin toteuduttava ennen sotatoimien aloittamista, jotta joukkojen tarve tavoitteiden saavuttamiseen on mahdollisimman vähäinen. Näitä voidaan pitää Venäjän informaatiovaikuttamisen tavoitteena osana muita vaikutusmenetelmiä ennen siirtymistä neljänteen vaiheeseen uudessa sodankäynnissä eli varsinaisten sotatoimien alkamista.

¹⁴³ Kesseli (toim.) (2016), s.44

¹⁴⁴ Connell Mary Ellen ja Evans Ryan: *Russia's "Ambiguous Warfare" and Implications for the U.S. Marine Corps, CNA analysis and solutions*, Washington Boulevard, Arlington, Yhdysvallat, 2015 s. 4-6 ja Sazonov ja muut (2016), s.57

¹⁴⁵ Berzins Janis, *Russia's new generation warfare in Ukraine: Implications for Latvian defence policy*, Policy Paper no 02, National Defence Academy of Latvia, Latvia, 2014, s.6

1. Kohdemaassa ei saa olla etnistä ja valtiollista yhtenäisyyttä¹⁴⁶. Tämä näkyy esimerkiksi kielellisenä tai etnisenä vähemmistönä (haavoittuva populaatio), joka on fyysisesti erillään muusta kohdevaltiosta ja pelkää, että kohdemaata heikentää heidän oikeuksiaan.
2. Kohdemaan väestön tulee tuntea sympatiaa tai vähintään ristiriitaisia tunteita Venäjää kohtaan ainakin haavoittuvan populaation osalta.
3. Alueella tulee olla venäläismielisiä paikallisia, joita Venäjä voi käyttää hyväkseen logistisesti, tiedustelutiedon ja operaation oikeutuksen osalta. Heitä käytetään Venäjän viestintäkanavia kohdemaassa muokaten julkista mielipidettä halutun laiseksi.
4. Operaatioalueelle tulee kyetä luomaan tappion ilmapiiri. Joko kohdemaan hallinto, asevoimat ja väestö saadaan kokemaan Venäjän miehitys positiivisena asiana, jota tulee tavoitella. Tämä voi näkyä esimerkiksi pyrkimyksinä irtaantua kohdevaltiosta tai he kokevat, että miehittämisen vastustaminen on turhaa ja johtaa tuhoutumiseen. Jälkimmäinen voi näkyä esimerkiksi asevoimien passiivisuutena.¹⁴⁷

Kolmannessa vaiheessa Venäjän joukot soluttautuvat kohdevaltion asevoimiin, tiedusteluun ja hallintoon sekä lähestyvät paikallisia rikollisjärjestöjä.¹⁴⁸ Kolmannessa vaiheessa käytetään puolisoitaallisia joukkoja, erikoisjoukkoja sekä valtion sisäisiä mellakoijia, näistä muodostetaan puolisoitaallisia joukkokokoonpanoja, joita tuetaan ja rahoitetaan ulkopuolelta. Käyttämällä joukkoja, joita ei voi tunnistaa sotilaallisiksi pyritään luomaan harmaa vaihe, jossa ei ole selvyttä onko alueella sota tila vai ei ja ketkä ovat osapuolia.¹⁴⁹ Kolmen ensimmäisen vaiheen aikana asevoimia ei Gerasimovin mallissa vielä käytetä näkyvästi.¹⁵⁰

Tavoiteltava loppuasetelma ennen siirtymistä uuden generaation sodankäynnin vaiheeseen neljä eli sotilaallisen operaation käynnistämistä on tila, jossa kohdevaltion sisällä on konfliktitilanne venäläismielisen vähemmistön (johon venäläiset erikoisjoukot ovat voineet soluttautua) ja hallinnon välillä. Venäläismielinen vähemmistö voi pyrkiä demokraattisilla vaaleilla irtaantumaan omaksi valtiokseen tai pyytää humanitääristä interventiota Venäjältä, jolloin Venäjän on lakinsa

¹⁴⁶ Muita termejä, joita on käytetty kuvaamaan valtiollisen yhtenäisyyden rikkomista ovat: sisäinen rapautuminen, yhteisön jäädyttäminen sisältä ja vihollisen halvaannuttaminen. Tässä tutkimuksessa käytetään termiä kansallisen yhtenäisyyden rikkominen. (Thornton Rod, *The Changing Nature of Modern Warfare*, The RUSI Journal, Taylor & Francis Group, 2015, s.41 [http://dx.doi.org/10.1080/03071847.2015.1079047] viitattu 27.10.2017)

¹⁴⁷ Dugas (2016) s.18, Thornton (2015) s.4, Berzins (2014) s.5-6

¹⁴⁸ Connell ja Evans (2015), s.4-6

¹⁴⁹ Thornton (2015) S.4-5 ja Echevarria Antulio J. II: *How Should We Think about "Gray-Zone" Wars?*, Teoksessa Renz Bettina ja Smith Hanna, *Russia and hybrid warfare going beyond the label*, Aleksanteri Papers, Aleksanteri Institute, University of Helsinki, Finland, 2016, s.33-39 ja Sazonov ja muut (2016), s.55

¹⁵⁰ Sazonov ja muut (2016), s.55

puitteissa käytettävä sotilaallista voimaa alueella.¹⁵¹ Venäjän informaatiovaikuttaminen pyrkii käyttämään hyväksi kansan tahtoa tai illuusiota kansan tahdosta. Jos kansan tahto saadaan ulkopuolisen vaikuttamisen ansiosta käännettyä vaikuttajan haluamaan suuntaan ja toimeenpannutta demokraattisilla vaaleilla on kyseessä demokratian mukainen laillinen prosessi. Vaikka prosessi ei olisikaan valtion intressien mukaista, on siihen puuttuminen haasteellista.¹⁵² Venäjän informaatiovaikuttamisen tärkein tavoite onkin tavoitteiden saavuttaminen, ilman, että asevoimia tarvitsee käyttää.¹⁵³ Venäjän ei siis tarvitse käynnistää sotilaallista operaatiota tavoitteidensa saavuttamiseen, vaan se voi laillisilla valkoisen propagandan menetelmillä vaikuttaa kohdevaltion väestöön pitkällä aikajänteellä ja odottaa suotuisia olosuhteita operaation käynnistämiseksi tai pyrkiä pääsemään tavoitteeseensa ilman sotilaallista voimaa.¹⁵⁴

Vasta neljännessä vaiheessa varsinainen sotilaallinen näkyvä toiminta alkaa jos sille on tarve, kun Venäjän asevoimat osallistuvat operaatioon, ottaen haltuunsa keskeisiä alueita ja estäen kohdevaltiota käyttämästä sotilaallista voimaansa tehokkaasti.¹⁵⁵ Neljännessä vaiheessa joukkoja voidaan myös käyttää rauhanturvaroolissa.¹⁵⁶ Neljännessä vaiheessa sotilaallinen voimankäyttö pyritään salaamaan jotta omilla joukoilla on mahdollisimman hyvä toiminnanvapaus alueella. Voimankäyttö salataan luomalla alueelle informaatiosumua ja käyttämällä ei-kineettisiä vaikutuskeinoja. Informaatiosumu luodaan esittämällä oman median ja mielipidevaikuttajien toimesta mahdollisimman monta kilpailevaa todellisuutta tapahtumista, joiden ei tarvitse pyrkiä objektiivisuuteen. Tärkeintä on, että kohderyhmälle välittyy yksi tai useampi Venäjä versioista todellisuudesta. Tällöin todellisuus hämärtyy informaatiosumun myötä. Informaatiosumun vaikutus voimistuu, jos Venäjän esittämä todellisuus hyväksytään totuudeksi kansainvälisessä tai kohteen kansallisessa mediassa, jolloin se alkaa vastaanottajan näkökulmasta luotettavana lähteenä jakaa edelleen Venäjän todellisuuskuvaa. Ei-kineettisten vaikutuskeinojen painopisteisellä käytöllä yhdistettynä informaatiosumun luomiseen pyritään ylläpitämään harmaata vaihetta vaikka omat asevoimat ovat jo aloittaneet operoinnin alueella. Tällöin tehdään kolmansien osapuolten ja kohdemaan poliittisen johdon näkökulmasta vaikeaksi oikeuttaa sotilaallinen interventio.¹⁵⁷ Koska portinvartijoiden merkitys on korkeimmillaan, kun ne tulkitsevat tapahtumat samalla tavalla voidaan todeta, että Venäjä pyrkii kiistämään kansainvälisten portinvartijoiden

¹⁵¹ Thornton (2015) s.5-6

¹⁵² Giles (2016) s.56

¹⁵³ Giles (2016) s.18-19 ja Thornton (2015) s.5-6

¹⁵⁴ Tässä lähestymistavassa, joka painottaa informaatiovaikuttamisen merkitystä osana uuden sukupolven sodankäynnin menetelmiä sotilaallisen operaation valmisteluun ei ole Venäläisessä ajattelussa mitään uutta. Jo vuodesta 1920 alkaen venäjä on pyrkinyt sotaa edeltävässä vaiheessa lamauttamaan kohdevaltiota, ennen kuin se on edes tietoinen, että siihen kohdistuu sotilaallinen operaatio. (Giles (2016) S.17)

¹⁵⁵ Connell and Evans (2015), s.6

¹⁵⁶ Sazonov ja muut (2016), s.55

¹⁵⁷ Thornton (2015) S.4-5 ja Antulio J. Echevarria II (2016), s.33-39

merkityksen tuottamalla mahdollisimman paljon todellisuudenkuvia tapahtumista omilla portinvartijoillaan.

Informaatiosumun lisäksi, Venäjä pyrkii operaation aikana luomaan sellaisen todellisuudenkuvan, joka palvelee poliittisia ja sotilaallisia päämääriä. Todellisuuden kuvaa tuetaan taktisella tasolla joukkojen hallinnalla informaatioulottuvuudessa, jotta operaation kannalta negatiivisia informaatiovaikutuksia ei pääse syntymään.¹⁵⁸ Tämä ajattelutapa on mahdollisesti periytynyt jo Leniniltä, joka korosti, että propaganda on ensisijaisesti fyysisiä toimenpiteitä ja vasta toissijaisesti niitä tukevia viestejä.¹⁵⁹ Joukkojen toiminnan tulee siis olla Venäläisen näkemyksen mukaan strategisen narratiivin mukainen.

Viidennessä vaiheessa Venäjän hallinto kieltää osallisuutensa konfliktiin ja pyrkii saamaan kansainväliset tarkkailijat puolelleen. Kuudennessa ja viimeisessä vaiheessa päätetään eskalointi ja nostetaan valtaan venäläismielinen hallinto kohdevaltiossa.¹⁶⁰ Gerasimovin malli ei ole uusi tapa ajatella sodankäynnistä. Venäläinen kenraali Gareev onkin todennut, että tiedustelua, vastatiedustelua, harhauttamista, manipulaatiota, disinformaatiota ja muita hybridikeinoja on käytetty kansainvälisiin konfrontaatioihin eri joukkojen toimesta kaiken aikaa.¹⁶¹

Uuden generaation sodankäynnin kanssa toinen informaatiovaikuttamista venäläisen sodankäynnin ja ulkopoliittikan välineenä selittävä teoria on Timothy Thomasin mukaan ”Refleksiivinen kontrolli”, joka kuvaa valtiotason informaatiovaikuttamista. Refleksiivisen kontrollin teoriaa sovelletaan Venäjällä sotilaallisessa toiminnassa, sisäpolitiikassa ja ulkopoliitiikassa¹⁶². Refleksiivisten prosessien harkinta on myös osa Venäjän ylimmän johdon päätöksentekoprosessia¹⁶³. Refleksiivisen kontrollin teorian mukaan jokaisen osapuolen tilannekuva muodostetaan tiedon perusteella, Koska jokainen osapuoli tulkitsee vastaanottamaansa tietoa eritavalla, vaikuttajan tulee tuntea vaikuttamisen kohderyhmä ja sen päätöksentekoprosessit ja tunnistaa siitä heikkoja kohtia, joita se voi hyödyntää. Lopuksi välitetään kohderyhmälle tarkoitukseen sopivaa informaatiota, joka saa sen tekemään itselleen vahingollisia tai hyökkääjälle edullisia päätöksiä.¹⁶⁴ Päätöksentekoa voidaan kontrolloida painostamalla sotilaallisella voimalla, luoda

¹⁵⁸ Bērziņš (2014), s.4-5

¹⁵⁹ Pynnöniemi Katri ja Rác András: *Fog of Falsehood Russian Strategy of Deception and the Conflict in Ukraine*, Ulkopoliittinen instituutti (FIIA), FIIA report 45, Helsinki, Suomi, 2016 s.312

¹⁶⁰ Connell ja Evazns (2015) s.

¹⁶¹ Sazonov ja muut (2016), s.56

¹⁶² Berger Heidi (2010). *Venäjän informaatio-psykologinen sodankäyntitapa terrorismintorjunnassa ja viiden päivän sodassa*. Edita Prima Oy. Helsinki 2010. S.17

¹⁶³ Thomas (2004) ja Giles (2016) s.20

¹⁶⁴ Thomas, (2004). Russia's reflexive control theory and the military. *Journal of Slavic Military Studies* 17:237–256

kohteelle virheellinen tilannekuva, muokkaamalla kohteen tavoitteita, muokkaamalla kohteen päätöksentekoa ja valitsemalla päätöksentekohetki. Refleksiivisen kontrollin mukaan kohde tulee saada agitoituneeseen tilaan, jolloin sen päätöksentekoa on helpompi ennakoida.¹⁶⁵ Uuden generaation sodankäynti pyrkii rikkomaan kansallisen yhtenäisyyden ja aiheuttamaan sisäpoliittisen kriisitilan. Tämä pyrkimys on linjassa refleksiivisen kontrollin kanssa, joka painottaa agitoituneen tilan merkitystä päätöksenteon ennakoinnissa. Sisäpoliittinen kriisitilanne voidaan tulkita valtiollisen agitaation tilaksi.

¹⁶⁵ Giles (2016) s.20 ja Thomas (2004), Huom: Venäläisen kenraalimajuri Ionovin mukaan Vastustaja voidaan myös houkutella hyväksymään tarjotun informaation mukainen ratkaisu esimerkiksi luomalla vastustajalle tilanne, jossa päätös on pakko tehdä hyvin nopeasti. (Thomas (2004))

4 INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN GEORGIAN SODASSA

Georgian sota oli venäläinen useiden puolustushaarojen operaatio, jossa käytettiin kyber- ja informaatioasuorituskykyjä. Jokaisella näistä oli keskeinen rooli sodan strategisten ja operatiivisten tavoitteiden mukaisen loppuasetelman saavuttamisessa. Operaatio toteutettiin vuonna 2008 Georgian pohjoisosissa sijaitsevien Abhasian ja Etelä-Ossetian separatistialueiden kautta Georgiaan. Operaatio alkoi lähteestä riippuen joko 7.8.2008 tai varhain aamuyöstä 8.8.2008¹⁶⁶ ja kesti 12.8.2008 asti.¹⁶⁷ Sodan vaiheita ja osakomponentteja kuvataan Janne Tähtisen laatimassa kuvassa (liite 4 kuva 13) strategisen iskun toteuttamisen näkökulmasta. Kuvasta voidaan havaita, että informaatiovaikuttaminen oli osa sotilaallista ja poliittista toimintaa jo ennen varsinaisen sotilaallisen vaikuttamisen aloittamista aina sotilaallisen operaation jälkeiseen aikaan asti. Seuraavissa alaluvuissa kuvataan Georgian sodan vaiheita informaatiovaikuttamisen näkökulmasta. Johtopäätöksissä havaintoja verrataan teoriaan.

4.1 Operaation tausta ja painostusvaihe

Sodan alkamista edelsi pitkään kestänyt painostusvaihe, jonka aikana Venäjä käytti useita eri keinoja Georgian hallinnon aseman horjuttamiseksi ja Georgian painostamiseksi, jotta se ei liittyisi NATOON ja lähentyisi lännen kanssa. Venäjä myös aktiivisesti pyrki ylläpitämään Georgian valtiollista epäyhtenäisyyttä horjuttaessaan Georgiaa sen tavoitteissaan yhdistää Abhasia ja Etelä-Ossetia osaksi Georgiaa.¹⁶⁸

Painostusvaihe voidaan nähdä alkaneeksi heti Neuvostoliiton hajoamisesta 1991, jonka yhteydessä Georgia irtaantui Venäjältä. Georgian pohjoisosiin jäi kuitenkin Abhasian ja Etelä-Ossetian alueet, jotka pyrkivät välittömästi Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen irtaantumaan Georgiasta itsenäisiksi valtioiksi kahdessa erillisessä separatistisodassa, joita Venäjä tuki. Sotien seurauksena suurin osa georgialaisesta väestöstä joutui pakenemaan separatistialueilta, menettäen enemmistöaseman alueiden etnisen väestön osalta. Samalla Georgia menetti myös alueiden hallinnan venäläismielisille paikallishallinnoille¹⁶⁹. Georgia pyrki useaan otteeseen poliit-

¹⁶⁶ Sodan alkamisajankohta on strategisen tason narratiivin näkökulmasta tarkasteltuna yksi sodan kiistanalaisimmista osa-alueista. Venäjän poliittinen johto korostaa, että sodan alkamisajankohta on 8.8.2008, kun taas Georgian poliittinen johto on sitä mieltä, että sota alkoi jo 7.8.2008.

¹⁶⁷ Donovan George T.: *Russian operational art in the Russo-Georgian war of 2008*, U.S Army War College, Carlisle Barracks, Pennsylvania, Yhdysvallat, 2009, s.8-9

¹⁶⁸ Tähtinen (2013) s.42-43 ja Donovan(2009)

¹⁶⁹ Tähtinen (2013) s. 43

tisten neuvottelujen kautta liittämään Abhasiaa ja Etelä-Ossetiaa takaisin osaksi Georgiaa, mutta ne kieltäytyivät Venäjän tuella kerta toisensa jälkeen¹⁷⁰.

Sotien jälkeen alueella käynnistettiin Venäjän ja sodan osapuolten ja YK:n yhteinen rauhanturvaoperaatio (UNOMIG). Georgian, Etelä-Ossetian, Pohjois-Ossetian, Abhasian ja Venäjän toimesta perustettiin alueelle myös Joint Conflict Commission (JCC), jonka tarkoituksena oli valvoa aselepoa.¹⁷¹ Venäjä käytti rauhanturvajoukkojaan informaatiovaikuttamisen kanavina alueen venäläisväestöön, luoden georgialaisvastaisuutta ja rakentaakseen paikalliset joukot, jotka tukisivat myöhemmin Venäjää¹⁷².

2000-luvun alusta alkaen Venäjä pyrki luomaan kuvaa Georgiasta terroristisena valtiona. Se muun muassa väitti, että Georgia aikoo vapauttaa kaikki vangitsemansa al-Qaidan jäsenet ja tukee alueellaan toimivia tsetseenitaistelijoita. Tällä perusteella Venäjä asetti Georgialaisille viisumipakon vuonna 2000. Samalla Venäjä vahvisti otettaan separatistialueilla tarjoamalla yksinkertaistettua viisumimenettelyä sekä Venäjän kansalaisuutta Abhasian ja Etelä-Ossetian väestölle. Georgian sodan alkamiseen mennessä Abhasian kansalaisista noin 80 prosenttia ja Etelä-Ossetialaisista 85–90 prosentilla oli Venäjän kansalaisuus, jota myöhemmin käytettäisiin sodan oikeutuksena.¹⁷³ Samalla Abhasian ja Etelä-Ossetian hallintoihin nousi useita venäläisiä, kuten Abhasian puolustusministeri kenraali Soslaniev¹⁷⁴. Näitä informaatioagentteja se tulisi käyttää viestinnän kanavinaan separatistialueiden virallisina edustajina..

Vuoden 2001 9/11 terroristitekojen seurauksena Venäjä kehitti terrorismin vastaisen strategian Euraasian alueelle, joka näkyi myös Georgiassa. Venäjän ilmavoimat muun muassa pommittoivat kohteita Georgian rajojen sisäpuolella Pankisin solassa vuonna 2002. Pommitukset oikeutettiin väitteillä, joiden mukaan Pankisin sola on yksi maailman vaarallisimmista terrorismikeskittymistä, sekä sillä että Georgian alueella sijaitsee useita terroristileirejä.¹⁷⁵ Pankisin solan pommitukset olivat sotaan johtaneen sotilaallisen provosoinnin ja eskaloinnin alkupiste. Terroristisen valtion narratiivi kuitenkin johti siihen, että Yhdysvallat alkoivat tukea Georgiaa sekä aseellisesti että koulutuksellisesti, terrorismin vastaisessa taistelussa. Sen sijaan, että se olisi

¹⁷⁰ Cohen ja Hamilton (2011) s. 4 ja Cornell Svante E., Popjanevski Johanna ja Nilsson Niklas: Russia's War in Georgia: Causes and Implications for Georgia and the World, Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, Johns Hopkins University-SAIS, Washington, D.C., Yhdysvallat, 2008, s.7

¹⁷¹ Dugas (2016) s.22

¹⁷² Donovan (2009) s.9

¹⁷³ Tähtinen (2013) s.47 ja s. 77

¹⁷⁴ Cornell, Popjanevski ja Nilsson (2008) s.7

¹⁷⁵ Terrorismin vastainen sota oli vuonna 2002 globaalin turvallisuuspolitiikan keskiössä johtuen Yhdysvalloissa 9.11.2001 tapahtuneista terrori-iskuista.

mahdollistanut Venäjän vapaan operoinnin alueella, se toi Lännen joukkoja maahan, jonka se luki kuuluvan vaikutuspiiriinsä, jonka takia mustamaalaavan narratiivin voidaan nähdä epäonnistuneen.¹⁷⁶

Georgia pyrki poliittisesti suuntautumaan kohti Länttä, minkä Venäjä pyrki estämään sotilaallisella, poliittisella ja diplomaattisella painostuksella.¹⁷⁷ Esimerkiksi vuonna 2006 Venäjän asevoimat järjestivät Kaukasia 2006 -sotaharjoituksen. Harjoituksessa Venäjän Pohjois-Kaukasian sotilaspiirin joukot harjoittelivat Etelä-Ossetiassa olevan rauhanturvapataljoonan tukemista. Joukkoja keskitettiin Rokin tunnelin ja Georgian rajan välittömään läheisyyteen. Harjoitukseen liittyen Georgia vangitsi ja tuomitsi venäläisiä tiedustelu-upseereita ja Georgian kansalaisia vaikoilusta Venäjän hyväksi. Venäjä reagoi asettamalla Georgian täydelliseen saartoon, katkaisten yhteydet ilmasta, mereltä, maalta.¹⁷⁸ Georgian pyrkimyksiä suuntautua poliittisesti länteen ilmensi ruusuvallankumous, jonka seurauksena Georgian presidentiksi nousi 20.1.2008 Mikheil Saakašvili. Hänen päätavoitteensa oli luoda Georgiasta läntinen demokratia, päästä osaksi sotilasliitto NATOA ja yhdistää Georgia yhtenäiseksi valtioksi. Kaikki näistä tavoitteista olivat ristiriidassa Venäjän ulkopolitiikan kanssa. Venäjä ilmoittikin, että se tulee tekemään kaiken tarpeellisen estääkseen Georgian NATO- jäsenyyden ja vaihtaakseen Georgian hallinnon ”luotettavampaan”¹⁷⁹.

Abhasia ja Etelä-Ossetia tukivat Venäjän painostusta vaatimalla Venäjää ja kansainvälistä yhteisöä tunnustamaan itsenäisyytensä helmi-maaliskuussa 2008. Huhtikuussa 2008 Venäjän ulkoministeriö suositteli julkisesti presidenttiään tunnustamaan Etelä-Ossetian ja Abhasian itsenäisyydet jos Georgia pyrkii liittymään NATOON tai sodan syttyessä alueella.¹⁸⁰ Separatistialueiden itsenäistymispyrkimyksistä alkaen sotilaallinen eskalointi alueella kiihtyi. Useissa erillisissä tapauksissa sekä Georgian asevoimat että Etelä-Ossetian paikallisjoukot käyttivät sotilaallista voimaa toisiaan vastaan.¹⁸¹ Aseelliseen eskalointiin käytettiin myös ilma-aseetta ja ilmatilanloukkauksia, minkä intensiteetti kasvoi oleellisesti vuodesta 2007 alkaen.¹⁸² Esimerkiksi huhtikuussa 2008 Venäläinen MIG-29 kone ampui alas Georgian UAV:n Abhasiassa estääkseen operaation valmistelujen paljastumisen Georgialle.¹⁸³ Venäläiset kielsivät teon väittä-

¹⁷⁶ Tähtinen (2013) s. 76 ja Dugas s.22

¹⁷⁷ Tähtinen (2013) s. 46 ja Cornell, Popjanevski ja Nilsson (2008) s.8

¹⁷⁸ Cornell, Popjanevski ja Nilsson (2008) s.9

¹⁷⁹ Tähtinen (2013) s. 48 ja Fawn ja Nalbanov (2012) s. 11

¹⁸⁰ Tähtinen (2013) s. 47

¹⁸¹ Thomas Timothy L.: *The Bear Went Through the Mountain: Russia Appraises its Five-Day War in South Ossetia*, *The Journal of Slavic Military Studies*, 22:1, 31-67, 2009, s.11 ja Cornell, Popjanevski ja Nilsson (2008) s.7-12

¹⁸² Fawn ja Nalbandov (2012), s. 72 ja Tähtinen (2013) s. 46

¹⁸³ Berger H.(2010), s. 137.

en, että kyseessä oli abhasialainen miliisi. Väitettä tuettiin Moscow Channel Onen julkaisemalla haastattelulla, jossa haastateltavana oli väitetty lentäjä. Haastattelun aikana lentäjän kasvot olivat kuitenkin peitetyt, jolla estettiin tämän tunnistaminen. Kuitenkin lentäjän käyttämä venäjänkielen aksentti, UAV:n ottamat kuvat sen alas ampuneesta koneesta, jossa näkyvät Venäjän lipun värit ja Georgian ilmatilannekuva, jossa näkyy koneen poistuminen Venäjän ilmatilaan, viittasivat siihen, että sekä kone että lentäjä olivat venäläisiä.¹⁸⁴ Sotilaallisen eskaloinnin tavoitteena oli Georgian provosoiminen aloittamaan sotatoimet separatistialueella, jotta Venäjä saisi oikeutuksen operaatiolleen Etelä-Ossetiaan.¹⁸⁵

Oikeutusta tuettiin Etelä-Ossetian vaatimuksilla vuoden 2008 kuluessa. Se vaati aktiivisesti Venäjää ja kansainvälistä yhteisöä virallisia kanavia pitkin estämään ”Etelä-Ossetian valtion” väestön kansanmurhan ja Moskovaa käynnistämään välittömät toimenpiteet omien kansalaisensa suojelemiseksi. Venäjää kuvattiin ”Etelä-Ossetian valtion” ainoaksi toivoksi ja Georgiaa sairaaksi fasistiseksi valtioksi.¹⁸⁶

Huomionarvoisaa on, että sodan lähestyessä, provokatiivisista toimista ei Abhasian alueelta juuri uutisoitu, vaan lähes jokainen tapahtuma, jossa sotilaallista eskaloitua tapahtui, uutisoitiin Etelä-Ossetian alueelta. Venäjä esimerkiksi uutisoi, että Georgia valmistautuu hyökkäämään Etelä-Ossetiaan. Aiemmin uutisoinnissa oli painotettu hyökkäyksen uhkaa Abhasiaan, jolla se oli perustellut rahanturvaajiensa määrän lisäämistä alueelle.¹⁸⁷ Tämänkaltaisella informaatiovaikuttamisella pyrittiin oikeuttamaan operaation suuntaaminen juuri Etelä-Ossetiaan, johon oli olemassa oleva tieyhteys Rokin tunnelin kautta.

Venäjä loi painostusvaiheessa alueelle informaatiovaikuttamisen suorituskykyjä rauhanturvaajien ja alueelle asetettujen poliittista valtaa käyttävien venäläisten mielipidevaikuttajien muodossa, joita se käytti sekä vaikutuskanavina separatistialueiden väestöön että Separatistialueiden virallisina viestintäkanavina kolmansiin osapuoliin ja sen omaan kansaan. Painostusvaiheessa Venäjä pyrki rikkomaan kansallisen yhtenäisyyden luomalla vastakkainasettelua separatistialueiden ja Georgian välille. Vastakkainasettelua luotiin sekä poliittisella että sotilaallisella painos-

¹⁸⁴ Barker, Daniel, Fermaint, Kenneth, Neff, Matthew, *The Russo-Georgia War of 2008: Information Operations Case Study Analysis*, INTL 643-Information Operations, 2013, s. 14, [https://www.academia.edu/11903525/-The_RussiaGeorgia_War_of_2008_Information_Operations_Case_Study_Analysis], viitattu 3.2.2019, Cohen ja Hamilton (2011), s.17 ja Cornell, Popjanevski ja Nilsson (2008) s.11

¹⁸⁵ Mastriano, Douglas, O'Malley, Derek: *Project 1704: Analysis of Russian strategy in Eastern Europe, An Appropriate U.S. Response, and the Implications for U.S. Land power*, A U.S. Army War College, 2015, s. 46.

¹⁸⁶ Fawn ja Nalbandov (2012), s. 72

¹⁸⁷ Barker, Fermaint ja Neff (2013), s. 15

tamisella. Venäjä ei kuitenkaan kyennyt saamaan alueella aikaan varsinaista kansannousua, joka olisi vähentänyt sen joukkojen käytön tarvetta. Sotilaallisella voimankäytöllä luotiin myös alueelle kriisitilanne, jolla heikennettiin Georgian päätöksentekoa ja vaikeutettiin tilannekuvan muodostamista alueelta. Kriisitilanne pyrittiin luomaan siten, että se kolmansille osapuolille ja omalle kansalle näyttäisi separatistialueiden ja Georgian väliseltä, johon ei Venäjällä ole osaa. Samalla Venäjä pyrki myös oikeuttamaan tulevan sotilasoperaationsa kansanmurhan ja terrorismin narratiiveilla.

4.2 Operaation valmistelu

Operaation valmistelu tapahtui samanaikaisesti sotilaallisen ja poliittisen painostuksen kanssa. Painostus ei missään vaiheessa lakannut operaation valmistelujen yhteydessä, päinvastoin se kiihtyi aina operaation aloittamiseen saakka. Operaation valmistelu alkoi viimeistään, kun Venäjä vetäytyi Conventional Forces in Europe -sopimuksesta (CFE) vuonna 2007. Sopimus oli rajoittanut Venäjän joukkojen määrää Kaukasuksen alueella. Sopimuksesta irtaantumisen seurauksena Venäjä kykeni kasvattamaan aseellista voimaansa Kaukasuksen alueella. Operaation valmistelujen ja CFE sopimuksesta irtaantumisen yhteyden on vahvistanut venäläinen asevoimien analyytikko Andrei Illarionov vuonna 2009.¹⁸⁸

CFE-sopimuksesta irtaantumisen jälkeen Venäjä alkoi lisätä sotilaallista voimaansa Kaukasuksen alueella. Venäjä nosti Abhasiassa ja Etelä-Ossetiassa sijaitsevan rauhanturvaosastonsa vahvuutta rauhanturvasopimuksen puitteissa korkeimpaan mahdolliseen eli 3000:een sotilaaseen. Rauhanturvajoukkoihin sijoitettiin laskuvarjojääkäreitä, joiden mainetta ja asepuvun tunnistettavuutta se käyttäisi myöhemmin informaatiovaikuttamisen elementteinä.¹⁸⁹ Venäjä siirsi rauhanturvaajille myös kalustoa, joka sopi rauhanturvaamisen sijaan konventionaaliseen sodankäyntiin. Rauhanturvaajiensa rotaatiosta tai kalustosiirroista Venäjä ei kuitenkaan ilmoittanut Georgialle tai kansainväliselle yhteisölle, kuten rauhanturvasopimus olisi vaatinut.¹⁹⁰ Samalla Etelä-Ossetia vastaanotti 300 vapaaehtoistaistelijaa (kasakkaa) Pohjois-Ossetiasta, joiden tehtäväksi ilmoitettiin sekä Etelä-Ossetian väestön, että Venäjän suojaaminen Georgian aggressiolta¹⁹¹. Venäjä perusteli joukkojen lisäämistä Georgian Kodorin solassa toteuttamalla hyökkä-

¹⁸⁸ Fawn & Nalbandov (2012) s. 14

¹⁸⁹ Donovan 2009 s. 10 sekä Cohen ja Hamilton s.17

¹⁹⁰ Blandy C.W: *Provocation, Deception, Entrapment, The Russo-Georgian five day war*, Advanced Research and Assessment Group Caucasus Series 09/01, Defence Academy of the UK Block D, JSCSC, Shrivenham, Iso-Britannia, 2009s. 6 ja Cornell, Popjanevski ja Nilsson (2008) s.11

¹⁹¹ Fawn & Nalbandov (2012) s. 22

ysvalmisteluilla Abhasiaan, vaikka YK:n alueelle sijoittamat tarkkailijat kielsivät Georgian joukkojen läsnäolon alueella.¹⁹²

Osana valmisteluja, Venäjä sijoitti toukokuun lopussa noin 400 sotilaan vahvuisen osaston Abhasiaan kunnostamaan 50 kilometriä rautatietä Sukhumin ja Ochamchiren välillä. Venäjä ei ilmoittanut tai pyytänyt lupaa Georgian valtiolta joukkojensa siirtoon sen rajojen sisäpuolelle. Syyksi Venäjä ilmoitti jälkepäin tulevien Sochin olympialaisten liikenneinfrastruktuurin valmistelun. Rautatiejoukkojen käyttö liittyi kuitenkin oleellisesti operaatiovalmisteluihin, joilla pyrittiin avaamaan mahdollinen toinen operaatio-suunta.¹⁹³

Venäjä järjesti Pohjois-Kaukasuksella Kaukasus 2008 -sotaharjoituksen. Sotaharjoitus alkoi 15.7.2008 ja päättyi 2.8.2008, eli viisi päivää ennen sodan alkamista. Harjoituksen viralliseksi teemaksi ilmoitettiin terrorismin vastainen toiminta ja konfliktialueen rauhanturvaamisen harjoittelu. Harjoituksessa kuitenkin harjoiteltiin sotilaallista interventiota fiktionaalisen naapurimaan.¹⁹⁴ Harjoituksen järjestäminen mahdollisti lisäjoukkojen projisoinnin alueelle, sekä hyökkäysvalmistelujen toteuttamisen. Harjoitusjoukkojen vahvuudeksi ilmoitettiin 8000, jotta kansainvälisiä tarkkailijoita ei osallistuisi harjoitukseen. Kuitenkin joukkojen kokonaisvahvuudeksi on arvioitu lähteestä riippuen noin 35000–40000. Joukot jäivät harjoituksen jälkeen Venäjän ja Georgian vastaiselle rajalle ja osa ryhmittyi 4.8.2008 Rokin tunnelin läheisyyteen. Venäjä ilmoitti julkisesti suorittavansa lentosuoritteita Georgian ilmatilassa harjoitukseen liittyen, mikä antoi sille mahdollisuuden taktisen tiedustelun toteuttamiselle ennen hyökkäystä.¹⁹⁵ Harjoituksen aikana havaittiin myös palvelunestohyökkäyksiä Georgialaisia sivustoja vastaan. Näitä hyökkäyksiä voidaan pitää varsinaisen operaation aikaisten kyberhyökkäysten valmisteluna ja Georgian tietojärjestelmien kyberturvallisuuden testaamisena.¹⁹⁶

Kaukasus 2008 -harjoitukseen osallistuneille joukoille jaettiin muistio otsikolla: ”Sotilas, tunne todennäköinen vihollisesi” (Liite 4 kuva 14). Muistiossa viholliseksi nimettiin Georgia sekä kuvattiin sen pääkalusto ja joukot. Muistiossa kuvattiin Georgia maaksi, joka pyrkii käyttämään hyväkseen suhteitaan Venäjään ja pyrkii kaikin keinoin liittymään NATOON ja lisäämään aktiivisesti valtionsa militarisoitumista.¹⁹⁷ Tätä negatiivista attribuutiota tuettiin kotimaiselle väestölle näyttämällä televisiossa Yhdysvaltojen Georgiaan lähettämää sotakalustoa, jota se käytti

¹⁹² Cornell, Popjanevski ja Nilsson (2008) s.11

¹⁹³ Blandy (2009) s. 4-6 ja Donovan s.10

¹⁹⁴ Cohen ja Hamilton (2011) s.19 ja Thomas (2009) s.5

¹⁹⁵ Donovan (2009) s.9-11

¹⁹⁶ Thomas (2009) s.27

¹⁹⁷ Fawn & Nalbandov (2012) s. 15 ja Cornell & Starr (2009) s. 12

sotaharjoituksessaan. Sotaharjoitus oli Georgian vastaus Kaukasus-2008 -harjoitukselle. Näitä kuvia Venäjä käytti todistusaineistona sille, että Yhdysvallat olivat tukeneet Georgiaa Etelä-Ossetiaan suunnatun aseellisen operaation suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä osoittamaan, että Georgia on Lännen hallinnassa.¹⁹⁸

Harjoitusjoukkojen mukana Venäjä siirsi alueelle noin 50 toimittajaa, joiden oli tarkoitus sodan alkaessa tuottaa tietoa Venäjän joukkojen taistelujen etenemisestä ja Georgian ”hirmuteoista” omalle kansalle, sekä kansainväliselle yhteisölle.¹⁹⁹ Tavoitteena oli, että kolmannet osapuolet olisivat sodan syttyessä Venäjän tuottaman informaation varassa. Näin luotiin edellytykset taistelujen aikaisen informaatiovaikuttamisen onnistumiselle.

Venäjä perusti myös toukokuussa 2008 Roskomnadzor-nimisen viraston viestintäministeriönsä alaisuuteen, jonka tehtävänä on valvoa viestintää, informaatioteknologiaa sekä massamediaa (ml. digitaalinen media).²⁰⁰ Roskomnadzorin perustaminen osoittaa, että Venäjä haluaa valvoa omaa informaatioympäristöään ja tarvittaessa rajoittaa kannaltaan epäsuotuisaa toimintaa informaatioympäristössään.

Venäjän informaatiovaikuttamisen painopiste sotilaallisiin valmisteluihin liittyen oli operaation valmistelujen salaaminen kolmansilta osapuolilta. Vaikuttaminen toteutettiin reaktiivisesti, kun sen kannalta epäsuotuisaa informaatiota pääsi informaatioympäristöön. Valmistelujen yhteydessä myös perustettiin uusia informaatiovaikuttamisen suorituskykyjä, seuraavien vaiheiden vaikuttamisen mahdollistamiseksi.

4.3 Operaatiovaihe

Donovanin mukaan Venäjän tavoitteet Georgian sodassa voidaan jakaa kahteen pääkategoriaan; strategiseen viestintään ja sotilaallisiin tavoitteisiin. Ne jakautuivat yhä edelleen alakategorioihin²⁰¹:

1. Strateginen viesti länsimaille ja entisille NL maille.
 - a. Venäjä on voimakas globaalien tason vaikuttaja
 - b. Venäjä on valmis käyttämään sotilaallista voimaa intressiensä edistämiseksi
 - c. Entiset Neuvostoliittoon kuuluneet maat kuuluvat yhä sen vaikutuspiiriin
 - d. Venäjä on valmis suojelemaan rajojensa ulkopuolella olevia kansalaisiaan

¹⁹⁸ Cohen & Hamilton (2011) s. 48

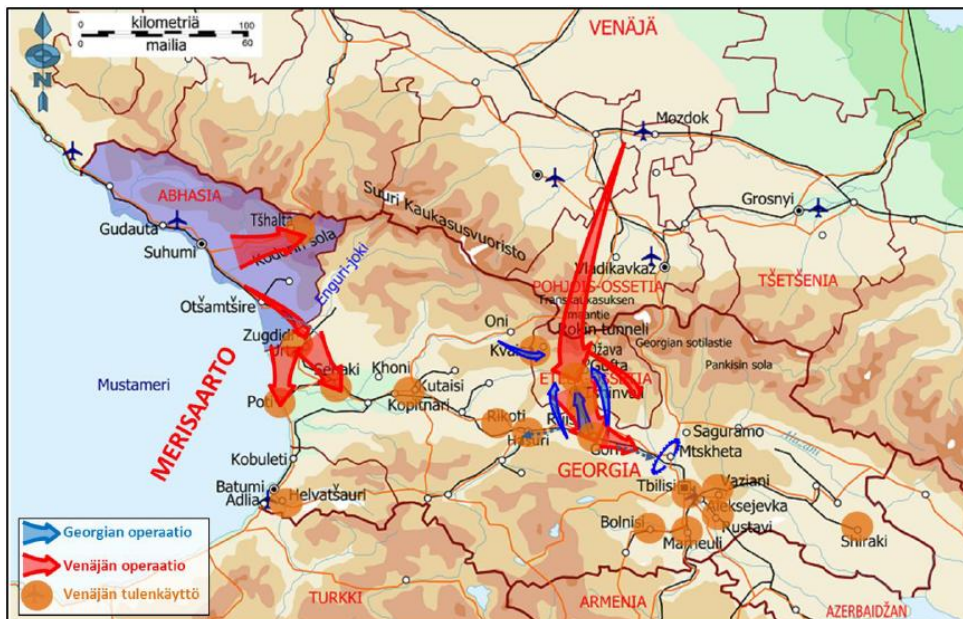
¹⁹⁹ Cohen & Hamilton (2011) s.45, Donovan (2009) ja Tähtinen (2013) s.92

²⁰⁰ Roskomnadzor [<https://eng.rkn.gov.ru/about/>] viitattu 1.3.2019

2. Sotilaalliset tavoitteet

- a. Ottaa haltuun Abhasian ja Etelä-Ossetian alueet
- b. Osoittaa voimaa Georgian hallinnolle ja vaikuttaa sen talouteen
- c. Tuhota Georgian asevoimat

Tavoitteita tarkasteltaessa koko operaatio voidaan nähdä informaatiovaikuttamisen välineenä, koska sen strategiset tavoitteet sisältävät keskeisenä osana strategisen viestin länsimaille, sekä entisille Neuvostoliittoon kuuluneille maille.

Kuva 6: Georgian sodan yleisrakenne²⁰²

Venäjä käynnisti operaationsa lähteestä riippuen joko myöhään 7. elokuuta tai aamuyöstä 8. elokuuta 2008. Useat puolueettomat lähteet ovat todenneet, että Georgia käytti liiallista voimaa, ampuessaan epäsuoraa tulta Tskhinvaliin sekä venäläisiä rauhanturvaajia vastaan, jonka takia alkamisajankohtana voidaan pitää tykistön tulenkäytön aloittamista, eli 7. elokuuta kello 23.35²⁰³. Venäjän media raportoi 50 venäläisen rauhanturvaajan ja useiden siviilien kuolleen Georgian hyökkäyksessä Tskhinvaliin²⁰⁴. Venäjän asevoimien 135. ja 693. moottoroiduista jalkaväkirykmenteistä koottu etuosasto oli kuitenkin alueella jo ennen 7. elokuuta. Venäjällä oli tieto Georgian hyökkäyksen alkamisajankohdasta Georgian hallinnon sisältä, mikä mahdollisti joukkojen etupainoisen projisoinnin alueelle.²⁰⁵ Venäjä on kiistänyt etuosaston rajanylityksen

²⁰¹ Donovan (2009) s. 6-8

²⁰² Tähtinen (2013) s.54

²⁰³ Fawn ja Nalbanov (2012) s. 22, Thomas (2009) s.16 ja Cohen ja Hamilton (2011) s.21

²⁰⁴ Thomas (2009) s.5 ja Siren (2011) s.120

²⁰⁵ Cohen ja Hamilton (2011) s.21 ja Fawn ja Nalbanov (2012) s.23 ja Donovan (2009) s. 10-11

ennen Georgian aloittamia sotatoimia.²⁰⁶ Operatiivisella tasolla Venäjä sai sodan alkaessa näyttämään siltä, että Georgia aloitti sotatoimet.²⁰⁷

Georgian hyökkäyksen alkaessa Venäjän poliittinen johto sekä sotilasjohto olivat ainakin näennäisesti päätöksentekokyvyltään alentuneessa tilassa. Venäjän pääministeri Vladimir Putin oli Pekingin olympialaisten avajaisissa. Asevoimien esikuntapäällikkö Kenraali Nikolai Makarov oli juuri nimitetty tehtäväänsä ja operaatiopäällikkö oli irtisanottu eikä seuraajaa ollut vielä nimetty. Lisäksi Venäjän pääesikunta oli muuttamassa uuteen hallintorakennukseen, minkä vuoksi sen kyky koordinoida operaatiota sekä kyky operaatioturvalliseen viestintään oli rajoittunut.²⁰⁸ Venäjän operatiivisista valmisteluista ja siitä, että operaatio käynnistyi synkronoidusti puolustushaarojen ja kybervaikuttamisen osalta voidaan päätellä, että operatiivinen suunnitelma oli tehty ja käsky sen toimeenpanosta oli ainakin pääosin annettu²⁰⁹. Tätä puoltaa myös Vladimir Putinin entisen neuvonantajan Andrei Illarionovin lausunto, jonka mukaan sota ei ollut spontaani vaan hyvin suunniteltu, valmisteltu ja harjoiteltu.²¹⁰ Kuitenkin valtuutusta miehittämättömien ilma-alusten käyttöön tai strategisen tason informaatiovaikuttamisen aloittamiselle ei saatu heti hyökkäyksen alettua.²¹¹ Voidaankin päätellä, että Venäjä tarkoitushakuisesti antoi harhauttavaa informaatiota Georgialle, jotta se arvioisi Venäjän päätöksentekokyvyn alentuneeksi ja näkisi tilaisuutensa hyökätä. Toisaalta siirtämällä etujoukkonsa Rokin tunnelin läpi (Tästä Georgialla oli tieto²¹²) se myös pakotti Georgian joko luopumaan alueesta taistelutta tai aloittamaan hyökkäyksen, jota voitaisiin käyttää myöhemmin oikeutuksena Venäjän operaatiolle. Operaation aloittamisessa näkyy refleksiivisen kontrollin merkitys osana valtiotason informaatiovaikuttamista, jossa pakotettiin Georgia virheellisen tiedon perusteella tekemään kriisitilanteessa nopea päätös, joka hyödytti Venäjää.

Georgian joukot ottivat haltuunsa Etelä-Ossetian kylät ja pääkaupungin Tskhinvalin muutamassa tunnissa hyökkäyksensä alkamisesta. 9. elokuuta aamuun mennessä Georgia oli saanut haltuunsa käytännössä koko Etelä-Ossetian alueen, pois lukien Djavan kylän ja Rokin tunnelin.²¹³ Venäjän operaation nopea toimeenpano yllätti Georgian ja se kykeni ottamaan haltuunsa Pohjois-Kaukasuksen vapaaehtoisjoukoilla sekä alueelle tuodulla etuosastollaan strategisesti

²⁰⁶ Thomas (2009) s.18 ja Cornell, Popjanevski ja Nilsson (2008) s.16

²⁰⁷ Siren (2011) s.119

²⁰⁸ Cohen ja Hamilton (2011) s.21 - 22

²⁰⁹ Hollis David: *Cyberwar Case Study: Georgia 2008*, Small wars journal, Small Wars Foundation, 2011, s.2 [<https://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/639-hollis.pdf>] Viitattu 7.11.2018

²¹⁰ Whitmore Brian, RFL/RFE: *Did Russia plan its War in Georgia*, 2008

[https://www.rferl.org/a/Did_Russia_Plan_Its_War_In_Georgia_/1191460.html], Viitattu 7.2.2019

²¹¹ Tähtinen (2013), s.70

²¹² Fawn ja Nalbanov (2012) s. 4-6 ja Thomas (2009) s.18

²¹³ Fawn ja Nalbanov (2012) s. 23

merkittävän Rokin tunnelin ja Tskhinvalin pohjoispuolen kriittiset tiestön solmukohdat ennen kuin Georgian asevoimat kykenivät estämään Venäjän lisäjoukkojen etenemisen tunnelin läpi. Tunnelin ja kriittisen tiestön haltuunotto mahdollisti päähyökkäyksen suuntaamisen Etelä-Ossetiaan ja Tblisiin. Rokin tunnelin menetyksen jälkeen, Georgian ainoa mahdollisuus vaikuttaa määrällisesti ylivoimaiseen hyökkääjään, oli ilma-ase ja epäsuoratuli, joka johti nopeaan vetäytymiseen.²¹⁴ Venäjä pysäytti hyökkäyksensä ennen Tblisiä, mikä mahdollisti Saakashvilin hallinnon painostamisen, katkaisi Georgian joukkojen logistiset yhteydet ja esti georgian tulenkäytön separatistialueille.²¹⁵ Informaatiovaikuttamisen näkökulmasta hyökkäyksen pysäyttämisen ennen Tblisiä tuki myös rauhanturvaamisen narratiivia. Joukkojen taktisella käytöllä venäjä pyrki osoittamaan, ettei sen tarkoituksena ollut Georgian valtaaminen vaan Separatistialueiden suojaaminen.

9. elokuuta Venäjä aloitti kaikkien puolustushaarojen yhteisoperaation Abhasiaan. Hyökkäystä perusteltiin Abhasian paikallishallinnon ilmoituksella, jonka mukaan Georgia oli rikkonut rauhanturvaoperaation ehtoja siirtämällä joukkojaan Abhasiaan. Hyökkäys toteutettiin yhtäaikaistulla maihinnousuilla Ochamiren ja Sukhumin satamiin. Josta Ochamireen maihinnoussut osasto eteni Kodorin solan alueelle, jonne sen raskas varustus siirrettiin painostusvaiheessa kunnostetulla rautatieyhteydellä.²¹⁶ Maahanlaskujoukkojen käyttö vaikeutti oleellisesti alueella olleen YK:n rauhanturvaajien tilannekuvan muodostamista, koska maahan lasketut joukot käyttivät samoja maastovaatteita, kuin alueelle painostusvaiheessa tuodut maahanlaskujoukoista kootut rauhanturvaajat. Abhasian suunnalla Venäjä otti merivoimillaan haltuun Potin sataman ja julisti alueelle ”meriliikenteen turvallisuusvyöhykkeen” estääkseen Georgian meriliikenteen sekä ulkomaisen avun tuomisen Georgian satamiin.²¹⁷ 9. elokuuta Venäjä oli saanut haltuunsa sekä Abhasian, että Etelä-Ossetian. Hyökkäystä Abhasian suunnalla ei kuitenkaan jatkettu strategisesti tärkeän Baku-Tblisi-Supsa öljyputken alueelle.²¹⁸

Hyökkäyksen alkamisesta noin 48 tunnin kuluttua 9. elokuuta Venäjä aloitti strategisen tason informaatiovaikuttamisen osana operaatiotaan²¹⁹. Venäjän informaatio-operaatioiden perusnarratiiveja olivat²²⁰:

²¹⁴ Cohen ja Hamilton (2011) s.24 - 25

²¹⁵ Donovan (2009) s. 15 - 18

²¹⁶ Sama s. 23

²¹⁷ Tähtinen (2013) s. 77

²¹⁸ Donovan (2009) s. 16

²¹⁹ Lähdeaineistossa on strategisen tason informaatiovaikuttamisen aloittamiseen liittyen ristiriitoja. Osa lähteistä toteaa, että Venäjä aloitti hyvin valmistellun informaatio-operaation synkronoituna maa, meri, ilma ja kyberoperaatioihin. Toiset lähteet tuovat esiin 48 tunnin ajanjakson, jonka aikana strategisen tason informaatiovaikuttamista (information operations) ei toteutettu. Lähteiden ristiriidat voivat johtua esimerkiksi terminologisista tulkintaeroista, kun käytetään vain yhtä termiä - ”information operations” - kuvaamaan useita eri il-

1. Georgian hallinto ja presidentti olivat sodan hyökkääjäosapuoli.
2. Venäjällä ei ollut muuta mahdollisuutta kuin väliintulo omien kansalaistensa turvaamiseksi
3. Länsimailla ei ollut perusteita kritisoida Venäjän toimia, kun huomioidaan Naton toimet Kosovon kriisin aikana
4. Georgia rikkoo sodan oikeussääntöjä.

Perusnarratiiveja kuvaa hyvin Venäjän presidentti Medvedevin julistus sodan alettua:

*”Perustuslain ja valtiollisen lainsäädännön mukaisesti, minun Venäjän presidenttinä on suojeltava Venäjän kansalaisten oikeuksia ja ylpeyttä missä he ovatkaan. Me emme suvaitse maanmiestemme kuolemia ilman rangaistuksia; syylliset tulevat saamaan ansaitsemansa rangaistukset.”*²²¹ Venäjä kuitenkin painotti yhä, että kyseessä oli rauhanturvaoperaatio, ei sotatila.²²² Venäjä totesi myös, että se ei tarvitse YK:n suostumusta operaatiolle, koska se perustui itsepuolustukseen Georgian tapettua 50 venäläistä rauhanturvaajaa.²²³

Etelä-Ossetia ja Abhasia kuvattiin Venäjän mediassa ja poliittisia kanavia pitkin jatkuvasti humanitäärisiä lakeja rikkovan Georgian uhreiksi. Venäjän mediassa korostettiin, että Georgian asevoimien toiminnan seurauksena siviiliuhrien määrä Etelä-Ossetiassa olisi 1500 ja 2000 välillä ja maasta pakolaisina Venäjälle siirtyneiden lukumäärä noin 30000. Näitä lukuja painotettiin termeillä kuten kansanmurha, humanitääriinen konflikti ja etninen puhdistus ja annettiin myös ymmärtää, että kansanmurha ulottui myös Pohjois-Ossetian alueelle.²²⁴ Venäjä pyrki oikeuttamaan operaationsa myös sillä, että Etelä-Ossetian ja Abhasian kansalaisilla oli Venäjän kansallisuus, jonka takia sen on lakinsa puitteissa suojeltava kansalaisiaan myös rajojensa ulkopuolella.

Venäjä tarkoituksellisesti liioitteli myös Georgian hyökkäävien joukkojen kokoa, tukien kansanmurha narratiiviaan perustellen näin oman hyökkäyksensä tarvetta ja joukkonsa kokoa.²²⁵ Samalla Venäjä syytti Georgian joukkoja sotarikoksista, kuten siviilikohteisiin vaikuttaminen sekä haavoittuneiden ja vankien tappaminen. Venäjä käytti valtiollisilla televisiokanavilla ase-

miöitä. Lähteet käyttävät informaatio-operaatiota kuvaamaan muun muassa viestinnän eri osa-alueita, strategisen tason informaatiovaikuttamista ja kyber-vaikuttamista.

²²⁰ Tähtinen (2013) ja Cohen & Hamilton (2011) s.46

²²¹ Fawn ja Nalbanov (2012) s. 20

²²² Thomas (2009) s.21 ja Dugas (2016), s.7

²²³ Thomas (2009) s.6

²²⁴ Fawn ja Nalbandov (2012), s.4 ja s.18, Kavanterä Inkeri: *How to win the information war? Case: Russian-Georgian war 2008* ”The first victim of war is the truth”, Academia, 2011,

[https://www.academia.edu/29098398/How_to_win_the_information_war_Case_Russian-Georgian_war_2008] viitattu 10.3.2018 s. 19 ja Cohen & Hamilton 2011 s. 48 Siviiliuhrien lukumäärä laski jopa venäläislähteiden mukaan sodan jälkeen 162 siviiliuhriin.

voimien tiedottajaa, joka antoi päivittäin haastatteluja sekä vastasi kysymyksiin englanniksi ja venäjäksi operaatioon liittyen. Näin avattiin Venäjän operaation aikainen uusi viestintäkanava, jolla tuotettiin informaatiota omalle kansalle, Georgialaisille, että kolmansille osapuolille.²²⁶

Toimittajat, jotka Venäjä toi Pohjois-Ossetiaan painostusvaiheessa, siirtyivät Georgiaan hyökkäyksensä mukana. Toimittajat julkaisivat materiaalia venäläisistä joukoista suojaamassa ja vapauttamassa Venäjän kansalaisia Etelä-Ossetian alueella. Venäjän joukkojen suorituskykyä korostettiin muun muassa videokuvalla reaktiivipanssarein suojatuista T-72-vaunuista taistelutehtävässä (liite 4 kuva 15). Todellisuudessa kuvissa näkyvien vaunujen reaktiivit olivat asennettu, mutta ne olivat tyhjä. Materiaalia jaettiin myös kansainväliselle medialle sekä näytettiin paikallisessa televisiossa.²²⁷ Venäläinen media julkaisi myös materiaalia Georgian asevoimien tekemistä julmuuksista Etelä-Ossetiassa ja julkaisi videon kiinni jääneistä georgialaisista Venäjän TV1-kanavalla, jotka todistivat olevansa terroristisen teon valmistelusta kiinni jääneitä Georgian erikoisjoukkoja.²²⁸

Venäjän informaatiovaikuttamista tuettiin informaatioympäristön eristämällä, joka koostui kybervaikuttamisesta, iskuista tietoverkkoinfrastruktuuriin ja toimittajien toiminnan vapauden estämisestä. Kybervaikuttaminen toteutettiin sekä palvelunestohyökkäyksiä että verkkosivustojen kaappaamisina. Vaikuttaminen kohdistui arviolta 38:een georgialaiseen ja yhteen azerbaidzanalaiseen verkkosivuun jotka olivat keskeisiä hallinnon ja riippumattoman median tiedotusväyliä varsinkin ulkomaiselle yleisölle. Vaikutus kohdennettiin painopisteisesti englanninkielisiin sivustoihin. Kybervaikuttamisessa käytettiin ulkopuolista toimijoita, jonka takia Venäjä kykeni kieltämään hallintonsa osallisuutensa kybervaikuttamiseen.²²⁹ Ulkomaisten toimittajien pääsy Georgiaan estettiin, koska heidän henkilöpapereidensa kanssa oli ongelmia. Myös alueelle tuotujen venäläisten toimittajien työskentelyä rajoitettiin, jos heidän tekemät uutiset eivät olleet linjassa Venäjän virallisen kannan kanssa.²³⁰ Informaatioympäristön eristämällä rajoitettiin Georgian tiedotuskanavia ja pyrittiin rajoittamaan alueelta ulospäin pääsevä informaatio Venäjän portinvartijoiden hallitsemaan.

²²⁵ Donovan (2009) s. 21 ja Thomas (2009) s.6

²²⁶ Thomas (2009) s.21-23

²²⁷ Donovan (2009) s. 33 ja Cohen & Hamilton (2011) s.47 ja Thomas (2009) s.15

²²⁸ Thomas (2009) s.22

²²⁹ Tähtinen (2013) s. , Donovan (2009) s.19-20, Cohen ja Hamilton 2011 s. ja Francois Renaud, *Georgia: Assessment of disastrous military adventure*, ESISC - European Strategic Intelligence and Security Center, Belgia 2008, s.4

²³⁰ Tähtinen (2013) s.92 ja Thomas (2009) s. 24

Sodan edetessä asiatieto alkoi ohittaa informaatioeristämisen johtuen lisääntyneistä tiedotuskanavista. Georgian hallinto esimerkiksi siirtyi käyttämään tiedottamiseen Googlen alaisia blogeja ja siirsi sivustojaan Yhdysvaltalaisiin palvelimiin, joihin Venäjä ei kyennyt tai halunnut vaikuttaa. Tämä heikensi disinformaation vaikutusta.²³¹ Taistelutilassa kuvattuja videoita ja kuvia ilmestyikin internetiin lähes reaaliaikaisesti, joiden joukossa oli Venäjän kannalta haitallista materiaalia, kuten kuva- ja videomateriaalia todisteeksi Venäjän toteuttamista pommituksista Goriin. (Liite 4 kuva 17 ja 18)²³²

Kaapattuja presidentti Saakashvilin henkilökohtaisia verkkosivuja, käytettiin hänen mustamaalaamiseen. Kaapatuilla sivuilla esitettiin kuvakooste (Liite 4 kuva 16), jossa hänet rinnastettiin Adolf Hitleriin. Tällä pyrittiin tukemaan mielikuvaa kansanmurhasta alueella.²³³ Kybervaikuttamista ei suunnattu kohteisiin, joista olisi voinut aiheutua todellista vaaraa siviiliyhteiskunnalle.²³⁴

Venäjä ja Etelä-Ossetia pyrkivät käyttämään <http://osinform.ru> ja <http://osradio.ru> -sivustoja tiedon esittämiseen julkisen mielipiteen muokkaamiseksi. Etelä-Ossetia joutui kuitenkin avaamaan sodan aikana uuden tskhinval.ru -sivuston Georgian Kyber-vaikuttamisen seurauksena. Venäjä avasi myös <http://war.avkhv.net/> -sivuston, johon koottiin venäläisten medioiden julkaisemia uutisia Etelä-Ossetiasta. Venäjä pyrki käyttämään myös valtionjohdon alaisia blogeja tiedon esittämiseen, mutta ne täyttyivät nopeasti disinformaatiosta, joka heikensi niiden käyttämistä viestintäkanavina. Yksityisten venäläisten blogit toimivatkin huomattavasti parempina tiedon välityksen kanavina.²³⁵

Lähteiden välillä on selviä ristiriitoja siinä, kuinka tehokasta Venäjän informaatiovaikuttaminen oli sodan aikana. Fawnin ja Nalbandovin näkemyksen mukaan Georgian narratiivi oli läntisessä mediassa hallitseva etenkin sodan alussa. Tämän väitteen he perustelevat sillä, että useat läntiset mediat uutisoivat sodan alkamista otsikolla ”Venäjä aloitti hyökkäyksen Georgiaan” sen sijaan, että olisi uutisoitu esimerkiksi otsikolla, ”Georgia hyökkää Etelä-Ossetiaan”, joka osoittaa Georgian agendan kehystämisen onnistumista. Tätä selitetään sillä, että Venäjän viranomai-

²³¹ Francois (2008) s.4 ja Cohen & Hamilton (2011) s. 46

²³² Tähtinen (2013) s.101, Thomas (2009) s.28 ja Schwirtz Michael, Barnard Anne, ja Chiversaug C. J. 2008, New York Times: *Russia and Georgia Clash Over Separatist Region* [<https://www.nytimes.com/2008/08/09/world/europe/09georgia.html>] Viitattu 3.4.2019

²³³ Arun, BBC, *Caucasus foes fight cyber war*, 2008 [<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7559850.stm>] Viitattu 1.2.2019 ja Donovan 2009 s.19-20

²³⁴ Tähtinen (2013) s. 94

²³⁵ Blogit olivat vuonna 2009 merkittävien ”sosiaalinen media” ennen Twitterin, Facebookin ja Instagramin suosin nousua. Niitä lukivat yli puolet internetin käyttäjistä. (Eder (2011) s.58) Tämä selittää blogien käyttöä viestintäkanavana.

set eivät kyenneet esiintymään yhtä uskottavasti haastatteluissa ja toisaalta sillä, että on absurdi ajatus, että Georgia voisi tunkeutua omaan maahansa. Georgiaa myös kuvataan Venäjää aktiivisempänä viestijänä kansainvälisen median suuntaan ja todetaan, että se lähetti tunneittain raportteja läntiselle medialle sodan etenemisestä. Venäjän varapääministeri jopa lausui, että Venäjän hallituksen näkemykset on sivuutettu läntisen median toimesta ja vaikka Venäjän parhaiten englantia puhuvat viranomaiset olisivat olleet saatavilla kaiken aikaa.²³⁶ Tämä kuvaa hyvin sitä, ettei Venäjä kyennyt kehystämään kansainvälistä mediaa narratiivillaan, vaikka se pyrki asettamaan sen mukaisen tiedon saataville.

Tähtinen ja Cohen taas nostavat esiin, että Venäjän narratiivi päinvastoin oli hallitseva etenkin sodan alkuvaiheessa. Sitä perustellaan Kyber-sodankäynnillä, jolla kaadettiin valtiollisen viestinnän kannalta tärkeitä viestintäkanavia.²³⁷ Tähtisen väitettä tukee se, että sodan aikana tai sen jälkeen kolmansien osapuolten kuten Amnesty Internationalin oli informaatiovaikuttamisesta johtuen vaikeaa saada varmennettua tietoa sota-alueelta kaiken disinformaation joukosta.²³⁸ Tämä johtui puhtaasti siitä, että puolueeton media puuttui alueelta, jolloin informaatio, jota alueelta tuli, painottui sodan osapuolien tuottamaan puolueelliseen tietoon. Näistä syistä johtuen kolmannet osapuolet eivät kyenneet muodostamaan tilanneymmärrystä puuttuakseen sotaan. Taktisella tasolla voidaankin sanoa, että informaatiovaikuttaminen oli operaation aikana onnistunut. Se mahdollisti joukkojen toimintaedellytykset alueella ja esti kolmansien osapuolien väliintulon.

4.4 Operaation jälkeinen vaihe

Venäjän asevoimat olivat operaation seurauksena saavuttaneet loppuasetelman, jossa se pystyi kasvavasta kansainvälisestä painostuksesta huolimatta sanelemaan rauhan ehdot. Venäjän joukot olivat ryhmittyneet noin 65 kilometrin päähän Tblisistä ja hajottaneet maan kolmeen osaan, halliten kriittisiä tiestön solmukohtia. Georgian asevoimat oli lyöty tai tuhottu ja Venäjällä oli täysi ilmaherruus ja mustanmeren hallinta alueella. Kolmannet osapuolet eivät olleet kyenneet osallistumaan sotaan pois lukien kyber- ja informaatiouloottuvuudessa. Venäjä oli saavuttanut kaikki sotilaalliset tavoitteensa. 12. elokuuta 2008 Venäjän presidentti Medvedev hyväksyi Ranskan presidentti Sarkozyn tarjoaman rauhansuunnitelman ja käski aselevon Georgiaan²³⁹.

²³⁶ Fawn ja Nalbanov (2012), s.4 sekä Kavanterä (2011), s. 21-22

²³⁷ Tähtinen (2015) s.91-95 ja Cohen & Hamilton (2011) s.49.

²³⁸ Amnesty international: *Civilians in the Line of Fire – The Georgia – Russia conflict*, Amnesty International Publications, International Secretariat Peter Benenson House, Lontoo, Iso Britannia, 2008 s.8

²³⁹ Cornell, Popjanevski ja Nilsson (2008) s.23

Georgian ja Separatistivaltioiden välille muodostettiin rauhanehtojen mukaisesti 40 kilometrin mittainen puskurivyöhyke Georgian alueelle. Venäjä myös vahvisti rauhanturvajoukkojaan Abhasiassa sekä Etelä Ossetiassa. Operaation seurauksena Venäjän presidentti Medvedev tunnusti Abhasian ja Etelä-Ossetian itsenäisiksi valtioiksi 26.8.2008.²⁴⁰

Strategisella tasolla informaatiovaikuttamisella ei saavutettu sille asetettuja tavoitteita. Lyhyellä aikajänteellä Venäjä kykeni saamaan sekä oman kansan, että kolmansien osapuolten näkemyksen narratiivinsa mukaiseksi. Levada Centerin sodan jälkeen toteuttaman tutkimuksen mukaan jopa 80 % venäläisistä hyväksyi sotilaallisen intervention Etelä-Ossetiaan ja Abhasiaan ja yli 50 % olivat vakuuttuneita, että Georgia oli aloittanut sodan.²⁴¹ Myös Donovan tuo esiin, että sodan oikeutus onnistui kotimaassa erinomaisesti²⁴². Luvut kuvaavat hyvin omaan kansaan suunnatun informaatiovaikuttamisen onnistumista Georgian sodassa.

Georgian kansan osalta taas 84 % pitää sodan jälkeen Venäjää syyllisenä sen aloittamiseen ja selvä enemmistö halusi, että Saakashvili jatkaa virassaan ja Georgian tulisi jatkaa lähestymistään Lännen kanssa ja liittyä NATO:n jäseneksi, mikä osoittaa, että Georgian valtiollinen yhtenäisyys sodan jälkeen oli korkealla tasolla ja Georgian suuntautuminen Länteen Venäjän tavoitteiden vastaisesti vahvistui. Muutoksia informaation välittämiseen käytettyjen kanavien luotettavuudessa ei ole havaittavissa.²⁴³ Kolmansien osapuolten kansalaisten yleinen mielipide oli sodan loputtua Venäjän kannalla. CNN:n toteuttamassa mielipidemittauksessa 92 % vastaajista uskoi, että Venäjän sotilaallinen interventio oli oikeutettu²⁴⁴. Venäjä palkitsi operaation jälkeen 11 toimittajaa sodan aikaisesta uutisoinnista.²⁴⁵

Venäjä ei kuitenkaan kyennyt sodan jälkeen enää perustelemaan kolmansille osapuolille sodan oikeutusta rauhanturvan mandaatin mukaisena, kun yleiseen tietoon, että Venäjän käyttämät siviiliuhrien luvut Etelä-Ossetiassa olivat voimakkaasti suurenneltuja, jopa Venäjän mediassa määrä laski 162 siviiliuhriin.²⁴⁶ Georgia pystyi myös tuottamaan tallenteen Venäjän joukkojen

²⁴⁰ Donovan (2009)

²⁴¹ King Charles: *The five day war*, Foreign affairs, 2008 [<https://www.foreignaffairs.com/articles/russia-fsu/2008-11-01/five-day-war>] viitattu 4.2.2019

²⁴² Donovan (2009) s.29

²⁴³ International Republican Institute: *Georgian National Study September 23 – October 1, 2008*, Baltic Surveys Ltd, The Institute of Polling And Marketing, 2008

[<http://www.iri.org/sites/default/files/2008%20November%2021%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20September%2023-October%201,%202008%281%29.pdf>] viitattu 3.4.2019

²⁴⁴ Iasiello Emilio J.: *Russia's Improved Information Operations: From Georgia to Crimea*, Innovations in Warfare & Strategy, The Strategic Studies Institute (SSI), U.S. Army War College, Yhdysvallat, 2017s.3

²⁴⁵ Bigg Claire: RFE/ RL: *Putin Awards 300 Journalists For 'Objective' Crimea Coverage*, 2014

[<https://www.rferl.org/a/putin-awards-journalists-objective-crimea-coverage/25373844.html>] viitattu 10.3.2019

²⁴⁶ Fawn ja Nalbandov (2012), s.4 ja s.18, Kavanterä (2011) s. 19 ja Cohen & Hamilton 2011 s. 48.

ja Etelä-Ossetian rajavartioston välisestä radioliikenteestä Venäjän etuosaston liikkua Rokin tunnelin läpi ennen Georgian hyökkäyksen alkamista. Venäjä kielsi tallenteen aitouden ja koska lisätodisteita ei ole saatavilla etujoukkojen liike Rokin tunnelin läpi jäi kiistanalaiseksi.²⁴⁷ Georgia raportoi myös Venäjän toteuttamista ilmaiskuista siviilikohteisiin. Näiden tietojen tultua julki alkoi kansainvälisen yhteisön mielipide muuttua Venäjävastaisemmaksi.²⁴⁸ Samalla Venäjän informaatiovaikuttamisen kanavat menettivät osan luottamuksestaan. Venäjän kansalaiset siirtyivät internetiin ja läntisille radiokanaville, kuten radio free europa pariin hakemaan tietoa. Sodan jälkeen kolmannet osapuolet kritisoivat Venäjää poliittisella tasolla sekä sodasta että sen tahdosta tunnustaa Abhasian ja Etelä-Ossetian itsenäisyydet.²⁴⁹ Nämä esimerkit osoittavat, että disinformaatioon perustuvat informaatiovaikuttamisen keinot menettivät tehoaan, tai muuttuvat jopa haitallisiksi kun valhe paljastuu.

Venäjä ei kyennyt kaatamaan presidentti Saakashvilin hallintoa poliittisella ja sotilaallisella painostuksella tai sotatoimilla. Poliittinen painostus Saakashvilin hallintoa kohtaan ja sen demonisointi jatkuivat yhä sotatoimien päättymisen jälkeen. Tämä näkyy esimerkiksi Venäjän ulkoministeriön lausunnossa 26. elokuuta 2018, jossa se julisti, että: ”*Georgian hallinto on Saakashvilin militaristinen hallinto, joka ei kykene pitämään kiinni sopimuksistaan.*” Samassa lausunnossa kuvattiin Saakashvilin valtakautta seuraavasti: ”*Sitä leimaavat kyvyttömyys pitäytyä sopimuksissa, jatkuvat provokaatiot ja lavastetut välikohtaukset konfliktialueilla, hyökkäykset venäläisiä rauhanturvajoukkoja vastaan ja alentava suhtautuminen demokraattisesti valittuihin Abhasian ja Etelä-Ossetian johtajia kohtaan. Venäjä on varma, että ennemmin tai myöhemmin Georgia tulee saamaan johtajat, jotka välittävät valtiostaan, Venäjä on valmis tekemään parhaansa sen toteutumiseksi.*” Venäjä syytti presidentti Saakashvilia myös sotarikolliksiksi, mutta häntä ei koskaan kuitenkaan tuomittu.²⁵⁰

Venäjä saavutti strategisista tavoitteistaan sen, ettei Georgia tai samaan NATON strategisen laajenemisen suunnitelmaan kuulunut Ukraina sodan seurauksena kyetty liittyä NATOON, koska niiden jäsenohjelmaa ei haluttu enää jatkaa. Jäsenohjelman keskeyttämistä perusteltiin pääasiassa sillä, että Venäjä oli osoittanut, että se on valmis käyttämään aseellista voimaa poliittisten tavoitteidensa saavuttamiseen, eikä NATO ole valmis sotaan Venäjän kanssa Tshikinvalin ympärillä olevan maa-alueen takia.²⁵¹

²⁴⁷ Fawn ja Nalbanov (2014) s. 4-6 ja Thomas (2009) s.18

²⁴⁸ Iasiello (2017) s.4

²⁴⁹ Donovan (2009) ja Cohen & Hamilton (2011) s.48-49

²⁵⁰ Fawn ja Nalbanov (2012) s. 11

²⁵¹ Fawn Rick: *Georgia: Revolution and War*, 2016, Routledge, Taylor & Francis group, New York, Yhdysvallat, s.102-121

Sotilaallisesta voitostaan huolimatta Venäjä analysoi tarkasti Georgian sodan heikkoutensa sekä vahvuutensa ja 15. syyskuuta presidentti Medvedev allekirjoitti suunnitelman asevoimien reformista. Asevoimien reformi piti sisällään viisi pääkohtaa²⁵²:

1. Kaikki asevoimien yksiköt muutettaisiin pysyvän valmiuden yksiköiksi.
2. Asevoimien johtamisjärjestelmien kehittäminen
3. Asevoimien koulutus ja tutkimusta tulisi kehittää strategisten tarpeiden mukaisesti.
4. Asevoimat tulisi aseistaa uusimman teknologian mahdollistamalla asejärjestelmillä
5. Maavoimien tulisi parantaa palveluksessa olevien olosuhteita ja hyvinvointia, ammattimaisuuden mahdollistamiseksi.

Sen kohteena olivat kaikki puolustushaarat ja puolustushallinnon alaiset erikoisjoukot. Painopiste reformissa oli maavoimissa. Tavoitteena reformilla oli muuttaa Neuvostoliittoaikainen massa armeija perustuneet asevoimat liikkuvaksi ja teknologisesti kehittyneeksi välittömän valmiuden ammattiarmeijaksi vuoteen 2012 mennessä. Muutoksella pyrittiin saavuttamaan parempi käytettävyyttä kokoluokaltaan pienemmissä sodissa.²⁵³

Näiden lisäksi eversti Tsyganok esitti, että Venäjän tulisi perustaa ”informaatiojoukot”, jotka ottavat huomioon valtiollisen ja sotilaallisen viestinnän. Informaatiojoukkojen ja informaatiooperaatioiden osalta ainakin tutkimus ja konseptitasolla kehittäminen käynnistettiin välittömästi sodan jälkeen.²⁵⁴ Venäjä panosti Georgian seurauksena toimittajien, strategisen kommunikaation ja psykologisten operaatioiden ammattilaisten ja eri kielten asiantuntijoiden rekrytoimiseen. Heitä voidaan kutsua Tsyganoskin käyttämällä termillä informaatiojoukot, joita sijoitettiin sekä asevoimiin, että GRU:n alaisuuteen.²⁵⁵

4.5 Johtopäätökset

Venäjä käytti informaatiovaikuttamista osana sotilasoperaatiotaan Georgiassa. Se aloitti vaikuttamisen ennen sotilaallisen operaationsa käynnistämistä separatistisodista alkaen. Venäjän informaatiovaikuttamisen tavoitteet olivat kansallisen yhtenäisyyden rikkominen, Georgian painostaminen toimimaan Venäjän poliittisen tahdon mukaisesti, Saakashvilin ja Georgian johdon

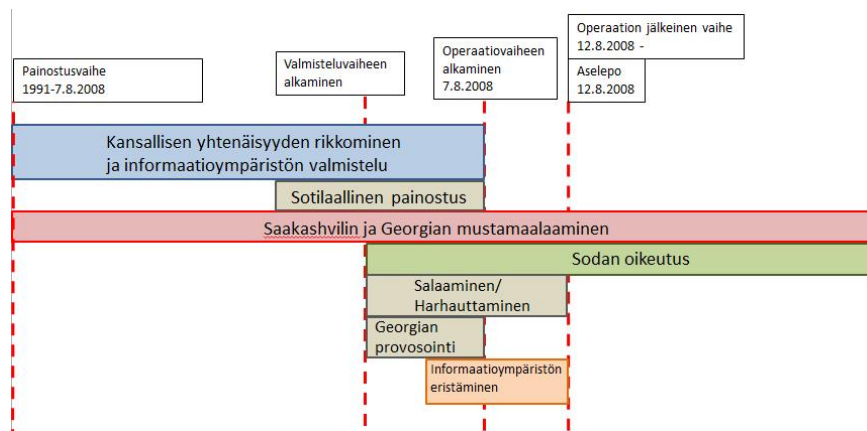
²⁵² Donovan (2009) s.25-30

²⁵³ Eastman Klepper: *The Influence of regional conflicts and military reform on the 2010 and 2014 military reform on the 2010 and 2014 military doctrines of the Russian federation: An analysis of the development and current force posture of the Russian conventional ground forces*, University of Illinois, 2015, s.43-45

²⁵⁴ Thomas (2009) s.12 ja s.25

²⁵⁵ Giles (2016) s.35

mustamaalaaminen, operaation salaaminen, Georgian provosointi ja operaation oikeutus. Venäjän toteuttama informaatiovaikuttaminen muodosti selviä ajallisia painopisteitä, jotka on esitetty kuvassa 7.

Kuva 7: Informaatiovaikuttamisen ja sen tukemisen painopisteet Georgiassa

Teorian mukaisesti Venäjä pyrki ennen operaation aloittamista valmistelemaan informaatioympäristön itsensä kannalta suotuisaksi. Venäjä asetti alueelle omat mielipidevaikuttajansa, joita se käytti edustamaan separatistialueiden virallisia mielipiteitä. Venäjä asetti alueelle myös rauhanturvaajia, joita se käytti vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen. Näiden toimijoiden sekä poliittisen ja sotilaallisen painostamisen avulla Venäjä pyrki rikkomaan kansallisen yhtenäisyyden ja luomaan alueelle sisäpoliittisia jännitteitä. Kansallista yhtenäisyyttä rikottiin informaatiovaikuttamisella, jonka narratiiveja olivat ”Georgian hallinto ei ole kykeneväinen johtamaan valtiota” ja ”Etelä-Ossetian ja Abhasian tulee olla itsenäisiä valtioita tai osa Venäjää”. Nämä narratiivit kohdennettiin ensisijaisesti alueen haavoittuvaan populaatioon, eli separatistialueiden väestöön ja välillisesti myös omaan kansaan ja kolmansiin osapuoliin mahdollisten tulevien toimien oikeuttamiseksi. Venäjä myös valmisteli aluetta jakamalla separatistialueiden väestölle passejaan, jolla se näennäisesti loi alueelle venäläisvähemmistön, jota sen tulisi suojella.

Seuraavassa vaiheessa Venäjä pyrki eskaloimaan alueen tilannetta sisäpoliittiseksi kriisiksi. Venäjä ei kuitenkaan kyennyt saamaan informaatiovaikuttamisella aikaan Georgian hallintoa vastustavaa kansannousua, joka heikentäisi hallinnon asemaa, ja mahdollistaisi mahdollisimman alhaisen joukkomäärän käyttämistä tavoitteiden saavuttamiseen. Venäjä alkoi eskaloida tilannetta avoimella sotilaallisella painostuksella ja luomalla yhteydenottoja Separatistialueiden ja Georgian joukkojen välille, jolla kyettiin luomaan kuvaa alueen epävakaudesta ja pyrittiin provosoimaan Georgiaa käyttämään alueella sotilaallista voimaa. Venäjä aloitti samalla operaatiovalmistelut, jotka se pyrki salaamaan kolmansilta osapuolilta. Kuitenkin heikosta operaatio-

tioturvallisuudesta johtuen, se joutui antamaan vaihtoehtoisia todellisuuksia reaktiivisesti ja niillä peittämään valmistelut. Tätä voidaan pitää alkeellisena informaatio-osumun luomisena. Osana sotilaallisia valmisteluja se toi myös alueelle omat toimittajansa, jota se käyttäisi portinvartijoina tulevissa vaiheissa.

Seuraavassa vaiheessa Venäjä käynnisti sotilasoperaationsa. Edellisten vaiheiden informaatiovaikuttaminen ei Venäjän näkökulmasta onnistunut. Venäjän tavoite on informaatiovaikuttamisella luoda tilanne, jossa sen tarvitsee käyttää mahdollisimman pientä määrää sotilaallista voimaa. Separatistialueen väestö ei tukenut sitä määrällisesti suurilla joukoilla, mikä osoittaa, ettei se kyennyt muokkaamaan alueen väestön yleistä mielipidettä haluamukseen ja eskaloida alueen tilannetta. Tämä voi osaksi johtua siitä, ettei keinotekoisesti separatistialueiden johtoon asetettuja informaatioagentteja pidetty luotettavina vaikutuskanavina. Tästä syystä Venäjä joutui käyttämään suurta määrää joukkojaan operaation toteuttamiseen.

Informaatiovaikuttamisella se pyrki operaation aikana painostamaan Georgiaa hyökkäämään separatistialueelle, kieltämään operaation ja oikeuttamaan operaation. Venäjä onnistui refleksiivisen kontrollin menetelmillä provosoimaan Georgiaa käynnistämään hyökkäyksen separatistialueille, mikä antoi sille informaatioaseen, jolla se kykeni saamaan Georgian näyttämään aloitteelliselta ja oikeuttamaan oman operaationsa käynnistämisen. Operaatio pyrittiin oikeuttamaan etenkin omalle kansalle ja kolmansille osapuolille, mikä onnistui operaation aikana. Tällä saavutettiin toiminnanvapaus omille joukoille operaatioalueella. Venäjä pyrki operaation aikana muodostamaan yhtenäisen narratiivin joukkojen toiminnan ja strategisen tason informaatiovaikuttamisen välille. Heikosta taisteluteknisen tason operatioturvallisuudesta johtuen se ei kuitenkaan onnistunut, vaan informaatioympäristöön pääsi sen kannalta epäsuotuista informaatiota, joka heikensi informaatiovaikuttamisen vaikutuksia.

Saavutettuaan sotilaalliset tavoitteensa Venäjä vakautti alueen tilanteen mahdollisimman nopeasti. Vakauttamisen yhteydessä Venäjä jatkoi samojen narratiivien toistamista kuin operaatiovaiheessa. Operaation jälkeen informaatiovaikuttamiseen käytetyn disinformaation teho kuitenkin laski, kun vaikuttamisen valheellinen sisältö alkoi tulla ilmi, mikä johti sekä kansallisesti, että kansainvälisesti luottamuksen alenemiseen ja yleisen mielipiteen kääntymiseen sitä vastaan.

Venäjä käytti Georgian sodan aikana hyvin rajoitetusti eri informaatiovaikuttajia. Pääasiallisesti informaatiovaikuttamista toteuttivat vain poliittinen ja sotilaallinen johto. Näiden lisäksi strategisen tason vaikuttamiseen osallistuivat Abhasian ja Etelä-Ossetian viralliset edustajat, jotka

olivat Venäjän valtaan asettamia venäläisiä. Taktisella- ja taisteluteknisellä tasolla Venäjä käytti alueella toimivia rauhanturvaajia, toimittajia sekä rajoitetusti hyökkäykseen osallistuneita joukkoja vaikuttamisen välineinä. Viestijöiden määrällistä vähyyttä selittänee se, että haluttiin saavuttaa yhtenevä narratiivi. Tätä puoltaa myös se, että Venäjä esti omien toimittajiensa toiminnan, jos heidän uutisensa eivät olleet linjassa valtion virallisen narratiivin kanssa, mikä edelleen korostaa informaatiovaikuttamisen eri toimijoiden välistä heikkoa synkronointia. Sodan edetessä informaatiovaikuttamiseen osallistuivat kiinteämmin myös yksityishenkilöt ja valtiojohtoinen media. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että agendan kehystäminen oli sisäisesti onnistunut ja virallisella viestinnällä oli luotu riittävän vahva mielikuva laajalle osalle omaa kansaa, jolloin he alkoivat paremmin tukea valtiollista narratiivia.

Vaikuttamiseen käytettyjä kanavia olivat lähinnä poliittiset lausunnot sekä perinteinen venäläinen media. Venäjä kävi kamppailua Georgian kanssa kansainvälisen median kehystämisestä, jotta se olisi saanut sen vaikuttamisen kanavakseen. Venäjällä oli haasteita saada edustajiaan esiintymään läntisiin medioihin ja päästessään puhumaan heidän kielitaitonsa oli heikko, jonka takia kehystäminen ei onnistunut. Alueelle tuotua omaa mediaa käytettiin hyvin rajoitetusti ja sen toimintaa jopa rajoitettiin. Kaikkia toimittajia ei edes päästetty Rokin tunnelista Georgiaan. Pääasiassa ainoastaan Kremlin ”public relations” -osasto tuotti uutisia ”rintamalta” internetiin, mikä osoittaa digitaalisen viestinnän aliarvioimista. Sosiaalisen median käytöstä vaikuttamisen kanavana ei Georgian sodan ajalta ole viitteitä lähdeaineistossa, mutta sen merkitys viestintäkanavana vuonna 2008 oli vielä marginaalinen.

Venäjä pyrki informaatiovaikuttamisella vaikuttamaan kaikkiin eri kohteisiin. Kolmansien osapuolten väliintulo pyrittiin estämään kieltämällä ja samanaikaisesti paradoksaalisesti myös oikeuttamalla operaatio sekä luomalla informaation sumua alueen todellisista tapahtumista. Omaan kansaan kohdennetulla informaatiovaikuttamisella pyrittiin saamaan kansan tuki operaatiolle oikeuttamalla se. Georgiaan vaikutettiin informaatiovaikuttamisella Wardenin kehämallin mukaisesti sekä poliittiseen johtoon, sotilaisiin, että kansaan. Sotilaisiin vaikuttaminen informaatiolla oli määrällisesti vähäisintä, jonka takia sitä jouduttiin kompensoimaan kineettisellä vaikuttamisella. Sotilaiden liian nopeasta vetäytymisestä on havaintoja, mutta niiden taistelutahtoa ei kyetty murtamaan. Poliittiseen johtoon vaikuttaminen korostui ennen sodan alkamista, kun sitä yritettiin painostaa venäjän poliittiseen tahtoon ja provosoida aloittamaan operaatio. Georgian kansaan vaikuttaminen kohdennettiin painopisteisesti separatistialueiden väestöön. Sillä pyrittiin ensisijaisesti rikkomaan kansallinen yhtenäisyys operaation toteuttamisen mahdollistamiseksi.

Kohteisiin vaikutettiin massamaisella viestinnällä. Vaikuttaminen kohdennettiin ensisijaisesti sisällöllisesti, ei teknisesti. Venäjä käytti vaikuttamisen kohdentamisen välineenä kieltä ja kyrillistä merkkijärjestelmää. Omalle kansalle ja Georgian väestölle välitetyt viestit toteutettiin venäjänkielellä sekä fyysisenä toimintana. Näin kyettiin tavoittamaan haluttu kohdeyleisö ja samalla rajoitettiin informaatiovaikutuksia tahattomiin kohderyhmiin. Kolmansiin osapuoliin ja Georgian johtoon suunnattu julkinen vaikuttaminen toteutettiin pääsääntöisesti englanniksi valtion virallisilla viestintäkanavilla. Englannin kielen heikko osaaminen ja erityisesti kolmansien osapuolten väestöön suunnattujen kanavien puute selittää osaltaan vaikuttamisen kohdentamisen vähyyttä kolmansien osapuolten suuntaan. Koska vaikuttaminen toteutettiin massamaisesti, eikä sitä juuri pyritty sisältöä lukuun ottamatta kohdentamaan halutulle kohderyhmälle kohdentui se samanaikaisesti sekä haluttuun kohderyhmään, välilliseen kohderyhmään, että tahattomaan kohderyhmään, mikä teki vaikuttamisen havaitsemisesta helpompaa.

Venäjä pyrki tukemaan informaatiovaikuttamista eristämällä Georgian informaatioympäristönä muusta maailmasta kybervaikuttamisella, kineettisellä vaikuttamisella ja estämällä ulkomaisten toimittajien pääsy alueelle. Venäjä toi alueelle myös noin 50 omaa toimittajaansa. Yhteisvaikutuksena näillä kahdella toimenpiteellä pyrittiin saavuttamaan tilanne, jossa Venäjä ja venäläiset toimittajat toimisivat ainoina portinvartijoina alueella, jotta alueelta ulos pääsevä tieto olisi yhtenäistä ja Venäjän narratiivia tukevaa, jolloin Venäjän rooli portinvartijana olisi vahvimmillaan, kun kilpailevia todellisuudenkuvia ei alueelta pääse ulos. Näin kyettäisiin kehystämään kansainvälinen ja kansallinen media omalla todellisuudenkuvalla. Eristäminen osoittautui kuitenkin haastavaksi johtuen internetin ja sosiaalisen median mahdollistamista uusista viestintäkanavista, jotka ohittivat Venäjän portinvartijat. Valheeseen perustuvien informaatiovaikuttamisen muotojen käyttämisen teho heikkeni, kun tietoa vuoti omien portinvartijoiden ohi ja oma operaatioturvallisuus, esimerkiksi omien asevoimien joukkojen puhelimen käytöllä paljastettiin joukkojen toimia ja sijainti. Heikko operaatioturvallisuus johti myös siihen, että salaamaan pyrkivää disinformatiivista informaatiovaikuttamista jouduttiin toteuttamaan reaktiivisesti. Voidaan kuitenkin todeta, että alueelta tullut tieto rajoittui sodan aikana vain sodan osapuolien tuottamaan, joten puolueettoman tiedon saaminen alueelta oli haastavaa. Operatiivisella ja taktisella tasolla joukkojen toimet, kuten vaikuttamisen välttäminen Tblisiin ja Bakun öljyputkeen tukivat narratiivia, mutta operaatioturvallisuuden puutteet, kuten joukkojen lähettämät viestit kotiin olivat ristiriidassa narratiivin kanssa, mikä heikensi Venäjän informaatiovaikuttamisen tehokkuutta.

Venäjä käytti informaatiovaikuttamista osana operaatiotaan Georgiassa. Informaatiovaikuttamista kohdennettiin sekä omalle kansalle, kolmansille osapuolille, että kohdemaan poliittiseen johtoon, sotilaisiin ja kansalaisiin. Informaatiovaikuttaminen aloitettiin huomattavasti ennen varsinaisen sotilasoperaation toteutusta ja siinä yhdisteltiin ei-sotilaallisia ja sotilaallisia suorituskykyjä. Informaatiovaikuttamisessa käytettiin kaikkia teoriassa ilmentyneitä keinoja ja vaikuttamista tehostavia strategioita. Sitä tuettiin muilla hybridisodankäynnin elementeillä, joista muodostui yhtenäisen informaatio-operaatio. Informaatiovaikuttamisessa kuitenkin oli huomattavia puutteita, kuten eri toimijoiden ja toiminnan tasojen synkronointi, digitaalisen viestinnän merkityksen aliarvioiminen, vaikuttamisen heikko kohdentaminen ja viestinnän uskottavuus. Näistä syistä teorian mukaisiin tavoitteisiin ei päästy. Näitä asiakokonaisuuksia tullaankin jatkossa kehittämään, kuten asevoimien reformi osoittaa.

5 INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN KRIMIN SOTILASOPE- RAATIOSSA

Krimin miehitys poikkesi Georgian sodasta usealla tavalla²⁵⁶. Georgia oli perinteinen kaikkien puolustushaarojen toteuttama operaatio, joka pyrki tuhoamaan vihollisen asevoimat ja ottamaan haltuunsa maa-alueita. Krimillä konventionaalaisia taktiikoita ei juuri käytetty vaikka Krimillä toteutettiin perinteisiä asevoimien tehtäviä, kuten infrastruktuurin ja Ukrainan asevoimientukikohtien haltuunotto. Miehitys toteutettiin minimaalisilla tappioilla molemmin puolin. Krimin haltuunotossa käytettiin lähinnä Venäjän erikoisjoukkoja, joita tuettiin Krimin itsepuolustusjoukoilla.²⁵⁷ Krimin operaatiossa käytettiin asevoimia, mutta ei perinteisiin taistelutehtäviin. Joukkoja käytettiin Ukrainan painostamiseen, harhauttamiseen, kansallisen yhtenäisyyden rikkomiseen, paikallisten joukkojen fasilisoimiseen ja Krimin haltuunottoon. Operaatiossa yhdisteltiin sotilaallisia ja ei-sotilaallisia suorituskykyjä. Taktisina tavoitteina ei ollut maa-alueiden valtaaminen voimankäytöllä tai Ukrainan asevoimien lyöminen vaan Ukrainan taistelutahdon murtaminen.²⁵⁸ Strategisina tavoitteina taas olivat Venäjän vaikutuspiirin uudelleen rakentaminen liittämällä entiseen Neuvostoliittoon kuuluneita alueita Venäjään, Sevastopolin laivastotukikohdan ja Kertsin salmen ottaminen haltuun ja valtion vahvistaminen, jottei Maidanin kaltaisia kansannousuja tapahdu Venäjällä. Sen lisäksi haluttiin viestiä, että Ukraina kuuluu Venäjän vaikutuspiiriin, johon lännellä ei ole oikeutta laajentua.²⁵⁹ Informaatiovaikuttamista käytettiin operaation taktisten ja strategisten tavoitteiden saavuttamiseen sitä ennen, sen kuluessa ja sen jälkeen.²⁶⁰

5.1 Tausta

Krimin niemimaa on ollut osa Venäjän ja Ukrainan välistä politiikkaa jo pitkään. Vuonna 1954 Nikita Khrushchev luovutti Krimin niemimaan Ukrainalle kahdenvälisessä sopimuksessa. Useat venäläiset poliitikot ovat kyseenalaistaneet päätöstä jälkeenpäin. Ukrainan itsenäistyttyä Neu-

²⁵⁶ Operaatioiden eroa korostaa jo pelkästään se, että toista kutsutaan nimellä Georgian sota tai Russo-Georgian War ja toista Krimin miehitykseksi (Annexation of Crimea).

²⁵⁷ Dugas (2016) s.61 ja Cullen Dunn Elizabeth ja Bobick Michael S.: *The empire strikes back: War without war and occupation without occupation in the Russian sphere of influence*, American Ethnologist, Volume 41 Number 3, 2014, s.1-3

²⁵⁸ Granholm, Malminen ja Persson(2014) s.42 ja Franke (2015) s.44

²⁵⁹ Darczewska (2014) s. 33, Granholm, Malminen ja Persson(2014) s.25 ja Berzins (2014) s.4

²⁶⁰ Kofman Michael, Migacheva Katya, Nichiporuk Brian, Radin Andrew, Tkacheva Olesya ja Oberholtzer Jenny: *Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine*, RAND Corporation, Yhdysvallat, 2017, s.12

vostoliiton hajoamisen seurauksena, Krim jäi sopimuksen mukaisesti osaksi Ukrainaa semiautonomisena alueena, jolla on vahvat historialliset siteet Venäjään.²⁶¹

Krim alueena on etnisesti ja kielellisesti hajanainen. Kahden miljoonan väestöstä 58 % ovat etnisiä venäläisiä, 25 % ukrainalaisia ja 12 % tatareja.²⁶² Pääosa Krimin venäläisvähemmistöstä käyttivät Venäjän televisiokanavia pääasiallisina tiedonlähteinään.²⁶³ Kielikysymys on aiheuttanut Krimin alueella jännitteitä kaiken aikaa. Vuodesta 1998 alkaen Krimin perustuslaki on suojellut venäjänkieltä ja tataria alueellisina kielinä. Krimin poliittiset johtajat ovat kuitenkin syyttäneet Ukrainaa pyrkimyksistä venäläisvähemmistön aseman heikentämiseen etenkin kielilaeilla, jotka priorisoivat Ukrainaa venäjänkielen yli.²⁶⁴

Krimillä sijaitsevan Sevastopolin tukikohdan merkitys Venäjälle on strateginen, koska se mahdollistaa Venäjän Mustanmeren laivueen kaikkien alustyyppien tukeutumisen ja voiman projisoimisen Mustanmeren alueelle. Venäjä ja Ukraina sopivatkin, että Mustanmeren laivue voi tukeutua Sevastopoliin aina vuoteen 2017 asti ja Venäjä voisi sijoittaa 25000 sotilasta Krimille. Sopimus uusittiin vuonna 2010 kestävänsä vuoteen 2042 asti.²⁶⁵ Venäjällä oli myös kahdenvälinen sopimus Ukrainan kanssa joukkojen ja materiaalin siirtämisestä Krimille.²⁶⁶ Sevastopolin tukikohta sitoi Krimin tiukemmin osaksi Venäjän vaikutuspiiriä ja antoi positiivisen kuvan Venäjästä ja Venäjän asevoimista. Mustanmeren laivueen henkilöstön palkat olivat muun muassa arviolta viisinkertaiset Ukrainan vastaavaan.²⁶⁷

Virallisten lausuntojen mukaan ennen Krimin haltuunottoa Ukrainan ja Venäjän välit olivat erityisen läheiset. Ukrainaa kuvattiin strategiseksi kumppaniksi, jota Venäjä pyrkii tukemaan, rauhan säilyttämiseksi. Tästä syystä Venäjällä on oikeus puolustaa kansalaisiaan ja kumppaneitaan, jotka asuvat Ukrainassa.²⁶⁸ Venäjän ja Ukrainan välillä oli myös sopimus (Budapest Memorandum on Security Assurances), jonka mukaan Ukraina luopuu ydinaseistaan turvatakuita, että sen alueellinen koskemattomuus ja poliittinen itsemääräämisoikeus taataan vastaan.²⁶⁹ Tästä lähtökohdasta onkin mielenkiintoista, että Venäjä kykeni ottamaan haltuunsa Krimin niemimaan ja säilyttämään kansansa luottamuksen.

²⁶¹ Dugas (2016) s.8 ja s.62 ja Kofman, ja muut (2017), s.16

²⁶² BBC, *Crimea Profile*, 2018 [<https://www.bbc.com/news/world-europe-18287223>] viitattu 7.2.2019

²⁶³ Kofman ja muut (2017), s.12-13

²⁶⁴ Pynnöniemi ja Racz (2016) s.93 ja Dugas (2016) s.62

²⁶⁵ Eastman (2015), s.56-57 ja Granholm, Malminen ja Persson(2014) s.19 ja s.26-27

²⁶⁶ Kofman ja muut (2017), s.18

²⁶⁷ Dugas (2016) s.62 sekä Kofman, ja muut (2017), s.16

²⁶⁸ Pynnöniemi ja Racz (2016) s.91

Operaation taustalla voidaan nähdä olleen sekä sotilaalliset tavoitteet Mustanmeren alueen käyttöön liittyen että ulkopoliittiset tavoitteet. Alueella on ollut myös sisäpoliittisia kiistakysymyksiä, jotka ovat aiheuttaneet ristiriitoja alueen venäläisvähemmistön ja kantaväestön välille, mikä tekee venäläisvähemmistöstä informaatiovaikuttamisen näkökulmasta suotuisamman kohteen. Venäjä myös toteutti asevoimien reformin ennen operaation toteutusta ja vaikka reformi on yhä kesken tämän tutkimuksen kirjoitushetkellä sekä hankintojen että rekrytoinnin osalta, oli Venäjän joukkojen tila (ml. ”informaatiojoukot”) sekä osaamisen että sotataidon näkökulmasta ennen Krimin miehitystä hyvin erilainen suhteessa Georgian sotaan.

5.2 Operaation valmistelu

Operaation valmisteluvaiheen alkamisen osoittamista ei voida tehdä yksiselitteisesti, koska Venäjä pyrki mahdollistamaan Krimin miehittämisen useiden vuosien aikana tapahtuneiden poliittisten ja siviili-instanssien toimenpiteiden avulla. Operaatioon ei liittynyt samankaltaista sotilaallista valmisteluvaihetta kuin Georgian sodassa, koska fyysisiä sotilaallisia valmisteluita ei tarvinnut juurikaan tehdä. Tämä johtui lähialueen joukkojen välittömän valmiuden statuksesta. Tässä luvussa käsitelläänkin informaatioympäristöön liittyviä valmisteluja, jotka tehtiin pitkällä aikajänteellä ja mahdollistaisivat myöhemmin operaation toteuttamisen

Ukrainan puolustusministeriön jäsenen mukaan, Venäjä aloitti paikallisten tiedustelu ja tukiverkostojen organisoinnin ja kultivoinnin Krimillä jo vuoden 2004 Oranssista vallankumouksesta alkaen, koska Venäjä pelkäsi, että Ukrainan länsimielinen politiikka vähentäisi Venäjän vaikutusvaltaa ja ennaltaehkäisisi Venäjän vaikutusmahdollisuuksia Ukrainassa, jonka takia operaation valmistelu informaatioympäristössä oli aloitettava.²⁷⁰ Tästä alkaen se on käyttänyt myös informaatiovaikuttamista Ukrainaan, jolla se arvioiden mukaan muun muassa mahdollisti Venäjämielisen Viktor Yanukovichin nousemisen Ukrainan presidentiksi 2010²⁷¹.

Venäjämönteisyyden ylläpitämiseksi Venäjä perusti Krimille kaksi erillistä säätiötä. Venäjän kieltä ja Venäjän kulttuuriperimää edistävä Mir-säätiö perustettiin vuonna 2007 ja vuoteen 2014 mennessä Ukrainassa oli 14 Mir-keskusta, mukaan lukien Simferopolissa. Mir-keskukset edistävät Venäjän historiaa, kulttuuria, kieltä ja ajatusta venäläisestä maailmasta valtion rajat ylittävänä konstruktiona Ukrainan väestölle. Toinen venäläismielisyyttä edistävä säätiö, ”Fede-

²⁶⁹ Wikipedia, Budapest Memorandum on Security Assurances
[https://en.wikipedia.org/wiki/Budapest_Memorandum_on_Security_Assurances] viitattu 4.3.2019

²⁷⁰ Dugas (2016) s.79

ral Agency for Commonwealth of Independent States Affairs, Compatriots Living Abroad (Rossotrudnichestvo), perustettiin Venäjän ulkoministeriön alaisuuteen vuonna 2008. Ukrainaan se avasi toimistot Kiovaan ja Odessaan.²⁷² Rossotrudnichestvo rahoittaa paikallisia kulttuurikeskuksia, jotka edistävät alueella Venäjän kulttuuria ja kieltä sekä järjestää venäläismielisiä tapahtumia. Dugasin mukaan Ukrainassa toiminut Rossotrudnichestvo tuki Ukrainassa venäläismielisten poliitikkojen pääsyä vaikutusvaltaisiin poliittisiin ja kirkon virkoihin. Tällaisia poliitikkoja ovat esimerkiksi Vadim Kolesnichenko ja Sergei Aksyunov. Kolesnichenkon oli tärkeässä roolissa, kun venäjänkielestä tuli Ukrainan toinen virallinen kieli. Aksyunov, taas on nykyinen Krimin pääministeri.²⁷³

Venäjä pyrki operaation valmisteluvaiheessa luomaan informaatiovaikuttamisen suorituskykyjä, kuten bottiverkkoja ja ”trollifarmeja”, sosiaaliseen mediaan. Lawrence Alexanderin mukaan Maidan kansannousun aikana Venäjällä oli 17000 Twitter-käyttäjän bottiverkko, joka jakoi sosiaalisessa mediassa Venäjän narratiiveja. Bottiverkkon perustaminen ajoittuu marraskuuhun 2013 ja vuoden 2014 alkuvuoteen, eli Maidan kansannousun ja Krimin haltuunoton aikaan.²⁷⁴ Venäjä perusti myös vuoden 2013 kuluessa Pietariin ”trollitehtaan” nimellä ”Internet Research Agency” eli Internetin tutkimuskeskus. Kremlin on kieltänyt yhteytensä trollitehtaaseen, mutta hakkeriyhteisö *b0ltai.org* vuoti hakkerioimansa internetin tutkimuskeskuksen sähköpostit todistaen, että keskus oli todellisuudessa trollaamiseen keskittynyt valtiojohtoinen laitos. Tietoa trollitehtaasta ja sen toiminnasta on vuotanut myös sen entisiltä työntekijöiltä.²⁷⁵

Venäjä pyrki operaation valmisteluvaiheessa hallitsemaan informaatioympäristöään. Venäjä esimerkiksi vaihtoi suurimman sosiaalisen median palvelunsa VKontakten toimitusjohtajan mieleisekseen²⁷⁶ ja sulki Roskomnadzorin toimesta valtion näkökulmasta vaihtoehtoisia mediataloja²⁷⁷. Venäjä perusti myös useita verkkosivuja, joiden tarkoitus oli jakaa vahingollista materiaalia Ukrainasta (esimerkiksi whoswho.com.ua, joka ei ole enää käytössä).²⁷⁸

²⁷¹ Darczewska (2014) s.20

²⁷² Suomessa se operoi Helsingissä nimellä Russian Centre for Science and Culture in Helsinki

²⁷³ Dugas (2016) s.79-80 ja Puolustusministeriö (2018) s.31

²⁷⁴ Lawrence Alexander: *The curious chronology of Russian twitter bots*, 2015

[<https://globalvoices.org/2015/04/27/the-curious-chronology-of-russian-twitter-bots/>] viitattu 26.2.2019

²⁷⁵ Aro (2016), s.123, Svetoka (toim.) (2016), s.11 ja s.28 ja Wikipedia, *Internet Research Agency*, [https://en.wikipedia.org/wiki/Internet_Research_Agency#cite_note-UK_05.06.2014-6] Viitattu 26.2.2019

²⁷⁶ Franke (2015) ja Bērziņš ja muut (2015) s.22

²⁷⁷ Granholm, Malminen ja Persson (2014) s.27

²⁷⁸ Lawrence Alexander, Global voices: *Open source information reveals pro-Kremlin web campaign*, 2015 [<https://globalvoices.org/2015/07/13/open-source-information-reveals-pro-kremlin-web-campaign/>] viitattu 26.2.2019

Ennen operaatiota toteutetut, valmistelut koskivat informaatioympäristön hallintaa tulevalla operaatioalueella sekä kansallisesti, operaatiossa tarvittavien uusien suorituskykyjen perustamisesta ja kansallisen yhtenäisyyden rikkomista kohdealueella. Käytännössä kaikki valmistelut, olivat luonteeltaan ei-sotilaallisia. Valmisteluvaiheessa Venäjä ei tehnyt sotilaallisia valmisteluja, jotka olisivat mahdollisesti paljastaneet sotilaallisen operaation toteuttamisen Krimille. Teorian mukaisesti Venäjä loi alueelle organisaatioita, jotka kykenivät laillisesti vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen etenkin venäläisvähemmistön osalta ja aloitti näillä organisaatioilla valkoisen informaatiovaikuttamisen jo ennen operaation aloittamista. Venäjä kykeni myös saamaan alueen väestöstä omaa agendaansa tukevat mielipidevaikuttajat, joita se voisi käyttää myöhemmin informaatioagentteina, vaikutusvaltaisiin aseisiin. Nämä toimet mukailevat Uuden generaation sodankäynnin mukaista vaihetta yksi jossa pyritään saavuttamaan viides kolonna.

5.3 Maidan kansannousu osana informaatioympäristön valmistelua

Ennen Krimin haltuunottoa Ukrainan presidenttinä toimi venäläismielinen Viktor Yanukovich, joka nautti suosiosta etenkin venäläisvähemmistöjen joukossa. Hänen valtakautensa liittyi poliittisia opposition vangitsemisia, ja rajoituksia demokratiaan sekä median toiminnan vapauteen. Kaikki nämä toimet kiristivät valtion sisäpoliittista tilannetta. Ukraina keskeytti kauppaja yhteistyösopimusprosessin EU:n kanssa marraskuussa 2013, mikä sai aikaan kansannousun (Maidan kansannousu) Kiovassa presidentti Yanukovichin hallintoa vastaan. Helmikuussa 2014 levottomuudet kiihtyivät aseelliseksi konfliktiksi.²⁷⁹

Venäjällä kansannoususta pyrittiin luomaan kuvaa erittäin väkivaltaisena Lännen tukemana laittona vallankaappauksena. ”Perustuslain vastainen vallankaappaus olikin” hallitseva narratiivi Venäjän mediassa 3.3.–8.3.2014. Perustuslainvastaisuutta korostettiin nimeämällä vallankumous ”ruskeaksi”, joka symboloi fasismia, miehitystä ja kansanpetosta. Sillä myös rinnastettiin kansannousu väri vallankumouksiin. Yanukovich poistettiin kansannousun seurauksena vallasta ja hän pakeni välittömästi turvaan Venäjälle. Hänet korvattiin Oleksandr Turchynovilla, mutta Ukraina kykeni saamaan demokraattisesti äänestetyin presidentin Petro Poroshenkon vasta 25.5.2014. Yanukovichin syrjäyttämistä käytettiin laillisena selkänajana perustuslainvastaisuuden narratiiville. Venäjä pyrki heikentämään Ukrainan hallinnon legitimitettiin väittämällä, että vallankaappauksen seurauksena Ukrainalla on kaksi pääkaupunkia, Kiova ja Harkova ja että Itä-Ukrainan ja Krimin johtajien tulee olla valmiina perustuslain turvaamiseen omilla alueil-

²⁷⁹ Eastman (2015) s.57 ja Granholm, Malminen ja Persson (2014) s.20

laan.²⁸⁰ Maidan kansannousun aikana Ukrainan hallinnon päätöksentekokyvyn voidaan nähdä olleen selvästi alentunut varsinkin, kun sen legitimitettä vastaan hyökättiin eikä sillä ollut demokraattisesti valittua presidenttiä. Lisäksi venäläismielisten alueiden ja muun Ukrainan välinen epäluottamus oli korkealla.

Venäjä pyrki myös luomaan omalle kansalleen kuvaa siitä, että Länsi pyrkii geopolitiittiseen laajentumiseen Ukrainan alueelle tukemalla Ukrainassa tapahtunutta vallankaappausta ja Kiovan hallitusta. Länsi pyrittiin saamaan näyttämään hyökkääjänä, joka pyrkii väri vallankumousten tavoin valtaamaan Venäjän kannalta tärkeitä alueita. Väitettä tuettiin Anonymous Ukraine -nimisen anonyymien verkkoyhteisön julkaisemilla sähköpostiviesteillä, joiden totuusperää ei ole voitu varmentaa. Viestien mukaan Ukrainan uudet johtajat ovat Lännen kontrollissa jonka Venäjän media myös uutisoi.²⁸¹ Pyrkimys siihen, että Länsi näyttää hyökkääjältä käytettiin narratiivina, jolla oikeutettiin sotilaallinen interventio omalle kansalle. Kiovan hallituksen käyttö terminäkin viittaamaan Ukrainan hallitusta on informaatiovaikuttamista, koska sillä pyritään luomaan kuvaa epälegitiimistä hallituksesta.²⁸²

Maidan kansannousun aikana Venäjän informaatioagentit Kolesnichenko ja Aksyuonov tukivat Venäjän narratiivia Krimillä. Kolesnichenko syytti Yhdysvaltoja protestien rahoittamisesta Ukrainan laillisen venäläismielisen hallituksen kaatamiseksi. Kansannousun tarkoitus oli Kolesnichenkon mukaan tuhota venäjän kieli ja venäläinen kulttuuriperimä Ukrainasta. Aksyuonov taas piti televisioidun tiedotuksen, jossa hän pyysi Venäjää pelastamaan Krimin. Molemmat korostivat, että krimiläisten tulee organisoitua puolisolitaalliseksi joukoksi ja tarttua aseisiin itsepuolustukseksi Ukrainan hallintoa vastaan. Yli 700 henkilöä Krimin Venäjän yhtenäisyys puolueesta liittyivätkin välittömästi Aksyuonovin johtamiin joukkoihin ja 21.2 mennessä 3000–4000 ”sotilasta” oli Aksyuonovin komennossa. Dugas arvioi, että paikallisten poliitikkojen käyttäminen informaatiovaikuttamiseen paransi heidän legitimitettiään ja uskottavuuttaan kansan silmissä, minkä takia kansallinen yhtenäisyys kyettiin rikkomaan ja sisäpoliittinen kriisi eskaloimaan.²⁸³

Maidan kansannousuun liittynyt Lännen syyllistämisen narratiivi onnistui Venäjän kansaan hyvin, mikä näkyy mielipidemittauksissa joiden mukaan 83 % Venäläisistä piti Lanttä syyllisenä

²⁸⁰ Pynnöniemi ja Racz (2016), Gudkov Lev: *The technology of negative mobilization Russian public opinion and Vladimir Putin's "Ukrainian policy"*, 2014 [<https://www.eurozine.com/the-technology-of-negative-mobilization/>] viitattu 4.3.2019, s.80-82, Berzins (2014) s.3, Eastman (2015) s.57 ja Flyktman (2017) s.93

²⁸¹ Pynnöniemi ja Racz (2016) s.80-85 ja Franke (2015) s.45

²⁸² Flyktman (2017), s.93

²⁸³ Dugas (2016) s.80

Maidan kansannousuun ja 52 % vastaajista Ukrainan uutta hallitusta lännen kontrolloimana.²⁸⁴ Suuri osa venäläisistä uskoi myös, että Ukrainan hallinto oli äärinationalistinen tai Ukrainassa ei ollut toimivaa hallintoa²⁸⁵.

Maidan kansannousu Kiovassa alensi Ukrainan hallinnon kykyä poliittiseen päätöksentekoon, sekä heikensi kansan yhtenäisyyttä. Kansannousun aikaan Venäjän asettaman informaatioagentit vaativat Krimin itsenäisyyttä Ukrainasta ja alkoivat masinoida kansannousua Krimillä ja Itä-Ukrainassa. Venäjä loi myös kuvan Länneestä hyökkääjänä, joka pyrkii laittomasti laajentumaan Venäjän kustannuksella, jonka takia sen on toimittava Ukrainan venäläisvähemmistöjen takia. Näin perusteltiin ennalta tuleva operaatio omalle kansalle. Krimin ja Kiovan mellakat loivat Venäläisen operaatiotaidon mukaisen suotuisan ennakoasetelman operaation käynnistämisen Krimin haltuun ottamiseksi, mikä mukailee Gerasimovin doktriinin mukaisia vaiheita kaksi ja kolme.

5.4 Operaatiovaihe

Sotilaallisen operaation alkamisajankohtana käytän helmikuun 22. päivää, koska se on ensimmäinen ajankohta, kun Venäjän asevoimien joukot poistuivat tukikohdistaan ja aseistettuja joukkoja alettiin havaita Simferopolin mellakoissa.²⁸⁶ Samana päivänä Ukrainan parlamentti kumosi venäjänkieltä suojaan lain, joka antoi sille virallisen kielen aseman. Ukrainan väliaikainen presidentti ei allekirjoittanut lakia, mutta tämä hajotti Ukrainan yhtenäisyyttä edelleen ja antoi Venäjälle informaatioaseen.²⁸⁷ Venäjä toikin aktiivisesti esille, että venäläisvähemmistöt ovat uuden fasistisen hallinnon vainoamia vedoten muun muassa venäjänkielen aseman heikentämiseen²⁸⁸. Kielilain kumoamisen jälkeen venäläismieliset Krimiläiset alkoivat järjestäytyä ja vaatia itsenäisyyttä Ukrainasta ja pyytää Venäjää puuttumaan Ukrainan tilanteeseen. Mielenosoituksiin osallistuivat kuitenkin usein samat henkilöt, jotka myös antoivat lausuntoja medialle eri rooleissa tilanteesta riippuen, tukien Venäjän virallisia narratiiveja. Näiden henkilöiden lausuntoja näytettiin aktiivisesti myös venäläisessä mediassa.²⁸⁹ Operaation aloitus ajoittui Sochin

²⁸⁴ Gudkov Lev: *The technology of negative mobilization Russian public opinion and Vladimir Putin's "Ukrainian policy"*, 2014 [<https://www.eurozine.com/the-technology-of-negative-mobilization/>] viitattu 4.3.2019 ja Granholm, Malminen ja Persson(2014) s.30

²⁸⁵ Granholm, Malminen ja Persson(2014) s.30

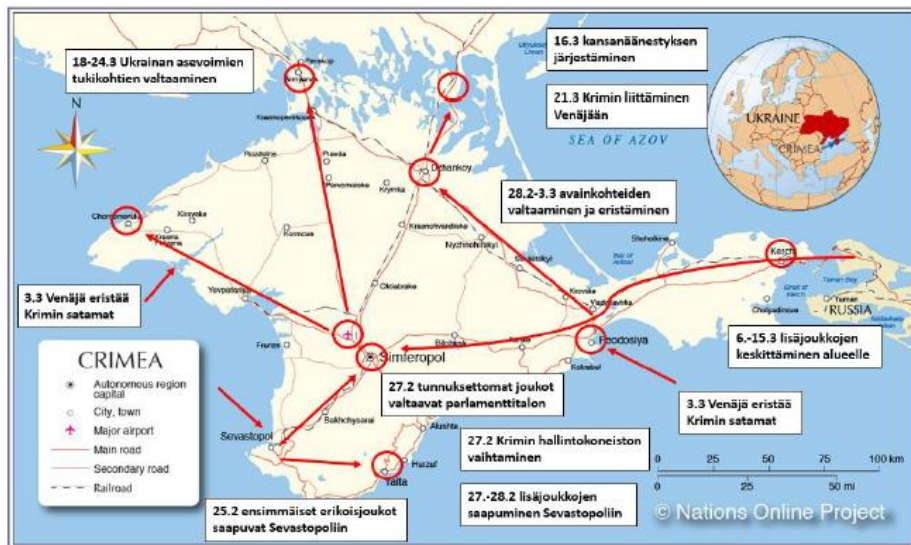
²⁸⁶ Kofman ja muut (2017), s.18

²⁸⁷ Kofman ja muut (2017), s.20 ja Granholm, Malminen ja Persson(2014) s.21

²⁸⁸ Kofman ja muut(2017), s.XII ja Stop Fake, *Russian Fiction the Sequel: 10 More False Claims about Ukraine*, 2014 [<https://www.stopfake.org/en/russian-fiction-the-sequel-10-more-false-claims-about-ukraine/>], viitattu 10.3.2019

²⁸⁹ Bērziņš ja muut (2015) s.13 ja Stop Fake: *The same people are participating in Pro-Russian protests across Ukraine*, 2014 [<https://www.stopfake.org/en/the-same-people-are-participating-in-pro-russian-protests-across-ukraine/>] viitattu 10.3.2019 ja Stop Fake: *Donetsk refugee turned into a Crimean activist*, 2014 [<https://www.stopfake.org/en/donetsk-refugee-turned-into-a-crimean-activist/>] 10.3.2019

olympialaisten aikaan, jolloin mediahuomio oli sekä kisoissa että sen 23.2.2014 järjestettävässä päätöstilaisuudessa. Venäjän eteläisen sotilaspiirin joukot Ukrainan lähialueella olivat olympialaisista johtuen korkeassa valmiudessa.²⁹⁰

Kuva 8: Krimin operaation tärkeimmät tapahtumat²⁹¹

Helmikuun 25. päivä Venäjä aloitti erikoisjoukkojen ryhmittämisen Krimille Sevastopolin tukikohdan kautta. Samana päivänä Ukrainan sisäministeriö hajotti Krimille Kiovasta palanneet Ukrainan mellakkapoliisit, jotka Venäjä kykeni kääntämään puolelleen. Venäjä myönsi heille myös Venäjän kansallisuuden.²⁹² Venäjä toi samalla alueelle osittain entisistä sotilaista koostuvia ryhmiä, kuten Yönsudet-moottoripyöräkerhon, jonka johtaja tuki Venäjän narratiivia korostamalla, että Krim on osa Venäjää, minkä takia Yönsudet ovat alueella suojaamassa Venäjää Ukrainan fasisiselta johdolta ja tuottavat itsepuolustustarvikkeita alueelle. Kaikki alueelle tuodut venäläismieliset ei-valtiolliset ja valtiolliset toimijat ilmoittivat operaation aikana julkisesti kuuluvansa Krimin itsepuolustusjoukkoihin. Useiden eri toimijoiden tuominen alueelle vaikeutti Ukrainan ja kolmansien osapuolten tilannekuvan muodostamista ja mahdollisti Venäjän erikoisjoukkojen toiminnan salassa osana itsepuolustusjoukkoja ja Venäjän kannalta sen osallisuuden kieltämisen.²⁹³

²⁹⁰ Kofman ja muut (2017), s.18 ja International Olympic Committee: *Factsheet Sochi 2014 facts and figures* [<https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/Games/Winter-Games/Games-Sochi-2014-Winter-Olympic-Games/Facts-and-Figures/Factsheet-Facts-and-Figures-Sochi-2014.pdf>] viitattu 12.3.2019

²⁹¹ Nupponen (2016) Liite 8 s.1

²⁹² Kofman ja muut (2017), s.7-8 ja s.21 Dugas s s.66.

²⁹³ Nupponen (2017) s.57-59 ja Shuster Simon, Time: *Russia Ups the Ante in Crimea by Sending in the 'Night Wolves'*, 2014 [<http://time.com/11680/crimea-russia-putin-night-wolves/>] viitattu 30.3.2019

Venäjän saatua alueelle omia erikoisjoukkojaan sekä johtoonsa paikallisia joukkoja aloitti se Krimin eristämisen Ukrainasta. Helmikuun 26. päivänä Krimiläisiksi vapaaehtoisiksi itseään kutsuvat joukot ottivat haltuunsa Simferopolin ja Sevastopolin laivastotukikohdan välisen tien ja perustivat useita aseistettuja tarkastuspisteitä tienvarteen. Seuraavana päivänä Venäjän puolelle siirtyneet mellakkapoliisit perustivat useita tarkastuspisteitä Krimin alueelle. Tarkastuspisteitä perusteltiin Ukrainan äärioikeiston muodostaman uhan torjumisella, jolla viitattiin äärioikeistolaisen puolueen Igor Mosiichukin lausuntoon, jossa hän uhkasi tuoda puolisolitaallisia ukrainalaisia taistelijoita alueelle.²⁹⁴

Helmikuun 27. päivä arviolta 50–60 venäjänkielisen Krimin itsepuolustusjoukkoihin kuuluvan sotilaan vahvuinen osasto²⁹⁵ otti haltuunsa Krimin parlamentti- ja hallintorakennukset Simferopolissa, vaihtaen Ukrainan liput Venäjän lippuihin.²⁹⁶ Haltuunotto mahdollisti Krimin parlamentin istunnon, jotka irtisanoivat Krimin hallituksen ja äänestivät Krimin uudeksi pääministeriksi venäläismielisen Sergei Aksyonovin, joka muodosti uuden hallituksen ja päätti kansanäänestyksen (tarkoituksena irtaantua Ukrainasta) päivämääräksi maaliskuun 25.²⁹⁷ Päivämäärää kuitenkin siirrettiin myöhemmin ensin maaliskuun 30 päivään ja lopulta kansanäänestys järjestettiin maaliskuun 16. päivä.²⁹⁸

Tapahtuma uutisoitiin Venäjän mediassa demokraattisen prosessin mukaisena rauhanomaisena tuloksena, jossa Venäjän liput nostettiin salkoihin ja kokousta oli valvomassa Venäjän federaation komitea. Itsepuolustusjoukkojen toiminnasta ei ollut mainintaa. Samalla Venäjän ulkoministeriö loi informaatiosumua julkaisemalla lausunnon, jonka mukaan Kiovan lähettämät tuntemattomat aseistetut henkilöt olivat yrittäneet ottaa haltuunsa Krimin parlamentti- ja hallintorakennukset pyrkien provosoimaan Krimiä ja epävakauttamaan alueen tilannetta.²⁹⁹ Jälkeenpäin on noussut esiin todistusaineistoa, jonka mukaan haltuunoton lisäksi myös kansanäänestyksen toteuttamista on taustalla ohjannut Venäjä.³⁰⁰ Kansanäänestys aloitti uuden narratiivin Krimin haltuunotossa, jolla pyrittiin kuvaamaan alueen tapahtumat demokraattisena prosessina, jolla Krimin kansa haluaa irtaantua Ukrainasta.

²⁹⁴ Kofman ja muut (2017), s.7-8, 13 ja s.21 sekä Dugas s s.66.

²⁹⁵ Turvakameroiden kuvan perusteella aseistetut miehet olivat varustautuneet PKP Pechneg konekiväärein, kypäräaseineisin pimeätähtäimin ja kranaatinheittimin. Paikallisilla joukoilla ei näitä varusteita ole, joten ne viittaavat Venäjän erikoisjoukkoihin. (Dugas (2016) s.67)

²⁹⁶ Kofman ja muut (2017), s.8

²⁹⁷ Pynnöniemi ja Racz (2016) s.95 ja Dugas (2016) s.67

²⁹⁸ Kofman ja muut(2017), s.10

²⁹⁹ Pynnöniemi ja Racz (2016) s.95

³⁰⁰ EU vs Disinfo: *Information warfare uncovered*, [<https://euvsdisinfo.eu/information-warfare-uncovered/>] viitattu 10.3.2019 ja UA position, Youtube: *English translation of audio evidence of of Putin's Adviser Glazyev involvement in war in Ukraine* [<https://www.youtube.com/watch?v=0w78QuxBUe0>] viitattu 10.3.2019

28. helmikuuta aseistetut ja tunnuksettomat joukot ottivat haltuunsa sekä Simferopolin että Sevastopolin lentokentät ja estivät Belbekin lentokentän käytön.³⁰¹ Lentokenttien haltuunottoa perusteltiin niiden suojaamisella ”Kiovalaisten Bandera-kommandojen ilmaiskuilta”. Sevastopolin lentokentän virallisessa julkaisussa sotilaita kuvailtiin mukaviksi ihmisiksi. Tästä eteenpäin venäläisessä mediassa ja sosiaalisessa mediassa alettiin kuvailla tunnuksettomia sotilaita ”mukavina miehinä” tai ”kohteliaina ihmisinä” ottamalla heistä kuvia naisten, lasten ja vanhusien seurassa (liite 4 kuvat 24-26). ”Kohteliaat ihmiset” vastasivat länsimaisten toimittajien esittämiin kysymyksiin yhtenäisen narratiivin mukaisesti: ”Olemme täällä suojelemassa, vartioimassa ja estämässä väkivaltaisuuksia.”³⁰² Tunnuksettomien venäläissotilaiden yhtenäinen viestintä osoittaa erinomaista eri tasojen informaatiovaikuttamisen koordinoitua, jossa sanat ja teot tukevat toisiaan. Tässä tapauksessa tunnuksettomien joukkojen kohtelias toiminta tuki Venäjän luomaa kuvaa siitä, että alueella on vain paikallisia Krimiläisiä.

Samanaikaisesti lentokenttien haltuunoton kanssa Venäjän merivoimat estivät Ukrainan merivartioston mahdolliset vastatoimet alueella, Ukrainan merivoimien poistumisen satamasta ja ulkopuolisten pääsyn alueelle.³⁰³ Ottamalla haltuunsa alueen tiestön solmukohtia, lentokentät ja sulkemalla pääsyn meritse Sevastopolin laivastotukikohtaan Krim oli eristetty muusta Ukrainasta. Venäjä ei kuitenkaan näiden tavoitteiden saavuttamiseen ollut käyttänyt asevaikutusta tai varmuudella tunnistettavissa olevia asevoimien suorituskykyä, minkä takia Ukrainan aseellinen puuttuminen Venäjän toimiin olisi ollut haastavaa ja saattanut Georgian tavoin saada Ukrainan näyttämään hyökkääjältä.

Eristämisen kanssa rinnakkain Venäjä käynnisti sarjan ennalta ilmoittamattomia Läntisen- ja Keskeisen sotilaspiirin valmiusharjoituksia. Valmiusharjoitusten aikana Venäjä siirsi lisäjoukkoja Krimille 26.2–2.3 kuluessa.³⁰⁴ Harjoitukset mahdollistivat joukkojen siirtämisen myös Ukrainan vastaiselle rajalle, mikä muodosti Ukrainan väliaikaishallitukselle hyökkäyspelotteen, joka sen on huomioitava. Venäjä tiedotti valmiusharjoituksistaan aktiivisesti pyrkien saamaan kansainvälisen huomion harjoituksiin ja niiden poikkeuksellisen suureen mittakaavaan. Tiedottamisella tuotiin myös esille, että joukot on mahdollista keskittää nopeasti minne vain.³⁰⁵ Venäjän puo-

³⁰¹ Dugas (2016) s.66-69, Franke (2015) s.45 ja Kofman ja muut (2017), s.8-9

³⁰² Darczewska (2014) s.24 ja Bērziņš ja muut (2015) s.22 ja s.28

³⁰³ Dugas (2016) s.67-69, Franke (2015) s.45 sekä Kofman ja muut (2017), s.8-9

³⁰⁴ Kofman ja muut (2017), s.7-8, Dugas (2016) s.66-68 ja Granholm, Malminen ja Persson(2014) s.41

³⁰⁵ Nupponen (2017) s 59-60.

lustusministeriö kuitenkin kielsi harjoitusten liittyvän Ukrainan tilanteeseen.³⁰⁶ Tällä tavalla pyrittiin muodostamaan informaatiosumua ja peittämään joukkojen siirrot Krimille, Krimin eristäminen sekä painostamaan Ukrainan väliaikaishallintoa laajamittaisen sodan mahdollisuudella.

1. maaliskuuta sekä Krimin juuri valittu pääministeri Aksyonov että Ukrainan entinen presidentti Yanukovich, pyysivät Venäjältä apua rauhan turvaamiseen Krimille ja Itä-Ukrainaan ja laillisen hallinnon uudelleen perustamiseen. Yanukovich korosti, että Ukraina on sisällissodan partaalla, kaoottisessa ja anarkistisessa tilassa.³⁰⁷ Kaaoksen mielikuvaa vahvistettiin RIA Novosti -julkaisun uutisoinnilla, minkä mukaan Venäjän ja Ukrainan välisellä rajalla on hallitsematon pakolaisvirta kaikista osista Ukrainaa, jotka pakenevat Kiovassa vallassa olevia radikaaleja.³⁰⁸ Venäjän Channel 1 julkaisi 2. maaliskuuta uutisia, joissa näytettiin kuvia Ukrainan ja Venäjän välisistä rajanylityspaikoista, joissa autojonot odottivat pääsyä rajan yli. Todellisuudessa kuvat olivat kuitenkin Puolan ja Ukrainan rajalta.³⁰⁹ Venäjän presidentti Putin pyysikin hallitukseltaan lupaa voiman käyttämiseen Venäjän kansalaisten suojelemiseen rajojensa ulkopuolella tarvittaessa. Hallitus hyväksyi esityksen yksimielisesti.³¹⁰ Näin toimimalla Venäjä sai lakinsa puitteissa oikeutettua mahdollisen sotilaallisen toimintansa Krimillä ja tarvittaessa myös Itä-Ukrainan alueella näyttäen auttajalta.

Alkaen 2. maaliskuuta Venäjän informaatiovaikuttamisella pyrittiin saamaan Ukrainan sotilaat antautumaan. Vaikuttaminen aloitettiin sillä, että Ukrainan vasta virkaan nimitetty merivoimien komentaja julkisesti vannoi uskollisuutta Krimin kansalle. Maaliskuun neljäntenä päivä Krimin ”merivoimat” antoivat paikallishallinnon tukemana uhkavaatimuksen alueella oleville ukrainalaisjoukoille: ”antautukaa tai tukikohtanne rynnäköidään voimalla”. Vaikka vain harvat ukrainalaisotilaat antautuivat, voimankäyttöä ei kuitenkaan toteutettu.³¹¹ Venäjän uutistoimis-

³⁰⁶ Salem Harriet, Walker Shaun ja Grytsenko Oksana, The Guardian: *Russia puts military on high alert as Crimea protests leave one man dead*, 2014, [https://www.theguardian.com/world/2014/feb/26/ukraine-new-leader-disbands-riot-police-crimea-separatism] viitattu 15.3.2019

³⁰⁷ Pynnöniemi ja Racz (2016) s.95

³⁰⁸ Stop Fake: *Only five Ukrainian citizens applied for the refugee status in Belgorod region of Russia*, 2014 [https://www.stopfake.org/en/vsevolod-polishchuk-only-five-ukrainian-citizens-applied-for-the-refugee-status-in-belgorod-region-of-russia/] viitattu 25.2.2019

³⁰⁹ Nupponen (2017) s.70 ja Stop Fake: *Ukrainians massively flee to Russia – FAKE*, 2014

[https://www.stopfake.org/en/ukrainians-massively-flee-to-russia-fake-2/] viitattu 25.2.2019

³¹⁰ Dugas (2016) s.69, Pynnöniemi ja Racz (2016) s.92, 96-97 ja Berzins (2014) s. ja Flyktman (2017) s.98

³¹¹ Dugas (2016) s.69 ja 81-82 ja Kofman ja muut (2017), s.9

tot kuitenkin pyrkivät luomaan kuvaa 6000 ukrainalaissotilaan joukkokarkuruudesta³¹². 5. maaliskuuta mennessä alueella olevat Ukrainan joukot oli eristetty tukikohtiinsa.³¹³

Venäjä kielsi joukkojensa läsnäolon Krimillä koko operaation ajan, esimerkiksi 4. maaliskuuta presidentti Putin sekä kielsi Venäjän joukkojen läsnäolon Krimillä sekä suunnitelmat Krimin haltuunottoon. Samassa puheenvuorossa Putin korosti, että Krimin tapahtumat ovat laillinen prosessi ja jos tilanne alueella huononee, on Venäjän puututtava tilanteeseen aseellisesti.³¹⁴ Tällä tavalla Putin samanaikaisesti korosti Krimin prosessin laillisuutta ja suoraan uhkasi Ukrainaa sotilaallisen voimankäytöllä, jos se puuttuu alueen tilanteeseen. Alueella otettiin kuitenkin kuvia venäläisvalmisteisesta Tiger-maastoajoneuvoista tunnuksittomine miehistöineen, joka rekisterinumeron perusteella kuului Venäjän Pohjois-Kaukasuksen joukkojen neljännen komppanian tiedusteluosiin.³¹⁵ (liite 4 kuva 23)

Krimin itsepuolustusjoukot ottivat maaliskuun 6. päivästä alkaen haltuunsa informaation välittämiseen liittyvää infrastruktuuria, kuten TV- ja radioasemia, puhelinoperaattorien tiloja ja hallintorakennuksia.³¹⁶ 9. maaliskuuta alkaen krimiläisillä ei ollut enää pääsyä ukrainalaisille televisiokanaville, jotka korvattiin venäläisillä kanavilla.³¹⁷ Informaatioympäristön hallintaan pyrkivää toimintaa perusteltiin Krimin ”informaatioministerin” toimesta Krimin väestön suojelemisella Ukrainan television välittämiltä valheilta ja disinformaatiolta.³¹⁸ Vaihtamalla ukrainalaisten kanavien lähetyksen venäläisiksi, Venäjä otti haltuunsa krimiläisten kannalta tärkeimmän informaatiokanavan Agenda Setting- ja portinvartija-roolit. Venäjä pystyi valitsemaan mitä informaatiota sen valtiojohtoiset kanavat näyttivät vallitsevasta tilanteesta muokaten alueen todellisuudenkuvan haluamakseen.

Venäjä huomioi television lisäksi myös muita informaatioympäristön osa-alueita. Se pyrki rajoittamaan Venäjän agendan vastaisten toimijoiden toimintaedellytykset estämällä Roskomnadzorin toimesta ukrainalaismielisten ryhmien ja Venäjän oppositiojohtajien kuten Garry Kasparovin ja Aleksei Navalnyin internetin käyttöä ja estämällä Krimillä toimivien verkkomedian,

³¹² Stop Fake: *The alleged statement that six thousand soldiers swore the oath of enlistment to the Crimean “government” are false and have been refuted*, [<https://www.stopfake.org/en/the-alleged-statement-that-six-thousand-soldiers-swore-the-oath-of-enlistment-to-the-crimean-government-are-false-and-have-been-refuted/>], viitattu 25.2.2019

³¹³ Dugas (2016) s.69 ja 81-82

³¹⁴ Kofman ja muut (2017), s.14

³¹⁵ Stop Fake: *4th Company: Crimean “Tigers” are part of the North Caucasus Military District subunit* [<https://www.stopfake.org/en/4th-company-crimean-tigers-are-part-of-the-north-caucasus-military-district-subunit/>] viitattu 25.2.2019

³¹⁶ Dugas (2016) s.69, Franke (2015) s.45 ja Bērziņš ja muut (2015) s.14

³¹⁷ Kofman ja muut (2017), s.13 ja Bērziņš ja muut (2015) s.14-15

Ukrainan hallinnon verkkosivujen, Ukrainan asevoimien johtamisjärjestelmien ja puhelinverkkojen toimintaa kyberhyökkäyksillä.³¹⁹ Myös alueella toimineiden kansainvälisten toimittajien ja valokuvaajien toiminnanvapautta rajoitettiin. 1. maaliskuuta alkaen heitä ei päästetty valvottujen rajanylityspaikkojen yli ja alueelle päässeitä otettiin kiinni Krimin itsepuolustusjoukkojen toimesta väkivallalla uhaten.³²⁰

Samalla myös ETYJ:n tarkkailijoiden pääsy alueelle estettiin 5.-8. maaliskuuta, kaikilla alueelle muualta Ukrainaa vievillä tarkastuspisteillä. Tarkkailijat pystyivät kuitenkin tunnistamaan Krimin itsepuolustusjoukkojen käyttämän aksentin pohjoisvenäläiseksi ja pystyivät arviomaan joukkojen koulutustasoa korkeaksi varmistimen käytöstä sekä ammattimaisesta käyttäytymisestä. Myös Krimin itsepuolustusjoukkojen käyttämät ajoneuvot tarkastuspisteillä viittasivat Venäjän Mustanmeren laivastoon. Joukot toistivat tarkkailijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa virallista narratiivia, jonka mukaan Krimillä on kaikki hyvin ja korostivat, että ”NATO:n sha-kaaleilla ei ole alueelle mitään asiaa.”³²¹

Näillä toimenpiteillä Krimin informaatioympäristö pyrittiin eristämään ulkomaailmasta osana muuta sotilaallista eristämistä. Informaatioympäristön eristämisellä ja tiukalla operaatioturvallisuudella mahdollistettiin, että alueelta ulospäin lähtenyt informaatio oli lähes täysin Venäjän kontrolloimaa. Informaatio, jota alueen väestö ja kansainväliset toimittajat ja tarkkailijat kykenivät tuottamaan alueelta, oli sitä, mitä Venäjä halusi näyttää, eli tunnuksettomia sotilaita suojaamassa Krimiläisiä. Puutteina informaation rajoittamisessa voidaan nostaa esiin jo Georgian sodassa tehty havainto siitä, että virheellinen aksentti paljastaa valheellisen identiteetin ja ajoneuvojen rekisteritunnukset, jotka yksilöivät ne tiettyyn joukkoon.

Kansanäänestystä edeltäneellä viikolla venäläiset pyrkivät vaikuttamaan Krimin väestöön, jotta se saisi äänestysaktiivisuuden ja äänestystuloksen haluamakseen. Venäläiset levittivät viestejä matkapuhelinverkoissa, sosiaalisessa mediassa ja lentolehtisillä. Vaikuttamaan pyrkiviä viestejä asetettiin myös vaalimainoksina näkyviin esimerkiksi rakennuksiin (Liite 4 kuva 26 ja 27).

³¹⁸ Bērziņš ja muut (2015) s.15

³¹⁹ Franke (2015) s.45, Bērziņš ja muut (2015) s.14 ja s.29,

³²⁰ Stop Fake: *A public activist from Kyiv identified her captors as the “defenders” of Crimea* [<https://www.stopfake.org/en/a-public-activist-from-kyiv-identified-her-captors-as-the-defenders-of-crimea/>] viitattu 25.2.2019 ja Huilaja Aino, MTV3: *MTV Ukrainassa: Toimittajia ei päästetä Krimille*, 2014, [<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mtv-ukrainassa--toimittajia-ei-paasteta-krimille/3007996>] viitattu 4.4.2019

³²¹ Paananen Arja (2019), *Ilta-Sanomat: Suomalaiseversti yritti Krimille – samalla ratkesi ”pienten vihreiden miesten” arvoitus: ”Ampuivat pari sarjaa ilmaan...”* [<https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000006046877.html>] viitattu 25.3.2019 ja Dahl Fredrik (2014) ja Reuters, *OSCE team say Crimea roadblock gunmen threatened to*

Viesteissä korostettiin, että kansan tulee äänestää Putinin puolesta. Vaalimainokset sijoitettiin Ukrainalaistukikohtien läheisyyteen, jolloin tavoitteena on myös voinut olla painostaa ukrainalaissotilaita liittymään Venäjään.³²² Venäjä ilmoitti myös ennen äänestystä, että Krimin itsenäisyysprosessi ja pyrkimys liittyä Venäjän Federaatioon, on sen näkökulmasta laillinen. Itse äänestykseen oli kutsuttu kansainväliset tarkkailijat, joten Venäjä tulee tunnustamaan äänestyksen tuloksen.³²³ Kansanäänestyksen oikeuttaminen kansainvälisten tarkkailijoiden kutsumisella oli ristiriitainen sen kanssa, että ETYJ:n tarkkailijoiden pääsy alueelle oli aiemmin useasti estetty

13. maaliskuuta Venäjä käynnisti seuraavat välittömän valmiuden harjoitukset Ukrainan itärajalla. Joukkoja käytettiin Kurskissa, Belgorodissa ja Rostovissa. Kaikki nämä paikat olisivat mahdollistaneet hyökkäyksen suuntaamisen Krimille tai Itä-Ukrainaan.³²⁴ Näin avattiin mahdollinen toinen operaatiosuunta, joka vaikeutti Ukrainan hallinnon päätöksentekoa ja toimi aseellisenä painostuksena.³²⁵ Sotilaiden ryhmittäminen maaliskuun kuudes päivä alkaen Itä-Ukrainan rajalle sekä välittömän valmiuden harjoitusten järjestäminen oli suoraa jatkumoa Putinin aiemalle lausunnolle, jonka mukaan Venäjä on valmis käyttämään voimaa Krimillä, jos Ukraina puuttuu tilanteeseen aseellisesti. Harjoitus myös satoi Ukrainan asevoimien joukkoja Itä-Ukrainaan, mikä teki Krimin tilanteeseen puuttumisesta erityisen haastavaa.

16. maaliskuuta Krim äänesti itsenäisyytensä puolesta sekä päätti liittyä osaksi Venäjän federaatiota väitetysti yli 90 % kannatuksella. Kansanäänestyksen laillisuutta korostettiin kuvilla, joissa vaalilautakunta toimii asiallisesti ja äänestäjät ovat tavallisia krimiläisiä, jotka ovat juhliivat vaalien tulosta. Venäjä tunnusti välittömästi kansanäänestyksen lailliseksi ja alkoi ryhmittää konventionaalisia joukkojaan avoimesti Krimille Kertsin salmen yli.³²⁶ Venäjän käyttämä laillisen demokraattisen prosessin narratiivi käytti hyväkseen Demokratian heikkoutta, eli kansan tahtoa. Sillä pyrittiin luomaan kuva laillisesta kansanäänestyksestä, jonka perusteella Krimin kansa, haluaa irtaantua Ukrainasta, joten menettelyyn ei ole oikeutta puuttua. Tätä mielikuvaa

shoot at them, [<https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-osce/osce-team-say-crimea-roadblock-gunmen-threatened-to-shoot-at-them-idUSBREA2B1C120140312>] viitattu 25.3.2019

³²² Nupponen (2017) s.70 ja Inform Napalm: *Russia Mounts Large Scale Information and Psychological Operations in Crimea*, 2014 [<https://informnapalm.org/en/russia-mounts-large-scale-information-and-psychological-operations-in-crimea/>]

³²³ Pynnöniemi ja Racz (2016) s.98 ja Stop Fake: *Russia justifies Crimean separatism with the Kosovo secession, which it had sharply condemned previously*, 2014 [<https://www.stopfake.org/en/russia-justifies-crimean-separatism-with-the-kosovo-secession-which-it-had-sharply-condemned-previously/>] viitattu 25.2.2019

³²⁴ Dugas (2016) s.69

³²⁵ Nupponen (2017) s.68

³²⁶ Nupponen (2017) s.72 Kofman ja muut (2017), s.9-10 ja Pynnöniemi ja Racz (2016) s.98, Morris Chris, BBC: *Crimea referendum: Voters 'back Russia union'*, 2014 [<https://www.bbc.com/news/world-europe-26606097>] viitattu 15.3.2019

tuettiin nostamalla Venäjän liput salkoihin varuskunnissa, hallintorakennuksissa ja yksityisissä rakennuksissa ja järjestämällä mellakoita, joissa Venäjän liput olivat näkyvillä.

18. maaliskuuta Krim liitettiin virallisesti Venäjän Federaatioon. Tämän seurauksena Venäjän erikoisjoukot alkoivat ottaa haltuunsa Ukrainan asevoimien tukikohtia ja merivoimien aluksia Krimillä. Tappioiden minimoimiseksi Venäjän presidentti Putin allekirjoitti lain, jonka mukaan kaikki Ukrainan asevoimien edustajat, jotka liittyvät Venäjään, saavat pitää sotilasarvonsa ja koulutuksensa mukaisen tehtävän. Venäjä tarjosi myös yhteysupseerien kautta kolme vaihtoehtoa Ukrainan asevoimien yksiköille Krimillä, ne olivat; liittyä Venäjään, pysyä Krimillä ja luopua asevoimien palveluksesta ja pysyä Krimillä tai poistua Ukrainaan jatkamaan sen asevoimille työskentelyä. Seuraavien päivien aikana 54 Ukrainan merivoimien alusta ja 11500 sotilasta vaihtoivatkin Venäjän puolelle. 25. maaliskuuta mennessä Venäjä oli saanut haltuunsa kaikki Ukrainan tukikohdat ja merivoimien alukset Krimillä ja seuraavana päivänä se aloittikin haltuun otetun Ukrainan asevoimien kaluston palautukset Ukrainalle.³²⁷

Venäjän uutistoimistot julkaisivat operaation aikana useita valheellisia videoilla ja kuvilla varustettuja uutisia tukemaan vallitsevia narratiiveja. Kuvia ja videoita oli otettu esimerkiksi Maidan protesteista, Syyriasta, Kosovosta ja Tsetseniasta ja julkaistu samoilla kuvilla uudelleen Krimillä tapahtuneina ja levitetty sosiaalisessa mediassa.³²⁸ Venäläisessä mediassa esimerkiksi elätettiin uutista ukrainalaisesta tarkka-ampujasta, joka oli avannut tulen Simferopolissa joukkoja vastaan ja myöhemmin otettu kiinni ja vangittu. Uutisissa viitattiin Sergei Aksyonovin Twitterissä julkaisemaan twiittiin ja Ukrainalaisiin lähteisiin. Sergei Aksyonovilla ei ollut tapahtumahetkellä kuitenkaan profiilia Twitterissä ja seuraamalla uutista ukrainalaisiin alkuperäislähteisiin paljastui, että todellisuudessa kyseinen tarkka-ampuja oli toiminut Maidan kansannousussa eikä Krimillä. Tällä uutisella pyrittiin selittämään Krimin operaation aikaiset ainoat tappiot ja syyttämään niistä Ukrainaa³²⁹.

Venäjä käytti sosiaalisessa mediassa ja verkkomedian kommenttikentissä trolleja ja botteja koko Krimin operaation ja Maidan kansannousun ajan. Trollien ja bottien käyttämät narratiivit olivat läsnä kaikilla alustoilla samanaikaisesti, jonka takia niiden painotuksia vaiheittain ei ole

³²⁷ Dugas (2016) s.69-72, Kofman ja muut (2017), s.11-12 ja Stop Fake: *Ministry of Defence of Ukraine denied information about 72 military units joining Russian Armed Forces in Crimea* [<https://www.stopfake.org/en/ministry-of-defence-of-ukraine-denied-information-about-72-military-units-joining-russian-armed-forces-in-crimea/>] viitattu 25.2.2019

³²⁸ Bērziņš ja muut (2015) s.13

³²⁹ Dugas (2016) s.69-70 ja Stop Fake: *Crimean police did not confirm the news about the arrest of a sniper* [<https://www.stopfake.org/en/crimean-police-did-not-confirm-the-news-about-the-arrest-of-a-sniper/>] viitattu 25.2.2019

mahdollista todentaa.³³⁰ Trollien käyttö ei ollut rajattu vain Venäjän hallinnoimaan informaatioympäristöön vaan niitä käytettiin myös esimerkiksi saksalaisen Spiegel.de -verkkomedian uutisten kommenttikentissä tai Facebookissa. Ne käyttivät kontekstista ja ympäristöstä riippuen myös muuta kuin venäjän kieltä.³³¹ Trollit ja botit pyrkivät vaikuttamaan kohdeyleisöön manipulaatiolla, harhaanjohtamisella, tiedon paljastamisella, nöyryyttämällä, promootiolla, harhauttamisella, pelottelemisella, mobilisoimalla ja floodaamalla. Yleisimmät kommunikaatiostrategiat, joita trollit sekä botit käyttivät, olivat: 1. Venäjän toimien kieltäminen, 2. Informaatio-sumun luominen disinformaatiolla ja huhuilla, 3. Sisäisen konfliktin lietsominen, korostamalla Ukrainan hallinnon epäpätevyyttä, 4. Uhkailu ja lannistaminen, 5. Viholliskuvan rakentaminen Ukrainaa ja Länttä vastaan, 6. Ukrainan sisäisen etnisen ja uskonnollisen vihan ja epäsovun lietsominen sekä salaliittoteorioiden rakentaminen.³³² Venäjän käyttämää trollien ja bottien toimesta toteutettua informaatiovaikuttamista ei rajannut kieli tai käytetty kanava vaan sitä käydään mahdollisimman monella kanavalla ja kielellä samanaikaisesti. Narratiivi, jota pyritään välittämään, muokataan kontekstin mukaisesti, jotta keskustelu vaikuttaisi luontevammalta ja vaikuttaminen olisi vaikeammin havaittavaa.

Sosiaalisessa mediassa jaettiin myös paljon kuvia ja meemejä, (liite 4 kuvat 19-22) joilla pyrittiin vaikuttamaan julkiseen mielipiteeseen Krimin operaation aikana. Kuvien julkaisun yhteydessä oli vain harvoin ilmoitettu sen alkuperäinen lähde. Kuvia käytettiin informaatiovaikuttamisen välineenä, kuten disinformaation levittämiseen manipuloimalla ja väärentämällä niiden sisältöä sekä julkaisemalla niitä väärissä asiayhteyksissä. Disinformatiivisilla kuvilla pyrittiin luomaan vaihtoehtoisten todellisuuksien avulla informatio-sumua. Kuvilla myös pyrittiin mustamaalaamaan Ukrainaa ja sen hallintoa vertaamalla Ukrainaa Nazi-Saksaan tai esittämällä Ukrainan johtajista epäedullisia kuvia. Kolmas käytetty vaikuttamiskeino oli pyrkiä lamauttamaan ukrainalaisten taistelutahto julkaisemalla kuvia, joilla näytetään sotilaallista voimaa, kuten uusinta kalustoa tai joukkoja.³³³

Operaation aikana Venäjä käytti informaatiovaikuttamista teorian mukaisesti. Se pyrki luomaan kaikissa käytettävissä olevissa kanavissa useita todellisuudenkuvia, joilla se mahdollisti joukkonsa toiminnanvapauden osana alueen väestön muodostamaa itsepuolustusjoukkoa ja oman osallisuutensa kieltämisen. Samalla se loi perusnarratiivit, joilla se pyrki oikeuttamaan alueen tapahtumat sekä omalle kansalleen, että kolmansille osapuolille. Kohdemaan Venäjä kykeni

³³⁰ Ionatamishvili (2016), s.29-37 ja 122

³³¹ Ionatamishvili (2016), s.63, Pynnöniemi ja Racz (2016) s.134 ja Svetoka (toim.) (2016), s.28

³³² Bērziņš ja muut (2015) s. 22, Pynnöniemi ja Racz (2016) s.134 ja Ionatamishvili (2016), s.64-65

³³³ Ionatamishvili (2016), s.88-117

saamaan passiiviseksi, eikä Ukraina aseellisella voimalla vastustanut Venäjän operaatiota vaan osa joukoista jopa loikkasi Venäjän puolelle. Venäjän kykeni informaatiovaikuttamisen intensiteetillä ja määrällä vaikuttamaan niin ettei Ukrainan ja kolmansien osapuolten päätöksentekesykli kyennyt pysymään mukana, jolla se pakotti ne reaktiiviseen tilaan. Varsinkin disinformaation osoittaminen kansalaisille oli liian hidasta, mikä johti virheellisiin mielikuviiin. Venäjä tuki informaatiovaikuttamista informaatioympäristön eristämällä sekä fyysisesti, että kyberturvallisuustoimintaympäristössä ja hyvällä operaatioturvallisuudella, jonka ansiosta sen kannalta epäsuotuisaa informaatiota pääsi alueelta ulos vain vähän. Ukrainan asevoimien passiivisuudesta huolimatta Venäjä joutui käyttämään fyysistä voimaa tavoitteidensa saavuttamiseksi, mutta huomattavasti vähemmän kuin Georgian sodassa.

5.5 Operaation jälkeinen vaihe

Venäjä oli kyennyt muutamassa viikossa murtamaan Ukrainana asevoimien taistelutahdon³³⁴ ja ottamaan haltuunsa ystävällismieliseltä valtiolta kahden miljoonan ihmisen asuttaman alueen. Alueen, johon oli sijoitettu 193 Ukrainan asevoimien tukikohtaa mukaan lukien strategisesti tärkeän Sevastopolin laivastotukikohta. Venäjä sai samalla myös haltuunsa Asovanmerelle pääsyn kannalta keskeisen Kertsin salmen.³³⁵ Koko operaatio kyettiin toteuttamaan kevyesti varustetuilla pienillä joukkomäärillä ilman yhteenottoja Ukrainan Krimille sijoitetun määrällisesti voimakkaampien asevoimien kanssa. Kolmannet osapuolet eivät myöskään kyenneet puuttumaan tilanteeseen.³³⁶ Alueen tilanne kyettiin rauhoittamaan nopeasti tavoitteiden saavuttamisen jälkeen. Venäjä pääsi kaikkiin strategisiin ja sotilaallisiin tavoitteisiinsa operaatiossaan.

Operaation jälkeen Venäjä jatkoi operaation aiempien vaiheiden narratiivien toistamista. Se korosti, että Ukrainan tapahtumat johtuivat Lännen aggressiivisesta geopoliittisesta laajentumisesta ja laittomasta vallanvaihdosta, joka rikkoi Ukrainan itsemääräämisoikeuden turvaamiseksi tehtyä sopimusta. Se jatkoi myös omien toimiansa oikeuttamista korostamalla, että se on toiminut kansainvälisen lainsäädännön mukaisesti ja, että Krimin väestö on käyttänyt itsemääräämisoikeuttaan ja äänestänyt olla osa Venäjää. Venäjä on myös painottanut, että Ukrainan uusi hallinto on kykenemätön hoitamaan sen perustuslaillisia tehtäviään.³³⁷ Ainoa muutos narratiiv-

³³⁴ Berzins (2014) s.5

³³⁵ Granholm, Malminen ja Persson (2014) s.22

³³⁶ Granholm, Malminen ja Persson (2014) s.22, Berzins (2014) s.5, Thornton (2015), s.4 ja Dugas (2016) s.8

³³⁷ Pynnöniemi ja Racz (2016) s.87-89, s.92 ja s.97

veissa on siinä, että Venäjä myönsi kuukausi, haltuunoton jälkeen, että venäläiset joukot oli ryhmitetty Krimille tukemaan Krimin itsepuolustusjoukkoja.³³⁸

Informaatiovaikuttaminen kohdennettiin operaation aikana Venäjän kansalaisiin ja lähialueen väestöön, Itä- ja Länsi-Ukrainan kohderyhmiin, NATO:n kuulumattomiin maihin ja EU:n reuna-alueisiin sekä eurooppalaisiin ja Euroopan Unioniin kuuluviin valtioihin.³³⁹ Venäjä oli siis jakanut kohteet pienempiin segmentteihin kuin tutkimuksen lähtökohtatilanteessa arvioitiin, jotta vaikuttaminen voitiin toteuttaa kohderyhmälle räätälöidymmin.

Haltuunoton aikana kolmansiin osapuoliin pyrittiin kohdentamaan vaikuttamista eri kanavia pitkin kuin omaan kansaan tai ukrainalaisiin. Tällaisia erillisiä kanavia olivat esimerkiksi englanninkieliset The Voice of Russia ja TV RT. Saksalainen media vastaanotti myös Krimin haltuunoton aikana päivittäin saksankielisiä kirjeitä ja sähköposteja, jotka väittivät tuottavansa tietoa alueelta. Niiden alkuperää tai tietoja ei ole kuitenkaan voitu varmistaa.³⁴⁰ Venäjän kansaan kohdistetun informaatiovaikuttamisen tehostamiseksi käytettiin usein kansallisia mielipidevaikuttajia, joiden viestejä välitettiin tehokkaasti eri kanavissa. Yksi tällaisista mielipidevaikuttajista on Moskovan valtion yliopiston (Moscow State University) professorina toiminut Aleksander Dugin. Duginilla on kattava verkosto, jonka avulla hän jakaa mielipiteitään ja hän on saavuttanut Venäjällä suuren määrän seuraajia. Duginin analyysihin viitattiinkin usein mediassa ja valtion virallisessa viestinnässä, jotta niihin saataisiin lisäuskottavuutta ja ohjattua mielipidevaikuttajan seuraajat keskustelemaan aiheesta.³⁴¹

Kyselytutkimusten perusteella Venäjän kansasta noin 70,6 % piti Venäjän mediaa luotettavana lähteenä Krimin tapahtumiin liittyen. Krimin haltuunottoon liittynyt sotilaallisen operaation oikeuttaminen onnistui omaan kansaan, josta 65 % piti joukkojen käyttöä Krimillä oikeutettuna, koska käytännössä Krimi kuului Venäjään³⁴². 47 % piti Krimin haltuunottoa oikeutettuna ja 62 % vastaajista uskoi, että syy Krimin haltuunottoon on sen kansalaisten turvallisuuden turvaaminen Krimillä. Toisaalta vain 3 % piti sitä epäoikeudenmukaisena tekona.³⁴³ Myös mielipiteet EU:sta ja Yhdysvalloista olivat muuttuneet Krimin haltuunoton yhteydessä valtaosaltaan nega-

³³⁸ Bērziņš ja muut (2015) s. ja Walker Shaun, The Guardian, 2015, *Putin admits Russian military presence in Ukraine for first time* [<https://www.theguardian.com/world/2015/dec/17/vladimir-putin-admits-russian-military-presence-ukraine>], viitattu 10.3.2018

³³⁹ Ionatamishvili (2016), s.29

³⁴⁰ Darczewska (2014) s.35 ja Stop Fake: *The opinion makers: How Russia is winning the propaganda war part I*, 2014 [<https://www.stopfake.org/en/the-opinion-makers-how-russia-is-winning-the-propaganda-war-part-1/>] viitattu 8.3.2018

³⁴¹ Darczewska (2014) s.28-30

³⁴² Granholm, Malminen ja Persson (2014) s.30-31

³⁴³ Gudkov (2014)

tiivisiksi³⁴⁴. Huomionarvoisaa on kuitenkin Flyktmanin havainto siitä, että mielipidemittaukset vaikuttavat olleen informaatiovaikuttamisen menetelmä, jolla pyritään osoittamaan omien toimien kansansuosio.³⁴⁵ Venäjän narratiivin onnistumista omaan kansaan kuitenkin näyttäisi todentavan Venäjän median toteuttamat haastattelut 6. maaliskuuta, johon vastanneiden mukaan Krimin ja Ukrainan itäisten alueiden liittäminen Venäjään on oikeutettua ja tulee tehdä mahdollisimman nopeasti. Haastateltavat totesivat myös, ettei Maidan hallituksen kanssa tule neuvotella vaan toteuttaa Krimin kansan tahto.³⁴⁶ Venäjä kuitenkin on käyttänyt haastateltavia informaatioagentin rooleissa, joten haastattelujen uskottavuus on matala. Venäjän informaatiovaikuttamista sen omaan kansaan voidaan kuitenkin pitää onnistuneena, koska sisäistä vastustusta Krimin haltuunotolle ei ole ollut esillä. Onnistumista selittää Venäjän valtiojohtoinen media ja koordinoitu sekä yhtenäinen poikkimediallinen narratiivi, jota kaikki toiminnan tasot tukivat. Tästä syystä Venäjän valtionjohto kykeni luomaan itseään hyödyttävän todellisuudenkuvan ja kääntämään kansansa julkisen mielipiteen puolelleen sekä ylläpitämään kansan tuen Krimin haltuunoton ajan sekä sen jälkeen.

Kolmansien osapuolten valtamediat eivät hyväksyneet Venäjän narratiiveja sellaisenaan vaan ne julkaistiin korostaen niitä Venäjän näkemyksinä Krimin tilanteesta. Venäjän tuottamista narratiiveista pyrittiin myös tuomaan esiin niihin liittyvää disinformaatiota. Tästä kriittisestä lähestymistavasta johtuen pääosaa läntisistä valtamedioista voidaan pitää vaikeina kohteina informaatiovaikuttamiselle. Erona voidaan nähdä valtiot, joissa on huomattava venäläisvähemmistö ja venäjänkielinen media, kuten Viro jonka media hyväksyi Venäjän tuottamat narratiivit totuutena. Pienemmät Venäjämieliset vaihtoehdomediat voidaan myös nähdä helpommiksi kohteiksi Venäjän informaatiovaikuttamiselle, koska ne hyväksyivät myös Venäjän narratiivit sellaisenaan. Narratiivitason alapuolella voidaan kuitenkin huomata, että informaatiovaikuttamisella oli vaikutuksia. Venäjän informaatiovaikuttamisen tuloksena kolmansien osapuolten näkemykset tilanteesta olivat hajanaiset. Esimerkkinä mainittakoon Suomen media, joka käytti Krimin haltuunoton aikana useita erilaisia kuvauksia alueella toimivista joukoista. Käytettyjä termejä olivat esimerkiksi venäläiset joukot, venäjämieliset itsepuolustusjoukot, tunnistamattomat sotilaat, venäjämieliset vapaaehtoiset. Voidaankin todeta, että epäyhtenäisen terminologian käyttö kuvaamaan samoja joukkoja todentaa, että tilanne oli suomalaisen median näkökulmasta epäselvä. Epäyhtenäinen uutisointi on tapahtunut siitä huolimatta, että alueella oli myös suomalaisia toimittajia. Toisena esimerkkinä mainittakoon Saksan väestö, josta noin puolet oli mielipidemittauksen mukaan sitä mieltä, että Venäjä on vastuussa tilanteen eskaloitumisesta. Toisaalta 20–

³⁴⁴ Granholm, Malminen ja Persson(2014) s.31

³⁴⁵ Flyktman (2017) s.95-96

³⁴⁶ Pynnöniemi ja Racz (2016) s.98

30% saksalaisista oli sitä mieltä, että Krimin tilanne on Lännen syytä ja kolmasosa vastaajista piti Venäjän toimia oikeutettuina.³⁴⁷ Kolmansien osapuolten portinvartijat eivät kyenneet muodostamaan yhtenäistä kuvaa tapahtumista, heikentäen heidän rooliaan ja hankaloittaen tilannekuvan muodostamista alueelta, mikä johti kansan mielipiteiden hajaantumiseen tapahtumista. Kolmannet osapuolet, kuten NATO ja EU eivät myöskään pyrkineet aktiivisesti puuttumaan Krimin tilanteeseen, mikä kuvaa hyvin tilannekuvan heikkoutta. Venäjän informaatiosumun luominen kolmansille osapuolille voidaan siis katsoa onnistuneeksi.

Ukrainan johdon tapaamisista tehdyt muistiot osoittavat, että Ukrainan hallinto pelkäsi kriisin eskaloitumista, jonka vuoksi se ei käyttänyt sotilaallista voimaa Krimillä. Ukrainan johto ei myöskään luottanut alueen ukrainalaisjoukkoihin vaan pelkäsivät, että ne ovat Venäjän hallinnassa.³⁴⁸ Tästä näkökulmasta todettakoon, että sekä Ukrainan hallinnon painostaminen voimankäytön välttämiseen ja disinformaatio Ukrainan joukkojen liittymisestä Venäjään olivat tehokkaita Ukrainan hallintoon. Ukrainan asevoimien suuret loikkaukset Venäjän puolelle operaation loppuvaiheessa ja joukkojen passiivisuus osoittavat myös, että vaikuttaminen oli tehokasta myös asevoimiin.

Operaation jälkeen Venäjän presidentti Vladimir Putin palkitsi 300 toimittajaa ”korkeatasoisesta ammattimaisuudesta ja objektiivisesta uutisoinnista” Krimin haltuunottoon liittyen. Pääosa palkinnoista jaettiin valtiojohtoisen median edustajille, mutta joukossa oli myös muun muassa Roskomnadzorin johtaja.³⁴⁹ Palkitseminen voidaan nähdä palkintona ”tulostavoitteeseen pääsemisestä” yleiseen mielipiteeseen vaikuttamisen osalta. Palkintojen jakaminen eri hallinnonalojen organisaatioille osoittaa eri järjestöjen välisiä yhteyksiä toisiinsa osana informaatiovaikuttamisen kokonaisuutta. Verrattuna Georgian operaation jälkeisiin palkitsemisiin, voidaan huomata, että palkintojen määrä on 30-kertaistunut, mikä kuvaa hyvin toimijoiden määrän kasvua.

Krimin haltuunoton jälkeen Venäjä on pyrkinyt vahvistamaan hallintaa informaatioympäristön digitaalisesta osa-alueesta säätämällä useita käyttäjiä ja palveluntarjoajia rajoittavia lakeja. Esimerkiksi blogaajien rekisteröintilaki velvoittaa yli 3000 seuraajan blogaajia rekisteröitymään mediatuottajaksi. Lain mukaan valtiolla on myös oikeus käyttäjän henkilökohtaisiin tietoihin ja blogin tiedot tulee säilöä Venäjän maaperällä sijaitsevilla palvelimilla, jotta valtiolla on mahdollisuus päästä niihin käsiksi. Toinen vuonna 2014 säädetty laki antaa valtiolle mahdollisuuden estää pääsy mille tahansa sivustolle ilman perusteluja. Vuonna 2015 säädettiin laki, jonka pe-

³⁴⁷ Pynnöniemi ja Racz (2016) s.134–143, s.172–173 ja s.312–313

³⁴⁸ Kofman ja muut(2017), s.19

rusteella verkkopalveluiden, kuten Facebookin ja Twitterin, jotka käsittelevät Venäjän kansalaisten tietoja, tulee pitää serverinsä fyysisesti Venäjällä, jotta niiden toimia voidaan valvoa. Samalla vanhempia lakeja koskien ääri liikkeiden toimintaan yllyttämistä on alettu tehostetusti valvoa. Lakien seurauksena valtiolliset yksilön vapautta rajoittavat toimet ovat lisääntyneet, jopa Twitterissä valtiollisen narratiivin vastaisen kuvan uudelleen jakaminen on voinut johtaa internetin käytön estymiseen. Myös muita informaatioympäristön hallintaan pyrkiviä toimia on toteutettu, kuten ukrainamyönteisten ryhmien toimintaa on estetty. Samalla ulkomaisia palveluntarjoajia on kiihtyvällä tahdilla vaadittu poistamaan sisältöä tai sulkemaan käyttäjätilejä.³⁵⁰ Informaatioympäristön hallintaan tähtäävistä toimista huolimatta Venäjän kansalaisilla on kuitenkin yhä pääsy Kremlin hallinnoiman verkon ulkopuolelle.³⁵¹ Television ja printtimedian synkronoitua hallintaa taas kuvaa hyvin se, että Venäjän presidentin edustaja ja kolme suurinta valtiollista mediaa ovat alkaneet tapaamaan viikoittain keskustellakseen sisällöstä ja välitetyistä narratiiveista.³⁵²

Lännessä Venäjän toteuttaman informaatiovaikuttamisen merkitys osana sen sodankäyntiä on tunnustettu ja vastineena Venäjän toteuttamalle disinformatiiviselle informaatiovaikuttamiselle on perustettu sekä NATO:n, EU:n että yksityisten toimijoiden toimesta disinformaatiota paljastavia verkkosivustoja, kuten syyskuussa 2015 perustettu EUvsDisinfo³⁵³ sekä strategista kommunikaatiota ja informaationsodankäyntiä tutkivia tutkimuslaitoksia kuten tammikuussa 2014 perustettu NATO STRATCOM COE.

5.6 Johtopäätökset

Venäjä käytti Krimillä informaatiovaikuttamista osana sotilaallista operaatiotaan Krimillä. Informaatiovaikuttamisen tavoitteet olivat: kansallisen yhtenäisyyden rikkominen, operaation oikeutus, operaation kieltäminen, operaation salaaminen, Ukrainan painostaminen toimimaan Venäjän tahdon mukaisesti, Ukrainan taistelutahdon murtaminen ja sotilaallisen voimankäytön välttäminen. Venäjä saavutti mielipidemittausten ja kohteiden toiminnan perusteella lähes kaikki vaikuttamiselle asetetut tavoitteet. Venäjä ei kuitenkaan kyennyt pääsemään tavoitteisiinsa pelkällä informaatiovaikuttamisella ilman sotilaallista voimankäyttöä. Informaatiovaikuttamisen painopisteet on esitetty kuvassa 9.

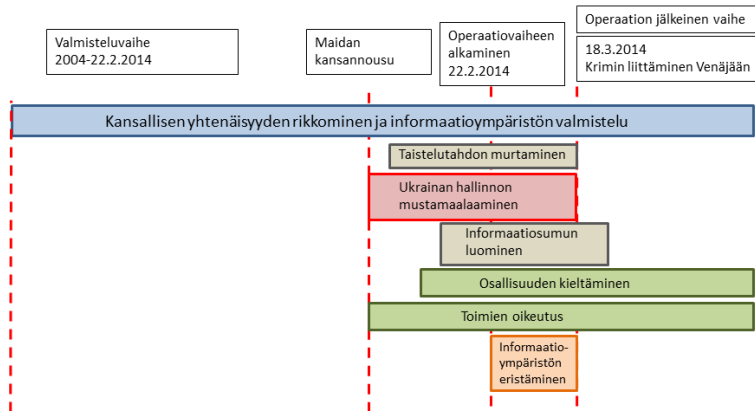
³⁴⁹ Bērziņš ja muut (2015) s. 13 ja Bigg (2014)

³⁵⁰ Svetoka (toim.) (2016), s.23-24 ja Granholm, Malminen ja Persson (2014) s.26-29

³⁵¹ Hunter and Piret (2016) s.6

³⁵² Bērziņš ja muut (2015) s.36

³⁵³ EU vs Disinfo [<https://euvsdisinfo.eu/>] viitattu 10.3.2019

Kuva 9: Informaatiovaikuttamisen ja sen tukemisen painopisteet Krimin haltuunotossa

Informaatiovaikuttaminen ja sen valmistelu aloitettiin huomattavasti ennen sotilaallisen operaation käynnistymistä jo oranssista vallankumouksesta alkaen, jolla luotiin operaation näkökulmasta toiminnanedellytykset alueelle. Venäjä loi ennen sotilaallisen operaation aloittamista alueelle uusia vaikuttamisen kanavia, kuten informaatioagentteja ja ei-valtiollisia organisaatioita, joilla oli valkoisia vaikuttamiskeinoja käyttämällä tarkoitus ylläpitää haavoittuva populaatio ja rikkoa alueen valtiollinen yhtenäisyys. Informaatioagentit kyettiin saamaan krimiläisten joukosta, mikä paransi heidän luotettavuuttaan. Yhtenäisyys rikottiin korostamalla venäläisvähemmistöjen asemaa osana venäläistä valtionrajat ylittävää yhteisöä, luomalla positiivisia mielikuvia Venäjästä ja luomalla ristiriitoja venäläisvähemmistön ja kantaväestön välille. Tämä mukailee Gerasimovin mallin ensimmäistä vaihetta, jossa pyritään saavuttamaan viides kolonna ja aiheuttamaan alueelle sisäpoliittisia jännitteitä.

Seuraavassa vaiheessa Venäjä painosti Ukrainaa hylkäämään EU:n ja Ukrainan välisen kauppasopimuksen, mikä aiheutti kansannousun Kiovassa. Kansannousu heikensi Ukrainan poliittista päätöksentekokykyä ja rikkoi kansallista yhtenäisyyttä. Kansannousun aikana sisäpoliittisia ristiriitoja pyrittiin eskaloimaan vastakkainasettelua korostavalla informaatiovaikuttamisella, joka johti mellakoihin Krimillä. Maidan kansannousu ja sen seurauksena alkaneet Krimin mellakat loivat operaation kannalta suotuisan ennakoasetelman, joka mahdollisti siirtymisen operaation seuraavaan vaiheeseen.

Kolmannessa vaiheessa Venäjä ryhmitti alueelle useita puolisotilaallisia toimijoita ja mobilisoi alueen väestön mellakoihin informaatioagenttien avulla, jotka mahdollistivat sen omien joukkojen toiminnan salassa. Se tuki joukkojensa toimintaa informaatiovaikuttamisella luomalla poliittisilla lausunnoilla, medially ja sosiaalisella medially ja sotilaallisella toiminnalla useita kilpailevia todellisuudenkuvia alueen tapahtumista, jonka seurauksena tilannekuva alueelta oli heikko.

Näillä keinoilla se sai luotua alueelle informaatiosumua, joka heikensi kolmansien osapuolten tilannekuvaa ja antoi sen joukoille toiminnanvapauden alueella osana krimin itsepuolustusjoukkoja.

Samanaikaisesti informaatiosumun luomisen kanssa Venäjä painosti Ukrainaa ja sen asevoimia olemaan puuttumatta Krimin tilanteeseen. Se ei halunnut eskaloida tilannetta, koska se ei olisi enää kyennyt toimimaan salassa. Painostuksen se toteutti valmiusharjoituksilla, avaamalla toisen operaatiosuunnan mahdollisuuden, oikeuttamalla mahdollisen sotilaallisen operaationsa ja painostamalla sen sotilaita liittymään Venäjään. Ukrainan hallinto ei näistä toimenpiteistä johtuen uskaltanut aloittaa sotilaallisia toimia Krimillä, koska se pelkäsi eskaloivansa tilannetta, eikä luottanut sen asevoimiin vaan pelkäsi niiden olevan uskollisia Venäjälle. Tämä narratiivi mukaillee refleksiivisen kontrollin periaatetta, jolla saatiin Ukraina tekemään Venäjän etujen mukainen päätös.

Omat toimensa se oikeutti Krimin kansanäänestyksellä, jolla Venäjä otti Krimin osaksi Venäjän federaatiota ja Krimin avunpyynnöillä. Hyväksytyään Krimin osaksi Venäjän federaatiota Venäjä ryhmitti julkisesti alueelle omia joukkojaan ja otti alueen sotilastukikohdat haltuunsa ilman aseellisia yhteenottoja ja vakautti alueen tilanteen. Operaation vaiheet mukailivat hyvin tarkasti Gerasimovin esittelemää uuden sodankäynnin mallia.

Venäjä yhdisteli vaikuttamisessa sotilaallisia ja ei-sotilaallisia suorituskykyjä. Painopiste ei-sotilaallisten suorituskykyjen käytölle oli ennen varsinaisen sotilaallisen operaation käynnistymistä. Ei-sotilaallisia suorituskykyjä käytettiin kaikilla vaikuttamisen tasoilla. Informaatiovaikuttamisessa perinteisiä sodankäynnin tasoja taistelutekninen, taktinen ja strateginen voidaan hahmottaa operaation aikaisten esimerkkien kautta. Esimerkki taisteluteknisestä vaikuttamisesta ovat ”näyttelijät”, joita asetettiin eri rooleihin edustamaan Krimin kansan virallista, mielipidettä Krimin mellakoissa ja antamaan sen puolesta lausuntoja. Taktista tasoa edustaa media, joka julkaisi näitä taisteluteknisiä toimenpiteitä, jotta ne levisivät laajempaan tietoisuuteen. Strategista tasoa edustavat hallinnon viralliset lausunnot, joilla annettiin Valtion virallinen narratiivi. Ei-sotilaallisten suorituskykyjen käytöllä kyettiin kiistämään oma osallisuus alueen tapahtumiin. Venäjä kykeni operaation ajan synkronoimaan nämä eri vaikuttamisen tasot yhtenäiseksi narratiiviksi.

Vaikuttaminen toteutettiin kaikkia vaikutuskanavia hyödyntäen koordinoitusti ja synkronoidusti, siten, että ne tukivat toinen toisiaan. Esimerkiksi perinteinen media julkaisi uutisen,

jonka lähteenä on krimiläisen informaatiovaikuttajan sosiaalisen median julkaisu, jota kommentoi venäläinen asiantuntija. Lopuksi uutista on jakanut sosiaalisessa mediassa botti ja kommentoinut trolli. Tällä tavalla vahvistettiin omien viestien näkyvyyttä informaatioympäristössä saturoimalla se ja saatiin uutinen näyttämään luotettavammalta ja tehtiin alkuperäislähteen selvittämisestä haastavampaa, jolloin varsinkin disinformaatio vaati enemmän toimenpiteitä sen paljastamiseksi ja näin ollen jäi elämään kauemmaksi aikaa.

Sekä Venäjän strategisesta viestinnästä, mediasta, verkkomediasta, sosiaalisesta mediasta, että verkkomedian kommenttikenttien kommentteista Krimin operaation aikana on muodostettavissa narratiiveja, jotka on esitetty liitteessä seitsemän. Taulukoita tarkastelemalla voidaan havaita, että tietyt narratiivit toistuvat sekä sosiaalisessa mediassa, mediassa, että strategisessa kommunikaatiossa. Narratiivien yhtenäisyydestä voidaan päätellä, että sekä median, verkkomedian, sosiaalisen media ja verkkosivujen kommenttikenttien vaikuttaminen on suunnitelmallista, koordinoitua ja johdettua. Joukossa on varmasti myös ”hyödyllisiä hölmöjä”, amplifioivat vaikutusta, joko informaatiovaikuttamisen seurauksena tai ilman. Tätä havaintoa narratiivien yhteneväisyydestä tukee muiden tutkimusten havainnot, joiden mukaan Venäläisen median ja sosiaalisen median informaatiovaikuttaminen on selvästi koordinoitua ja synkronoitua³⁵⁴. Venäjä kykeni myös ottamaan käyttöönsä agendaansa ajavia narratiiveja tapahtumien mukaan joustavasti. Tästä esimerkkinä ovat kohteliaat miehet, joka positiivisen attribuutin sisältävänä terminä otettiin käyttöön Sevastopolin lentokentän virkailijan lausunnon jälkeen kaikissa kanavissa.

Informaatiovaikuttamisessa hyödynnettiin kaikkia teoriassa ilmentyneitä perusperiaatteita. Vaikuttamisessa pyrittiin vetoamaan tunteisiin käyttämällä pitkäkestoisen vaikutuksen omaavia termejä, jotta saataisiin mahdollisimman harkitsematon reaktio kohderyhmässä esimerkiksi käyttämällä termejä, kuten natsi, Bandera tai fasisti. Samoja perusviestejä toistettiin kaikilla tasoilla, jotta saatiin halutut viestit mahdollisimman hyvin perille. Venäjän viestit olivat hyvin yksinkertaisesti rakennettuja, mikä mahdollisti sen, että ne tavoittavat kaikki kohderyhmät. Ne mukailivat myös odotetun informaation periaatetta, koska Venäjä käytti oman kansansa ja venäläisvähemmistön odottamaa retoriikkaa, kuten kansalaistensa suojaaminen rajojen yli, mikä paransi vaikuttamisen tehoa.

Venäjä käytti kaikkia vaikuttamiskeinoja, mutta osoitti, että se kykenee hyödyntämään digitalisaation mahdollisuuksia menetelmien käytössä. Esimerkiksi disinformaation käytössä yhdistel-

tiin sekä valheellisia viestejä, että väärennettyjä viestejä, joissa käytettiin muun muassa Tsetsenian ja Maidan mellakkan kuvia ja videoita viittaamaan Krimin tapahtumiin. Näillä viesteillä saturoitiin sosiaalinen media, jotta kyettiin peittämään todellinen informaatio ja luomaan tehokkaammin informaatiosumua. Disinformaation levittämiseen venäjä otti käyttöön myös meemit, mikä osoittaa, että se kykenee ottamaan joustavasti uusia ilmiöitä osaksi sen sodankäyntiä. Provosointia Venäjä käytti ainoastaan operaation alkuvaiheessa, kun se pyrki saamaan krimiläiset mellakoimaan Ukrainan hallintoa vastaan. Muuten se ilmeisesti vältti sekä kolmansien osapuolten, että Ukrainan provosoimista, jotta tilanne ei eskaloitunut ja se kykenee suorittamaan operaation peitetysti loppuun asti. Tämä osoittaa, että venäjä kykenee käyttämään keinoja tilanteen mukaisesti, jotta se saavuttaa vaikuttamiselle asetetut tavoitteet.

Venäjä käytti informaatiovaikuttamista omaan kansaan, kohdemaan kansalaisiin, asevoimiin, hallintoon ja kolmansiin osapuoliin. Kolmannet osapuolet ja ukrainalaiset se oli jakanut vielä pienempiin segmentteihin, jotta vaikuttaminen voitiin kohdentaa yksilöidymmin. Tällä tavalla vaikutus kohdentui harvemmin tahattomiin kohderyhmiin. Venäjän informaatiovaikuttamiselle keskeisin kohderyhmä oli Ukrainan venäläismielinen vähemmistö. Kohderyhmien osalta tavoitteet olivat yksilöityjä kohderyhmittäin, jonka takia niille välitettiin eri narratiiveja ja käytettiin eri vaikutuskeinoja. Länsimaihin kohdennettu viestintä oli Lasswellin analyysin perusteella argumentaatioltaan useammin teoreettista kuin omaan kansaan sekä krimiläisiin, mikä oli taas useammin ateoreettista sisältäen voimakkaan konnotaation omaavia termejä, kuten fasisti, natsi ja Bandera. Argumentoinnin erot johtunevat siitä, että jälkimmäiset suhtautuivat ennalta suotuisemmin vaikuttamiseen, jonka takia välitetyt viesti hyväksyttiin helpommin. Omalle kansalle operaatio pyrittiin ensisijaisesti oikeuttamaan luomalla kuvaa yhtenäisestä venäläisestä kansasta ja korostamalla, että Ukrainan tilanne on vaarallinen venäläisvähemmistöille, jonka takia Venäjän on suojeltava sitä. Ukrainan kansalaisille kohdennettu vaikuttamisella pyrittiin saamaan kansalaiset liittymään Venäjään ja vastustamaan Ukrainan uutta hallintoa. Ukrainan asevoimia pyrittiin niin ikään saamaan liittymään Venäjään ja samalla pyrittiin kertomaan, että vastarinta on turhaa. Ukrainan hallinnolle pyrittiin viestimään, että Krimi on jo menetetty ja toisaalta Ukrainan vastatoimiin vastattaisiin asevoimien käytöllä. Kolmansille osapuolille pyrittiin välittämään kuvaa Venäjästä, joka ei ole osallinen Krimin tapahtumiin ja syyttämään samalla Länttä Ukrainan tilanteesta.

³⁵⁴ Svetoka (toim.) (2016), s. 24, Lawrence Alexander, *Global Voices: The curious chronology of Russian twitter bots*, 2015 [<https://globalvoices.org/2015/04/27/the-curious-chronology-of-russian-twitter-bots/>] viitattu 26.2.2019 ja Ionatamishvili (2016), s.119 sekä Bērziņš ja muut (2015) s.12 ja Pynnöniemi ja Racz (2016) s.83

Informaatiovaikuttamista kohdennettiin kielen, vaikutuskanavan ja mielipidevaikuttajien avulla. Venäjä käytti venäjänkieltä vaikuttaessaan omaan kansaansa ja venäläismielisiin vähemmistöihin. Vaikuttaessaan kolmansiin osapuoliin se kykeni käyttämään useita eri kieliä kanavasta riippuen, jolloin vaikuttaminen kyettiin kohdentamaan haluttuun väestöön. Venäjä kohdensi informaatiovaikuttamistaan myös vaikutuskanavan valinnalla. Se oli ennen operaation käynnistymistä panostanut englanninkielisiin televisiokanaviin, kuten TV RT ja The Voice of Russia joita se käytti kolmansiin osapuoliin vaikuttamiseen. Venäläisvähemmistöihin taas painopisteisesti vaikutettiin Venäjän valtion hallinnoimilla televisiokanavilla. Venäjä kykeni myös hyödyntämään vaikuttamisessa mielipidevaikuttajia ja heidän seuraajiaan. Venäjä viittasi uutisoinnissaan usein mielipidevaikuttajiin, mikä kohdensi vaikuttamista tämän kannattajiin ja toisaalta samalla paransi vaikuttamisen uskottavuutta samalla.

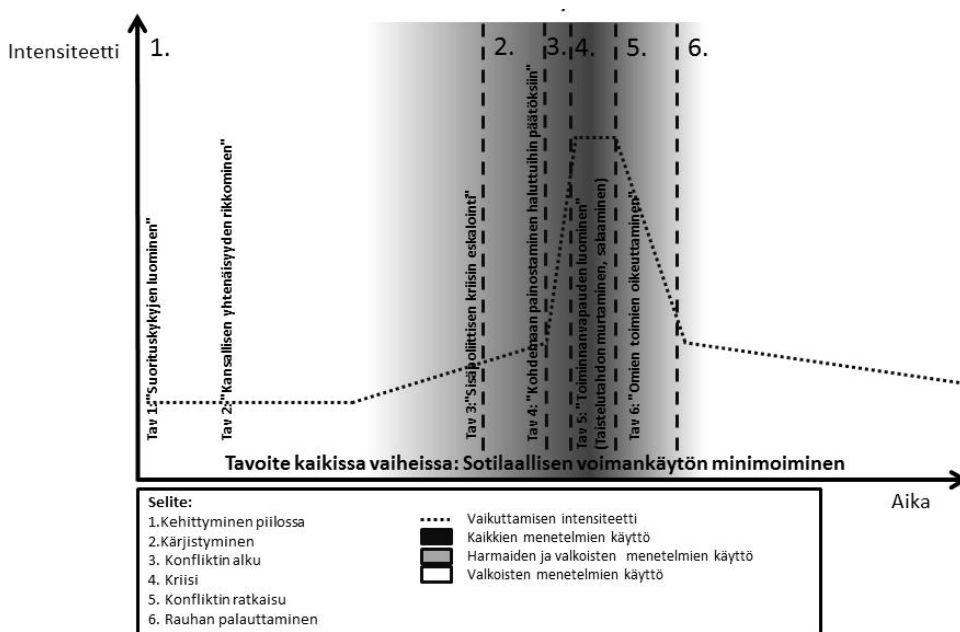
Informaatiovaikuttamista tuettiin informaatioympäristön hallinnalla, johon liittyy informaatioympäristön eristäminen, alueella olevin toimittajien toiminnanedellytysten heikentäminen ja operaatioturvallisuus. Tällä tavalla pyrittiin hallitsemaan informaatiota, jota alueelta pääsi ulos ja toisaalta mitä alueen väestöön kohdennettiin. Informaatioympäristön eristämällä ei siis uskottu pääsevän täydelliseen eristykseen ja portinvartijoiden hallintaan vaan yhdessä operaatioturvallisuuden kanssa tilaan, jossa Venäjä kontrolloi mitä informaatiota alueella on saatavilla ja näin ollen pääsee ulos. Operaatioturvallisuudesta huomionarvoisaa on, että vaikka valtio kielsi joukkojensa läsnäolon Krimillä, se ei aiheuttanut negatiivisia informaatiovaikutuksia joukoissa, kuten viestimistä kotiin. Alueelle ryhmitetyt joukot siis ymmärsivät, että valtio tulee kieltämään heidän läsnäolonsa ja osasivat toimia sen mukaisesti tunnuksettomina kohteliaina Krimin itsepuolustusjoukkoina.

Venäjän informaatiovaikuttaminen oli kokonaisuudessaan proaktiivista, jossa käytettiin tavoitteen ja tilanteen vaativia viestejä, kanavia ja kohdennettiin joustavasti haluttuihin kohderyhmiin. Tällä tavalla kyettiin pitämään informaatiovaikuttamisessa sellainen operaatiotempo, että Ukraina tai kolmansien osapuolten päätöksenteko ei pysynyt mukana, vaan jouduttiin reagoimaan Venäjän vaikuttamisen ja sen aiheuttamien vaikutusten mukaisesti. Operaation aikana todellisuuden ja valheen, sotilaallisen operaation ja demokraattisen prosessin sekä osapuolten erottaminen toisistaan oli julkisella tasolla heikkoa.

6 YHDISTELMÄ JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Venäläisen informaatiovaikuttamisen tyypilliset piirteet

Venäläisen informaatiovaikuttamisen tyypillisiä piirteitä tarkasteltiin vertaamalla, miten informaatiovaikuttamisen teorit toteutuivat Georgian ja Krimin operaatioissa. Samalla arvioitiin operaatioissa ja operaatioihin johtaneita, säännöllisesti vaikuttavia informaatiovaikuttamiseen liittyviä ilmiöitä. Operaatiot tarkasteltiin ensin erillisinä kokonaisuuksina teoriaan vertaamalla. Tämän jälkeen analysoitiin operaatioiden välisiä eroja. Analyysin toteutus on esitelty liitteessä 5. ja tukevan analyysin tulokset liitteissä 2 ja 3. Venäjän informaatiovaikuttaminen on kuvattu kuvassa 10.

Kuva 10: Informaatiovaikuttaminen venäläisessä sodankäynnissä.

Venäjän käyttämät informaatiovaikuttamisen vaiheet sekä Georgian sodassa että Krimin haluttuunotossa mukailivat Gerasimovin uuden generaation sodankäynti mallin vaihteita. Venäjä aloittaa informaatiovaikuttamisen huomattavasti ennen sotilaallisen operaation käynnistämistä. Jotta rauhanaikainen vaikuttaminen on mahdollista, sen tärkein tavoite on luoda kohde alueelle uskottavia vaikuttamiskanavia, sekä informaatioagenteja, että ei-valtiollisia organisaatioita. Informaatioagentit se pyrkii rekrytoimaan alueen kantaväestöstä, jotta niiden uskottavuus vaikuttamisen kanavana on korkeampi kuin Venäjän alueelle asettamalla informaatioagenteilla, joilla ei ole siteitä ja verkostoja kantaväestöön. Rauhanajan vaikuttamista toimeenpannaan myös jatkuvasti valtiojohtoisella medially sekä internetissä toimivilla trolleilla ja boteilla. Rauhanaikana vaikuttaminen toteutetaan valkoisilla menetelmillä, jolloin vaikuttaminen on vaikeasti havaittavaa ja tapahtuu kansallisten sekä kansainvälisten lakien puitteissa. Valkoinen vaikuttaminen luo

taustakohinatason, josta tulevien vaiheiden informaatiovaikuttaminen on haastavampaa havaita, koska vaikuttaminen muuttuu kohteen näkökulmasta tavanomaiseksi rauhanajan viestinnäksi. Valkoista vaikuttamista ei voida estää länsimaissa, joissa sananvapaus on korkealle arvostettu. Se kuitenkin tulee pyrkiä havaitsemaan, sitä tulee pyrkiä sietämään ja sen vaikutuksia hallitsemaan.

Valkoisella vaikuttamisella Venäjä pyrkii ennen operaation alkamista muodostamaan alueen informaatioympäristön operaationsa kannalta suotuisaksi, jotta sen tarvitsee käyttää mahdollisimman vähän tai ei ollenkaan sotilaallista voimaa tavoitteidensa saavuttamiseksi. Tavoite saavutetaan muodostamalla alueelle haavoittuva populaatio tai käyttämällä hyväksi jo olemassa olevaa. Tärkein tavoite on tässä vaiheessa luoda ristiriitoja haavoittuvan populaation ja kohde-maan hallinnon välille, eli rikkoa kansallinen yhtenäisyys. Haavoittuva populaatio pyritään saamaan omaa informaatiovaikuttamista tukevaksi kanavaksi, joka toimii Venäjän haluamalla tavalla ja toistaa maan haluamaa narratiivia. Haavoittuva populaatio oli sekä Georgiassa että Krimillä venäläisvähemmistö, mutta se voisi olla esimerkiksi muu kielellinen vähemmistö tai ääri-liike, joka on määrällisesti riittävän suuri ja alueellisesti erillään muusta valtiosta. On siis vaikeaa saavuttaa informaatiovaikuttamisen tavoitteita sellaiseen valtioon jossa kansallinen yhtenäisyys on korkealla tasolla. Kuitenkin, vaikka rauhanaikainen vaikuttaminen on sekä Krimillä että Georgiassa johtanut sotilaallisen operaation käynnistymiseen, ei sitä voi sellaisenaan käyttää indikaattorina. Tärkeämpää on arvioni mukaan arvioida operaation toteuttamisen kannalta suotuisat olosuhteet, jotka mahdollistavat operaation käynnistämisen vaikutuksen seurauksena tai ilman sitä.

Seuraavassa vaiheessa venäjän tärkein tavoite on sisäpoliittisen kriisin eskaloiminen. Sisäpoliittinen kriisi pyritään luomaan disruptiivisella vastakkainasettelua korostavalla informaatiovaikuttamisella yhdessä muiden ei-kineettisten hybridivaikuttamismenetelmien kanssa. Venäjä pyrkii käyttämään vastakkainasettelussa haavoittuvaa populaatiota hyväkseen. Sisäpoliittisen kriisin avulla se kykenee joko pääsemään tavoitteisiinsa ilman sotilaallista operaatiota, peittämään sotilaallisen operaation tai oikeuttamaan sotilaallisen operaation. Operaation kahden ensimmäisen vaiheen onnistunut toteutuminen määrittävät muuta operaatiota ja sen luonnetta. Jos ne epäonnistuvat, on sotilaallista voimaa käytettävä huomattavasti enemmän kuin onnistuessaan, jolloin salassa operointi ei ole mahdollista. Tästä syystä niiden toteuttamiseen käytetään mahdollisimman paljon aikaa.

Sisäpoliittisesta kriisistä alkaen Venäjä pyrkii luomaan informaatiovaikuttamisella informaatioympäristöön informaatiosumua, jolla alueen tapahtumat kyetään peittämään ja oma osallisuus kieltämään. Informaatiosumua luodaan tuottamalla oikeiden toimien näkökulmasta toissijaista informaatiota, joka joko vie kohderyhmien huomion, tai estää tarkan tilannekuvan muodostamisen kilpailevien todellisuuksien joukosta. Se voi siis olla harhauttavaa tai salaavaa. Tässä vaiheessa korostuvat sekä harmaat että valkoiset vaikuttamismenetelmät. Informaatiosumun luomisesta alkaen informaatiovaikuttamisen intensiteetti kasvaa voimakkaasti. Venäjä on myös molemmissa operaatioissa pyrkinyt refleksiivisen kontrollin keinoin, kriisin eskaloituessa painostamaan kohdemaata tekemään strategisen, kohteen kannalta epäedullisen päätöksen, joka määrittelee tulevien vaiheiden toteuttamista ja informaatiovaikuttamista.

Sotilaallisen operaation aikaisessa vaikuttamisessa Venäjällä on tapahtunut filosofinen muutos. Georgian sodassa pyrittiin eristämään operaatioalue erilliseksi informaatioympäristöksi, josta ainoa ulospääsevä informaatio on Venäjän portinvartijoiden hallitsemaa. Venäjä pyrki kilpailemaan Georgian kanssa kansainvälisen median kehystämisestä. Tämä lähestymistapa toimi vain rajallisen ajan, johtuen kanavista, joita Venäjän portinvartijat eivät digitalisoituneessa informaatioympäristössä kyenneet kansainvälisesti hallitsemaan. Krimillä Venäjä eristi informaatioympäristön, joten voidaan todeta, että informaatioympäristön eristäminen on siis kuitenkin keskeisessä osassa operaation toteuttamista merkityksen alenemisesta huolimatta. Sen sijaan, että se olisi kilpaillut median kehystämisestä, se pyrki kiistämään kansainvälisten portinvartijoiden merkityksen tuottamalla massamaisesti informaatiota (informaatiosumu) alueelta. Sotilaallisen operaation aikainen informaatiovaikuttaminen on intensiivisintä kaikissa käytettävissä olevissa kanavissa, joka näkyi sekä Lasswellin analyysissä (liite 2 ja 3) että Flyktmanin diskurssianalyyseissä (liite 7).

Molempien operaatioiden tärkeimmät tavoitteet olivat samat. Sotilaallinen operaatio pyritään kieltämään ja vastustajan taistelutahto murtamaan. Tärkeimpänä tavoitteena on omien asevoimien toiminnanvapaus alueella. Käytetyt keinot ovat operaation aikana sekä valkoisia, harmaita että mustia. Mustat keinot pyritään naamioimaan kohteen näkökulmasta harmaiksi, jotta vaikuttamisen tunnistaminen ja osoittaminen olisi haastavaa. Näin todellisuudenkuva pyritään hämärtämään. Sotilaallisen operaation jälkeen informaatiovaikuttamisessa ylläpidetään samoja narratiiveja, mutta niiden intensiteettiä lasketaan, kun tilanne kyetään vakauttamaan.

Georgian ja krimin operaatioissa suurin eroavaisuus oli tavoitteiden saavuttamisessa. Georgiasa Venäjä ei saavuttanut täysin mitään informaatiovaikuttamiselle asetettuja tavoitteita. Krimillä

se taas saavutti kaikki tavoitteet vähintään rajoitetusti. Molemmissa operaatioissa kaikki eri informaatiovaikuttamisen keinot kuten painostaminen ja disinformaatio ja niitä tehostavat strategiat kuten toisto ja tunteisiin vetoaminen ilmenivät. Tavoitteisiin pääsemisessä suurin ero on siinä, että sekä keinot että strategiat ovat muuttuneet hienostuneemmiksi teknologian ja sota-aidon kehityksen myötä. Esimerkiksi toisto on muuttunut frekvenssiltään niin tiheäksi kanavien määrästä ja toimijoista johtuen, että voidaan puhua saturoinnista.

Venäjän informaatiovaikuttaminen perustuu narratiiveihin, joilla eri sodankäynnin tasot ja vaikuttamisen kanavat yhdistetään yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Narratiivit muodostuvat operaation tavoitteiden ja kohteen mukaan räätälöidysti. Narratiivit sisältävät tavoitteen ja kohteen, jotka määrittävät tavoitteen pääsemiseen käytettävät vaikuttamiskeinot. Venäjän informaatiovaikuttaminen on narratiivien osalta joustavaa. Se kykenee kaikissa operaation vaiheissa ottamaan joustavasti käyttöön tapahtumien mukaisia narratiiveja, jos ne tukevat sen tavoitteita. Narratiiveja se välittää aineiston perusteella puheilla, tekstillä, kuvilla, videoilla, fyysisellä toiminnalla, mielipidemittauksilla, haastatteluilla ja äänestyksillä. Kaikkien näiden sisältöä voidaan käyttää vaiheen ja tavoitteiden mukaisesti, joko valkoiseen, harmaaseen tai mustaan vaikuttamiseen.

Georgiassa kaikkia sodankäynnin tasoja ei kyetty synkronoimaan yhtenäiseksi narratiiviksi, mutta Krimillä kaikki tasot välittivät samaa narratiivia. Georgiassa taisteluteknisen tason toimijat oli osittain varusmiehiin perustunut joukko, jonka heikko operaatioturvallisuus oli ristiriidassa muiden tasojen muodostaman narratiivin kanssa ja heikensi informaatiovaikuttamisen vaikutuksia. Myös toimittajien ja valtiollisen narratiivin yhtenäisyydessä oli puutteita. Krimillä taisteluteknisen tason toimijat olivat hyvin koulutettuja ja kurinalaisia erikoisjoukkoja, jotka kykenivät operoimaan valitun narratiivin mukaisesti, niin, että Venäjän kannalta epäsuotuisia informaatiovaikutuksia ei päässyt syntymään. Toimittajat kykenivät myös toimimaan yhtenevästi muiden tasojen kanssa, joka osoittaa, että Venäjä kykenee kaiken aikaa kontrolloimaan kansallista mediaansa paremmin. Erikoisjoukkojen ja varusmiesten suorituskykyä ei voida suoraan verrata toisiinsa, minkä takia liian pitkälle vietyjä johtopäätöksiä ei eri tasojen synkronoisesta voida vetää koskemaan kaikkia joukkotyyppisiä. Kuitenkin asevoimien rakenne on muuttunut ammattimaisemmaksi myös alemmilla tasoilla, joten oletettavaa on, että ne kyetään synkronoimaan joka tapauksessa tehokkaammin kuin Georgiassa. Synkronointi kuitenkin vaatii keskitetyn johdon, jonka alla kaikki sotilaalliset ja ei-sotilaalliset toimijat sodankäynnin tasosta riippumatta toimivat. Koska toimijat ovat poikkihallinnollisia, tulee keskitetyllä johdolla olla riittävät

toimivaltuudet, joka viittaisi siihen, että informaatiovaikuttaminen on suoraan Kremlin johdossa.

Vaikutuskanavien määrä on kasvanut Georgian ja Krimin operaatioiden välillä. Aineiston mukaan se käyttää julkispoliittisia kanavia, perinteistä ja digitaalista mediaa, digitaalisen median kommenttikenttiä, sosiaalista mediaa (ml. blogit), mielipidevaikuttajia (ml. järjestöt), sotilaallista toimintaa, lentolehtisiä ja julisteita ja haastattelutilanteisiin asetettuja näyttelijöitä. Eri kanavat tukevat toisiaan sekä narratiivien rakentamisessa että informaation sumun muodostamisessa, jossa Venäjä pyrkii ketjuttamaan eri vaikuttamiskanavia, jolloin primäärilähteelle pääseminen on haastavaa. Tämä vaikeuttaa etenkin disinformatiivisen vaikuttamisen tunnistamista varsinkin jos ketjuttamisessa käytetään useita kieliä.

Informaatiovaikuttamisen kohdentamisessa näkyy selvänä sotataidollisena kehityksenä Krimin ja Georgian välillä. Georgian sodassa vaikuttaminen toteutettiin massamaisesti. Yhdellä kanavalla välitetyllä viestillä vaikutettiin kaikkiin kohderyhmiin samanaikaisesti ja kohdentaminen tapahtui sisällön perustella. Krimillä vaikuttamisen toteutettiin edelleen massamaisesti, mutta kohteet kyettiin jakamaan pienempiin segmentteihin, jolle vaikuttaminen kohdennettiin sekä sisällöllisesti, että kanavien osalta yksilöidymmin, jolloin vaikuttaminen ei kohdennu tahattomiin kohderyhmiin, kuten massamaisessa ja heikosti kohdennetussa vaikuttamisessa. Kun informaatiovaikuttamista kohdennettiin venäläismielisiin vähemmistöihin, käytettiin kohderyhmän näkökulmasta tärkeintä informaation hankkimiskanavaa vaikuttamiseen, eli venäjänkielistä mediaa. Vaikuttaessa viestiin positiivisesti suhtautuvaan kohderyhmään, kuten venäläismieliseen vähemmistöön on vaikuttaminen ateoreettista. Kun vaikutusta kohdennettiin esimerkiksi kolmanniin osapuoliin, korostui digitaalisten kanavien käyttäminen, koska se on kohderyhmien kattavammin käyttämä informaation hankkimiskanava. Vaikutettaessa negatiivisella ennakkokäsityksellä viestiin suhtautuvaan kohderyhmään, kuten länsimaiden väestöön on vaikuttaminen teoreettisempaa. Venäjä kykenee siis käyttämään informaatiovaikuttamista kohderyhmän ja tavoitteen mukaisesti räätälöidysti ja kohdentamaan vaikuttamisen eri kohderyhmille mahdollisimman yksilöllisesti. Tämä todentaa sitä, että informaatiovaikuttamista tukee erillinen analyysi- ja tiedustelukomponentti. Tulevaisuudessa tämä kehitystrendi vahvistunee ja vaikuttaminen tullaan tekemään yhä yksilöidymmin ja kohdentamaan yhä pienempiin ihmissegmentteihin, kuten yhdysvaltain presidentin vaaleissa oli jo nähtävillä, jossa vaikuttaminen kyettiin mikrokoh-

dentamaan erittäin pieniin kohderyhmiin yksilöidysti ja massamaisesti.³⁵⁵ Tämänkaltaisen kohderyhmien mukaan sisällöllisesti yksilöity vaikuttaminen vaatii kohderyhmien tarkkaa analysointia ja profilointia, jotta on olemassa oleva arvio siitä, mitä tietoa millekin kohderyhmälle tulee välittää halutun vaikutuksen saamiseksi. Massadatan käsittelyn ja tekoälyn kehittyminen ja esimerkiksi sosiaalisen median käyttäytymisen perusteella mahdollistavat profiloinnin ja kohderyhmiin jakamisen automatisoidusti, joka tehostaa ja nopeuttaa vaikuttamista.

Venäjä pyrkii sotilaallisessa operaatiossaan tukemaan informaatiovaikuttamista eristämällä informaatioympäristön ja ottamaan haltuunsa kohde alueen informaatio infrastruktuurin keskeisiä toimipisteitä. Tällä tavalla se pyrkii yhdessä muun sotilaallisen eristämisen kanssa kontrolloimaan mitä tietoa toiminta-alueelta pääsee ulos. Eristämisen merkitys on kuitenkin alentunut, johtuen viestintäkanavien lisääntymisestä, mikä Venäjällä on havaittu, minkä takia operaatioturvallisuuden merkitys korostuu, jotta eristämisen läpi päässyt tieto on sen kontrolloimaa ja toisaalta peittämään informaatiota luomalla informaatiosumua.

Venäjä on pyrkinyt ja pyrkii yhä vahvempaan informaatioympäristön sisäiseen kontrolliin. Se pyrkii vahventamaan kansallista yhtenäisyyttä, jotta sen oma kansa suhtautuu positiivisemmin sen informaatiovaikuttamiseen ja on toisaalta haastavampi kohde ulkopuoliselle vaikuttamiselle. Samalla se pyrkii saamaan median yhä vahvempaan valtion kontrolliin ja mahdolliset mielipidevaikuttajat ja informaation välittämiseen käytetyt kanavat, mukaan luettuna ulkomaiset sosiaalisen median palvelut valtion valvontaan. Se myös kehittää lainsäädäntöään siihen suuntaan, että sillä on mahdollisuus yhä enenevässä määrin puuttua valtion näkökulmasta haitallisen informaation levittämiseen. Tällä tavalla sen ei tarvitse kilpailla agendan kehystämisestä, vaan se pystyy itse toimimaan portinvartija ja agenda setting rooleissa ja lainsäädännön puitteissa estää muiden portinvartijoiden toiminta ja haitallisen informaation leviäminen. Tällä hetkellä venäläisillä on mahdollisuus päästä läntiseen mediaan, jolloin vastavaikuttaminen on mahdollista. Kuitenkin Venäjällä on myös ajatus mahdollisesta täydellisestä kuplautumisesta, jossa RUnet kytetään irti muusta verkkoinfrastruktuurista, jolloin sen informaatioympäristö on eristynyt³⁵⁶.

Informaatiovaikuttamisella on Venäjällä pitkät perinteet, mutta sen merkitys kasvaa, jonka takia toimijoiden määrä, sotataito ja suorituskyvyt kehittyvät kaiken aikaa. Varsinkin teknologian nopea kehitys estää informaatiovaikuttamisen täysin tarkan kuvaamisen tulevissa operaatioissa.

³⁵⁵ Lewis Paul ja Hilder Paul, The Guardian: *Leaked: Cambridge Analytica's blueprint for Trump victory*, 2018 [<https://www.theguardian.com/uk-news/2018/mar/23/leaked-cambridge-analyticas-blueprint-for-trump-victory>] viitattu 17.3.2019

Samanlainen teknologiaoikka on tapahtunut myös Georgian ja Krimin välillä, mikä on mahdollistanut Krimillä täysin uudenlaisten vaikutuskanavien ja tekniikoiden käytön suhteessa Georgian sotaan. Venäjä pyrkiikin kehittämään jatkuvasti uusia suorituskykyjä informaatiovaikuttamiseen, jota esimerkiksi trollien, bottien ja RT TV:n käyttö vaikuttaminen osoittavat. Venäjän informaatiovaikuttamiseen osallistuvien toimijoiden määrä on myös kasvanut voimakkaasti, jota esimerkiksi useiden ei-valtiollisten organisaatioiden perustaminen ja toimittajien määrällisesti suuret palkitsemiset Krimin jälkeen osoittavat suhteessa Georgiaan. Tästä näkökulmasta on tärkeää seurata teknologian, poliittisen viestinnän, markkinoinnin ja internetissä tapahtuvan viestinnän kehitystä, jotta uudet vaikutusmuodot kyetään tunnistamaan mahdollisimman nopeasti. Krimiltä ja Georgiasta ei esimerkiksi ole havaintoja pikaviestipalveluissa tapahtuvasta informaatiovaikuttamisesta, kuitenkin markkinoinnissa käytetään asiakaspalvelubotteja esimerkiksi Facebookin Messengerissä, joilla pyritään vaikuttamaan kohdeyleisön ostokäyttäytymiseen. Toinen mahdollisuus on deepfake-videoiden³⁵⁷ käyttö, jolla todellisuudenkuvaa väärennetään kuvien lisäksi väärennetyillä videoilla. Tämä vaikeuttaisi informaatiovaikuttamisen havaitsemista entisestään. Tulevissa sodissa tai sotaa alemman asteisissa konflikteissa nämä esimerkit voivat olla keskeisiä vaikuttamiskanavia ja muotoja.

Venäjä käytti informaatiovaikuttamista osana Krimin ja Georgian sotilasoperaatioitaan. Operaatioissa informaatiovaikuttamisen tavoitteet olivat yhteneviä ja niiden painospisteet muodostuivat operaatioiden vaiheiden mukaisesti. Venäjä käytti informaatiovaikuttamiseen sotilaallisia ja ei-sotilaallisia suorituskykyjä synkronoidusti. Ei-sotilaallisten suorituskykyjen merkitys oli korkein ennen varsinaisen sotilaallisen operaation käynnistymistä. Venäjä ei kummassakaan operaatiossa kyennyt täysin välttämään sotilaallisen voiman käyttöä vaan sen oli pakko ryhmitellä alueelle joukkojaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Operaatioiden välillä on nähtävä selvää sotataidollista kehitystä, joka selittyy sekä teknologian kehittymisestä johtuvista uusista mahdollisuuksista että Georgian sodan havainnoista ja asevoimien reformista.

6.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen luotettavuutta pyrittiin parantamaan kuvaamalla tutkittava ilmiö riittävän tarkasti ja luomalla selvä tunnusmerkistö, mikä erottaa sen lähikäsitteistä. Tutkimuksen eri osat tukivat toisiaan, koska käsitetutkimuksen perusteella rakennettiin tiivis yleinen teoria, jota tarkennettiin koskemaan venäjän yleispiirteitä. Tapaustutkimuksissa tarkasteltiin tunnusmerkistön mukaista

³⁵⁶ Kukkola Juha, Ristolainen Mari, Nikkarila Juha-Pekka Toim.: *GAME PLAYER Facing the structural transformation of cyberspace*, Puolustusvoimien tutkimuslaitos julkaisu 11, Riihimäki, Suomi, 2019 s.5-6

³⁵⁷ Bloomberg, Youtube: *It's Getting Harder to Spot a Deep Fake Video*
[<https://www.youtube.com/watch?v=gLoI9hAX9dw>] viitattu 1.4.2019

ilmiötä osana sotilaallista operaatiota, jonka havaintoja verrattiin sekä teoriaan, että tapauksia toisiinsa. Lasswellin analyysi soveltuu tutkijan kokemusten perusteella paremmin diskurssianalyysiin, jossa tutkitaan suoraan esimerkiksi mediassa esillä ollutta viestintää eli raakadataa. Tällä tavalla käytettynä se auttaa jäsentelemään aineistossa esille tullutta informaatiovaikuttamista, mutta sen luotettavuus on alempi kuin diskurssianalyysissä. Tästä syystä Lasswellin analyysimallia käytettiinkin ainoastaan tukemaan vertailevaa tapaustutkimusta ja täydentämään aineistoa Georgian sodan narratiivien osalta. Tutkimusaineisto pyrittiin kasvattamaan mahdollisimman suureksi, jotta ilmiötä kyettäisiin tarkastelemaan mahdollisimman laajasti ja eri näkökulmista. Kattava ja puolueeton aineisto onkin vaatimus yleistyksen pyrkivän tutkimuksen toteuttamiselle. Koska tutkimuksessa on käytetty kattavasti korkeatasoisia lähteitä ja niiden käytettävyys ja luotettavuus on arvioitu (liite 6), tutkimusta voidaan pitää aineiston osalta luotettavana. Venäjänkielen heikko osaaminen kuitenkin rajoitti aineistoa, jonka takia tutkija joutui tyytymään jo analysoituun tietoon ja kääntämistukeen.

Tutkimuksen yleistettävyyttä rajoittavat kuitenkin useat tekijät. Tutkimus perustuu julkiseen aineistoon, joka kuvaa ilmiötä vain yleisellä tasolla, eivätkä esimerkiksi tiedustelupalvelujen tuottamat tiedot olleet käytettävissä. Tästä syystä induktiiviseen päättelyn merkitys on suuri ja korostaa tutkijan ajattelua sekä maailmankuvaa. Tutkimus perustuu kahteen tapaustutkimukseen, mutta kuten johtopäätöksissä on kuvattu, ei nopeasti kehittyvää sodankäynnin ilmiötä voida täysin yleistää. Operaatioidenvälillä on myös eroja sekä informaatiovaikuttamisen kohdevaltioiden, että operaatiotaidollisen ajattelun osalta. Tutkimusta rajoittaa myös sen laajuus, tarkasteltavan ilmiön laajuudesta johtuen tarkastelussa ei ollut mahdollista syvälliseen tarkasteluun, esimerkiksi kyberturvallisuustoimintaympäristössä toteutetun vaikuttamisen osalta. Tutkimuksessa toisaalta pyrittiin yleistämään Venäjän sodankäyntitapaa, jonka takia se ei olisi ollut edes tarkoituksenmukaista.

6.3 Jatkotutkimustarpeet

Aihealueen tai tutkittavien operaatioiden tutkimusta tulee jatkaa sekä ajallisesti uudempiin operaatioihin, alemmantason, että ylemmän tason ilmiöihin, jotta akateeminen ymmärrys aiheeseen kasvaa. Tätä tutkimusta tulee jatkaa Itä-Ukrainan sotaan, jotta mahdollisia muutoksia operaatiotaidossa ja informaatiovaikuttamisen ”taistelutekniikassa” kyetään havainnoimaan. Tällä tavalla saavutetaan tutkimuksellista jatkuvuutta. Tutkimuksessa teoriassa nousi myös esille, ettei informaatiovaikuttaminen aina johda sotilaalliseen operaatioon. Tästä syystä rauhanajan vaikuttamista, joka ei johda sotilaalliseen operaatioon tulee tutkia ja verrata tähän tutkimukseen, jotta voidaan havainnoida tarkemmin sotilaallisen voimankäyttöön johtaneita syitä ja operatiivisia

vaatimuksia. Aihealuetta voi myös laajentaa hybridisodankäynnin tai informaatio- ja viestintätoiminnan viitekehyksiin, joita tämä tutkimus tukee informaatiovaikuttamisen osalta. Vastaavasti tätä tutkimusta tulee tarkentaa alemman tason ilmiöiden näkökulmasta, jotta päästään syvemmälle tutkittaviin ilmiöihin. Tämänkaltaisia ovat esimerkiksi strateginen kommunikaatio tai informaatiovaikuttaminen kyberturvallisuustoimintaympäristössä. Informaatiovaikuttamisen teoriaa on myös mahdollista kehittää poikkitieteellisesti, esimerkiksi psykologian, sosiaalipsykologian tai viestinnän tutkimuksilla. Tutkimuksessa myös viitattiin operaatioturvallisuuteen ja kybervaikuttamiseen informaatiovaikuttamista tukevinä elementteinä. Laajuudeltaan näistä näkökulmista toteutetut tutkimukset voisi toteuttaa myös täysin itsenäisesti ja niiden toteuttaminen näiden ilmiöiden näkökulmasta syventäisi tätä tutkimusta edelleen, tuoden uutta tietoa venäläisestä sodankäyntitavasta. Kotimaisia näkökulmia, joita tulee tutkia, ovat Suomi informaatiovaikuttamisen kohteena ja miten Suomen tulisi organisoida omat informaatiovaikuttamisen suorituskyvyt. Tämä tutkimus tukee näitä aiheita ja niiden avulla voimme kehittää omaa järjestelmäämme tarkoituksenmukaisempaan suuntaan.

LÄHTEET

1 JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

1.1 Puolustusvoimien asiakirjat

Puolustusvoimat: *Informaatiovaikutusten hallinnan konsepti (luonnos)*, Käyttö rajoitettu, Pääesikunta, Suomi, 2017

Pääesikunta: *Kenttäohjesääntö – informaatio-operaatiot STIV*, Puolustusvoimat, Suomi

Pääesikunta: *Kenttäohjesääntö – yleinen osa*, Puolustusvoimat, Suomi, 2014

1.2 Muut julkaisemattomat lähteet

Campbridge dictionary, "*Propaganda*",
[<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/propaganda>] viitattu, 18.8.2018

de Guise Preston, Unsane, 2013 [<http://unsane.info/what-the-dikw/>], viitattu 14.3.2018

Deutsche Welle, [<https://www.dw.com/en/about-dw/profile/s-30688>] viitattu 21.2.2019)

Kielitoimiston sanakirja, "*Vaikuttaa*",
[<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80>] Viitattu 26.3.2019

Mantila Markku: *Informaatiovaikuttaminen –tuttu juttu vai uusi harmi?*, Valtioneuvoston kanslia, 2017
[https://www.defmin.fi/files/3801/Markku_Mantila_Informaatiovaikuttaminen_mts_010617.pdf] viitattu 25.2.2019

Meriam-Webster dictionary, "*Propaganda*", [<https://www.merriam-webster.com/dictionary/propaganda>] viitattu, 18.8.2018

Shuskov ja Sergeev: Концептуальные основы информационной безопасности Российской Федерации // Актуальные вопросы научной и научно-педагогической деятельности молодых ученых: сборник научных трудов III Всероссийской заочной научно-практической конференции (23.11.2015 – 30.12.2015 г., Москва) / под общ. ред. Е.А. Певцовой; редколл.: Е.А. Куренкова и др. – М.: ИИУ МГОУ, 2016. – С. 69 – 76. (Conceptual foundations of information security of the Russian Federation), käänttänyt Martti J Kari

Internet world stats, [<https://www.internetworldstats.com/europa.htm#fi>], viitattu 21.2.2019

Jarmo Lindberg, Twitter, [<https://twitter.com/charleslindberg?lang=fi>] viitattu 12.12.2017

Roskomnadzor [<https://eng.rkn.gov.ru/about/>] viitattu 1.3.2019

Sosiaalisen median kartta, [<https://www.ovrdrv.com/social-media-map/>], viitattu 11.3.2018

Suomisanakirja, "*Propaganda*", [<https://www.suomisanakirja.fi/propaganda>] viitattu 18.8.2018

Tieteen termipankki, ”Propaganda”

[<http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:propaganda>] viitattu 18.8.2018

Wikipedia, *Advertising* [<https://en.wikipedia.org/wiki/Advertising>] Viitattu 10.3.2017

Wikipedia, *Budapest Memorandum on Security Assurances*

[https://en.wikipedia.org/wiki/Budapest_Memorandum_on_Security_Assurances] viitattu 4.3.2019

2 JULKAISTUT LÄHTEET

2.1 Tutkimukset ja opinnäytteet

Barker, Daniel, Fermaint, Kenneth, Neff, Matthew, *The Russo-Georgia War of 2008: Information Operations Case Study Analysis*, INTL 643-Information Operations, 2013, s. 14, [https://www.academia.edu/11903525/-The_RussiaGeorgia_War_of_2008_Information_Operations_Case_Study_Analysis] viitattu 3.2.2019

Bērziņš, Jānis: *Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defence Policy*, National Defence Academy of Latvia, Center for Security and Strategic Research of Latvia, Latvia, 2014

Blandy C.W, *Provocation, Deception, Entrapment, The Russo-Georgian five day war*, Advanced Research and Assessment Group Caucasus Series 09/01, Defence Academy of the UK Block D, JSCSC, Shrivenham, Iso-Britannia, 2009

Cohen Ariel & Hamilton Robert E: *The Russian military and the Georgia war: Lessons and implications*, The Strategic Studies Institute (SSI), U.S. Army War College, Yhdysvallat, 2011

Connell Mary Ellen ja Evans Ryan: *Russia's "Ambiguous Warfare" and Implications for the U.S. Marine Corps*, CNA analysis and solutions, Washington Boulevard, Arlington, Yhdysvallat, 2015

Cornell Svante E., Popjanevski Johanna ja Nilsson Niklas: *Russia's War in Georgia: Causes and Implications for Georgia and the World*, Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, Johns Hopkins University-SAIS, Washington, D.C., Yhdysvallat, 2008

Darczewska Jolanta, *The anatomy of Russian information warfare the Crimean operation, a case study*, Centre for Eastern Studies, Puola, 2014

Donovan George T.: *Russian operational art in the Russo-Georgian war of 2008*, U.S Army War College, Carlisle Barracks, Pennsylvania, Yhdysvallat, 2009

Dugas Mari Elisa: *Between Georgia And Crimea: The Social Dimensions Of War For The Russian Military*, Wellesley College Digital Scholarship and Archive Honors Thesis Collection, Yhdysvallat, 2016

Eastman Klepper: *The Influence of regional conflicts and military reform on the 2010 and 2014 military re-form on the 2010 and 2014 military doctrines of the Russian federation: An*

analysis of the development and current force posture of the Russian conventional ground forces, University of Illinois, 2015

Flyktman Jouni, *Informaatiosodankäynnin merkitys - käsitetutkimus, doktriinitutkimus sekä tapaustutkimus Krimin ja Syyrian operaatioista*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Diplomityö, Helsinki, 2017

Francois Renaud, *Georgia: Assessment of disastrous military adventure*, ESISC - European Strategic Intelligence and Security Center, Belgia 2008

Franke Ulrik: *War by non-military means - Understanding Russian information warfare*, FOI, Ruotsi, 2015

Granholm Niklas, Malminen Johannes ja Persson Gudrun: *A Rude Awakening Ramifications of Russian Aggression Towards Ukraine*, FOI, Swedish Defence Research Agency, Tukholma, Ruotsi, 2014

International Republican Institute: *Georgian National Study September 23 – October 1, 2008*, Baltic Surveys Ltd, The Institute of Polling And Marketing, 2008
[\[http://www.iri.org/sites/default/files/2008%20November%2021%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20September%2023-October%201,%202008%281%29.pdf\]](http://www.iri.org/sites/default/files/2008%20November%2021%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20September%2023-October%201,%202008%281%29.pdf) viitattu 3.4.2019

Kofman Michael, Migacheva Katya, Nichiporuk Brian, Radin Andrew, Tkacheva Olesya ja Oberholtzer Jenny: *Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine*, RAND Corporation, Yhdysvallat, 2017

Kesseli Pasi (toim.): *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, Suomi, 2016

Nupponen Matti: *Harhauttaminen Venäjän sotilasoperaatioissa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Pro gradu -tutkielma, Helsinki, 2017

Pynnöniemi Katri ja Rácz András: *Fog of Falsehood Russian Strategy of Deception and the Conflict in Ukraine*, Ulkopoliittinen instituutti (FIIA), FIIA report 45, Helsinki, Suomi, 2016

Heickerö, Roland: *Emerging Cyber Threats and Russian Views on Information Warfare and Information Operations*, FOI, Swedish Defence Research Agency, Stockholm, 2010, ss. 18–22.

Renz Bettina ja Smith Hanna, *Russia and hybrid warfare going beyond the label*, Aleksanteri Papers, Aleksanteri Institute, University of Helsinki, Finland, 2016

Sazonov Vladimir ja muut, *Russian information campaign against the Ukrainian state and defence forces*, NATO Strategic Communications Centre of Excellence, Estonian National Defence College, Viro, 2016

Bērziņš Jānis, Jaeski Aivar, Laity Mark, Maliukevicius Nerijus, Navys Aurimas, Osborne Gerry, Pszczel Robert and Tatham Stephen: *Analysis of Russia's information campaign against Ukraine- Examining non-military aspects of the crisis in Ukraine from strategic communication perspectives*, NATO StratCom Centre of Excellence, Riika, Latvia, 2015'

Puolustusministeriö, useita kirjoittajia: *Voiman Venäjä*, Helsinki, Suomi, 2018

Tähtinen Janne: *Georgian sodan tarkastelu strategisen iskun toteutusperiaatteiden ja torjunnan näkökulmasta*, Diplomityö, MPKK, Helsinki, 2013

Amnesty international, *Civillians in the line of fire the Georgia-Russia conflict*, Amnesty International Publications, International Secretariat Peter Benenson House, Lontoo, Iso-Britannia, 2008

Kavanterä Inkeri, *How to win the information war? Case: Russian-Georgian war 2008 "The first victim of war is the truth"*, Academia, 2011, [https://www.academia.edu/29098398/How_to_win_the_information_war_Case_Russian-Georgian_war_2008] viitattu 10.3.2018

Iasiello Emilio J.: *Russia's Improved Information Operations: From Georgia to Crimea*, Innovations in Warfare & Strategy, The Strategic Studies Institute (SSI), U.S. Army War College, Yhdysvallat, 2017

Tsauro Muhammad Ahalla: *Media and Public Opinion's Influence in Russia Military Operation on Russia-Georgia War 2008*, Bachelor of International Relations, Faculty of Social and Political Sciences, Universitas Airlangga, Indonesia, 2008

2.2 Kirjallisuus

Berger, Heidi: *Venäjän informaatio-psykologinen sodankäyntitapa terrorismintorjunnassa ja viiden päivän sodassa*. Edita Prima Oy. Suomi, 2010.

Berger, P. L. & Luckmann, T.: *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*, Gaudeamus Helsinki University Press, (1994)

Eder Mari K.: *Leading the Narrative – The Case for Strategic Communication*, Naval Institute Press, Yhdysvallat, 2011

Fairclough Norman, *Miten media puhuu*, Vastapaino, Tampere, 1997

Fawn Rick: *Georgia: Revolution and War*, Routledge, Taylor & Francis group, New York, Yhdysvallat, 2014

Fiske John: *Introduction to communication studies*, Routledge, Iso-Britannia, 2002

Floridi Luciano, *The Philosophy of Information*, Oxford University Press, Iso-Britannia, 2011

Giles Keir: *Handbook of Russian Information Warfare*, NATO Defense College, Rooma, 2015

Godwin James B. III, Kulpin Andrey, Rauscher Karl Frederick ja Yaschenko Valery (2014), *Russia-U.S. Bilateral on Cybersecurity: Critical Terminology Foundations 2*, East-West Institute, policy report 2/2014, New York, Usa, 2014

Hoskins, A. & O'Loughlin, B.: *War and Media: The emergence of diffused war*, Cambridge, Iso-Britannia, 2010

Huttunen Mika ja Metteri Jussi (toim): *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*. Taktiikan laitos, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki, 2008

- Jowett Garth S., O'Donnell Victoria J.: *Propaganda & Persuasion*, SAGE Publications, Iso-Britannia, 2012
- Kananen, Jorma: *Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet*, Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylän yliopistopaino, Suomi. 2008
- Kukkola Juha, Ristolainen Mari, Nikkarila Juha-Pekka Toim.: *Game player Facing the structural transformation of cyberspace*, Puolustusvoimien tutkimuslaitos julkaisuja 11, Riihimäki, Suomi, 2019 s.5-6
- McQuail Denis ja Windahl Sven: *Communication models for the study of mass communications*, Routledge, Iso-Britannia, 1993
- Shoemaker Pamela J. ja Vos Tim P.: *Gatekeeping theory*, Routledge, Taylor & Francis, New York, Yhdysvallat, 2009
- Simola Petteri, *Psykologinen Vaikuttaminen*, julkaisussa Jukka Leskinen (toim.), *Sotilaspsykologia maanpuolustuksen tukena*, Puolustusvoimien tutkimuslaitos julkaisuja 9, Juvenes Print Tampere 2018
- Turvallisuuskomitea Toim.: *Kyberturvallisuuden sanasto*
Julkaisija: Sanastokeskus TSK ry, Kustantaja: Huoltovarmuuskeskus, Suomi, 2018
- Puolustusvoimat ja turvallisuuskomitea, *Turvallinen Suomi Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta*, Lönnberg Print & Promo, Helsinki 2017
- Rantapelkonen Jari: *Tuleva sota: Tulevaisuuden sodan tulevaisuus*, Sotataidon laitos Sotataito, Maanpuolustuskorkeakoulu, 2018
- Siren Torsti ja Pekkarinen Otto: *Tieteenfilosofis-metodologisia perusteita pro gradu – tutkielman laadintaan*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 3, Helsinki, 2017
- Siren Torsti (toim.), *Strateginen kommunikaatio ja informaatio-operaatiot 2030*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 2: Artikkelikokoelmat, Suomi, 2011
- Watzlawick Paul, Beavin Janet ja Jackson Don D.: *Pragmatics of Human Communication: A Study of Interactional Patterns, Pathologies and Paradoxes*, W. W. Norton & Company, 2011
- Western Jon: *Selling Intervention and War: The Presidency, the Media, and the American Public*, The John Hopkins University Press, Yhdysvallat, 2005 s. 9-18

2.3 Tieteelliset artikkelit

- Ackoff Russell, *From Data to Wisdom*, Journal of applied systems analysis, 1989
[<https://softwarezen.me/wp-content/uploads/2018/01/datawisdom.pdf>] viitattu 14.3.2018
- Aro Jessika: *The cyberspace war: propaganda and trolling as warfare tools*, Wilfried Martens Centre for European Studies, Belgia, 2016
- Bialy Beata, Svetoka Sanda: *New trends in social media*, NATO strategic communications centre of excellence, Riika, Latvia, 2016

- Cha, Haddadi, Benevenuto ja Gummadi: *Measuring User Influence in Twitter: The Million Follower Fallacy*, Fourth International AAAI Conference on Weblogs and Social Media
- Cullen Dunn Elizabeth ja Bobick Michael S.: The empire strikes back: War without war and occupation without occupation in the Russian sphere of influence, *American Ethnologist*, Volume 41 Number 3, 2014
- Fawn Rick ja Nalbandov Robert: *The difficulties of knowing the start of war in the information age: Russia, Georgia and the War over South Ossetia, August 2008*, *European Security* Vol 21, No. 1, School of International Relations, University of St Andrews, St Andrews, Iso-Britannia, 2012
- Gillan Kevin, Pickerill Jenny ja Webster Frank: *The Information Environment of War*, *Sociology Compass* November 2008
- Hollis David: *Cyberwar Case Study: Georgia 2008*, *Small wars journal*, Small Wars Foundation, 2011, s.2 [<https://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/639-hollis.pdf>] Viitattu 7.11.2018
- Hunter Eve ja Pernik Piret: *The Challenges of Hybrid Warfare*, International Centre for Defence and Security, 2015
- Ionatamishvili Elina Lange: *Framing of the Ukraine-Russia conflict in online and social media*, NATO StratCom COE, Riika
- Korduel, M.: ПСИХОЛОГИЯ ОТ А ДО Я: СЛОВАРЬ-СПРАВОЧНИК, (Psychology from A to Z: a dictionary), 2000, kääntänyt Martti J Kari
- MacDonald Scott: *Propaganda and information warfare in the twenty-first century*, *Contemporary security studies*, Routledge, New York, Yhdysvallat, 2007
- Mastriano, Douglas, O'Malley, Derek: Project 1704: Analysis of Russian strategy in Eastern Europe, An Appropriate U.S. Re-sponse, and the Implications for U.S. Land power, A U.S. Army War College, 2015.
- McCombs, M. & Shaw, D. 1972. The Agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly* 36(2) 176–187
- Nissen Thomas Elkjer: *Social media's role in 'hybrid strategies'*, NATO strategic communications centre of excellence, Riika, Latvia, 2016
- Reid, C., Davis, J., Pollack, J. ja Coughlan, R.: *Balance Theory Revisited: Relationship Issue Relevance Affects Imbalance-Induced Tension in Workplace Relationships*, *Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 2017
- Rowley Jennifer (2006), *The wisdom hierarchy: representations of the DIKW hierarchy*, Bangor Business School, University of Wales, Bangor, UK
- Scheufele Dietram A. ja Tewksbury David: *Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models*, *Journal of Communication* 57, International Communication Association, 2007

Svetoka Sanda (toim.): *Social media as a tool of hybrid warfare*, NATO Strategic Communications, Centre of Excellence, Riika, Latvia, 2016

Thomas Timothy: *Russia's reflexive control theory and the military*, *Journal of Slavic Military Studies* 17:237–256, 2004

Thomas Timothy L.: *The Bear Went Through the Mountain: Russia Appraises its Five-Day War in South Ossetia*, *The Journal of Slavic Military Studies*, 22:1, 31-67, 2009

Thornton Rod: *The Changing Nature of Modern Warfare*, *The RUSI Journal*, Taylor & Francis Group, Iso-Britannia, 2015, [<http://dx.doi.org/10.1080/03071847.2015.1079047>] Viitattu 25.10.2017

Van Niekerk Brett ja Maharaj Manoj: *Social Media and Information Conflict*, *International Journal of Communication* 7, 2013

Warden John A. III: *Strategy and Airpower*, Air University, *Air and Space Power Journal* Volume XXV, No. 1, Maxwell, Yhdysvallat 2011

2.4 Muut julkaistut lähteet

Arun, BBC, *Caucasus foes fight cyber war*, 2008 [<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7559850.stm>] Viitattu 1.2.2019.

BBC, *Crimea Profile*, 2018 [<https://www.bbc.com/news/world-europe-18287223>] viitattu 7.2.2019

Bigg Claire: RFE/ RL: *Putin Awards 300 Journalists For 'Objective' Crimea Coverage*, 2014 [<https://www.rferl.org/a/putin-awards-journalists-objective-crimea-coverage/25373844.html>] viitattu 10.3.2019

Bloomberg, Youtube: *It's Getting Harder to Spot a Deep Fake Video* [<https://www.youtube.com/watch?v=gLoI9hAX9dw>] viitattu 1.4.2019

Dahl Fredrik (2014), Reuters, *OSCE team say Crimea roadblock gunmen threatened to shoot at them*, [<https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-osce/osce-team-say-crimea-roadblock-gunmen-threatened-to-shoot-at-them-idUSBREA2B1C120140312>] viitattu 25.3.2019

Department of the army: *US army FM 3-0 Operations*, Yhdysvallat, 2017

Department of the army, FM-33-5, *Psychological Operations*, Yhdysvallat, 1962

EU vs Disinfo: *Information warfare uncovered*, [<https://euvsdisinfo.eu/information-warfare-uncovered/>] viitattu 10.3.2019

Falcon Bjorn, Inform Napalm: *Russia Mounts Large Scale Information and Psychological Operations in Crimea*, 2014 [<https://informnapalm.org/en/russia-mounts-large-scale-information-and-psychological-operations-in-crimea/>], Viitattu 15.3.2019

Gudkov Lev: *The technology of negative mobilization Russian public opinion and Vladimir Putin's "Ukrainian policy"*, 2014 [<https://www.eurozine.com/the-technology-of-negative-mobilization/>] viitattu 4.3.2019

Huilaja Aino, MTV3: *MTV Ukrainassa: Toimittajia ei päästetä Krimille*, 2014, [https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mtv-ukrainassa--toimittajia-ei-paasteta-krimille/3007996] viitattu 4.4.2019

Hiiro Jukka, Helsingin sanomat: *Facebook: Satojen valetilien kautta ostettu tuhansia harhaanjohtavia poliittisia mainoksia – 100 000 dollarin operaatiota johdettiin todennäköisesti Venäjältä käsin*, 2017 [https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005356714.html], viitattu 11.12.2017

Hodge Nathan: *Kremlin launches 'School of Bloggers'*, 2009 [https://www.wired.com/2009/05/kremlin-launches-school-of-bloggers/] viitattu 3.3.2019

Inform Napalm: *Russia Mounts Large Scale Information and Psychological Operations in Crimea*, 2014 [https://informnapalm.org/en/russia-mounts-large-scale-information-and-psychological-operations-in-crimea/]

Interfax: Shoigu: Information becomes another armed forces component [http://www.interfax.com/newsinf.asp?id=581851], viitattu 10.3.2019

International Olympic Committee: *Factsheet Sochi 2014 facts and figures* [https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/Games/Winter-Games/Games-Sochi-2014-Winter-Olympic-Games/Facts-and-Figures/Factsheet-Facts-and-Figures-Sochi-2014.pdf] viitattu 12.3.2019

King Charles: *The five day war*, Foreign affairs, 2008 [https://www.foreignaffairs.com/articles/russia-fsu/2008-11-01/five-day-war] viitattu 4.2.2019

Lawrence Alexander, Global Voices: *The curious chronology of Russian twitter bots*, 2015 [https://globalvoices.org/2015/04/27/the-curious-chronology-of-russian-twitter-bots/] viitattu 26.2.2019

Lawrence Alexander, Global voices: *Open source information reveals pro-Kremlin web campaign*, 2015 [https://globalvoices.org/2015/07/13/open-source-information-reveals-pro-kremlin-web-campaign/] viitattu 26.2.2019

Lewis Paul ja Hilder Paul, The Guardian: *Leaked: Cambridge Analytica's blueprint for Trump victory*, 2018 [https://www.theguardian.com/uk-news/2018/mar/23/leaked-cambridge-analyticas-blueprint-for-trump-victory] viitattu 17.3.2019

MORF (2011); kääntänyt Martti J Kari

Morris Chris, BBC: *Crimea referendum: Voters 'back Russia union'*, 2014 [https://www.bbc.com/news/world-europe-26606097] viitattu 15.3.2019

Paananen Arja (2019), Ilta-Sanomat, *Suomalaiseversti yritti Krimille – samalla ratkesi ”pien-ten vihreiden miesten” arvoitus: ”Ampuivat pari sarjaa ilmaan...”* [https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000006046877.html] viitattu 25.3.2019

Priest Dana, Nakashima Ellen ja Hamburger Tom, Washington post, *U.S. investigating potential covert Russian plan to disrupt November elections*, 2016 [https://www.washingtonpost.com/world/national-security/intelligence-community-investigating-covert-russian-influence-operations-in-the-united-states/2016/09/04/aec27fa0-7156-11e6-8533-6b0b0ded0253_story.html?utm_term=.7bfe0c5de701] viitattu 11.12.2017

Salem Harriet, Walker Shaun ja Grytsenko Oksana, *The Guardian: Russia puts military on high alert as Crimea protests leave one man dead*, 2014
 ,[<https://www.theguardian.com/world/2014/feb/26/ukraine-new-leader-disbands-riot-police-crimea-separatism>] viitattu 15.3.2019

SBRF, 2013b) kääntänyt Martti J Kari

Schwartz Michael, Barnard Anne, ja Chiversaug C. J. 2008, *New York Times: Russia and Georgia Clash Over Separatist Region*
 [<https://www.nytimes.com/2008/08/09/world/europe/09georgia.html>] Viitattu 3.4.2019

Shane Scott, *New York times, The Fake Americans Russia Created to Influence the Election, 2017* [<https://www.nytimes.com/2017/09/07/us/politics/russia-facebook-twitter-election.html>], viitattu 11.12.2017

Shuster Simon, *Time: Russia Ups the Ante in Crimea by Sending in the 'Night Wolves', 2014*
 [<http://time.com/11680/crimea-russia-putin-night-wolves/>] viitattu 30.3.2019

Silkov. Информационная война (*Information war*)// Сост. А. А. Грицанов, В. Л. Абушенко, Г. М. Евелькин, Г. Н. Соколова, О. В. Терещенко Социология: Энциклопедия. — Мн.: Интерпрессервис, Книжный дом, 2003. kääntänyt Martti J Kari

Sindelar Daisy, RFE/RFL: *Russia Unveils Monument To 'Polite People' Behind Crimean Invasion* [<https://www.rferl.org/a/russia-monument-polite-people-crimea-invasion/27000320.html>] viitattu 15.3.2019

Stop Fake: *4th Company: Crimean "Tigers" are part of the North Caucasus Military District subunit* [<https://www.stopfake.org/en/4th-company-crimean-tigers-are-part-of-the-north-caucasus-military-district-subunit/>] viitattu 25.2.2019

Stop Fake: *A public activist from Kyiv identified her captors as the "defenders" of Crimea* [<https://www.stopfake.org/en/a-public-activist-from-kyiv-identified-her-captors-as-the-defenders-of-crimea/>] viitattu 25.2.2019

Stop Fake: *Crimean police did not confirm the news about the arrest of a sniper* [<https://www.stopfake.org/en/crimean-police-did-not-confirm-the-news-about-the-arrest-of-a-sniper/>] viitattu 25.2.2019

Stop Fake: *Donetsk refugee turned into a Crimean activist, 2014*
 [<https://www.stopfake.org/en/donetsk-refugee-turned-into-a-crimean-activist/>] 10.3.2019

Stop Fake: *Ministry of Defence of Ukraine denied information about 72 military units joining Russian Armed Forces in Crimea* [<https://www.stopfake.org/en/ministry-of-defence-of-ukraine-denied-information-about-72-military-units-joining-russian-armed-forces-in-crimea/>] viitattu 25.2.2019

Stop Fake: *Only five Ukrainian citizens applied for the refugee status in Belgorod region of Russia, 2014* [<https://www.stopfake.org/en/vsevolod-polishchuk-only-five-ukrainian-citizens-applied-for-the-refugee-status-in-belgorod-region-of-russia/>] viitattu 25.2.2019

Stop Fake, *Russian Fiction the Sequel: 10 More False Claims about Ukraine*, 2014
[<https://www.stopfake.org/en/russian-fiction-the-sequel-10-more-false-claims-about-ukraine/>],
viitattu 10.3.2019

Stop Fake: *Russia justifies Crimean separatism with the Kosovo secession, which it had sharply condemned previously*, 2014 [https://www.stopfake.org/en/russia-justifies-crimean-separatism-with-the-kosovo-secession-which-it-had-sharply-condemned-previously/] viitattu 25.2.2019

Stop Fake: *The alleged statement that six thousand soldiers swore the oath of enlistment to the Crimean "government" are false and have been refuted*,
[https://www.stopfake.org/en/the-alleged-statement-that-six-thousand-soldiers-swore-the-oath-of-enlistment-to-the-crimean-government-are-false-and-have-been-refuted/], viitattu 25.2.2019

Stop Fake: *The opinion makers: How Russia is winning the propaganda war part 1*, 2014
[https://www.stopfake.org/en/the-opinion-makers-how-russia-is-winning-the-propaganda-war-part-1/] viitattu 8.3.2018

Stop Fake: *The same people are participating in Pro-Russian protests across Ukraine*, 2014.
[https://www.stopfake.org/en/the-same-people-are-participating-in-pro-russian-protests-across-ukraine/] viitattu 10.3.2019

Stop Fake: *Ukrainians massively flee to Russia – FAKE*, 2014
[https://www.stopfake.org/en/ukrainians-massively-flee-to-russia-fake-2/] viitattu 25.2.2019

Sun Tzu, kääntänyt Lionel Giles: *The Art of war*, [http://classics.mit.edu/Tzu/artwar.html],
12.12.2017

Jyväskylän yliopisto:
[https://kielikompassi.jyu.fi/puheviestinta/tietomajakka/maja_perusteita_argumentointi.shtml]
Viitattu 11.3.2018

Oxford dictionary: *Provoke*, [https://en.oxforddictionaries.com/definition/provoke] viitattu 11.3.2018

UA position, Youtube: *English translation of audio evidence of of Putin`s Adviser Glazyev involvement in war in Ukraine* [https://www.youtube.com/watch?v=0w78QuxBUe0] viitattu 10.3.2019

Valtioneuvoston kanslia: *Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus*, Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 17.3.1997, VNS 1/1997

Valtioneuvoston kanslia: *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka*, Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 13.6.2001, VNS 2/2001 vp

Valtioneuvoston kanslia: *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2004*, Valtioneuvoston selonteko VNS 6/2004

Valtioneuvoston kanslia: *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009*, Valtioneuvoston selonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 11/2009

Valtioneuvoston kanslia, *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012*, Valtioneuvoston selonteko Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2012

Valtioneuvoston kanslia: *Valtioneuvoston puolustusselonteko (2017)*, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2017

VVSop (2013) kääntänyt Martti J Kari

Walker Shaun, The Guardian, 2015, *Putin admits Russian military presence in Ukraine for first time* [<https://www.theguardian.com/world/2015/dec/17/vladimir-putin-admits-russian-military-presence-ukraine>], viitattu 10.3.2018

Whitmore Brian, RFL/RFE: Did Russia plan its War in Georgia, 2008 [https://www.rferl.org/a/Did_Russia_Plan_Its_War_In_Georgia_/1191460.html], Viitattu 7.2.2019

Wikipedia, *Internet Research Agency*, [https://en.wikipedia.org/wiki/Internet_Research_Agency#cite_note-UK_05.06.2014-6] Viitattu 26.2.2019

Yuhas Alan, The Guardian: *Russian propaganda over Crimea and the Ukraine: how does it work?*, 2014 [<https://www.theguardian.com/world/2014/mar/17/crimea-crisis-russian-propaganda-media>], viitattu 15.3.2019

Yurchak Alexei, Anthropoliteia: *Little green men: Russia, Ukraine and post-Soviet sovereignty*, 2014, [<https://anthropoliteia.net/2014/03/31/little-green-men-russia-ukraine-and-post-soviet-sovereignty/>], Viitattu 15.3.2019.

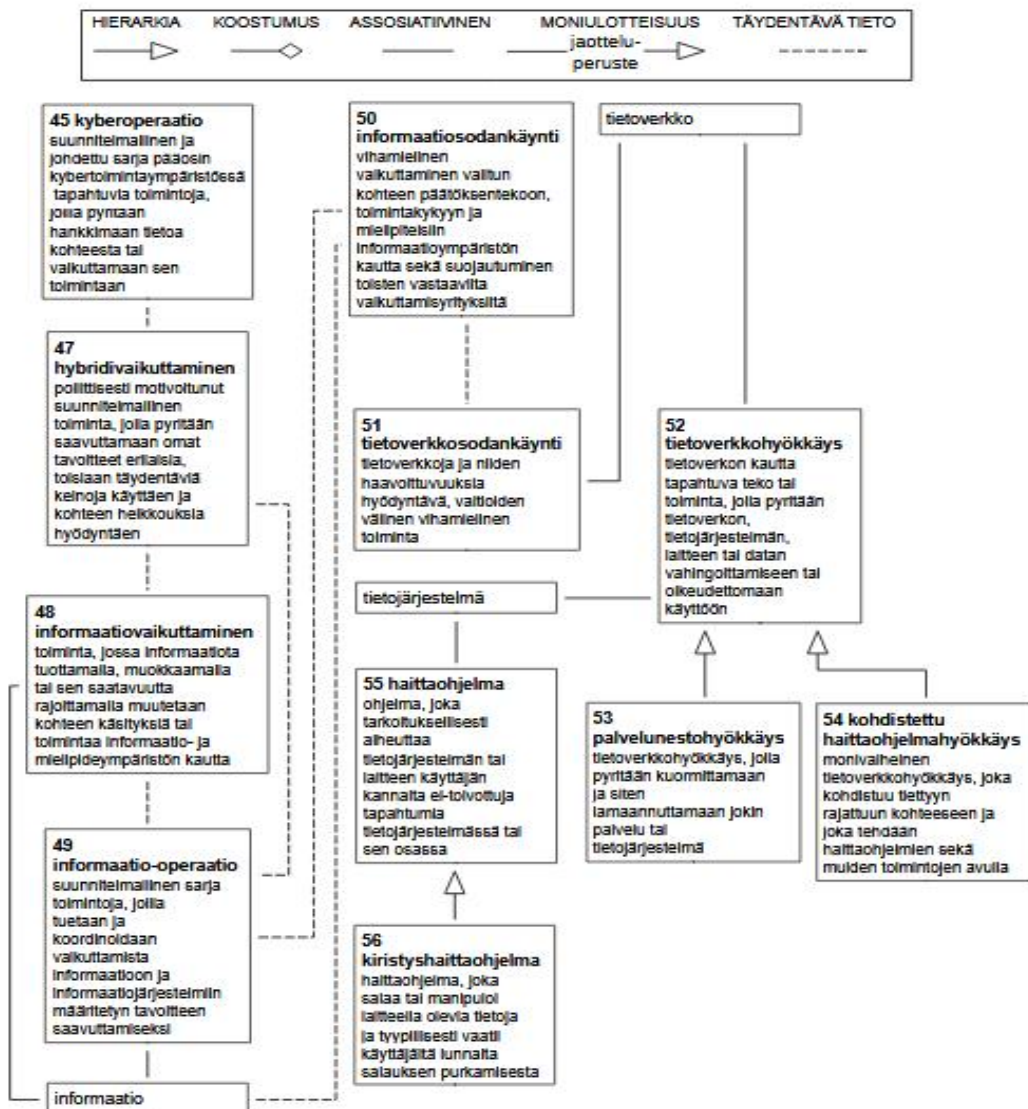
Yurchak Alexei, Anthropoliteia: *Little green men: Russia, Ukraine and post-Soviet sovereignty*, 2014, [<https://anthropoliteia.net/2014/03/31/little-green-men-russia-ukraine-and-post-soviet-sovereignty/>], Viitattu 15.3.2019.

LIITELUETTELO

- Liite 1: Lähikäsitteet
- Liite 2: Lasswellin analyysimallin tulokset, Georgia
- Liite 3: Lasswellin analyysimallin tulokset, Krim
- Liite 4: Kuvia operaatioista
- Liite 5: Operaatioiden vertailu
- Liite 6: Päälähteiden arviointi
- Liite 7: Krimin operaation narratiivit

LIITE 1: LÄHIKÄSITTEET

Anglosaksisessa maailmassa informaatiotodankäyntiä kuvaamaan käytetään termejä "information warfare", "information war", "information campaign" tai "information operations".³⁵⁸ Mikään edellä mainituista termeistä ei suoraan kuvaa edellisessä luvussa määriteltyä informaatiovaikuttamista. Niiden viitekehyyksessä informaatiovaikuttaminen voi kuitenkin tapahtua. Suomen turvallisuuskomitea on julkaissut kesäkuussa 2018 kyberturvallisuuden sanaston, jossa se määrittelee hybridisodankäynnin ja kyberturvallisuuden keskeisimpiä termejä uhkalähtöisesti sekä hahmottelee niiden välisiä suhteita. Tätä lähikäsitteiden mallia käytettiin tutkimuksessa.

Käsittekaavio 4. Informaatioon ja tietojärjestelmiin kohdistuvat uhkat.

Kuva 11: Informaatiovaikuttaminen ja sen lähikäsitteet

³⁵⁸ Esimerkiksi NATO Strategic Communications Centre of Excellence 2014 ja NATO Strategic Communications Centre of Excellence 2016b. ja Flyktman 2017

Yläkäsite:

Hybridivaikuttaminen: ”Poliittisesti motivoitunut suunnitelmallinen toiminta, jolla pyritään saavuttamaan omat tavoitteet erilaisia, toisiaan täydentäviä keinoja käyttäen ja kohteen heikkouksia hyödyntäen. Huomautus: Hybridivaikuttamisen keinot voivat olla esimerkiksi taloudellisia, poliittisia tai sotilaallisia. Keinoja voidaan käyttää samanaikaisesti tai siten, että ne seuraavat toisiaan. Hybridivaikuttamista tehdään esimerkiksi informaatio-, kyber-, fyysisten ja taloudellisten operaatioiden avulla. Hybridivaikuttamisen takana voi olla joko valtiollinen tai ei-valtiollinen toimija.³⁵⁹” Hybridivaikuttaminen on kattokäsite, jonka alle informaatiovaikuttaminen kuuluu. Informaatiovaikuttaminen on yksi vaikuttamiskeino osana hybridivaikuttamisen menetelmistä.

Rinnakkaiskäsitteet:

Informaatio-operaatio: ”Suunnitelmallinen sarja toimintoja, joilla tuetaan ja koordinoidaan vaikuttamista informaatioon ja informaatiojärjestelmiin määritetyn tavoitteen saavuttamiseksi. Huomautus: Informaatio-operaation päämääränä on tuottaa hallittuja suoria tai epäsuoria vaikutuksia informaatioympäristöön. Informaatio-operaatioilla tuetaan oman päätöksenteon edellytyksiä ja heikennetään vastustajan tilannetietoisuutta ja tahtoa. Tarvittaessa vaikutetaan vastustajan suorituskykyihin, jotka tukevat päätöksentekoa. Informaatio-operaatiossa voidaan käyttää lukuisia eri keinoja, kuten kyberoperaatioita, psykologisia operaatioita, harhauttamista ja kohteiden fyysistä tuhoamista. Informaatio-operaatiossa voidaan vaikuttaa useiden eri viestintäkanavien kautta³⁶⁰. Informaatiovaikuttaminen voi tapahtua osana informaatio-operaatiota tai erillisenä vaikutusmenetelmänä. Tästä syystä suoraa alisteista hierarkiaa ei informaatiovaikuttamisen ja informaatio-operaatioiden välille voida piirtää. Informaatiovaikuttamisen informaatio-operaatiosta erottaa myös sen prosessiluonteisuus verrattuna informaatio-operaation projektiluonteisuuteen. Informaatiovaikuttamista voidaan sisällöllisesti muuttaa ilman uuden ”projektin” käynnistämistä.³⁶¹”

³⁵⁹ Turvallisuus komitea (2018)

³⁶⁰ Sama

³⁶¹ Flyktman (2016) s. 24-25

Informaatiosodankäynti: *”Vihamielinen vaikuttaminen valitun kohteen päätöksentekoon, toimintakykyyn ja mielipiteisiin informaatioympäristön kautta sekä suojautuminen toisten vastaavilta vaikuttamisyrityksiltä. Huomautus: Informaatiosodankäyntiä voi tapahtua yhteiskunnallisissa, poliittisissa, viestinnällisissä, psykologisissa, sosiaalisissa, taloudellisissa ja sotilaallisissa keinoilla kaikilla sodankäynnin tasoilla. Informaatiosodankäynnin keskeiset vaikuttamis- ja suojautumiskeinot ovat tietoverkkosodankäynti, elektroninen sodankäynti, psykologinen sodankäynti, fyysinen vaikuttaminen tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmään, operaatioturvallisuus ja harhauttaminen. Informaatiosotaa voidaan käydä esimerkiksi valtioiden tai organisaatioiden välillä. Informaatiosodankäynti voi vaikuttaa varsinaisen suunnitellun kohteen ulkopuolellakin, kuten sivullisten henkilöiden tai organisaatioiden tietojenkäsittelyjärjestelmissä. Informaatiosodankäyntiin voi kuulua esimerkiksi informaatio-operaatioiden suorittaminen.”*³⁶² Informaatiosodankäynti on yläkäsite, jonka alaisuudessa informaatiovaikuttaminen voidaan toteuttaa osana muita informaatiovaikuttamisen menetelmiä. Suomalaisessa diskurssissa on haluttu tehdä ero sodan ja vaikuttamisen välille. Oletettavasti sen takia, että valtio ei voi käydä sotaa omia kansalaisiaan vastaan, joka on informaatiovaikuttamisen yksi kohderyhmistä. Informaatiovaikuttaminen eroaakin informaatiovaikuttamisesta kohteen ja keinojen osalta. Informaatiosodankäynti sisältää vain viholliseen kohdistetut toimet, jolloin omaan kansaan ja kolmansiin osapuoliin toteutettu vaikuttaminen jää termin ulkopuolelle.³⁶³ Informaatiosodankäynti sisältää myös keinoina muun muassa elektronisen sodankäynnin ja tietoverkkosodankäynnin (kybersodankäynti), jotka ovat informaatiovaikuttamisen näkökulmasta rinnakkaisia vaikutusmuotoja, eivät informaatiovaikuttamiselle alisteisia. Informaatiovaikuttaminen voi olla osa informaatiovaikuttamisesta, mutta voi tapahtua myös itsenäisenä vaikuttamiskeinona.

³⁶² Turvallisuuskomitea (2018)

³⁶³ Flyktman (2016) s.24

Markkinointi ja poliittinen vaikuttaminen: Informaatiovaikuttamisen tavoitteet ja keinot ovat samankaltaisia markkinoinnin ja poliittisen kampanjoinnin kanssa joissa myös pyritään vaikuttamaan ihmisten osto- ja äänestyskäyttäytymiseen informaation avulla vaikuttajan eduksi. Niitä kutsutaan suostutteleviksi viestinnän muodoiksi, joihin myös propaganda ja näin ollen myös informaatiovaikuttaminen kuuluu. Informaatiovaikuttamisen jakaa prosessin ja vaikuttamisstrategian muiden päätöksentekoon vaikuttavien, suostuttelevien viestinnän lajien kanssa. Informaatiovaikuttaminen kuitenkin eroaa muista suostuttelevista viestinnän keinoista, koska se pyrkii ainoastaan edistämään vaikuttajan agendaa. Markkinoinnissa tavoitteena on tyydyttää sekä vaikuttajan, että vaikutettavan tarpeet (vaikuttajan haluamalla tavalla).³⁶⁴

Informaatiovaikuttamisen alakäsitteet:

Strateginen kommunikaatio: Strateginen kommunikaatio on luonteeltaan prosessi, jossa samaa perusviestiä (narratiivi) pyritään proaktiivisesti levittämään informaatio-operaatioiden, viranomaisyhteistyön, diplomatian, julkisuussuhteiden sekä kauppa- että sotilaspolitiikan keinoin sekä toimimaan narratiivin mukaisesti. Strategisella kommunikaatiolla edistetään valtion kansallisia etuja kotimaassa ja ulkomailla.³⁶⁵ Strategisen viestinnän ensisijainen kohde on oma väestö ja omat asevoimat ja se sisältää julkisen diplomatian vaikutuskanavana.³⁶⁶ Tässä tutkimuksessa strateginen kommunikaatio käsitellään osana informaatiovaikuttamista, sille alisteisena jotta keskeinen vaikuttamisen kohde, oma väestö ei jää tarkastelun ulkopuolelle. Strategiseen kommunikaatioon tullaan jatkossa viittaamaan termillä informaatiovaikuttaminen. Myös propagandatutkimuksessa julkinen diplomatia ja strateginen viestintä luetaan propagandaksi.³⁶⁷ Varsinkin Venäjän osalta rajanteko julkisdiplomatian ja informaatiovaikuttamisen välillä on hatara, koska osa diplomaateista on tiedustelu-upseereita ja Neuvostoliiton aikana propaganda ja disinformaatio olivat diplomatian keinoja.³⁶⁸

Informaatiosumu

Toistensa kanssa kilpailevien todellisuudenkuvien luonti (mahdollisesti valheellisten), jonka seurauksena kohderyhmällä ei ole tarkkaa kuvaa todellisista tapahtumista jolloin strategisesti

³⁶⁴ Jowett ja O'Donnell (2012) s.1 ja s.6-7

³⁶⁵ Siren (toim.) (2011)s. 4

³⁶⁶ Eder (2011) s. 32-33

³⁶⁷ Jowett ja O'Donnell (2012) s.287-288

³⁶⁸ Puolustusministeriö (2018) s.30

tärkeä toimi voi jäädä huomaamatta tai siitä voi jäädä virheellinen kuva, tätä kutsutaan informaatio-
sumun luomiseksi. informaatio-
sumu on tämän toiminnan lopputuote³⁶⁹

³⁶⁹ Svetoka (2016) s.17-20 ja Nissen (2016), s.3

Harhauttaminen: Harhauttaminen on keskeinen menetelmä informaatiovaikuttamisen keinovalikoimassa. Harhauttaminen on jatkuvaa toimintaa, joka kohdistetaan vastustajan tiedustelu- palveluita ja yhteiskunnan johtamisjärjestelmiä vastaan. Sen tarkoituksena on luoda väärä käsitys vallitsevasta tilanteesta ja harhauttajan toiminnasta sekä muokata yleistä mielipidettä kansallisella ja kansainvälisellä tasolla³⁷⁰. Harhauttamisessa siis esitetään kohteelle virheellinen kuva todellisuudesta ja pyritään saamaan kohde uskomaan siihen. Harhautuksella pyritään yllätykseen, joka on tärkein taktinen periaate Venäläisessä sodankäynnissä.³⁷¹

Disinformaatio: Disinformaatiolla tarkoitetaan toimintaan, jossa tarkoituksellisesti ja usein sa- laa levitetään väärää tietoa yleiseen mielipiteeseen vaikuttamiseksi tai totuuden hämärtämiseksi. Toiminnan tavoitteena voi olla myös vastustajan harhauttaminen. Disinformaatio voidaan rin- nastaa käsitteellisesti valehteluun. Disinformaation välittäminen vääristää tietoa, todellisuuden kuvaa ja tilannearviota. Tavoitteena sillä on informaatiovaikuttamisen tavoin ohjata käytöstä vaikuttajan haluamaan suuntaan. Vaikutus syntyy kun kohteen tavoitteet, käsitykset mahdolli- sista vaihtoehdoista, eduista ja haitoista sekä epävarmuudesta ja varmuudesta ovat virheellisen- todellisuuskuvan mukaiset ja johtaa niiden perusteella tehtyyn päätökseen.³⁷²

Provosointi: Provosointi kuvaa toimintaa jolla stimuloidaan provosoinnin kohde negatiiviseen reaktioon tai tunnetilaan. Provosoituminen on negatiivinen tunnetila kohteen kannalta.³⁷³ Pro- vokaation tavoitteena on saada provosoitu toimimaan provosoijan haluamalla tavalla tunteelli- sen negatiivisen reaktion seurauksena. Provosoinnilla siis houkutelnaan provosoitava toimimaan irrationaalisesti ja itselleen epäedullisesti. Esimerkki tämänkaltaisesta toiminnasta tulee kysee- seen tilanteessa, jossa provosoiva valtio saa provosoitua kohteensa aloittamaan harkitsematto- masti sotatoimet provokaation seurauksena. Tällöin se antaa provosoijalle ”oikeutuksen” vas- tata voimaan voimalla.

³⁷⁰ Heickerö, Roland: *Emerging Cyber Threats and Russian Views on Information Warfare and Information Op-erations*, FOI, Swedish Defence Research Agency, Stockholm, 2010, s. 18–22.

³⁷¹ Siren (2011) s.122

³⁷² Berger H. 2010, s. 17

³⁷³ Oxford dictionaries: *Provoke* [<https://en.oxforddictionaries.com/definition/provoke>], viitattu 11.3.2018

Painostaminen: Sotilaallisessa kontekstissa painostamiseen liittyy usein voiman käytöllä uhkaaminen, jonka seurauksena painostettava joutuu omassa toiminnassaan ottamaan huomioon painostajan uhan. Painostamiseen ei tarvitse liittyä todellista aietta voimankäytöstä. Riittää, että painostettava uskoo voimankäytön mahdollisuuteen. Painostus kohdistuu usein valtion strategisella tasolla toimiviin päättäjiin, mutta myös kansalaisten turvattomuuden tunteen kasvattamisen voidaan katsoa olevan osa painostusta.³⁷⁴

Vaikuttamiseen käytettävät viestit voidaan sen argumentointityylin mukaan jakaa teoreettisiin ja ateoreettisiin viesteihin³⁷⁵: **Teoreettisen** argumentaation tarkoituksena on vedota havainnoitsijan järkeen. Näin ollen se pyrkii perustelemaan rationaalisesti ja osoittamaan tiedot joko oikeaksi tai vääräksi.

Ateoreettinen argumentaatio pyrkii vetoamaan havainnoitsijan tunteisiin. Näitä argumentaatioityylejä voidaan myös yhdistellä.

Mielipidevaikuttaja (influencial): Yksittäinen henkilö tai organisaatio, joka toimii sosiaalisessa mediassa portinvartijana ja kykenee lausunnoillaan muokkaamaan ihmisten maailmankuvaan.³⁷⁶

Informaatioagentti ("agents of influence"): Mielipidevaikuttaja, jota informaatiovaikuttaja kontrolloi. Heidän tarkoituksensa on vaikuttaa julkiseen diskurssiin vaikuttajan kannalta edullisesti.³⁷⁷

Hyödyllinen hölmö: Mielipidevaikuttaja, joka toimii vaikuttajasta irrallaan, mutta ajaa vaikuttajan agenda.³⁷⁸

³⁷⁴ Puolustusvoimat ja turvallisuuskomitea (2017), s.141

³⁷⁵ Jyväskylän Yliopisto

[https://kielikompassi.jyu.fi/puheviestinta/tietomajakka/maja_perusteita_argumentointi.shtml] Viitattu 11.3.2018

³⁷⁶ Eder (2011) s.5-6 ja Cha, Haddadi, Benevenuto ja Gummadi: *Measuring User Influence in Twitter: The Million Follower Fallacy*, Fourth International AAAI Conference on Weblogs and Social Media

³⁷⁷ Nissen (2016), s. 3-4

³⁷⁸ Nissen (2016), s. 3-4

Informaatiovaikuttaminen tapahtuu **informaatioympäristössä**. ”*Informaatioympäristö koostuu fyysisestä, informaatio- ja kognitiivisesta ulottuvuudesta, joissa informaatiota tuotetaan, välitetään ja vastaanotetaan. Informaatioympäristö tilana sisältää informaation, sen tuottajat, välittäjät ja vastaanottajat, informaation tuottamiseen, välittämiseen ja vastaanottamiseen tarvittavat organisaatiot ja järjestelmät, prosessit sekä algoritmit joilla informaatiota käsitellään.*”³⁷⁹ Se on ainoa taistelukentän ulottuvuus, joka ei esiinny luonnostaan vaan on ihmisen luoma konstruktio. informaatioympäristö on globaali, mahdollistaen vaikutuksen maailmanlaajuisesti.³⁸⁰

Muut käsitteet:

Narratiivi: Narratiivi on perusviesti, joka kuvaa viestijää toimijana ja kertoo maailmalle keitä me olemme (missio), mikä on maailmankuvamme (visio) ja mikä on haluamamme loppuasetelma (End-State). Teot luovat pohjan narratiivien rakentumiselle ja niillä pyrimme osoittamaan, että olemme narratiivin mukaisia.³⁸¹

Strateginen narratiivi (Strateginen perusviesti): ”*Strateginen perusviesti on poliittisen johdon tahtotilan mukainen, kansallinen perusviesti omille kansalaisille tai nimetyille kohderyhmille. Sama strateginen perusviesti määrittelee kaikkea kansallista toimintaa kaikissa turvallisuustilanteissa. Toiminnan on vastattava perusviestin sisältöä, jotta viesti olisi uskottava.*”³⁸²

Operaatioturvallisuus: ”*Operaatioturvallisuus on operatiivisen toiminnan kannalta kriittisten tietojen ja tavoitteiden määrittämistä sekä niiden käytettävyyden ja saatavuuden turvaamista oman päätöksenteon tukena sekä niiden paljastumisen estämistä vastustajalle.*”³⁸³

RuNet (Lyhenne sanoista Russian ja network): RuNet viittaa internetympäristöön, joka koostuu venäjän kielisen väestön käyttämistä verkkosivuista, myös Venäjän ulkopuolella (esimerkiksi Ukrainan, Valko-Venäjän ja Kazakstanin Venäläisvähemmistöt). Termi voi myös viitata Internetin verkkoinfrastruktuurin fyysisiin laitteisiin, jotka sijaitsevat Venäjällä ja ovat Venäjän lain vaikutuksen alaisia.³⁸⁴

³⁷⁹ Informaatiovaikutusten hallinnan konsepti (luonnos), kesäkuu 2017, Käyttö rajoitettu, Pääesikunta, 2017, s.4

³⁸⁰ Eder (2011) s.11 ja 22-23

³⁸¹ Siren (2011) s.20

Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 2: Artikkelikokoelmat N:o , s. 4

³⁸² Pääesikunta, Kenttäohjesääntö 3.4 informaatio-operaatiot STIV s.39

³⁸³ Pääesikunta, Kenttäohjesääntö 3.4 informaatio-operaatiot STIV s.39

³⁸⁴ Svetoka (2016) s.21-23

Botti: Boteilla tarkoitetaan sosiaalisen median valekäyttäjiä, joita ohjataan ohjelmistollisesti. Tarkoituksena niillä on levittää tietoa sosiaalisessa mediassa ja keskustelupalstoilla. Hybridisodankäynnin viitekehyksessä botteja käytetään johdetusti osana poliittista tai asevoimien agenda. Botit, jotka muodostavat verkoston kutustaan bottiverkoksi.³⁸⁵

Trolli: Trolleilla tarkoitetaan sosiaalisen median käyttäjätilejä tai valekäyttäjätilejä, jotka tarkoituksellisesti käyttäytyvät provosoivasti tavoitteenaan häiritä verkossa tapahtuvaa keskustelua ja aiheuttaa konflikteja osallistujien keskuudessa. Hybridisodankäynnin viitekehyksessä trollit operoivat johdetusti osana poliittista tai asevoimien agenda.³⁸⁶

Informaatioympäristön eristäminen: Informaatioympäristön eristäminen on sotilaallinen toimenpide, jolla pyritään estämään operaatioalueelta ulos pääsevä informaatio vähentämällä viestintäkanavia tai hallitsemalla niitä. Informaatioeristämiseen voi esimerkiksi liittyä fyysistä eristämistä, jolla estetään toimittajien toiminta alueella, kybervaikuttamista, kineettistä vaikuttamista tai kyberturvallisuustoimintaympäristössä liikkuvan datan hallintaa.

³⁸⁵ Svetoka (2016) s.25

³⁸⁶ Svetoka (2016) s.27

LIITE 2: LASSWELLIN ANALYYSIMALLIN TULOKSET GEORGIA

Tarkasteluun aineistoa kerättiin valmisteluvaiheen alkamisesta alkaen aina sodan päättymiseen asti. Analyysissäni olen jäsenellyt Venäjän Georgian sodassa toteuttaman informaatiovaikuttamisen ajalliseksi jatkumoksi sen eri vaiheisiin sitoen Lasswellin mallin mukaisesti teemoiteltuna. Aineistona käytettiin tieteellisiä artikkeleita. Sen jälkeen eri osa-alueiden välisiä riippuvuussuhteita on tarkasteltu jäsentelemällä saatua dataa viestijän, viestin, kanavan, vastaanottajan ja vaikutuksen mukaan. Sosiaalisen media viestit on jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Analyysin aineisto on tutkijan hallussa.

Vahvin korrelaatio löytyi ajan ja viestin välillä. Tiettyjen viestien esiintymisfrekvenssi on tiettyinä ajanjaksoina huomattavasti korkeampi. Viestit siis muodostavat ajallisia painopisteitä. Viestit muodostavat myös tarinamaisia loogisia jatkumoihin eli narratiiveja. Narratiivit vaikuttavat olevan kohteen ja tavoitteen osalta synkronoituja. Viestijöitä ja viestintäkanavia Venäjä on käyttänyt määrällisesti vähän. Venäjä käytti Georgian sodassa aineiston mukaan informaatiovaikuttamiseen lähinnä poliittista ja sotilaallista johtoaan, jota tuettiin median edustajilla ja alueelle sijoitettuja rauhanturvaajia, joiden käyttämän informaatiovaikuttamisen laatu ei aineistosta selviä. Viestintäkanavat, joita Venäjä hyödynsi olivat lähinnä poliittiset kanavat ja valtiollinen media (rajoitetusti). Sosiaalista mediaa ja kyberturvallisuustoimintaympäristöä ei kanavana juurikaan hyödynnetty. Informaatiovaikuttaminen kohdennettiin aineiston mukaan massamaisesti, ei yksilöidysti. Samoja narratiiveja välitettiin joitain poikkeuksia lukuun ottamatta kaikille kohdeyleisöille samanaikaisesti. Ainoa vaikuttamista kohdentanut keino oli valittu kieli. Koska narratiiveja välitettiin kaikissa kanavissa ja kaikkien viestijöiden toimesta, narratiivit vaikuttaisivat yhdistävän eri kanavat ja viestijät tasosta riippuen yhteistä tavoitetta tukeviksi vaikuttajiksi.

Alle olen kirjannut narratiivin mukaisesti aikaan sitoen Lasswellin mallin mukaiset informaatiovaikuttamisen osa-alueet. Näin on mahdollista löytää informaatiovaikuttamisen eri narratiivien painopisteitä aikaan ja operaation vaiheeseen sidottuna, sekä kehen kyseinen narratiivi on kohdennettu ja millä medialla sitä on pyritty välittämään. n. Analyysin aineisto on tutkijan hallussa.

Painostusvaihe

Painostusvaiheessa Venäjän eri narratiiveilla pyrittiin kansallisen tarinan ja yhtenäisyyden rikkomiseen Georgiassa ja rikkoontuneen tilan ylläpitoon alueella. Kansallisen yhtenäisyyden rikkominen alkoi heti Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen ja sitä ylläpidettiin aina sotaan asti. Yhtenäisyyttä rikkovaa narratiivia välitettiin alueella olevat venäläiset rauhanturvaajat ja venäläiset sotilaat, jotka toimivat keskeisissä tehtävissä Abhasian ja Etelä-Ossetian hallinnossa. Keinot, joilla rauhanturvaajat vaikuttivat väestöön, eivät kuitenkaan ilmenneet lähdeaineistosta. Venäjä pyrki välittämään kahta narratiivia: ”Abhasia ja Etelä-Ossetia kuuluvat osaksi Venäjää” ja ”Abhasia ja Etelä-Ossetia ovat itsenäisiä valtioita, joita Venäjä tukee”. Vaikuttamista välitettiin ensisijaisesti poliittisia kanavia pitkin esimerkiksi tarjoamalla Venäjän kansalaisuutta abhasialaisille ja etelä-ossetialaisille ja tukemalla poliittisesti separatistialueiden itsenäisyshaluja eskaloitua poliittista vastakkainasettelua separatistialueiden ja Georgian välillä sekä antamalla sotilaallista apua niille. Informaatiovaikuttamisen välineenä käytettiin myös erikoisjoukkoja, jotka aiheuttivat fyysisiä konfliktitilanteita alueella. Sodan alettua yhtenäisyyden rikkomisen merkitys viestinnässä laski, mutta se johtuu pääasiallisesti siitä, että sodan syttyminen kärjisti vastakkainasettelun niin äärimmilleen, että tarvetta sen jatkamiselle ei ollut. Vaikutusta tarkasteltaessa kansallisen yhtenäisyyden rikkoontumista kuvaa hyvin se, että Georgia ja separatistialueet eivät koskaan päässeet tulokselliseen neuvotteluun separatistialueiden liittämiseksi osaksi Georgiaa sekä mielipidemittaukset, joiden mukaan Neuvostoliiton hajoaminen oli virhe.

Painostusvaiheessa alkoi kansalliseen yhtenäisyyden rikkomiseen liittyvä toinen narratiivi, Georgian valtion ei ole kykenevä toimimaan valtiona. Venäjä pyrki välittämään viestiä: Georgia on terroristinen ja terrorismia tukeva valtio. Näin pyrittiin luomaan negatiivisia attribuutioita Georgiasta Venäjän kansalle, separatistialueiden väestölle ja kansainväliselle yhteisölle. Viestiä välitettiin lähes pelkästään poliittisia kanavia pitkin, jota kansallinen media tuki levittämällä viestiä. Mustamaalaamisella pyrittiin saamaan kansallinen ja kansainvälinen tuki pois Georgian hallinnolta, jotta Venäjä kykenisi vaihtamaan hallinnon mieleisekseen ilman sotaa. Mustamaalaaminen vaikutti myös omaan kansaan, koska se mielipidemittauksissa oikeutti sodan Georgiaa vastaan. Georgian mustamaalaaminen tuki kansallisen yhtenäisyyden rikkoontumista.

Toinen Georgiaa mustamaalaava viesti oli painostusvaiheessa: ”Georgia pyrkii kaikin keinoin liittymään NATOON ja lisäämään aktiivisesti valtionsa militarisoitumista”. Se kohdennettiin ensisijaisesti Venäjän asevoimille indoktrinaalisilla keinoilla osana koulutuksellista materiaalia ja kansalle median välityksellä. Viestin tavoitteena lienee ollut Venäjän joukkojen taistelutahdon kohottaminen sekä sodan oikeuttaminen. Viestin vaikutusta on haastavaa arvioida, koska lähdemateriaalissa ei kuvata Venäjän joukkojen taistelutahtoa tai muutoksia siinä. Georgian mustamaalaaminen jatkui kaikkien sodan vaiheiden ajan, sen intensiteetti ei laskenut, mutta viestit joilla siihen pyrittiin, muuttuivat tapahtumien mukaisesti.

Valtiollisen mustamaalaamisen narratiivia tuettiin mustamaalaamalla myös Georgian presidentti Saakashvilia. Venäjä pyrki välittämään viestiä Saakashvili on hullu ja sopimaton johtamaan maataan. Sodan kuluessa pyrittiin myös viestimään, että hän on sotarikollinen. Tätä tuettiin rinnastamalla hänet Adolf Hitleriin. Saakashvilin mustamaalaamisen narratiivia välitettiin etenkin poliittisia kanavia pitkin lähes jokaisessa asiayhteydessä, jossa Venäjän poliittinen johto kommentoi Georgian hallintoa. Poliittisen johdon näkemyksiä välitettiin varsinkin Venäjän valtiollisessa mediassa, mutta kansainvälisessä keskustelussa se ei saanut juuri mediahuomiota. Presidentti Saakashvilin mustamaalaamiseen käytettiin myös kybertoimintaympäristöä julkaisemalla kuvakollaasi hänestä ja Adolf Hitleristä. Saakashvilin mustamaalaamisen tavoitteena oli yhtenäisyyden rikkominen ja vallanvaihto. Saakashvilin mustamaalaaminen ei täyttänyt Venäjän kaikkia tavoitteita. Saakashvili jatkoi vallassa 17.11.2013 asti ja Länsi jatkoi hänen hallintonsa tukemista. Mustamaalaamisen vaikutuksia voidaan kuitenkin nähdä kansallisen yhtenäisyyden rikkoontuneisuudessa sekä sodan oikeutuksena Venäjällä. Presidentti Saakashvilin mustamaalaaminen jatkui kaikkien operaation vaiheiden ajan.

Operaation valmisteluihin liittyen informaatiovaikuttamisen tavoite oli operaation valmistelujen salaaminen. Tavoitteeseen ei liittynyt yhtä selkeää narratiivia vaan informaatiovaikuttamista käytettiin reaktiivisesti tilanteissa, joissa Georgia tai kolmannet osapuolet olivat saaneet informaatiota, jonka Venäjä olisi halunnut salata tai tekivät tulkintoja, joita Venäjä ei olisi halunnut. Tämän tyyllisissä tilanteissa viestijät olivat vain poliittista- tai sotilasjohtoa, jotka antoivat virallisen lausunnon tapahtumista. Viestejä, joilla toimintaa pyrittiin salaamaan, olivat esimerkiksi: ”alueelle tulleet rautatiejoukot kunnostavat liikenneinfrastruktuuria Sochin olympialaisia varten” ja ”Kavkaz 2008 harjoitusvahvuus on 8000 sotilasta”. Venäjä pyrki informaatiovaikuttamisella tarjoamaan vaihtoehtoisen todellisuuden ja näin salaamaan ja harhauttamaan sekä kansainvälistä yhteisöä, että Georgiaa.

Georgialle operaation valmistelut eivät tulleet yllätyksenä, mutta operaation käynnistämisen nopeus sekä operaatiotempo, jolla Venäjän joukot ottivat haltuun Rokin tunnelin ja etenivät syvyyteen tuli. Kolmansille osapuolille Venäjän toteuttamat valmistelut tulivat yllätyksenä.

Operaation valmistelujen aikana Venäjä pyrki luomaan Georgialle kuvan siitä, että sen kannattaa hyökätä separatistialueelle. Viestiä välitettiin sekä poliittista kanavaa pitkin, että sotilaallisella ja fyysisellä toiminnalla. Poliittisia kanavia pitkin pyrittiin välittämään viestiä, että Venäjä ei puutu Georgian mahdolliseen hyökkäykseen. Fyysisellä toiminnalla pyrittiin luomaan kuvaa siitä, että Venäjän päätöksenteko- ja toimeenpanokyky on alentunut. Fyysisellä toiminnalla pyrittiin myös provosoimaan Georgiaa aloittamaan hyökkäyksensä luomalla jatkuvia aseellisia yhteenottoja separatistialueille. Kohde vaikuttamiselle oli Georgian sotilaallinen ja poliittinen johto, joka pyrittiin saamaan hyökkäämään separatistialueelle, jotta venäjä saisi oikeutuksen operaatiolleen. Tämän narratiivin vaikutus oli, että Georgia aloitti NATO:n kieltävästä kehotuksesta huolimatta operaationsa.

Operaatio- ja operaation jälkeinen vaihe

Operaation valmisteluvaiheessa sekä operaatiovaiheessa yksi narratiivi oli ”Venäjän asevoimat ovat määrällisesti ja laadullisesti paremmat”. Tätä ”Shock and awe” tyyppistä narratiivia tuettiin viesteillä, kuten: ”Asevoimiemme parhaat joukot, maahanlaskujoukot ovat osana Kavkaz-2008 harjoitusta ja rauhanturvaosastoa”, ”Rajojenne takana on suuri sotilaallinen joukkokeskitymä” ja ”Panssarivaunukalustomme on varustettu reaktiivipanssareilla”. Viestejä välitettiin sotilaallisella toiminnalla, jota ei Georgialta yritetty salata sekä alueelle tuodun median välityksellä taistelujen aikana. Painostuksen tavoitteena oli pelotella Georgian asevoimia sekä painostaa Georgian poliittisia päättäjiä mukautumaan Venäjän poliittiseen tahtoon asevoimien käytöllä uhkaamalla. Venäjä ei tällä narratiivillaan päässyt strategisiinsa tavoitteisiinsa, koska Georgian poliittinen johto pysyi poliittisessa kannassaan operaation kaikkien vaiheiden ajan. Operatiivis-taktisella tasolla taas on havaintoja siitä, että Georgian asevoimat perääntyivät Venäjän maahanlaskujoukkojen edessä liian helposti johtuen niiden maineesta. Narratiivi on ristiriitainen salaamisen ja harhauttamisen tavoitteen kanssa, mutta Venäjä onnistui kohdentamaan informaatiovaikuttamisensa siten, että kolmansille osapuolille operaatio tuli yllätyksenä.

Operaation alkaessa selkeä viestinnän painopiste oli sotilaallisen operaation oikeutuksen narratiivissa, joka jatkui sodan päättymisen jälkeenkin. Oikeutus pyrittiin saavuttamaan useilla eri

viesteillä joita olivat: 1. Georgia on sodan hyökkääjäosapuoli 2. Venäjä puolustaa omia kansalaisiaan separatistialueilla lainsäädäntönsä mukaisesti 3. Venäjä turvaa rauhaa alueella ja toimii mandaattinsa mukaisesti 4. Georgia rikkoo kansainvälisiä sopimuksia käyttämällä asevaikutusta siviilikohteisiin pyrkien etniseen puhdistukseen alueella.

Viestiä, jonka mukaan ”Georgia on sodan hyökkääjäosapuoli”, välitettiin poliittisia kanavia pitkin ja tuettiin valtiollisella medialla. Tavoitteena Venäjän oli näyttää Georgian hyökkäyksen uhrina, ei aloitteellisena toimijana. Viesti pyrittiin kohdentamaan omaan kansaan ja kolmansiin osapuoliin. Ristiriitaisesta informaatiosta johtuen kansainvälinen yhteisö ei kyennyt puuttumaan sotaan. Uutisointi sodan alkamisesta oli myös hyvin ristiriitaista kansainvälisessä lehdistössä. Osa medioista uutisoi, että Georgia on aloittanut hyökkäyksen separatistialueille ja osa taas, että Venäjä on aloittanut sodan Georgiaa vastaan. Nämä viestit kuvastavat hyvin kansainvälistä sekaannuksen tilaa, jota ristiriitainen, varmentamaton tieto sota-alueelta aiheuttaa. Viestin tehoa omaan kansaan ilmentää korkeat lukemat teetetyissä mielipidemittauksissa sodan oikeuden puolesta

Viestiä, jonka mukaan Venäjä puolustaa omia kansalaisiaan välitettiin poliittisia kanavia pitkin ja tuettiin kansallisella medialla. Viesti kohdennettiin kansainväliselle yhteisölle sekä omalle kansalle. Viestinnässä painotettiin, että Etelä-Ossetialaisilla ja Abhasialaisilla oli Venäjän kansalaisuus ja Venäjän perustuslakiin on kirjattu, että Venäjän tulee turvata kansalaistensa turvallisuus myös valtionsa rajojen ulkopuolella. Sekä sitä, että Georgian hyökkäys suuntautuu rauhanturvatuille alueelle ja on aiheuttanut 50 rauhanturvaajan kuoleman.

Viestiä, jonka mukaan Venäjä on turvaamassa rauhaa Georgiassa, välitettiin sekä poliittisia kanavia pitkin, että sotilaallisella toiminnalla. Molempia tuettiin valtiollisella medialla. Sotilaallisena toimintana, jonka tarkoituksena oli välittää tätä viestiä, voidaan pitää tiukkoja voimankäytön säädöksiä, joiden takia vaikutusta ei missään vaiheessa kohdistettu siviilikohteisiin, jotka haittaisivat alueen väestön elämänlaatuun, kuten sähkön jakeluun. Myös hyökkäyksen pysäyttämistä molemmilla operaatiosuunnilla, ennen strategisesti merkittäviä kohteita Tblisiä ja Baku-Tiblisi-Supsa öljyputkea voidaan pitää diskurssia tukevana sotilaallisena toimintana. Vaikuttaminen pyrittiin kohdentamaan kolmansiin osapuoliin ja omaan kansaan. Vaikuttamisen tavoitteena oli sodan oikeutus ja kolmansien osapuolien intervention estäminen. Kolmannet osapuolet eivät kyenneet sodan kuluessa kiistämään Venäjän oikeutusta ja näin ollen sotilaalliseen väliin tulon alueella. Venäjää on kuitenkin sodan jälkeen kritisoitu

voimakkaasti rauhanturvaamisen mandaatin ylittävästä voimankäytöstä. Mieliäpidemittausten mukaan kuitenkin Venäjän kansa piti sotaa oikeutettuna.

Viestiä, jonka mukaan Georgia rikkoo kansainvälisiä ja humanitäärisiä sopimuksia välitettiin poliittisia kanavia pitkin. Sitä pyrittiin tukemaan alueelle tuodulla venäläisellä medially, jonka tehtävänä oli julkaista Georgian sodan aikana tekemiä hirmutekoja. Vaikuttaminen pyrittiin kohdentamaan kolmansiin osapuoliin ja Venäjän omaan kansaan. Vaikuttamisen tavoitteena lienee ollut sekä rauhanturvaamisen narratiivin tukeminen sekä luoda lisää negatiivisia attribuutioita Georgiaa kohtaan ja saada kansallinen ja kansainvälinen tuki pois Georgian hallinnolta. Vaikuttavuus tällä viestillä oli sodan kuluessa hyvä. Yhdistettynä informaatioympäristön eristämiseen kolmansilla osapuolilla oli haastavaa saada kilpailevaa informaatiota alueelta. Vaikuttamisen teho laski, kun sodan päätyttyä tuli julki, että Venäjä oli voimakkaasti liioitellut sekä siviiliuhrien lukumäärää, että Georgian asevaikutusta siviilikohteisiin. Tämän seurauksena Venäjän media ja poliittisen johdon strateginen kommunikaatio menetti osan kansansa luottamuksesta. Myös kansainvälinen yhteisö tuomitsi Venäjän toimet sodan jälkeen.

LIITE 3: LASSWELLIN ANALYYSIMALLIN TULOKSET KRIM

Tarkasteluun aineistoa kerättiin Maidan kansannoususta alkaen aina 18.3 asti, eli Krimin liittymiseen Venäjään. Analyysissäni olen jäsennellyt Venäjän Krimin haltuunoton kuluessa toteuttaman informaatiovaikuttamisen ajalliseksi jatkumoksi sen eri vaiheisiin sitoen Lasswellin mallin mukaisesti teemoiteltuna. Aineistona käytettiin tieteellisiä artikkeleita. Sen jälkeen eri osa-alueiden välisiä riippuvuussuhteita on tarkasteltu jäsentelemällä saatua dataa viestijän, viestin, kanavan, vastaanottajan ja vaikutuksen mukaan. Sosiaalisen media viestit on jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Analyysin aineisto on tutkijan hallussa.

Vahvin korrelaatio löytyi ajan ja viestin välillä. Tiettyjä viestejä toistetaan eri kanavissa ja eri toimijoiden osalta ajallisesti painotettuna. Nämä toistetut viestit muodostavat samalla narratiiveja. Narratiivien sisällä vaikuttaa olevan vahva korrelaatio kohteen ja tavoitteen välillä, mutta niiden välittämiseen käytetään kaikkia kanavia. Venäjä käytti aineiston perusteella huomattavasti enemmän eri vaikuttamisen kanavia ja viestijöitä. (Fyysinen toiminta, media, informaatio-agentit, lentolehtiset, tekstiviestit ja vaalimainokset). Tämän perusteella todettakoon, että narratiivit vaikuttaisivat toimivan eri kanavien ja toiminnan tasojen synkronoivana tekijänä. Koska narratiivien ja niiden kohteiden välillä on myös selkeä yhteys, voidaan myös todeta, että narratiivit on rakennettu kohteen mukaan, jotta kyseisessä kohteessa saadaan aikaan haluttu vaikutus.

Alle olen kirjannut narratiivin mukaisesti aikaan sitoen Lasswellin mallin mukaiset informaatiovaikuttamisen osa-alueet. Näin on mahdollista löytää informaatiovaikuttamisen eri narratiivien painopisteitä aikaan ja operaation vaiheeseen sidottuna, sekä kehen kyseinen narratiivi on kohdennettu ja millä medialla sitä on pyritty välittämään.

Valmistelu ja painostusvaihe

Valmistelu ja painostusvaiheessa korostuu kansallisen yhtenäisyyden rikkominen sekä oman operaation oikeutus jo ennalta.

Omaa operaatiota oikeutettiin ennalta useilla narratiiveilla, jotka olivat ”Ukrainan kansannousu on laitton vallanastus (joten myös Ukrainan uusi hallinto on laitton)”, ”Ukrainan kansannousu on Lännen masinoima”. Operaation oikeuttaminen alkoi maidan kansannoususta alkaen. Ja jatkui operaation päättymisen jälkeenkin. Viestejä, joita narratiivin välittämiseen

käytettiin olivat esimerkiksi: ”Ukrainalla on kansannousun seurauksena kaksi pääkaupunkia Kiova ja Harkova” ja ” Me olemme pakotetut huomaamaan, että jotkut läntiset partnerimme eivät ole kiinnostuneita Ukrainan hyvinvoinnista vaan omista geopoliittisista intresseistään.” Myöhempiä narratiiveja käsitellään tulevissa vaiheissa. Operaation oikeuttamisen narratiiveja välitettiin poliittisia kanavia, Venäjän median ja informaatioagenttien toimesta. Narratiivien tärkein kohde lienee Venäjän oma kansa, jolle oikeutus tuli tehdä aukottomasti, koska Ukrainaa pidettiin ennen sotaa lähimpänä kumppanina. Operaation oikeuttaminen omaan kansaan onnistui erinomaisesti kyselytutkimuksien perusteella hallinnon suosio kansan silmissä nousi haluttuun yhteydessä ja Venäjän kansa piti sen toimia oikeutettuina.

Kansallista yhtenäisyyttä rikottiin narratiivilla: ”Ukrainan uusi hallinto on fasistinen ja laitton sekä uhkaa venäläisvähemmistöjen asemaa.” Narratiivia välitettiin informaatioagenttien, Venäjän median ja Venäjän poliittisen johdon toimesta. Narratiivia välitettiin viesteillä kuten: ”Maidan protestit ovat kohdistettu tuhoamaan venäläinen perimä ja kieli Ukrainasta”. Toinen narratiivi, jolla yhtenäisyyttä rikottiin oli: ”Krimiläiset ovat venäläisiä (Eli Krim on osa venäjää)”. Tätä narratiivia välitettiin etenkin poliittisten kanavien ja Venäjän median avulla. Narratiivit olivat kohdistettu haavoittuvaan populaatioon. Kansallisen yhtenäisyyden rikkoutumista kuvaa hyvin Krimillä tapahtunut kansannousu ja siihen osallistuneiden ihmisten määrä.

Tärkeimmät kohteet valmisteluvaiheessa olivat haavoittuva populaatio ja Venäjän oma kansa, joille lähes kaikki vaikuttaminen kohdennettiin.

Operaatiovaihe

Operaatiovaiheessa Venäjä jatkoi omien toimiensa oikeuttamista kahdella narratiivilla. Ensimmäinen narratiivi oli ”Krimin tapahtumat kansan tahto”. Kansan tahto narratiivi alkoi jo valmisteluvaiheessa, kun Krimin autonomisen puolueen edustaja esitti Krimin Venäjään liittämisen mahdollisuutta. Kuitenkin operaatiovaiheessa sitä käytettiin painopisteisesti. Narratiivia välitettiin fyysisellä toiminnalla (Venäjämönteiset mielenosoitukset), poliittisia kanavia pitkin (Krimin johdon lausunnot), median välityksellä ja mielipidemittauksilla sekä kansanäänestyksellä. Kohteita tällä narratiivilla lienee kolme. Kansainvälisen yhteisön ja Ukrainan vastatoimet pyrittiin estämään, koska jos kyseessä on kansan tahto, ei niillä ole oikeutta siihen puuttua. Narratiivia kohdennettiin myös omaan kansaan, jolla omat toimet kyettiin oikeuttamaan. Narratiivin seurauksena kolmannet osapuolet tai Ukraina eivät kyenneet puuttumaan

tilanteeseen, Krim liitettiin Venäjään ja Venäjän kansa oli mielipidemittausten perusteella tyytyväinen valtionsa toimiin.

Toinen narratiivi oli ” Venäjän on autettava Krimiä.” Tätä narratiivia välitettiin krimin informaatioagenttien, poliittisten kanavien ja median avulla. Narratiivissa korostettiin krimiläisten venäläisyyttä, jonka perusteella Venäjän on autettava ja Krimi pyysi julkisesti Venäjältä apua. Narratiivi kohdennettiin ensisijaisesti omaan kansaan, jolla oikeutettiin omat toimet. Venäjän kansa olikin mielipidemittausten perusteella tyytyväinen valtionsa toimiin. Lisäksi tällä narratiivilla mahdollistettiin sotilaallisen voimankäyttö jos tilanne olisi eskaloitunut tai Venäjän operointi olisi paljastunut.

Operaatiovaiheessa Venäjä pyrki myös kieltämään omat toimensa narratiivilla: ”Venäjä ei ole osallinen Krimin tapahtumiin”. Narratiivia välitettiin fyysisellä toiminnalla, erikoisjoukkojen lausunnoilla, medialla ja poliittisia kanavia pitkin. Narratiivia välitettiin muun muassa poliittisen johdon suorilla kielloilla, sillä, että erikoisjoukot identifioivat itsensä Krimin itsepuolustusjoukoiksi ja median käyttämällä termillä ”kohteliaat miehet”. Narratiivin ensisijainen kohde oli kolmannet osapuolet. Narratiivilla pyrittiin luomaan informaation sumua alueelle ja salaamaan oma operointi. Narratiivi vaikuttaa onnistuneen operaation aikana hyvin, koska kolmannet osapuolet eivät kyenneet puuttumaan alueen tilanteeseen.

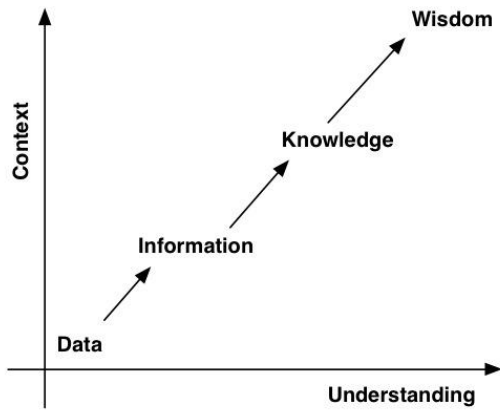
Venäjä välitti myös narratiivia ”Ukrainan Krimille sijoitettujen joukkojen tulee liittyä Venäjään”. Tätä narratiivia välitettiin fyysisellä toiminnalla, poliittisilla kanavilla ja medialla. Narratiivia välitettiin viesteillä, kuten: ”Ukrainan asevoimat eivät voi pärjätä Venäjälle” ja allekirjoittamalla lain, jonka perusteella Ukrainan asevoimien edustajat eivät menetä sotilasarvoaan tai koulutustasonsa mukaista tehtävää jos ne liittyvät Venäjään. Narratiivi kohdennettiin Ukrainan asevoimiin. maaliskuun 4 alkaen, mutta vaikutuksia alkoi näkyä vasta Krimin liittyttyä Venäjään, jonka seurauksena loikkauksia alkoi tapahtua.

Operaation aikana venäjä käytti myös narratiivia ”Ukrainalla ei ole oikeutta puuttua Krimin tapahtumiin.” Narratiivia välitettiin fyysisellä toiminnalla, poliittisia kanavia pitkin sekä median avulla. Narratiivia välitettiin viesteillä, kuten sotaharjoitusten järjestäminen Ukrainan rajalla ja myöntämällä lupaa käyttää voimaa Ukrainan alueella tarvittaessa. Narratiiviin liittyi myös oleellisesti kansantahdon narratiivi, jolla myös pyrittiin kiistämään Ukrainan oikeus puuttua tilanteeseen. Narratiivi kohdennettiin Ukrainan hallintoon. Narratiivin seurauksena Ukraina ei uskaltanut puuttua alueen tilanteeseen.

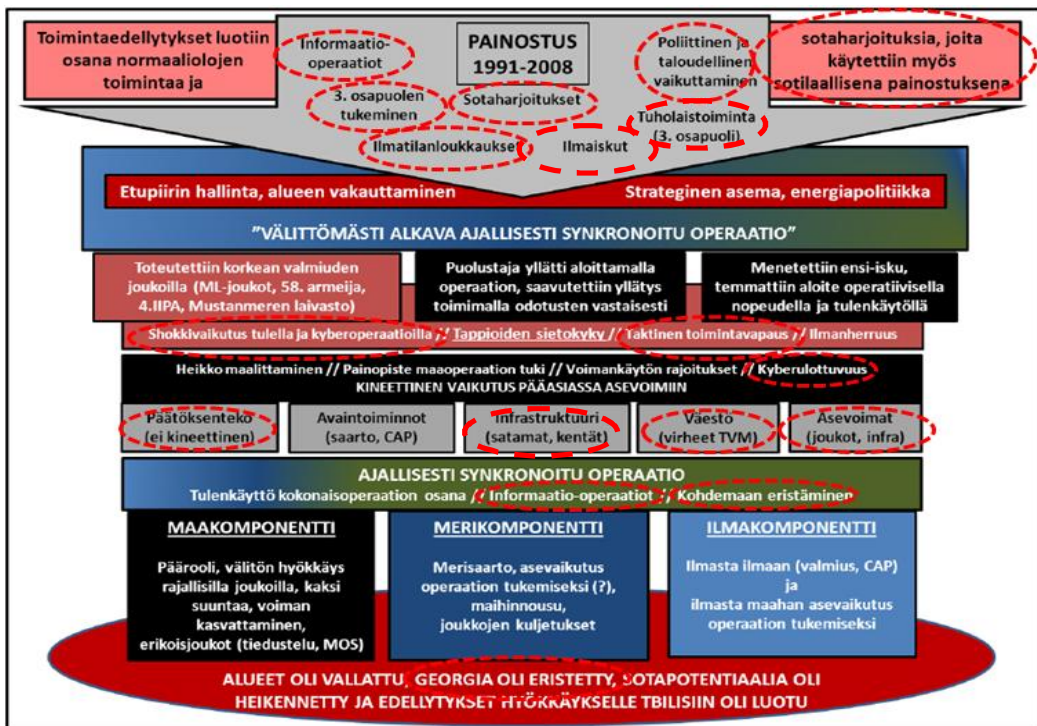
Operaation aikana välitettiin myös monia alemman tason narratiiveja, joilla luotiin informaatio-sumua. Näitä olivat esimerkiksi ”Ukrainassa vallitsee kaaottinen tila”, ”Krimillä toimii Ukrainalainen tarkka-ampuja” ja ”Krimin hallintorakennuksella näkyi Ukrainalaisia sotilaita”

Operaation aikana informaatiovaikuttamista kohdennettiin aineiston perusteella kaikkiin kohde-ryhmiin, eikä koko vaiheen aikaista painopistettä voida osoittaa. Haavoittuvaan populaatioon suunnattu vaikuttaminen laski määrällisesti operaation aikana.

LIITE 4: KUVIA

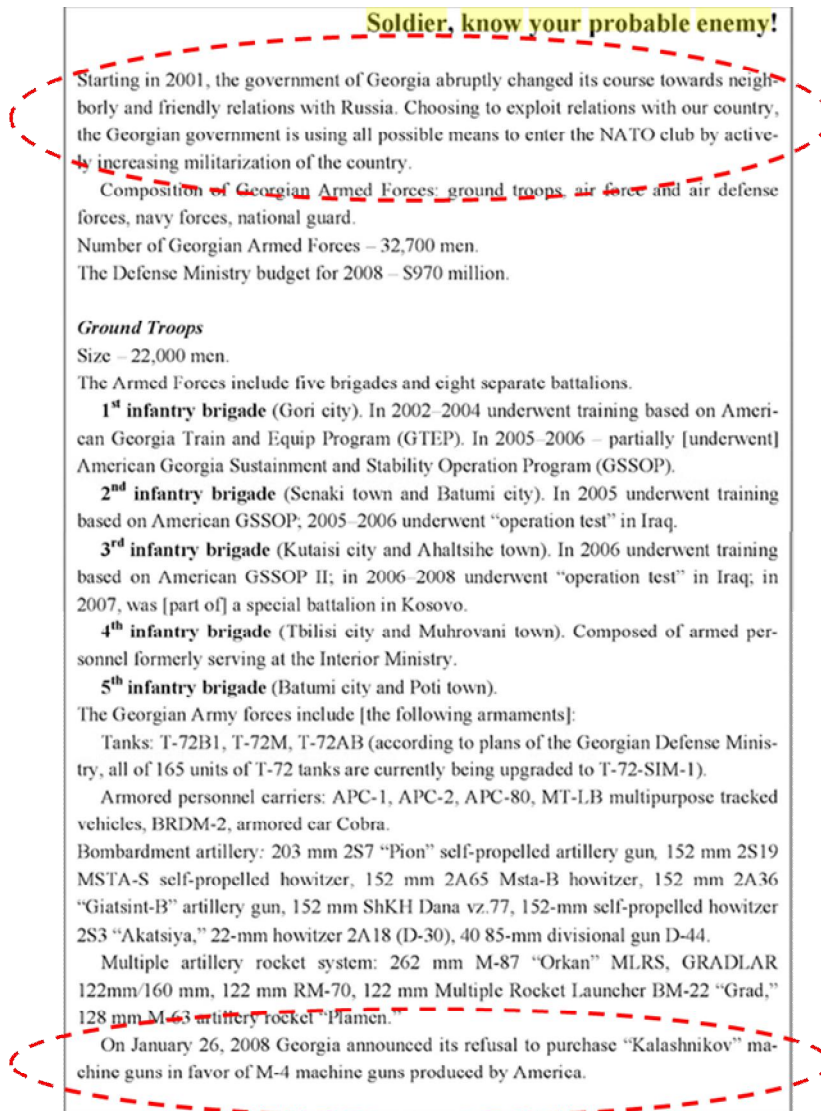
Kuva 12: Tiedon tasomalli³⁸⁷

Kuva 13: Georgian sota strategisen iskun toteuttamisen näkökulmasta.³⁸⁸

³⁸⁷ de Guise Preston, unsane, 2013 [http://unsane.info/what-the-dikw/], viitattu 14.3.2018

³⁸⁸ Tähtinen (2013) Ympyröitynä punaisella katkoviivalla ovat osakokonaisuudet, joihin tutkimukseni mukaan liittyi informaatiovaikuttamista tai sitä tukevaa toimintaa.

Kuva 14: Venäjän joukoille Kaukasus-2008 harjoituksessa jaettu lehtinen tulevasta vihollisesta.³⁸⁹

³⁸⁹Cornell, Popjanevski ja Nilsson (2008) s. XII

Kuva 15: Venäläisen median julkaisema kuva "reaktiivipanssareista" Venäläisessä T-72 panssarivaunussa.³⁹⁰

Kuva 16: Saakashvilin verkkosivuilla julkaistu kuva, jolla hänet rinnastetaan Adolf Hitleriin.³⁹¹

Kuva 17: Siviiliuhri Etelä-Ossetiassa.³⁹²

³⁹⁰ Cornell, Popjanevski ja Nilsson (2008) s. XIV-XX

³⁹¹ Arun (2008)

³⁹² Kavanterä (2011) s.18

Kuva18: Siviilikohteisiin kohdistuneiden pommitusten vaikutus Georgiassa³⁹³

Kuva 19: Sosiaalisessa mediassa julkaistu kuva, jolla korostetaan Krimin joukkojen yhtenäisyyttä³⁹⁴

Kuva 20: Sosiaalisessa mediassa julkaistu kuva, Ukraina ja Natsi-Saksa³⁹⁵

³⁹³ Cornell, Popjanevski ja Nilsson (2008) s. XIV-XX

³⁹⁴ Ionatamishvili (2016), s.100

³⁹⁵ Ionatamishvili (2016), s.102

Kuva 21: Sosiaalisessa mediassa julkaistu meemi³⁹⁶

Local residents carry a Russian flag in Simferopol, Crimea, March 2014. Courtesy of AP Photo/Ivan Sekretarev.

Kuva 22: Venäläismielinen mielenosoitus Simferopolissa.³⁹⁷

Kuva 23: Venäjän asevoimien Tiger Krimillä.³⁹⁸

³⁹⁶ Ionatamishvili (2016), s.117 Meemin tekstikentässä lukee: “Yhdysvallat aktiivisesti puuttuvat Ukrainan tilanteeseen sekä kontrolloivat Ukrainan tilannetta. CIA:lla on pääsy Ukrainan kansallissalaisuuksiin ja kansallisiin dokumentteihin. Yhdysvaltojen ja EU:n tavoite on tuhota Ukraina ja aiheuttaa kaaosta, luodakseen jännitteitä Venäjän lähialueille.”

³⁹⁷ Thornton (2015)

³⁹⁸ Stop Fake (2014), 4th Company: Crimean “Tigers” are part of the North Caucasus Military District subunit [https://www.stopfake.org/en/4th-company-crimean-tigers-are-part-of-the-north-caucasus-military-district-subunit/], viitattu 3.3.2019

Kuva 24: Kohteliaat miehet ja poika Krimillä³⁹⁹

Kuva 25: Kohteliaat miehet ja lapsia Krimillä⁴⁰⁰

Kuva 26: Kohteliaat miehet ja nainen krimillä.⁴⁰¹

³⁹⁹ Sindelar Daisy, RFE/RFL: *Russia Unveils Monument To 'Polite People' Behind Crimean Invasion* [<https://www.rferl.org/a/russia-monument-polite-people-crimea-invasion/27000320.html>] viitattu 15.3.2019

⁴⁰⁰ Yurchak Alexei, Anthropoliteia: *Little green men: Russia, Ukraine and post-Soviet sovereignty*, 2014, [<https://anthropoliteia.net/2014/03/31/little-green-men-russia-ukraine-and-post-soviet-sovereignty/>], Viitattu 15.3.2019.

⁴⁰¹ Yurchak Alexei, Anthropoliteia: *Little green men: Russia, Ukraine and post-Soviet sovereignty*, 2014, [<https://anthropoliteia.net/2014/03/31/little-green-men-russia-ukraine-and-post-soviet-sovereignty/>], Viitattu 15.3.2019.

Kuva 27: Vaalimainoksia Krimillä 1.⁴⁰²

Kuva 28: Vaalimainoksia Krimillä 2.⁴⁰³

⁴⁰² Falcon Bjorn, Inform Napalm: *Russia Mounts Large Scale Information and Psychological Operations in Crimea*, 2014 [<https://informnapalm.org/en/russia-mounts-large-scale-information-and-psychological-operations-in-crimea/>], Viitattu 15.3.2019

⁴⁰³ Yuhas Alan, The Guardian: *Russian propaganda over Crimea and the Ukraine: how does it work?*, 2014 [<https://www.theguardian.com/world/2014/mar/17/crimea-crisis-russia-propaganda-media>], viitattu 15.3.2019

LIITE 5: OPERAATIOIDEN VERTAILU

	Verrattava kohde	Toteutuiko Georgian sodassa	Miten ilmeni	Toteutuiko Krimin haltuunotossa	Miten ilmeni
<u>Yleistä</u>	Vaikuttaminen aloitettiin ennen varsinaista sotilaallista operaatiota	Toteutui	Informaatiovaikuttaminen aloitettiin Separatistisodista alkaen valkoisilla menetelmillä, joilla pyrittiin rikkomaan kansallinen yhtenäisyys	Toteutui	Vaikuttaminen aloitettiin oranssista vallankumouksesta alkaen valkoisilla vaikutusmenetelmillä, joilla pyrittiin rikkomaan kansallinen yhtenäisyys
	Vaikuttamisessa yhdisteltiin ei-sotilaallisia ja sotilaallisia suorituskykyjä ja informaatiovaikuttaminen käyttää kaikkia käytössä olevia kanavia	Rajoitetusti	Vaikuttamiseen käytettiin painopisteisesti vain poliittista johtoa, mediaa (rajoitetusti) ja mielipidevaikuttajia	Toteutui	Informaatiovaikuttamisessa käytettiin mediaa, trolleja, poliittista johtoa, mielipidevaikuttajia ja kansan joukkoon asetettuja "näyttelijöitä"
	Informaatiovaikuttamisessa kaikkien operaatiotasojen tulee tukea toisiaan	Rajoitetusti	Vaikuttamiseen käytettiin painopisteisesti vain poliittista johtoa ja mediaa rajoitetusti. Bloggeja, valtion virallisia verkkosivuja ja sosiaalista mediaa ei käytetty tai käytöllä ei ollut merkitystä	Toteutui	Vaikuttamiseen käytettiin Poliittisia kanavia, Mediaa, Sosiaalista mediaa, Fyysistä toimintaa ja tekstiviestejä, lentolehtisiä, tekstiviestejä, vaalimainoksia mielipidemittauksia ja kansanäänestystä
	Informaatiovaikuttamisessa kaikkien operaatiotasojen tulee tukea toisiaan	Ei toteutunut	Venäjä ei kyennyt hallitsemaan eri operaatiotasojen toimintaa, jonka takia taktisen tason toiminta muodosti hallitsemattomia informaatiovaikutuksia. Strategisella tasolla toiminta ja narratiivit olivat yhteneviä.	Toteutui	Taisteluteknisellä tasolla toimivat erikoisjoukot ja näyttelijät taktiset valinnat, media ja trollit sekä strategisen tason viestintä kaikki välittivät samoja narratiiveja
<u>Informaatioympäristön valmistelu</u>	Toimittajien tuominen alueelle	Toteutui	Venäjä toi alueelle omia toimittajiaan	Toteutui	Venäjä oli valmiiksi omia toimittajia alueella
	Valtiollista viestintää tukevien organisaatioiden luominen kohdealueelle	Rajoitetusti	Rauhanturvajoukot	Toteutui	MIR, Rossotrudnichestvo
	Mielipidevaikuttajien hankkiminen	Rajoitetusti	Venäjä asetti Venäläiset johtajat separatistialueille tärkeisiin poliittisiin aseisiin painostusvaiheessa. Natiiveja mielipidevaikuttajia ei kyetty saamaan.	Toteutui	Venäjä hankki kohdealueelta Krimiläisiä mielipidevaikuttajia, jotka tukivat sen narratiivia (Aksyonov, Kolesnichenko, Sevastopolin kaupunginjohtaja)
<u>Narratiivit</u>	Informaatiovaikuttaminen muodosti narratiiveja	Toteutui	Separatisti alueet ovat osa venäjää Separatisti alueiden tulee olla itsenäisiä Georgian hallinto on kykenemätön johtamaan maata Georgia on terroristinen valtio Georgian tulee hyökätä Etelä-Ossetiaan Venäjä ei valmistelee sotilaallista operaatiota Georgian asevoimat eivät voi voittaa Georgia on sodan aloittaja Georgia syyllistyy sotarikoksiin Venäjä toimii rauhanturvamandaatin mukaisesti	Toteutui	Krim on osa Venäjää (Krimiläiset ovat venäläisiä) Maidan kansannousu on laiton (Ukrainan hallinto on laiton) Ukraina on Lännen hallinnassa Ukrainan tilanne on Lännen syytä Ukrainalla ei ole oikeutta puuttua Krimin tapahtumiin Ukrainan asevoimat eivät voi voittaa Krimille sijoitettujen Ukrainan asevoimien joukkojen tulee liittyä Venäjään Venäläisvähemmistöt ovat uhattuja Venäjän on autettava Krimia Venäjä ei ole osallinen tapahtumiin Krimin tapahtumat ovat kansan tahto

Taulukko 1: Operaatioiden vertailu informaatiovaikuttamisen näkökulmasta

	Verrattava kohde	Toteutuiko Georgian sodassa	Miten ilmeni	Toteutuiko Krimin haltuunotossa	Miten ilmeni
Kohdentaminen	Oma kansa	Toteutui	"Sota on oikeutettu"	Toteutui	"Venäjän toimet ovat oikeutettuja" "Venäjä on auttaja" "Krim on osa Venäjää (Krimiläiset ovat venäläisiä)" "Maidan kansannousu on laiton" "Ukraina on Lännen hallinnassa"
	Kolmannet osapuolet	Toteutui	"Georgia on terroristinen valtio", "Venäjä ei valmistelee hyökkäystä", "Alueella on käynnissä kansanmurha", "Georgia aloitti sodan", "Venäjä toimii vain rauhanturvamandaatin mukaisesti"	Toteutui	"Venäjä ei ole osallinen tapahtumiin", "Tilanne on Lännen syytä" "Krimin tapahtumat ovat kansan tahto"
	Kohdemaan poliittinen johto	Toteutui	"Hyökätäkää separatisti alueille", "Luopukaa vallasta"	Toteutui	"Ukrainalla ei ole oikeutta puuttua Krimin tapahtumiin" "Ukrainan asevoimat eivät voi voittaa" "Krimille sijoitettujen Ukrainan asevoimien joukkojen tulee liittyä Venäjään"
	Kohdemaan sotilaallinen johto	Rajoitetusti	"Taisteleminen on turhaa"	Toteutui	"Ukrainalla ei ole oikeutta puuttua Krimin tapahtumiin" "Ukrainan asevoimat eivät voi voittaa" "Krimille sijoitettujen Ukrainan asevoimien joukkojen tulee liittyä Venäjään"
	Kohdemaan väestö	Toteutui	"Separatistialueiden tulee olla itsenäisiä valtioita" "Separatistialueet ovat osa Venäjää"	Toteutui	"Krim on osa Venäjää (Krimiläiset ovat venäläisiä)", "Ukrainan hallinto on laiton", "Venäläisvähemmistöt ovat uhattuja"
Kohdentamis- menetelmät	Kielen valinta	Toteutui	Venäjä pyrki käyttämään Venäjän kieltä vaikuttaessaan Georgian kansaan ja omaan kansaansa. Kolmansiin osapuoliin vaikuttaminen pyrittiin toteuttamaan englanninkielellä, jossa oli selviä puutteita.	Toteutui	Venäjä pyrki käyttämään Venäjän kieltä vaikuttaessaan venäläisvähemmistöihin ja omaan kansaansa. Kolmansiin osapuoliin vaikuttaminen toteutettiin natiivilla kielellä.
	Kanavan valinta	Ei toteutunut	Venäjä käytti kaikkia vaikutuskanavia massamaiseen kohdentamiseen	Toteutui	Venäläisvähemmistöihin kohdennettiin vaikuttaminen kohdennetusti venäläisillä televisiokanavilla, alueen mielipidevaikuttajilla, ei-valtiollisilla organisaatioilla. Kolmansiin osapuoliin vaikutettiin kohdennetusti valtionjohtoisilla englanninkielisillä medioilla sekä trolleilla
	Mielipidevaikuttajien käyttö	Ei toteutunut	Aineistosta ei ilmennyt, että Venäjä olisi pyrkinyt kohdentamaan vaikutusta mielipidevaikuttajien kautta heidän seuraajiinsa	Toteutui	Venäjä käytti mielipidevaikuttajia, kuten Aksyonov ja Dugin mobilisoimaan seuraajiaan tukemaan Venäjän narratiivia

Taulukko 2: Informaatiovaikuttamisen kohdentamisen vertailu

	Verrattava kohde	Toteutuiko Georgian sodassa	Miten ilmeni	Toteutuiko Krimin haltuunotossa	Miten ilmeni
Keinot	Refleksiivinen kontrolli	Toteutui	Venäjä pakotti Georgian nopeaan päätöksentekotilanteeseen käynnistämällä hyökkäyksensä Rokin tunnelin läpi, jolloin Georgian vaihtoehdot oli hyökätä alueelle tai taistella syvällä omalla maaperällä. Päätöksentekoa oli pohjustettu näyttämällä omaa heikkoutta ja aseellisella eskaloinnilla painostettu käyttämään sotilaallista voimaa alueelle. Kumpikaan vaihtoehto ei olisi ollut Georgialle suotuisa.	Toteutui	Venäjä pakotti Ukrainan nopeaan päätöksentekotilanteeseen siirtämällä joukkojaan Ukrainan vastaiselle rajalle, jolloin Ukrainan vaihtoehdot olivat joko hyökätä alueelle, jolloin se näyttäisi syylliseltä eskalointiin tai antaa tapahtumien jatkua sellaisenaan. Päätöksentekoon oli vaikutettu ilmoittamalla julkisesti, että sotilaalliselle voimankäytölle on oikeutus ja toteamalla, että Venäjän on suojeltava kansalaisiaan.
	Disinformatio	Toteutui	Venäjä käytti semanttiselta sisällöltään valheellista informaatiota vaikuttamiskeinona. Esimerkiksi ilmoittamalla, että Separatistialueilla on tapahtumassa kansanmurha	Toteutui	Venäjä käytti semanttiselta sisällöltään valheellista informaatiota vaikuttamiskeinona. Esimerkiksi valheellisilla uutisilla, joihin kuvat oli otettu tsetseniasta tai maidan kapinasta.
	Uusien määrittelemättömien termien luominen	Ei toteutunut	Ei havaintoja aineistossa	Toteutui	Esimerkiksi "Kiovan hallitus"
	Painostus	Toteutui	Esimerkiksi Kaukasus 2008 sotaharjoitus	Toteutui	Esimerkiksi joukkojen ryhmittäminen Ukrainan rajalle
	Harhautus	Toteutui	Esimerkiksi Venäjä T-72 vaunuihin asennettu "reaktiivipanssarointi"	Toteutui	Esimerkiksi väittämällä, että Sevastopolin hallintorakennuksen alueella nähdyt joukot olivat Ukrainalaisia
	Oikeutus	Toteutui	Esimerkiksi Venäjän passien jakaminen alueelle ja väittämällä, että alueella tapahtuu Georgian toteuttama kansanmurha.	Toteutui	Esimerkiksi venäläisten vähemmistöjen suojeleminen
	Provosointi	Toteutui	Esimerkiksi aseellisten välikohtausten järjestäminen	Rajoitetusti	Venäjä pyrki provosoimaan Krimiläisiä tarttumaan aseisiin ja aloittamaan mellakat Ukrainaa vastaan. Provosoinnista muihin kohderyhmiin ei ole viitteitä aineistossa, ennemmin päinvastoin, Venäjä pyrki välttämään eskalointia
	Mustamaalaaminen	Toteutui	Esimerkiksi Saakashvilin mielenterveyden kyseenalaistaminen	Toteutui	Esimerkiksi Ukrainan väliaikaishallituksen fasistisuuden korostaminen
	Kieltäminen	Toteutui	Operaatio kiellettiin poliittisella tasolla	Toteutui	Operaatio kiellettiin poliittisella tasolla
	Informaatiosumun luominen	Toteutui	Venäjä loi informaatioympäristöön ristiriitaisia todellisuuksia, kuten Georgian asevoimien vaikutuksesta syntyneet siviiliuhrit. Tästä johtuen kolmansien osapuolten oli haastavaa muodostaa yhtenäistä tilannekuvaa operaatioalueelta	Toteutui	Venäjä kykeni ylläpitämään informaatiosumua, jossa todellisuus ja valhe sekoittuvat, jolloin tilannekuvan muodostaminen oli haastavaa. Venäjä kykeni myös saamaan kansainvälisen huomion suunnattua toissijaisiin asioihin, kuten sotaharjoituksiin, jolloin sen näkökulmasta tärkeät toimet jäivät huomiotta.

Taulukko 3: Informaatiovaikuttamisen keinojen vertailu

	Verrattava kohde	Toteutuiko Georgian sodassa	Miten ilmeni	Toteutuiko Krimin haltuunotossa	Miten ilmeni
<u>Tavoitteiden saavuttaminen</u>	Kansallisen yhtenäisyyden rikkominen	Rajoitetusti	Venäjä kykeni luomaan kuvan kansallisen yhtenäisyyden rikkoontumisesta Venäläisillä mielipidevaikuttajilla, mutta separatistialueilla ei tapahtunut merkittävää kansannousua	Toteutui	Alueelle saatiin vahva vastakainasettelu venäläismielisten vähemmistöjen ja kantäväestön välille, joka leimahti poliittisiksi protesteiksi
	Sisäpoliittisen kriisin eskalointi	Rajoitetusti	Illusio sisäpoliittisesta kriisistä kyettiin luomaan, mutta ei todellista Georgian sisäistä kansannousua	Toteutui	Krimillä kyettiin saamaan runsaslukuinen kansannousu
	Operaation oikeutus	Rajoitetusti	Operaation aikana kyettiin ylläpitämään oikeutus kotimaassa ja ristiriitainen tilannekuva kolmansissa osapuolissa. Oikeutusta ei kuitenkaan kyetty ylläpitämään enää operaation jälkeen.	Toteutui	Operaation oikeutuksen onnistuminen on havaittavissa useissa mielipidemittauksissa. Oikeutus onnistui varsinkin venäläismielisiin vähemmistöihin ja omaan kansaan.
	Operaation kieltäminen	Rajoitetusti	Venäjä kielsi operaation johdonmukaisesti, mutta sen uskottavuutta heikensi huono operaatioturvallisuus	Toteutui	Venäjä kykeni kieltämään operaation koko sen toteuttamisen ajan ja myöntämään osallisuutensa vasta kuukausi sen jälkeen
	Operaation salaaminen	Ei toteutunut	Venäjä ei kyennyt salaamaan operaation valmisteluja kolmansilta osapuolilta. Hyökkäyksen aloittamisen se kykeni salaamaan, mutta koska se joutui käyttämään huomattavaa sotilaallista voimaa se ei voinut toimia peitetysti.	Toteutui	Venäjä kykeni toimimaan peitetysti koko operaation ajan, jolloin sen osallisuutta ei voitu varmasti osoittaa.
	Painostaminen toimimaan Venäjän tahdon mukaisesti	Rajoitetusti	Esimerkiksi Venäjä loi Georgialle kuvan, että sen on mahdollista toteuttaa onnistunut sotilaallinen operaatio Separatistialueille, jonka seurauksena Georgia käynnistikin hyökkäyksensä. Venäjä ei kuitenkaan kyennyt vaikuttamaan Georgian poliittiseen suuntautumiseen kohti Länttä.	Toteutui	Venäjä kykeni painostamaan Ukrainaa välttämään sotilaallisen voiman käyttöä koko operaation ajan.
	Taistelutahdon murtaminen	Ei toteutunut	Venäjä ei kyennyt murtamaan Georgian asevoimien taistelutahtoa	Toteutui	Venäjä kykeni murtamaan Ukrainan asevoimien taistelutahdon
	Sotilaallisen voimankäytön välttäminen	Ei toteutunut	Venäjä joutui käyttämään konventionaalisia joukkoja massamaisesti	Rajoitetusti	Venäjä kykeni käyttämään vain pientä joukkomäärää

Taulukko 4: Informaatiovaikuttamisen tavoitteiden saavuttamisen vertailu

	Verrattava kohde	Toteutuiko Georgian sodassa	Miten ilmeni	Toteutuiko Krimin haltuunotossa	Miten ilmeni
<u>Propagandan Perusperiaatteet</u>	Tunteisiin vetoamisen periaate	Toteutui	Venäjä käytti voimakkaita tunteisiin vetoavia termejä, kuten Nazi, kansanmurha ja terroristinen valtio	Toteutui	Venäjä käytti voimakkaita tunteisiin vetoavia termejä, kuten Nazi, laitton vallankaappaus ja russofobia
	Toistamisen periaate	Toteutui	Samoja perusviestejä (narratiivit) toistettiin läpi operaation	Toteutui	Samoja perusviestejä (narratiivit) toistettiin läpi operaation
	Pitkäkestoisen vaikutuksen periaate	Toteutui	Venäjä vertasi esimerkiksi Presidentti Saakashviliä Hitleriin	Toteutui	Venäjä käytti aktiivisesti termejä, kuten Bandera, Natsi ja fasis
	Odotetun informaation periaate	Toteutui	Venäjä korosti suojelevansa venäläisvähemmistöjä rajojensa ulkopuolella	Toteutui	Venäjä korosti suojelevansa venäläisvähemmistöjä rajojensa ulkopuolella
	yksinkertaisuuden periaate	Toteutui	Venäjä käytti hyvin yksinkertaisia perusviestejä, kuten Venäjä turvaa rauhaa alueella, Georgian johto on epäonnistunut, Saakashvili on hullu	Toteutui	Venäjä käytti hyvin yksinkertaisia perusviestejä, kuten laitton vallankaappaus tai Venäläismieliset vähemmistöt ovat vaarassa
	oletetun itsestänselvyyden periaate	Toteutui	Käytettiin termiä Natsi viitattaessa kansantuhon	Toteutui	Käytettiin termiä fasisisti viittaamaan Ukrainan uuteen hallintoon
<u>Informaatio-vaikuttamisen tukeminen</u>	Informaatioympäristön eristäminen	Rajoitetusti	Venäjä pyrki eristämään informaatioympäristön sekä fyysisesti, kineettisesti ja kyberturvallisuusympäristössä suoritetuilla palvelunestohyökkäyksillä. Venäjä ei kuitenkaan kyennyt eristämään täysin informaatioympäristöä johtuen digitaalisen viestinnän kehityksestä, jota ei otettu täysin huomioon	Toteutui	Venäjä pyrki eristämään informaatioympäristön sekä fyysisesti, kineettisesti ja kyberturvallisuusympäristössä suoritetuilla palvelunestohyökkäyksillä ja estämässä omassa informaatioympäristössään toimivien epäsuotuisten toimijoiden toiminta. Vaikka informaatioympäristön eristäminen ei ollut täydellistä johtuen esimerkiksi teleoperaattorien ja internetin toimimisesta, jonka takia tietoa vuoti alueelta. Ei tällä ollut merkitystä johtuen hyvästä operaatioturvallisuudesta ja informaatiosumusta
	Operaatioturvallisuus	Rajoitetusti	Strategisella tasolla operaatioturvallisuus kyettiin ylläpitämään operaation ajan. Sotilaiden viestintä ja siviilikohteisiin kohdenneet iskut kuitenkin heikensivät informaatiovaikuttamisen tehoa huomattavasti	Toteutui	Joukkojen operaatioturvallisuus kyettiin säilyttämään koko operaation ajan. Ei haluttua informaatiota ei oman toiminnan seurauksena päässyt syntymään

Taulukko 5: Perusperiaatteiden ja informaatiovaikuttamisen tukemisen vertailu.

LIITE 6: PÄÄLÄHTEIDEN ARVIOINTI

Teoria			
Lähde	Julkaisija	Lähteen kuvailu	Arvio lähteen laadusta
Jowett Garth S ja O'Donnell Victoria J.: Propaganda & Persuasion , SAGE Publications, Iso-Britannia, 2012	Garth S. Jowett toimii viestinnän professorina Houstonin yliopistossa. Hän on saavuttanut tohtorin arvonimen historiasta ja viestinnästä Pennsylvania yliopistossa. Hän on toiminut Kanadan viestintävirastossa yhteiskuntatieteiden tutkimuksen tutkimusjohtajana. Hän on arvostettu kirjoittaja ja julkaisija viestinnän tieteenalalla.	Propaganda and Persuasion, on tieteenalan yksi merkittävimmistä perusteoksista, jonka viides ja uusin painos on päivitetty vastaamaan digitalisoituvaa maailmaa propagandan näkökulmasta. Se kuvaa propaganda termin syntyä, tunnuspiirteitä, historiaa ja analyysimalleja.	Lähde on puolueettoman tahon laatima tieteellinen julkaisu, joka sisältää lähdeviittaukset. Julkaisu on tiedeyhteisössä korkeasti arvostettu ja usein viitattu. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Turvallisuuskomitea Toim.: Kyberturvallisuuden sanasto Julkaisija: Sanastokeskus TSK ry, Kustantaja: Huoltovarmuuskeskus, Suomi, 2018	Turvallisuuskomitea suomalainen on kokonaisturvallisuuteen liittyvä ennakoivan varautumisen pysyvä ja laajapohjainen yhteistoimintaelin. Turvallisuuskomitea kokoontuu järjestää seminaareja ja kuulemistilaisuuksia järjestöjen, elinkeinoelämän ja muiden yhteistyötahojen kanssa tavoitteenaan herättää keskustelua ja kerätä yhteiskunnan turvallisuuden kehittämisen edellyttämää tietoa.	Kyberturvallisuuden sanasto on ensimmäinen laaja suomen kielinen kyberturvallisuuden sanasto, joka pyrkii määrittelemään aihealueen termit ja niiden väliset suhteet sekä erot suomalaisen kokonaisturvallisuuden terminologian mukaisesti. Kyberturvallisuuden sanaston tavoitteena on selventää käsitteitä, yhdenmukaistaa termejä ja antaa luotettavia vieraskielisiä vastineita suomen kielen käsitteille ja helpottaa alalla työskentelevien tai muuten kyberturvallisuuden kanssa tekemisiin tulevien työtä.	Lähde on poikkialhollisen työryhmän julkaisu, jota voidaan pitää Suomen valtion virallisena määrittelynä aihealueen sanastoon liittyen. Se ei ole tieteellinen julkaisu.
Shoemaker Pamela J. ja Vos Tim P.: Gatekeeping theory , Routledge, Taylor & Francis, New York, Yhdysvallat, 2009	Pamela J. Shoemaker on viestinnän professori ja johtava portinvartija teorian tutkija ja kehittäjä, joka on julkaissut useita tieteellisiä teoksia, niin kirjoja, tutkimuksia, kuin artikkeleitaakin.	Gatekeeping theory on viestinnän teoreettinen julkaisu, joka tarkastelee portinvartijateoriaa ja sen merkitystä osana viestintää niin perinteisen median kuin digitalisoituneen mediankin osalta. Se on niisanottu perusteos, johon usein viitataan alan kirjallisuudessa.	Lähde on puolueettoman tahon laatima tieteellinen julkaisu, joka sisältää lähdeviittaukset laadukkaisiin lähteisiin. Julkaisu on tiedeyhteisössä korkeasti arvostettu ja usein viitattu. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
McQuail Denis ja Windahl Sven: Communication models for the study of mass communications , Routledge, Iso-Britannia, 1993	Denis McQuail (1935-2017) oli viestinnän emeritus professori Amsterdamin yliopistossa ja tieteenalallaan (massaviestintä) korkeasti arvostettu teoreetikko. Hän on julkaissut useita tieteellisiä teoksia, niin kirjoja, tutkimuksia kuin artikkelejaakin.	Communication models for the study of mass communications on alan perusteos, jossa tuodaan esiin eri massaviestinnän analyysimalleja ja niiden sovellutuksia. Lähde on käytettävissä analyysin tukena.	Lähde on puolueettoman tahon laatima tieteellinen julkaisu, joka sisältää lähdeviittaukset laadukkaisiin lähteisiin. Julkaisu on tiedeyhteisössä korkeasti arvostettu ja usein viitattu. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Svetoka Sanda (toim.): Social media as a tool of hybrid warfare , NATO Strategic Communications Centre of Excellence, Riika, Latvia, 2016	NATO Strategic Communications Centre of Excellence (The NATO StratCom COE) on monikansallinen NATO:n akreditoima sotilasorganisaatio, joka on erillään NATO:n johtamisrakenteesta eikä ole NATO:n alainen. NATO StratCom COE, pyrkii kehittämään strategisen kommunikaation suorituskykyä NATO:n liittolaisvaltioiden osalta.	Lähde on tieteellinen tutkimus, joka pyrkii selvittämään sosiaalisen median roolia osana sodankäyntiä. Se pyrkii määrittelemään sosiaalisen median erityispiirteet hybridisodankäynnin näkökulmasta, kuten vaikuttamismenetelmät. Se myös arvioi NATO maiden kykyä nyt ja tulevaisuudessa vastata näihin sosiaalisen median uhkakuviin.	Lähde on tieteellinen tutkimus, joka nauttii akateemisesta vapaudesta. Se sisältää lähdeviitteet, laadukkaisiin tieteellisiin julkaisuihin joiden avulla on mahdollista päästä alkuperäislähteen tietoon käsiksi. Tutkimus on osa STRATCOM COEN:n laajempaa tutkimusprojektia. Lähdettä ei voida pitää täysin puolueettomana, koska sen tehtävänä on tuottaa tutkimustietoa NATO:lle.
Bialy Beata, Svetoka Sanda: New trends in social media , NATO strategic communications centre of excellence, Riika, Latvia, 2016	NATO Strategic Communications Centre of Excellence (The NATO StratCom COE) on monikansallinen NATO:n akreditoima sotilasorganisaatio, joka on erillään NATO:n johtamisrakenteesta eikä ole NATO:n alainen. NATO StratCom COE, pyrkii kehittämään strategisen kommunikaation suorituskykyä NATO:n liittolaisvaltioiden osalta.	Lähde on Puolan puolustusministeriön tilaama tutkimus, jonka tarkoitus on selvittää sosiaalisen median trendejä ja tulevaisuuden näkymiä hybridisodankäynnin näkökulmasta, jotta se kykenee paremmin varautumaan nopeasti muuttuvaan informaatioympäristöön. Tutkimusraportti pyrkiikin tunnistamaan sosiaalisen median trendit, analysoida kaavamaisuuksia sen käytössä ja analysoida mahdollisuuksia, joita sosiaalinen media mahdollistaa NATOLLE ja sen jäsenmaille.	Lähde on tieteellinen tutkimus, joka nauttii akateemisesta vapaudesta. Se sisältää lähdeviitteet, laadukkaisiin tieteellisiin julkaisuihin joiden avulla on mahdollista päästä alkuperäislähteen tietoon käsiksi. Tutkimus on osa STRATCOM COEN:n laajempaa tutkimusprojektia. Lähdettä ei voida pitää täysin puolueettomana, koska sen tehtävänä on tuottaa tutkimustietoa NATO:lle.

Taulukko 6: Päälähteiden arviointi, Teoria

Teoria			
Lähde	Julkaisija	Lähteen kuvailu	Arvio lähteen laadusta
Darczewska Jolanta, The anatomy of Russian information warfare the Crimean operation, a case study, Centre for Eastern Studies, Puola, 2014	Centre for Eastern studies (OSW) tärkein tehtävä on kerätä tietoa tärkeistä tapahtumista ja poliittisista, yhteiskunnallisista ja taloudellisista prosesseista. Tutkimuskeskus on julkisesti rahoitettu. Darczewska on pedagogiikan tohtori. Tällä hetkellä hän toimii New Eastern Europe lehden hallituksen varapuheenjohtajana. Darczewskan erityisosaamisalue on entisten Neuvostoliittoon kuuluneiden valtioiden turvallisuus ja viranomaisten rooli näiden valtioiden poliittisessa järjestelmässä.m.	Lähteen tarkoitus on rekonstruoida Venäjän informaatioidankäynnin teoria sen keskeisten teoreetikkojen kirjoitusten perusteella. Tutkimus perustuu Aleksandr Duginin ja Igor Panarinin sotatieteellisiin julkaisuihin, joita se vertaa Krimin operaatioon. Tutkimusta voidaan käyttää sekä venäläisen sodankäyntitavan että Krimin tapahtumien tarkasteluun.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, laatima tieteellinen raportti, joka on lähdeviitustettu. Lähteen tiedot on mahdollista varmentaa alkuperäislähteistä. Tutkimuksen luotettavuutta alentaa sen määrällisesti vähäinen lähdeaineisto.
Eder Mari K.: Leading the Narrative – The Case for Strategic Communication, Naval Institute Press, Yhdysvallat, 2011	Eder on Yhdysvaltojen asevoimien eläkkeelle jäänyt kenraali, jolla on yli 30 vuoden kokemus viestinnästä ja kansainvälisistä suhteista. Hän on saavuttanut maisterin tutkintotason sekä U.S Army collegesta, että Pennsylvaniaan yliopistosta.	Naval institute on Yhdysvaltalainen voitto tavoittelematon yhdistys, joka julkaisee tieteellistä kirjallisuutta globaalien turvallisuuden ja merivoimien viitekehyksessä. Lähde on strategisen kommunikaation perusteos. Lähde käsittelee viestinnän perustrategioita, taktiikoita ja tekniikoita sekä kriisiviestintää ja strategisen viestinnän suunnittelua.	Lähde on puolueettoman akateemisesta vapaudesta nauttivan tahon laatima tieteellinen kirja. Lähde sisältää lähdeviittaukset ja sen tiedot on mahdollista tarkastaa alkuperäislähteistä. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Thornton Rod: The Changing Nature of Modern Warfare, The RUSI Journal, Taylor & Francis Group, Iso-Britannia, 2015, [http://dx.doi.org/10.1080/03071847.2015.1079047] Viitattu 25.10.2017	RUSI Journal on Taylor & Francis instituutin tärkein julkaisu ja keskeisin foorumi tieteellisten artikkelien julkaisulle kansainvälisen turvallisuuden ja maanpuolustuksen viitekehyksessä. Sen julkaiseminen on aloitettu 1857 ja se on oman tieteenalansa vanhin julkaisu. Rod Thornton on vanhempi lehtori maanpuolustuksen tutkimuslaitoksella Kings Collegessa Lontoossa. Hän on julkaissut useita arvostettuja kirjoja ja vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleita.	Lähteessä kuvaillaan muutoksia venäjän sotatieteellisessä ajattelussa informaatioidankäynnin ja hybridisodankäynnin alueella sekä Venäjän informaatiokampanjan toteuttamistapoja Krimin haltunoton viitekehyksessä. Tutkimusta voidaan käyttää sekä venäläisen sodankäyntitavan että Krimin tapahtumien tarkasteluun.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, laatima tutkimusraportti joka sisältää kattavasti lähdeviittauksia. Lähde on vertaisarvioitu ennen julkaisua. Lähteen tiedot on mahdollista varmentaa alkuperäislähteistä. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Warden John A. III: Strategy and Airpower, Air University, Air and Space Power Journal Volume XXV, No. 1, Maxwell, Yhdysvallat 2011	Air university (AU) on Yhdysvaltojen ilmavoimien koulutus ja opetuslaitos. AU myös toteuttaa tieteellistä tutkimusta ja julkaisutoimintaa sodankäynnin ja kansallisen turvallisuuden viitekehyksessä. John Warden on Yhdysvaltalainen upseeri ja sotateoreetikko, joka on tunnettu kehäteoriastaan, jota käytettiin Operation Desert stormin maalittamisen teoreettisena perustana, jolla liittouman joukot kykenivät aiheuttamaan yhdessä päivässä strategisen tason tappiot Irakille.	Lähteessä kuvaillaan Wardenin kehäteoria, joka jakaa yhteiskunnan viiteen osa-alueeseen niiden merkityksen kannalta. ja sen käytettävyyttä sodankäynnissä suorituskykyjen vaikutuksen kohdentamisessa.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, laatima tutkimusraportti joka sisältää kattavasti lähdeviittauksia. Lähde on vertaisarvioitu ennen julkaisua. Lähteen tiedot on mahdollista varmentaa alkuperäislähteistä. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.

Taulukko 7: Päälähteiden arviointi, Teoria

Georgia			
Lähde	Julkaisija	Lähteen kuvailu	Arvio lähteen laadusta
Tähtinen Janne: GEORGIAN SODAN TARKASTELU STRATEGISEN ISKUN TOTEUTUSPERIAAT-TEIDEN JA TORJUNNAN NÄKÖKULMASTA. MPKK, Helsinki, 2013.	Maanpuolustuskorkeakoulu on suomalainen sotatieteellinen yliopisto, joka toteuttaa sotatieteellistä opetusta sotatieteidenkandidaatti, -maisteri ja -tohtoritasolla sekä erillisiä ammatillisia opintokokonaisuuksia, tieteellistä tutkimusta ja tieteellistä julkaisutoimintaa.	Lähde on MPKK:lla suoritettu yleisesiupseerikurssin diplomityö. Lähteessä pyritään arvioimaan Georgian sotaa strategisen iskun toteutusperiaatteiden näkökulmasta. Informaatiovaikuttaminen käsitellään osana strategista iskuja.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, laatima tutkimusraportti joka sisältää kattavasti lähdeviittauksia. Lähteen tiedot on mahdollista varmentaa alkuperäislähteistä. Tutkimus on julkaistu MPKK tutkimussarjassa. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Donovan, George Jr: Russian Operational Art in the Russo-Georgian War of 2008, U.S. Army War College, Carlisle, 2009.	U.S. Army War College on Yhdysvaltain asevoimien alainen oppilaitos, joka tarjoaa opetusta senior tason upseeristolle kaikista puolustushaaroista sekä siviilihenkilöstölle. Se suorittaa myös tutkimus ja julkaisutoimintaa.	Lähde on U.S. Army War Collegen Strategic studies instituten tutkimus-projektiin liittyvä tutkimusraportti (masters degree), joka tarkastelee Georgian sotaa operaatiotaidon näkökulmasta.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, laatima tieteellinen raportti, joka on lähdeviitteistetty. Lähteen tiedot on mahdollista varmentaa alkuperäislähteistä. Opinnäyte työ on linkitetty laitoksen muihin tutkimusprojekteihin. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Ariel Cohen & Robert E. Hamilton: THE RUSSIAN MILITARY AND THE GEORGIA WAR: LESSONS AND IMPLICATIONS Strategic Studies Institute (SSI) 2011	The Strategic Studies Institute (SSI) on osa U.S. Army war Collegea ja on strategisen tason tutkimuslaitos, jonka tärkeimpiä tutkittavia aihealueita ovat kansallinen turvallisuus, ja sotilas strategia (painopisteisesti geostrateginen analyysi). Tutkimusten lisäksi SSI julkaisee erikoisraportteja aiheista, jotka luokitellaan erityisen mielenkiintoisiksi tai kiireellisiksi.	Lähde on SSI:n laatima itsenäinen tutkimus, joka käsittelee laajasti Georgian sotaa Venäjän näkökulmasta ja arvioi sodan perusteella saatavia oppeja ja kehityskohteita Venäjän toiminnassa.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, laatima tutkimusraportti joka sisältää kattavasti lähdeviittauksia. Lähteen tiedot on mahdollista varmentaa alkuperäislähteistä pois lukien haastatteluita, jotka on toteutettu Georgian asevoimien ja puolustusministeriön henkilöstön kanssa.
Rick Fawn & Robert Nalbandov (2012): The difficulties of knowing the start of war in the information age: Russia, Georgia and the War over South Ossetia, August 2008, European Security, 21:1, 57-89	European Security on Taylor & Francis ryhmän julkaisema verkkojulkaisu, jonka tavoitteena on käydä tieteellistä keskustelua turvallisuuden haasteista ja lähestymistavoista alueellisesti ja Euroopan osalta myös globaalissa kontekstissa.	Lähde on tutkijoiden Rick Fawn ja Robert Nalbandov laatima tutkimus, jossa tarkastellaan strategisen tason narratiivita tapahtumista, jotka johtivat Georgian ja Venäjän väliseen sotaan 2008.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, laatima tutkimusraportti joka sisältää kattavasti lähdeviittauksia. Lähde on vertaisarvioitu ennen julkaisua. Lähteen tiedot on mahdollista varmentaa alkuperäislähteistä. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Timothy L. Thomas (2009) The Bear Went Through the Mountain: Russia Appraises its Five-Day War in South Ossetia, The Journal of Slavic Military Studies, 22:1, A 1431-67	The Journal of Slavic Studies on Taylor & Francis ryhmän julkaisema verkkojulkaisu, jonka tavoitteena on selvittää kokonaisvaltaisesti asevoimiin liittyviä asioita Slaavilaisissa valtioissa Keski- ja Itä-Euroopassa historiallisessa ja geopolitiisessa kontekstissa..	Lähde on tutkijan Timothy L. Thomas laatima tieteellinen artikkeli, joka tutkii Georgian sotaa venäläisen median näkökulmasta. Timothy L. Thomas on vanhempi tutkija US Army Foreign Military Studies Office:ssa. Hän on asiantuntija etenkin kyberturvallisuuteen, rauhanturvaamiseen ja paikallisiin konflikteihin liittyvissä asioissa, etenkin jos tutkittavana valtiona on Venäjä.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, laatima vertaisarvioitu tieteellinen artikkeli. Se sisältää kattavasti lähdeviitteitä. Lähteen tiedot on mahdollista varmentaa alkuperäislähteistä.

Taulukko 8: Päälähteiden arviointi, Georgia

Georgia			
Lähde	Julkaisija	Lähteen kuvailu	Arvio lähteen laadusta
Svante E. Cornell, Johanna Popjanevski ja Niklas Nilsson (2008), Russia's War in Georgia: Causes and Implications for Georgia and the World , Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, Johns Hopkins University-SAIS, 1619 Massachusetts Ave. NW, Washington, D.C.	Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program monikansallinen tutkimuskeskus. Sen tarkoituksena on tuottaa käytettävissä olevaa analyysi ajankohtaisista asioista ja tapahtumista. Se on itsenäinen ja voittoavoittelematon tutkimuskeskus.	Lähde on transatlantisen tutkimusryhmän laatima "policy paper". Siinä käsitellään kronologisesti sotaan johtaneita sekä sodan aikaisia tapahtumia aina aselepoon saakka ja pyritään arvioimaan syitä sodan syttymiselle, sekä ymmärtämään, mikä sodan merkitys on laajemmassa kokonaisuurooppalaisessa turvallisuusnäkökulmassa.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, "laatima policy paper". Se sisältää kattavasti lähdeviitteitä. Lähteen tiedot on mahdollista varmentaa alkuperäislähteistä. "Policy paper" on julkaistu välittömästi Georgian sodan jälkeen, eli kyseessä on ns ensimmäisen aallon tutkimus. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Mastriano, Douglas, O'Malley, Derek: Project 1704: Analysis of Russian strategy in Eastern Europe, An Appropriate U.S. Response, and the Implications for U.S. Land power , A U.S. Army War College, 2015.	U.S. Army War College on Yhdysvaltain asevoimien alainen oppilaitos, joka tarjoaa opetusta senior tason upseeristolle kaikista puolustushaaroista sekä siviilihenkilöstölle. Se suorittaa myös tutkimus ja julkaisutoimintaa.	Lähde on sotakorkeakoulun julkaiseva tutkimusraportti, joka koostuu sekä koulun henkilökunnan että useiden eri alojen opiskelijoiden yhteistyössä laatimista akateemisista artikkeleista. Tutkimusraportissa pyritään selvittämään operaation taustoja, valmisteluita ja osapuolten tavoitteita.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, laatima tieteellinen artikkelikokoelma. Se sisältää kattavasti lähdeviitteitä. Lähteen tiedot on mahdollista varmentaa alkuperäislähteistä. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Blandy C W: Provocation, Deception, En-trapment: The Russo-Georgian Five Day War , Defence Academy of the United Kingdom, 2009.	Defence Academy of the United Kingdom vas-taa Iso-Britannian asevoimien akateemisesta jatkokoulutuksesta sekä tutkimuksesta.	Lähde on sotakorkeakoulun julkaiseva tutkimusraportti, joka käsittelee sotaa edeltäviä (sotaan johtaneita) tapahtumia.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, laatima tieteellinen tutkimus. Se sisältää kattavasti lähdeviitteitä. Lähteen tiedot on mahdollista varmentaa alkuperäislähteistä. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Berger, Heidi: Venäjän informaatio-psykologinen sodankäyntitapa terrorismin torjunnassa ja viiden päivän sodassa , Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Edita Prima Oy, Helsinki, 2010.	Maanpuolustuskorkeakoulu on Suomalainen sotatieteellinen yliopisto, joka toteuttaa sotatieteellistä opetusta sotatieteidenkandidaatti, -maisteri ja -tohtoritasolla sekä erillisiä ammatillisia opintokokonaisuuksia, tieteellistä tutkimusta ja tieteellistä julkaisutoimintaa.	Lähde on Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitoksen julkaiseva tutkimus. Heidi Berger on Venäjän tutkijana Helsingin Yliopistolla Aleksanteri instituutissa. Tutkimus käsittelee Venäjän Informaatio-sodankäyntiä Georgian sodassa.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, laatima tutkimusraportti joka sisältää kattavasti lähdeviitteitä. Lähteen tiedot on mahdollista varmentaa alkuperäislähteistä. Tutkimus on julkaistu MPKK tutkimussarjassa. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Cornell Svante E, Popjanevski Johanna ja Nilsson Niklas: Russia's War in Georgia: Causes and Implications for Georgia and the World , Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, Johns Hopkins University-SAIS, Washington, D.C., Yhdysvallat, 2008	"Russia's War in Georgia: Causes and Implications for Georgia and the World" on Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program Joint Centerin julkaiseva tutkimus, joka on osa laajempaa tutkimuskokoelmaa, jonka tarkoitus on tarjota tarkkaa ja saavutettavaa analyysiyä ajankohtaisista aiheista ja tapahtumista. Joint Center on monikansallinen itsenäinen ja voittoavoittelematon tutkimuskeskus. Joint Centerin tärkeimmät tutkimusaiheet ovat konfliktit ja turvallisuusissues. Se on aktiivinen tieteellisiä julkaisuja tuottava instanssi.	Lähde tarkastelee Georgian sotaa ja sotaan johtaneita syitä ja ilmiöitä kronologisessa järjestyksessä kesästä 2004 elokuuhun 2008 asti. Se pyrkii tapahtumia tarkastelemalla tarjoamaan johtopäätöksiä Venäjän operaation valmistelusta ja sodankäyntitavasta ja pohtimaan niiden laajempia merkityksiä.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, laatima tieteellinen tutkimus. Se ei sisällä lähdeviitteitä, joka alentaa sen luotettavuutta tutkimuksena.

Taulukko 9: Päälähteiden arviointi, Georgia

Yliluutnantti Toni Auvisen pro gradu -tutkielman
Liite 6 4(5)

Krim			
Lähde	Julkaisija	Lähteen kuvailu	Arvio lähteen laadusta
Mary Ellen Connell and Ryan Evans (2015), Russia's "Ambiguous Warfare" and Implications for the U.S. Marine Corps , CNA analysis and solutions, Washington Boulevard, Arlington, United states of America	CNA on voittoa tavoittelematon tutkimuslaitos, joka palvelee yleistä etua tuottamalla analyysiä ja ratkaisuja valtionjohdolle, jotta se kykenee toteuttamaan operaationsa ja valitsemaan poliittisen linjansa parhaalla mahdollisella tavalla.	Lähde on tieteellinen tutkimus, joka analysoi Venäjän uuden sodankäynnin doktriinia ja asevoimien reformia. Se tarkastelee Krimia ja Itä-Ukrainan sotaa doktriinin ja reformin näkökulmasta ja pyrkii arvioimaan sen seurauksia Yhdysvaltojen asevoimien kannalta sekä mahdollisia tulevia sovellutuksia.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, laatima tieteellinen tutkimus. Se sisältää määrällisesti vain vähän lähdeviitteitä, joka alentaa tutkimuksen laatua lähteenä. Lähdettä voidaan pitää rajoitetusti luotettavana.
Mari Elisa Dugas (2016), Between Georgia And Crime: The Social Dimensions Of War For The Russian Military , Wellesley College Digital Scholarship and Archive Honors Thesis Collection (2016)	Wellesley College on monikansallien naisten yliopisto, joka pyrkii poikkitieteelliseen tutkimukseen. Dugaksen tutkimus liittyy Wellesley Collegen Madeleine K. Albright Institute for Global Affairs instituutioon. Sen tavoitteena on tutkia kansainvälisiä suhteita ja tuottaa tietoa poliittisiin linjauksiin ja akateemiseen keskusteluun globaaleissa aiheissa.	Lähde on tieteellinen tutkimus, joka pyrkii selvittämään Venäjän asevoimien reformin ja doktrinaalisen päivityksen vaikutuksia Venäjän asevoimien operaatioiden onnistumiseen. Lähde painottuu kohdevaltion väestön hyödyntämiseen sotilasoperaation toteuttamisessa.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta, laatima tieteellinen tutkimus. Se on vertaisarvioitu sekä saanut kunniamaininnan ("honors thesis"). Tutkimus sisältää kattavasti lähdeviittauksia. Tutkimuksen lähdeaineistona on käytetty suurimmaksi osaksi lehtiartikkeleita, joka kuitenkin laskee lähteen laatua. Lähteen tiedot poislukien haastattelut on mahdollista varmentaa alkuperäistä lähteistä. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Pynnöniemi Katri ja Racz Andras (2016): Fog of Falsehood, Russian Strategy of Deception and the Conflict in Ukraine , FIIA Report 45, The Finnish Institute of International Affairs, Helsinki	The Finnish Institute of International Affairs eli Ulkopoliittinen instituutti on suomalainen itsenäinen tutkimuskeskus, jonka tarkoitus on tuottaa korkealaatuisia tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja julkisen keskustelun tueksi kansallisesti ja kansainvälisesti. Pynnöniemi toimi tutkimuksen julkaisuhetkellä Ulkopoliittisessa instituutissa tutkijana ja sittemmin Aleksanteri Instituutissa Venäjän ja Itä-Euroopan apulaisprofessorina.	Lähde on ulkopoliittisen instituutin tuottama ja julkaisema tieteellinen tutkimus, joka pyrkii selvittämään Venäjän strategista kommunikaatiota Krimin haltuunoton ja Itä-Ukrainan sodan aikana. Se tarkastelee strategisen tason narratiiveja ja niiden esiintyvyyttä sekä vaikutuksia.	Lähde on puolueettoman tahon, joka nauttii akateemisesta vapaudesta toteuttama tieteellinen tutkimus. Tutkimus on Suomen puolustusministeriön ja kansainvälisen Visengard rahaston rahoittama. Tutkimus sisältää lähdeviittaukset ja se on vertaisarvioitu. Sitä voidaankin pitää puolueettomana tieteellisenä julkaisuna. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Franke, Ulrik (2015), War by non-military means, Understanding Russian information warfare , FOI, Swedish Defence Research Agency, Stockholm	FOI (Totalförsvarets Forskningsinstitut) on Ruotsin puolustusministeriön alaisuudessa toimiva tutkimuslaitos. Se keskittyy sotilaallista maanpuolustusta ja kansallista turvallisuutta tukevaan tutkimukseen. Ulrik Franke toimi tutkimuksen julkaisuhetkellä vanhempana tutkijana FOI:ssa ja sittemmin vanhempana tutkijana SSE:ssä (Software and Systems Engineering Laboratory).	Lähde on FOI:n tuottama ja julkaisema tieteellinen tutkimusraportti, joka tarkastelee Venäjän virallisia dokumentteja sekä venäläistä sotatieteellistä kirjallisuutta informaatioodankäynnin näkökulmasta. Se tarkastelee dokumenteissa ilmentyneitä asioita käytännön esimerkkien avulla.	Lähde on akateemisesta vapaudesta nauttivan puolueettoman tahon laatima tieteellinen tutkimus. Tutkimus sisältää lähdeviitteet ja sen tiedot on todentaa alkuperäislähteistä. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Elina Lange Ionatamishvili (2016), FRAMING OF THE UKRAINE-RUSSIA CONFLICT IN ONLINE AND SOCIAL MEDIA , NATO STRATEGIC COMMUNICATIONS CENTRE OF EXCELLENCE, Riika	NATO Strategic Communications Centre of Excellence (The NATO StratCom COE) on monikansallinen NATO:n akreditoima sotilasorganisaatio, joka on erillään NATO:n johtamisrakenteesta eikä ole NATO:n alainen. NATO StratCom COE, pyrkii kehittämään strategisen kommunikaation suorituskykyä NATO:n liittolaisvaltioiden osalta.	Lähde on The NATO StratCom COE:n julkaisema tutkimusraportti, joka tarkastelee Krimin haltuunoton ja Itä-Ukrainan aikaista Venäjän ja venäjämielisten tahojen toteuttamaa informaatiovaikuttamista internetissä ja löytää käytetyt narratiivit sosiaalisen median viestintää ja verkkomedian kommenttikenttiä tarkastelemalla.	Lähde on akateemisesta vapaudesta nauttivan tahon laatima tieteellinen tutkimus. Tutkimus sisältää lähdeviitteet ja sen tiedot on todentaa alkuperäislähteistä.
Kofman, Migacheva, Nichiporuk, Radin, Tkacheva ja Oberholtzer (2017), Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine , RAND Corporation, Yhdysvallat	RAND yhdistys on voittoa tavoittelematon ja yleishyödyllinen tutkimusjärjestö, joka kehittää ratkaisuja julkisen hallinnin haasteisiin. voittoa tavoittelematon ja yleishyödyllinen järjestö. RAND tuottaa tutkimusta muun muassa turvallisuuden, koulutuksen ja terveyden alueilta.	Lähde on Ukrainan kriisiä ja sen merkitystä Eurooppalaiselle turvallisuudelle käsittelevän tutkimusraporttisarjan kolmas osa. Se tarkastelee Venäjän toteuttamia konventionaalisia ja ei-konventionaalisia operaatioita Krimillä sekä konventionaaliseen sotaan johtaneita tapahtumia Itä-Ukrainassa.	Lähde on akateemisesta vapaudesta nauttivan puolueettoman organisaation monikansallisen tutkijaryhmän laatima tieteellinen tutkimus. Tutkimus sisältää lähdeviitteet ja sen tiedot on todentaa alkuperäislähteistä.

Taulukko 10: Päälähteiden arviointi, Krim

Yliluutnantti Toni Auvisen pro gradu -tutkielman
Liite 6 5(5)

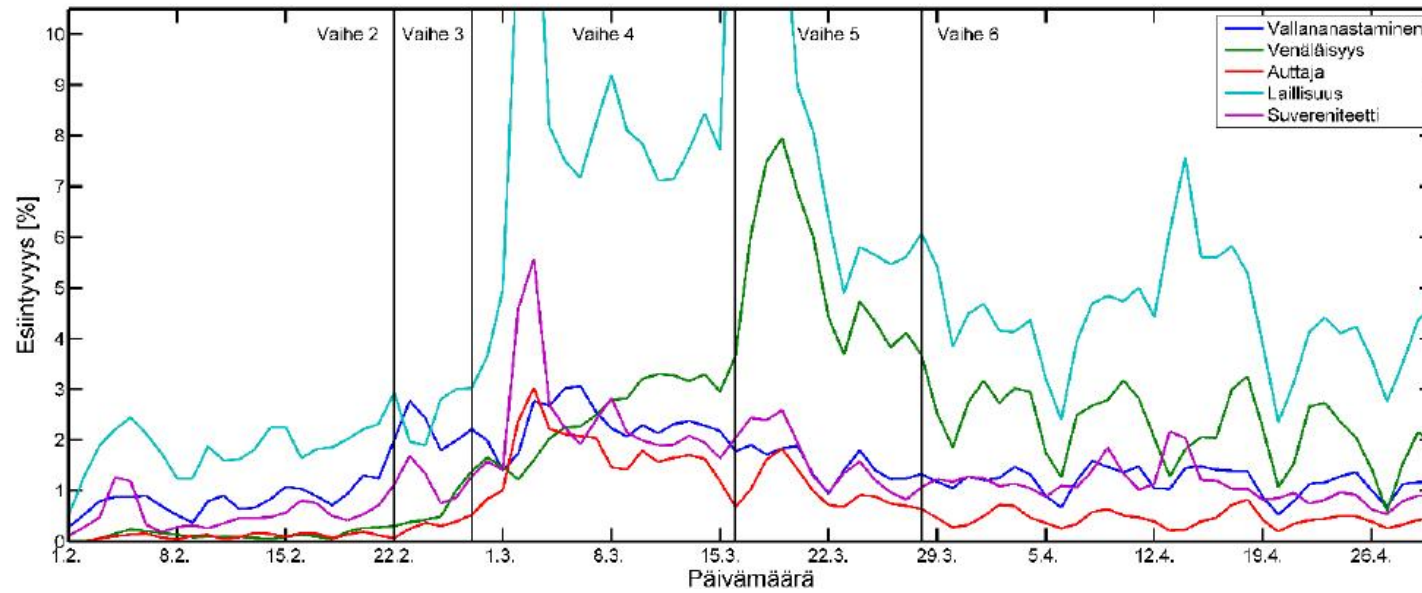
Krim			
Lähde	Julkaisija	Lähteen kuvailu	Arvio lähteen laadusta
Niklas Granholm, Johannes Malminen ja Gudrun Persson (2014), A Rude Awakening Ramifications of Russian Aggression Towards Ukraine , FOI, Swedish Defence Research Agency, Stockholm	FOI (Totalförsvarets Forskningsinstitut) on Ruotsin puolustusministeriön alaisuudessa toimiva tutkimuslaitos. Se keskittyy sotilaallista maanpuolustusta ja kansallista turvallisuutta tukevaan tutkimukseen. Ulrik Franke toimi tutkimuksen julkaisuhetkellä vanhempana tutkijana FOI:ssa ja sittemmin vanhempana tutkijana SSE:ssä (Software and Systems Engineering Laboratory).	The main purpose of this study is to examine the wider implications of Russia's aggression against Ukraine with a broad analytical perspective. While the effects of the crisis in the region of Crimea and eastern Ukraine have received much attention, there has so far been less analytical focus on the effects beyond the region and on the possible ramifications for the international system. In this study, we put forward the proposition that there is no way back to a status quo ante. The contours of a new situation in strategic affairs can be clearly discerned, but the long-term impacts and effects are yet to be seen.	Lähde on akateemisesta vapaudesta nauttivan puolueettoman organisaation monikansallisen tutkijaryhmän laatima tieteellinen tutkimus. Tutkimus ei sisällä lähdeviitteitä, joka alentaa sen laatua lähteenä.
Bērziņš Jānis, Jaeski Aivar, Laity Mark, Maliukevicius Nerijus, Navys Aurimas, Osborne Gerry, Pszczel Robert and Tatham Stephen: Analysis of Russia's information campaign against Ukraine-Examining non-military aspects of the crisis in Ukraine from strategic communication perspectives , NATO StratCom Centre of Excellence, Riika, Latvia, 2015*	NATO Strategic Communications Centre of Excellence (The NATO StratCom COE) on monikansallinen NATO:n akreditoima sotilasorganisaatio, joka on erillään NATO:n johtamisrakenteesta eikä ole NATO:n alainen. NATO StratCom COE, pyrkii kehittämään strategisen kommunikaation suorituskykyä NATO:n liittolaisvaltioiden osalta.	Lähde analysoi venäjän informaatiokampanjaa Ukrainaa vastaan 28.11.2013-16.4.2014 asti eli Krimin haltuunoton päättymiseen saakka. Tutkimus käyttää esimerkkinä myös tuoreempia tapauksia, kuten alasammuttua MH17 konetta ja siihen liittyntä informaatiokamppailua.	Lähde on tieteellinen tutkimus, joka nauttii akateemisesta vapaudesta. Se sisältää lähdeviitteet, laadukkaisiin tieteellisiin julkaisuihin joiden avulla on mahdollista päästä alkuperäislähteen tietoon käsiksi. Tutkimus on osa STRATCOM COEN:n laajempaa tutkimusprojektia. Lähteentehtävänä on tuottaa tutkimustietoa NATO:lle, jonka takia sitä ei voida pitää täysin puolueettomana ja luotettavana.
Flyktman Jouni, Informaatioidankäynnin merkitys - käsitetutkimus, doktriinitutkimus sekä tapaus tutkimus Krimin ja Syyrian operaatioista , Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Diplomityö, Helsinki, 2017	Maanpuolustuskorkeakoulu on suomalainen sotatieteellinen yliopisto, joka toteuttaa sotatieteellistä opetusta sotatieteidenkandidaatti, -maisteri ja -tohtoritason sekä erillisiä ammatillisia opintokokonaisuuksia, tieteellistä tutkimusta ja tieteellistä julkaisutoimintaa.	Lähde tarkastelee informaatioidankäynnin merkitystä sodankäynnissä. Se tarkastelee informaatioidankäynnin termiä käsitteanalyysin keinoin ja analysoi Venäjän asevoimien julkiset asiakirjat ja tieteellisiä julkaisuja informaatioidankäynnin viitekehuksesta ja tarkastelee diskurssianalyysin menetelmin Venäjän omaan kansaan suunnattua informaatioidankäyntiä. Tutkimusta voidaan käyttää sekä määrittelyyn, että Krimin haltuunoton tarkasteluun.	Lähde on akateemisesta vapaudesta nauttivan puolueettoman tahon laatima tieteellinen tutkimus. Tutkimus sisältää lähdeviitteet ja sen tiedot on todentaa alkuperäislähteistä. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Nupponen Matti: Harhauttaminen Venäjän sotilasoperaatioissa , Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Pro gradu -tutkielma, Helsinki, 2017	Maanpuolustuskorkeakoulu on suomalainen sotatieteellinen yliopisto, joka toteuttaa sotatieteellistä opetusta sotatieteidenkandidaatti, -maisteri ja -tohtoritason sekä erillisiä ammatillisia opintokokonaisuuksia, tieteellistä tutkimusta ja tieteellistä julkaisutoimintaa.	Lähde tarkastelee venäläistä sodankäyntiä harhauttamisen näkökulmasta. Se tarkastelee venäläistä harhautusteoriaa ja vertaa teoriaa Georgian ja krimin operaatioihin. Tutkimusta voidaan käyttää sekä Georgian, että Krimin tarkasteluihin.	Lähde on akateemisesta vapaudesta nauttivan puolueettoman tahon laatima tieteellinen tutkimus. Tutkimus sisältää lähdeviitteet ja sen tiedot on todentaa alkuperäislähteistä. Lähdettä voidaan pitää luotettavana.
Sazonov Vladimir ja muut, Russian information campaign against the Ukrainian state and defence forces , NATO Strategic Communications Centre of Excellence, Estonian National Defence College, Viro, 2016	NATO Strategic Communications Centre of Excellence (The NATO StratCom COE) on monikansallinen NATO:n akreditoima sotilasorganisaatio, joka on erillään NATO:n johtamisrakenteesta eikä ole NATO:n alainen. NATO StratCom COE, pyrkii kehittämään strategisen kommunikaation suorituskykyä NATO:n liittolaisvaltioiden osalta.	Lähde on useista tieteellisistä artikkeleista koostuva teos, joka analysoi toimia informaatioympäristössä ensisijaisesti Itä-Ukrainan sodan aikana, mutta tuo myös esille venäläistä sodankäyntitapaa ja esimerkkejä Krimin haltuunotosta.	Lähde on tieteellinen vertaisarvioitu tutkimus, joka nauttii akateemisesta vapaudesta. Sen on kirjoittanut kansainvälinen tutkimusryhmä. Se sisältää lähdeviitteet, laadukkaisiin tieteellisiin julkaisuihin joiden avulla on mahdollista päästä alkuperäislähteen tietoon käsiksi. Lähteen tehtävänä on tuottaa tutkimustietoa NATO:lle, jonka takia sitä ei voida pitää täysin puolueettomana ja luotettavana.

Taulukko 11: Päälähteiden arviointi, Krim

LIITE 7: KRIMIN OPERAATIOSSA KÄYTETY NARRATIIVIT

Informaatiovaikuttamisen narratiivit		
Pynnöniemi (2016)	Ionatamishvili (2016)	Rand (Kofman ja muut (2017))
Strateginen kommunikaatio ja media	Sosiaalinen media ja verkkomedian kommenttikentät	Strategisen kommunikaation tutkimus
Länsi pyrkii laajenemaan Venäjän vaikutuspiiriin	Ukrainan on Lännen hallinnassa Yhdysvaltojen johtaman Lännen kritisointi	Ukrainan hallinto toimii Yhdysvaltojen ja muiden ulkovaltojen etujen mukaisesti Ukrainan vallanvaihto on lännen masinoima laiton vallanvaihto Länsi ja etenkin Yhdysvallat ovat Ukrainan tapahtumien takana Yhdysvaltojen agenda on NATO:n laajeneminen ja Venäjän eristäminen
Ukraina on epäonnistunut valtio	Ukraina on kykenemätön toimimaan itsenäisenä valtiona Ukraina on fasistinen valtio	Eurooppamieliset ukrainalaiset ovat ideologisia fasistien ja nazien jälkeläisiä Maidan liike on väkivaltaisten ultranationalistien valtaama
Ukraina on osa venäläistä maailmaa	Venäläiset kansat ovat slaaviveljiä	Krimin alue kuuluu historiallisesti Venäjälle ja sen luovuttaminen Ukrainalle oli virhe
Positiivisen poliittisen perinnön tuhoaminen	Maat, jotka tukevat Ukrainaa eivät ajattele oman valtionsa etuja Russofobia	
Venäjä on passiivinen ulkopuolinen konfliktissa	(Keinona Venäjän toimien kieltäminen)	Venäjä ei ole osallinen Krimin tapahtumiin
Venäjän toimien oikeutus		Venäläisvähemmistöt ovat ultranationalistisen uhan alla Ukrainan sotilaat antautuivat vapaaehtoisesti ja liittyivät Venäjään Venäjän toimet eivät poikkea Lännen toimista esimerkiksi Kosovossa Krimin kansanäänestys on laillinen ja osoittaa Krimin kansan tahtoa
Euroopassa on uusi turvallisuusjärjestys		

Taulukko 12: Krimin operaatioissa käytetyt narratiivit

Kuva 28: Omaan kansaan kohdennettujen diskurssien esiintyvyyden Krimin haltuunotossa⁴⁰⁴

⁴⁰⁴ Flyktman (2017)